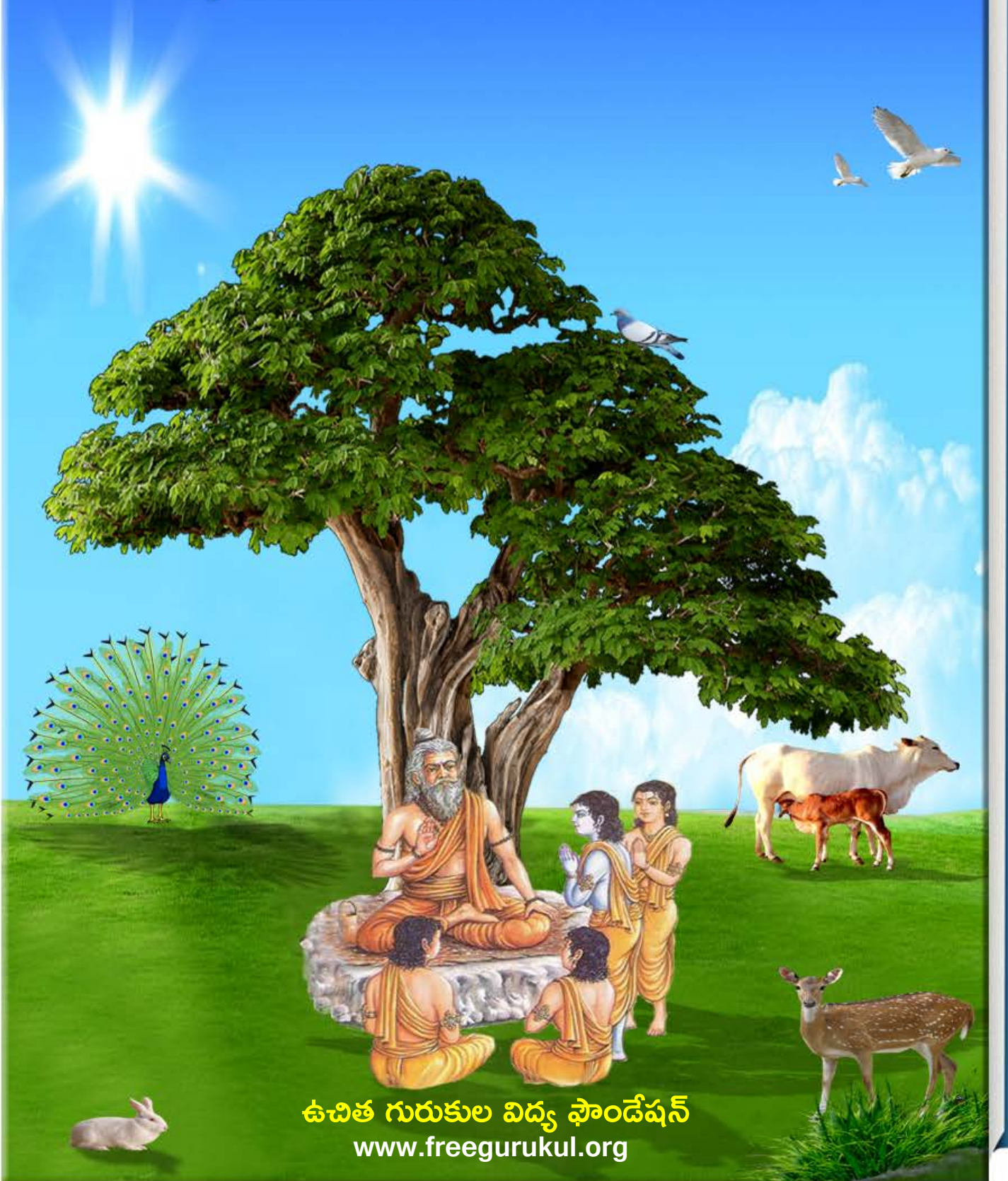

రామాయణం

వాల్మీకి రామాయణము - బాల కాండము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కృష్ణ మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు ధర్మాత్రేయ

గురు బాలాభాజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

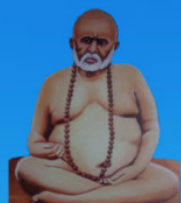

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

నల్లకీ రామాయణము

బా ల కౌ ం డ

శ్రీ శ్రీనివాస శిరోమణి

శి రో మ ణి

147/4 బాలాజీ నగరు

రాయపేట : మద్రాసు.

వాల్మీకి రామాయణం

బాలకాండ

౧

శ్రీహరిమహాద్వైపాయనానందాచార్యులు వాల్మీకి రామాయణమును వ్రాసినది. మహర్షి
లలో శ్రేష్ఠుడు. ఎప్పుడూ వేదాధ్యయనము చేసుకుంటూనూ, తపస్సు
చేసుకుంటూనూ ఉండేవాడు. అయినను వాల్మీకి మహర్షియూ, ఈ విధముగా
ప్రశ్న చేసినాడు:

“ఓమహర్షీ, సకల సద్గుణ సంపన్నుడూ పరమపరాక్రమవంతుడూ, ధర్మ
జ్ఞుడూ, సత్యవ్రతుడూ, అచల సంకల్పుడూ, పరంపరాగత సదాచార సంప
న్నుడూ, సర్వభూతహితుడూ, సర్వశాస్త్రజ్ఞుడూ, సర్వకార్య ధురం
ధరుడూ, ఏకరూప ప్రియదర్శనుడూ, ధైర్యవంతుడూ, కౌంతిమంతుడూ,
కోపమురానివాడూ, అనూయలేనివాడూ యుద్ధములో జీవితలనైనా జయించ
కలవాడూ, ఎవడు అయినా ఒక్కడు ఇప్పుడు ఈ లోకములో ఉన్నాడా?
అటువంటివాడు ఎవడు అయినా ఉన్నట్లయితే తాము తప్పకుండా వాణ్ణి ఎరిగి
ఉంటారు. చెప్ప వలెను. తెలుసుకోవలెను అని నాకు చాలా కుతూహల
ముగా ఉంది.”

మల్లోకాలూ సంచారముచేసే నారదుడు ఈ ప్రశ్నకు నవ్వి “నాయనా
చెప్పతాను విను. నీవు చెప్పిన అన్ని గుణాలు కలవాడు ఈ భూలోకములో
ఉండడు. అయినప్పటికినీ ఇప్పుడు ఒకడు ఉన్నాడు. అతడు ఇశ్వరు
వంశములో పుట్టినవాడు. రాముడు అని ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు” అంటూ రామ
కథను అంతా సంగ్రహముగా చెప్పివేసినాడు.

౨

నారదుడు మహర్షి చెప్పిన రామకథను అంతా వాల్మీకి మహర్షి విన్నాడు.
విస్మితుడు అయిపోయాడు. అంతట ఆధర్మాత్ముడూ, అయిన శిష్యులూ

వారణసింహాన్ని స్త్రోత్రముచేసినారు. యథావిధిగా పూజచేసినారు. అంతట వారణసింహాన్ని వాల్మీకి మహర్షిని కాగిలించుకొని “పోయినస్తాను” అని వీడ్కోలు చెప్పి ఆకాశే మాగ్గాన దేవలోకము వెళ్ళిపోయినాడు.

అప్పుడు వాల్మీకి మహర్షి మధ్యాహ్నాన్నానానికి బయలుదేరినాడు. జాహ్నువీ నదికి సమీపములో ఉన్న తమసానదీతీరము దగ్గరకు పోయినాడు. బురదలేకుండా ఉన్న రేవును ఆక్కడ చూచినాడు. వెంట ఉన్న శిష్యుడితో “ధర్వాజా: చూడు-నత్పురుషుడి మనస్సుకు మల్లే ఈనదీజలాలు నిర్మలముగా ఉన్నవి. ఈ రేవున్న చక్కగా ఉంది. నాయనా, కలశము కిందపెట్టు. నాకు వల్కలము ఇవ్వు. మనోహరములైన ఈ తమసానదిలోనే నేను స్నానము చేస్తాను,” అన్నాడు.

ధర్వాజాడు అందించిన వల్కలాన్ని తీసుకొని వాల్మీకి మహర్షి ఆ వనరామణీయకాన్ని చూస్తూ అడుగులు వేయసాగినాడు. ఎప్పుడూ ఎడబాయకుండా తిరిగే క్రౌంచపక్షుల జంట ఒకటి కనిపించింది. ఆ రెండు పిట్టలూ మహామధురముగా సాడుతూ ఉన్నవి. ఎర్రటి గొడ్డిజుట్టుతో ఉన్న పోతు పిట్ట సాడుతూ సాడుతూ రతిపారవశ్యముతో చెంటిపిట్టను తన సొగసు అయిన రెక్కలతో కప్పివేసింది.

నిష్కారణముగా పిట్టను కొట్టే పాపాత్ముడు ఒక బోయవాడు ఆక్కడ వాల్మీకి మహర్షి ఉన్నాడు అని అయినా రెక్కచేయకుండా ఆ జంటలో పోతుపిట్టను కొట్టినాడు. అది నేల కూలింది. దాని ఒండ్లు అంతా నెత్తురు మయము అయింది. నేలమీద నెత్తురులో పారలాడసాగింది. ఆ పోతు పిట్టను చూస్తూ చెంటిపిట్ట జాలి పుట్టెట్టు విరువసాగింది.

నేల కూలిన క్రౌంచపక్షిని వాల్మీకిమహర్షి చూచినాడు. ఆ ధర్మాత్ముడికి బాలివేసింది. ఎదుస్తూ ఉన్న వెంటి క్రౌంచమువంక చూచినాడు. ఆ మహాత్ముడి హృదయము ద్రవించింది. ఆ సమయములో-రతిపారవశ్యముతో మైమరిచిపోయిఉన్న సమయములో - ఆ పోతుపిట్టను బోయవాడు కొట్టిచంపి వేయడము ఆధర్మము అని వాల్మీకి మహర్షికి తోచింది. బోయవాణ్ణి చూస్తూ (“మా నిషాద, ప్రతిష్ఠాంత్యమశ్వాశ్వతీస్సహః యత్క్రౌంచమిధునాదేక మవధీః కామమోహితమ్”) ఓ కిరాతుడా, మనస్మథ పరవశేణ అయిఉన్న కొంచ పిట్టల జంటలో ఒకదాన్ని నీవు చంపివేసినావు. ఇక నీవు అట్టేకాలము బ్రతుకకూడదు” అన్నాడు.

ఈ వాక్యము అప్రయత్నముగా ఛందోబద్ధముగా వాల్మీకి మహర్షి నోటి వెంట వెలువడింది. అందుకు అయిన ఆశ్చర్యపడిపోయినాడు. “కౌంచపిట్టను

చూచి శోకార్తుణ్ణిఅయి నేను ఏ విధముగా మాటలు అన్నాను" అని ఆలోచించడము మొదలు పెట్టినాడు.

వాల్మీకిమహర్షి మతిమంతుడు. మహాప్రాజ్ఞుడు. నాక్యనికారమడు. మనసానిశ్చయించుకున్నాడు. శిష్యుణ్ణిచూచి "నేను శోకార్తుణ్ణిఅయి అన్న వాక్యము సమాక్షర పాదబద్ధముఅయిన పద్యముగానూ తంత్రులుమీద ఆలాపించి లయతో పాడటానికి అనువుఅయిన గీతముగానూ నా నోటివెంట వచ్చింది. ఇటువంటి ఛందస్సు ఇదివరకులేదు. దీనిని శ్లోకము అంటాను" అన్నాడు.

భరద్వాజుడు వినయసంపన్నుడు మాత్రమేకాదు. సమస్తశాస్త్రాలూ అభ్యసించినాడు. వాల్మీకిమహర్షి నోటివెంటవచ్చిన వాక్యము తననోటితో అనిచూచినాడు. వాల్మీకి మహర్షి చెవులారా విన్నాడు. సంతోషించినాడు.

వాల్మీకి మహర్షి అంతట ఆ తమసానదిలో యధావిధిగా స్నానము చేసినాడు. అప్రయత్నముగా తన నోటివెంట వచ్చిన శ్లోకాన్ని సురించీ శ్లోకార్థాన్ని సురించీ ఆలోచించుకొంటూ ఆశ్రమపదానికి తిరుగుముఖముఅయినాడు. భరద్వాజుడున్నా కలకేముచిండా నీళ్లుతీసుకొని ఆయనవెనుక నడువసాగినాడు. ఇద్దరూ ఆశ్రమపదము చేరినారు.

వాల్మీకి మహర్షి పర్వతాలలో కూర్చుని మాధ్యాహ్నికకృత్యాలను శైరవేరుస్తూఉన్నప్పటికినీ భోయవాడు క్రాంచపక్షిచి చంపడమూ తన నోటివెంట అప్రయత్నముగా ఛందోబద్ధము అయినవాక్యము వోర్లడమూ మొదలు అయిన విషయాలనుదికే మనస్సు వోయింది.

ఆ సమయాన బ్రహ్మదేవుడు అక్కడ ప్రత్యక్షముఅయినాడు. వాల్మీకి మహర్షి ఆశ్చర్యచకితుడు అయినాడు. చటుక్కున లేచినిలుచున్నాడు. నోట మాట పెగలలేదు. పరిసర హృదయముతో నమస్కారము చేసినాడు. బ్రహ్మదేవుణ్ణి ఎగాదిగా మాంససాగినాడు. త్షణలేకేములో తెప్పరిల్లినాడు. అంతట బ్రహ్మదేవుడికి అర్ఘ్యమూ పాద్యమూ ఇచ్చినాడు. కూర్చుండటానికి ఉత్తమాసనము చూపించినాడు. బ్రహ్మదేవుడు కూర్చున్నతరువాత ఆయన్ను స్తోత్రము చేసినాడు. ప్రదక్షిణముచేసి సాష్టాంగపడినాడు. బ్రహ్మదేవుడు వాల్మీకి మహర్షిని కుశలము అడిగి కూర్చుండమన్నాడు.

వాల్మీకి మహర్షి బ్రహ్మదేవుడి ఎట్టఎడట కూర్చున్నాడే కాని ఆయన మనస్సు మళ్ళి కొంచెపిట్టలమీదికే పోయింది. "ఆసమయములో - రతిపారవశ్యములో - మైమరచిపోయి మనోహరముగా కొంచెపిట్ట పాడుతూఉన్న సమయములో ఆపాపాత్ముడుబోయవాడు దాన్ని కొట్టి చంపి వేసినాడు. ఎంతఘోరము

జరిగింది" అనుకుంటూ శ్లోకపరాయణుడు అయిపోయినాడు. తాను అన్న శ్లోకము మళ్ళీ మనస్సులో అనుకోడము మొదలు పెట్టినాడు.

బ్రహ్మదేవుడు వాల్మీకి మహర్షిని చూచి నవ్వుతూ "ఓ మహర్షీ, నీవు చెప్పింది శ్లోకమే. ఆలోచించనవసరములేదు. ఆ సరస్వతి నావల్లనే నీనోటి నెంటు నెలువడింది. నీవు రామకథనుఅంతా అటువంటి శ్లోకాలలో చెప్పవలెను. రాముడు అంతటివాడు ఈధూలోకములో ఎక్కడనూలేదు. ఆ రామచరితము నీవు విన్నది విన్నట్టుగా విస్తరించి చెప్పవలెను. ఇంతవరకూ నిగూఢముగా ఉన్న అనేక విషయాలు నీకు ఒక్కడికే గోచరిస్తవి. నీవు చెప్పే కావ్యములో ఒకటిన్నీ అన్యతము ఉండదు. నీవు చెప్పేది అదికావ్యము అవుతుంది. మహా కావ్యము అవుతుంది. పుణ్యకావ్యమున్నూ అవుతుంది."

"ఓ మహర్షీ, ఈ ప్రపంచములో మహానదులూ మహాపర్వతాలూ ఉండే టంతవరకూ నీవు చెప్పే రామాయణకావ్యము ప్రచారములో ఉంటుంది. అటు ఊర్ధ్వలోకములోనూ ఇటు ధూలోకములోనూ నీ కావ్యముతోపాటు నీవున్నూ కాశ్వతముగా జీవించి ఉంటావు" అని చెప్పి బ్రహ్మదేవుడు అంత ర్ధానము అయిపోయినాడు.

వాల్మీకి మహర్షి ఆయన శిష్యులూ పరమానందభరితులు అయినారు శిష్యులు "మానిషాది" శ్లోకము వల్లన జేయసాగినారు. పక్షపక్షీ వల్లించడమువల్ల సమాక్షర పాదబద్ధము అయిన ఆ శ్లోకము నిజముగా శ్లోకము అయింది

అంతట రామాయణ కావ్యము చెప్పవలెను అని వాల్మీకి మహర్షికి బుద్ధి పుట్టింది.

గంభీరముఅయిన అర్చాలతోనూ మనోహరము అయిన శిబ్దాలతోనూ సునం గతము అయిన వాక్యాలతోనూ ఉత్తమోత్తమముఅయిన శ్లోకాలతోనూ రామాయణ మహాకావ్యము వాల్మీకి మహర్షి చెప్ప సంకల్పించుకొన్నాడు.

3

నారద మహర్షి చెప్పిపోయిన కథనే కాకుండా రామకథను గురించిన మిగతా వివరాలను అన్నిటిని వాల్మీకిమహర్షి ఆలోచించినాడు. కాశ్లాచేతులూ కడుగుకొని ఆచమించి ప్రాచీనాగ్ర దర్శాసనముమీద కూర్చున్నాడు. చేతులు జోడించి ధ్యానము చేయసాగినాడు. దశరథ మహారాజూ ఆయన భార్యలూ పీతారాములూ వారివారి మాటలూ వారివారి నడకలూ వారివారి ప్రవర్తనలూ పీతారామలక్ష్మణుల ఆరణ్యవాసమూ పౌలస్త్యవధమూ మొదలుఅయినవి అన్నీ

బ్రహ్మనుగ్రహమువల్ల ఆయన కన్నులపడుట పాదగట్టినవి. ఆయా వ్యక్తులను గురించిన నిగూఢవిషయాలు అన్నీ అయినకు కరతలామలకము అయినవి.

వాల్మీకి మహర్షి అంతట చెవులకు ఇంపుగా మనస్సుకు ఉల్లాసముగా ఉండేట్లు ధర్మార్థకృమాలను వివరిస్తూ నారదమహర్షి సంగ్రహముగా చెప్పి పోయిన క్రమన రామకథను విస్తరించి ఆమాత్రముఅయిన రత్నాలుదొరికే మహాసముద్రము మాదిరిగా రామాయణ మహాకావ్యము చెప్పినాడు.

౪

రాముడు తిరిగి కోసలదేశము వచ్చి రాజ్యపాలనము చేస్తూఉండగా వాల్మీకి మహర్షి రామాయణమహాకావ్యము చెప్పినాడు. ధీవిష్యత్కథను ఉత్తరకాండగా ఆతరువాత చెప్పినాడు. వేదార్థ ప్రతిపాదకముగా ఇరవైనాలుగువేల శ్లోకాలలో ఆయిదువందల స్తంభలలో ఆరుకాండలుగా నవరసభరితము అయిన మహాకావ్యముగా రామకథను ఆ చరిత్రవ్రతుడు చేసినాడు. అది పైకి చదివినా మనస్సులో చదువుకొన్నా మనోహరముగా ఉంటుంది.

ద్రుతమధ్య విలంబితాలు అనే మాడు ప్రమాణాలతోనూ సప్తస్వరాలతోనూ వీణావేణుతాళ మృదంగాదులమీద ఆలాపించి ఆభినయిస్తూ గానము చేసినా మనోహరముగా ఉంటుంది.

ఆ మహాకావ్యము ఎవరిచేత ఈ ప్రపంచములో ప్రచారము చేయించడమా అని వాల్మీకి మహర్షి ఆలోచించినాడు. పరమాత్మను ధ్యానము చేయ పొగినాడు. అప్పుడు ఆయన పాదాలమీద ఎవరో వాలినట్టుతోచింది. కన్నులు తెరచి చూచినాడు.

వారు కుశలపులు. ఆయన ఆశ్రమములో మునిబాలురుగా పెరుగుతూఉన్న అన్నతమ్ములు. రాముడి బింబానికి ప్రతిబింబాలవంటినారు. గురుశుక్రూష చేసి సాంగముగా వేదాధ్యయనము చేసినారు. అనేక విద్యలు అభ్యసించినారు. వారు మహామేథావులు. గానశాస్త్ర రహస్యాలను అన్నిటినీ తెలుసుకొన్నారు. మూర్ఛనాస్థానకోవిదులు. ఆటలో పాటలో గంధర్వుల వంటివారు. మధుర భాషణులు.

వారు ఆ కుశలపులు రామాయణ మహాకావ్యాన్ని ప్రచారముచేస్తాముఅని వాల్మీకి మహర్షికి చెప్పకొన్నారు. ఆయన సంతోషించినాడు. అంతట ఆయన వారిచేత చదివించినాడు. వారు ఆ మహాకావ్యాన్ని అంతా ముఖ్యము చేసుకొన్నారు. వాల్మీకి మహర్షికి చదివి వినిపించినారు. పాడుతూ ఆడి చూపించినారు. అతరువాత ఆ మహానుభావుడి దగ్గరకు వచ్చిన ఘహర్షులూ మొదలయిన

వారికి అందరినీ చదివి విడిచిపెట్టినారు. పాశురూ అడిచాపించినారు. అందరూ మెచ్చుకొన్నారు.

ఎండుబి ఎండలో మహర్షిలూ, బ్రాహ్మణోత్తములూ ఇంకా ఇతర సాధు భంగివులూ సభ చేరివుండగా కుశలవులు పోయి రామాయణ మహాకావ్యగానము చేయసాగినారు. అపొటకు ఆ సదస్సులు అందరూ విస్మితులు అయిపోయినారు. “భలే! భలే!” “బాగుంది! బాగుంది!” అంటూ కేకలు వేసినారు. అందరి కన్నులనెండుకూ ఆనందికొప్పులు రాలిపి.

“సాల మనోహరిముగా ఉంది. శ్లోకాలు అంతకన్నా మనోహరముగా ఉన్నవి. ఎప్పుడో జరిగింది ఇప్పుడు కన్నుల ఎదుట జరుగుతూఉన్నట్టు తోచింది” అంటూ వారు కుశలవులను పొగడినారు.

అంతట వారు గొంతులు ఎత్తి వికకంఠులు అయి రాగయుక్తముగా స్వర సంపన్నముగా కవి హృదయమున్న భావాన్నీ విమత్రము దీరువానియకుండా మరల విభురముగా పాడసాగినారు. అప్పుడు అభర్తవర్ణలులలో ఒకాయన లేచి సంతోషాతిశయముతో ఒక జలకలశాన్ని కుశలవులకు ఒహుమానముగా ఇచ్చినాడు. ఒకాయన వల్కులము ఇచ్చినాడు. ఒకాయన కృష్ణాజినము ఇచ్చినాడు. ఒకాయన మాంజిని ఇచ్చినాడు. ఒకాయన కమండలువు ఇచ్చినాడు. ఒకాయన జంబేముఇచ్చినాడు. ఒకాయన అత్తిచెక్కతో చేసిన ఓటను ఇచ్చినాడు. అందరూ “దీర్ఘాయురస్తు” అంటూ ఆ అన్నదమ్ములను దీవించినారు.

“ఒ కుశలవులారా, రామకథ ఆశ్చర్యము అయినది. భౌవికవులు అందరికీ మూలాధారముగానూ పరమాధారముగానూ ఉండే మహావాక్యముగా వాల్మీకి మహర్షి చెప్పినాడు. మీరో సమస్తగానపద్ధతులూ తెలిసినవారు. ఆ మహాకావ్యాన్ని ఆపాల మధురముగా మీరు గానముచేసినారు. సర్వశ్రుతి మనోహరముగా ఉంది. ఇది పుష్టిని ఇస్తుంది. తుష్టిని ఇస్తుంది. ఆయువునూ ఇస్తుంది” అని ఆ మహర్షులు మొదలు అయినవారు అందరూ ప్రశంసించినారు.

ఇది అంతా రామునికి తెలిసింది. దేళాటనముచేస్తూ కుశలవులు అయోధ్యా నగరము నొచ్చినారు అనే రక్షణలలోనూ రాజమార్గాలలోనూ వారు రామాయణ కావ్యగానము చేస్తూఉన్నారని తెలిసింది. ఆ ముని బాలురను తన కొలువు కూటానికి పిలిపించినాడు. వారిని చక్కగా సత్కరించినాడు.

రాముడు లేమ్మలతోనూ మంత్రిపుంగవులతోనూ మహాజనులతోనూ కొలువుతీరి కూర్చుని కుశలవులను కావ్యగానము చేయమని కోరినాడు. అంతట

ఆ శేవర్చస్కులు వీణావేణు తలమృదంగదులు మ్రోగుతూ ఉండగా ఆలా పించి రామాయణ మహాకావ్యాన్ని జేపద్ధతిన పాడుతూ ఆభినయించ సాగి నారు. ఆ గానానికి సదస్యులు అందిరూ ఉప్పొంగిపోయినారు. తన్మయులు అయినారు.

అప్పుడు రాముడు ఆ కుశలపులనుమాచి “మార్గ”పద్ధతిన ఆ మహాకావ్యము గాము చేయ మని చెప్పి సభాసదులను ఉద్దేశించి “మహాజనులారా, ఈ కుశలపులు మునివేషాలలో ఉన్నప్పటికినీ రాజలక్షణలక్షీతాంకులుగా కనబడు తున్నారు. గాయకులుగా ఉన్నప్పటికీ తాససోత్తములుగా గోచరిస్తూ ఉన్నారు. నాను మేలుచేయటానికి మహాప్రభావము అయిన నీతి చరిత్రను ఇక చెప్ప బోతున్నాను. వినవలసింది” అన్నాడు.

అంతట కుశలపులు మరింత ఉత్సాహముతో సాటను అందుకొన్నారు గొంతులు ఎత్తినారు. వికకంతులు అయి స్పష్టముగా కన్నులకు పొడకట్టేట్లు పొడసాగినారు. అప్పుడు గాముడు సింహాసనముమీద కూర్చుండ లేక పోయి నాడు; చడిచప్పుడూ కాపండా లేచివచ్చి సభాసదులలో కూర్చున్నాడు.

ఈ భూమిని జయించి రాజ్యము వీలిన రాజులు అందరిలోనూ ఇశ్వోకు వంశీయులు చాలా గొప్పవారు. మనుప్రజాపతి మొదలుకొని ఆ వంశీయులు అందరూ అపూర్వముగా రాజ్యపాలనము చేసినారు. అరనై వేలమంది పుత్రులను ఈ భూమిమీదికి దండయాత్రకు పంపించి ఈ నేలను అంతా బద్దలుకొట్టించిన సగరచక్రవర్తి ఆ వంశీయుడే. ఆయన తవ్వించడముచేతనే సముద్రానికి సాగరము అనే పేరువచ్చింది. అటువంటి మహాత్ముల వంశములో రాముడు అనేవాడు పుట్టినాడు. ఆయన్ను గురించిన కథే రామాయణము. అది ధర్మార్థ కామాలను తెలియచెప్పే మహాకావ్యము. ఆ మహాకావ్యము వాల్మీకి మహర్షి చెప్పబోతున్నాడు. శ్రద్ధతో వినవలసింది.

సరయూనదీతీరాన సకల ధనధాన్య సమృద్ధము అయిన కోసలదేశము ఉంది. జగత్సృసిద్ధమయిన అయోధ్యానగరము ఆదేశానికి రాజధాని. ఆనగరాన్ని పూర్వము వైవస్వత మనువు కట్టించినాడు, దానిపొడుగు పన్నెండుయోజనాలు. వెడల్పు రెండుయోజనాలు. అది మిట్టపల్లాలు లేని సమప్రదేశములో జూదము పీటమాదిరిగా అష్టాపదాకారముగా ఉంది. ఆ పట్టణము నట్ట నడుచు రాజభవనమూ ఆ రాజభవనానికి నాల్గదిక్కులూ నాల్గువీధులూ అయి

మూలలుగా నాల్గువీధులూ ఉన్నవి. ఏభాగానికి ఆ భాగము చక్కగా విభజింపబడినది. ఆ వీధులను అట్లా వేసినారు. అవి అన్నీ చాలా విశాలము అయినవి. ప్రతికోణా నీళ్లు దగ్గర ఖుసుఖముగా జేపూలలో ఆనీధులను అన్నిటిని అలంకరిస్తూ ఉంటారు.

ఆ పురలక్షికి మేలచూలుమాదిరిగా ఒక ఎత్తుకయిన ప్రాకారము ఉంది. దానికి బందోబస్తుకయిన తలుపులూ ద్వారబంధాలూ ఉన్నవి. ఆ ప్రాకారము నలుపల అగారము అయిన అగడ్తఉంది. ఆ అగడ్తను దాటి పోవలెను అత్యవసరము. కోటయరుజాలు చాలా ఎత్తుకయినవి. వాటిమీద జయ పతాకాలు ఎగురుతూఉంటవి. ఆ యరుజాలమీద ఫిరంగులున్నూ ఉన్నవి.

ఆ అయోధ్యానగరములో రకరకాల ఆయుధాలూ ఇంకా ఎన్నో రకాల యంత్రాలూ ఉంటూఉన్నవి. ఆయా పనిపాటులు చేసే శిల్పులున్నూ రథాలు తోలే నూతులున్నూ రాజప్రబోధకులు అయిన మాగధులున్నూ అక్కడనే కాపురము ఉన్నారు.

అంగక్షత్రీపులు అన్నీ వేటికి అవిగా ఉన్నవి. ప్రపంచములో సామాన్యముగా దొరకనివస్తువులూ రత్నాలూ మొదలు అయినవి ఆ పట్టణములో విరివిగా దొరుకుతవి. దేశదేశాలనుంచి వ్యాపారార్థము వచ్చినవర్తకులూ కప్పాలు కట్టే సామంతరాజులూ అక్కడనే నివసిస్తూ ఉండేవారు.

ఆ నగరములో ఎటుమాచినా రత్నఖచితాలు అయిన ప్రాసాదాలూ విమానగృహాలూ కూటాగారాలూ క్షీడాపర్వతాలూ ఎక్కడికి అక్కడ ఉద్యానవనాలూ మామిడితోపులూ స్త్రీలు ఆడే నాటకశాలలూ ఉన్నవి. ఏ భాగములో మాచినా ఇండ్లువత్తుగా ఉంటవి. ఏ ఇంటమాచినా వరిబియ్యము సమృద్ధిముగా ఉంటవి. నూతులలో నీరు చెరుకుపానకము మాదిరిగా ఉంటుంది.

ఆ పట్టణము అంతటా ప్రతినిత్యమూ దుందుభులూ మృదంగాలూ వీణలూ పదవాలూ మ్రోగుతూఉంటవి. అంతా నిత్యకళ్యాణముగా ఉంటుంది.

ఆ నగరనిర్మాణములో ఇక్కడ ఈ దోషము ఉన్నది అని చెప్పడానికి వీలులేదు. అది దేవేంద్రుడి అమరావతి పట్టణమువంటిది. ఆ అయోధ్యా నగరాన్నీ ఆ శోకలరాజ్యాన్ని మహాచ్ఛిదరలోకి తీసుకొనివచ్చినవాడు దశరథముహారాజు. అమరావతి పట్టణములో దేవేంద్రుడి మాదిరిగా ఆయన ఆ అయోధ్యానగరములో ఉంటూ ఉండేవాడు.

ఁ

దశరథ మహారాజు మహాపరాక్రమవంతుడు. అమితబలవంతుడు. చతురంగసేనాసమేతుడు. అతిరథుడు. శత్రువులను అందరినీ అణచివేసినాడు. ప్రపంచములో బలవంతులను అందరినీ స్నేహము చేసుకొన్నాడు. శూరులనూ వీరులనూ విద్వాంసులనూ రావించి ఉచితరీతిని స్కరించి వారు అందరూ తన రాజధానీ నగరములో ఉండిపోయేట్లు చేసినాడు.

బావులూ చెరువులూ తవ్వించి ఇంకా అనేక ధర్మకార్యాలు చేసిన్నీ అటు జానపదులనూ ఇటు పట్టణవాసులనూ ఒక్కమాదిరిగా మెప్పించినాడు. ప్రజలను అందరినీ తనవశము చేసుకొన్నాడు.

ఆయన వేదవిదుడు. యజ్ఞ. దీర్ఘదర్శి. హిరణ్యరత్నాంబరాభరణాదులతో దేవేంద్రుడి మాదిరిగానూ నిధినిక్షేపాదులతో కుశేరుడిమాదిరిగానూ ఉంటాఉండేవాడు. ఆయన జితేంద్రియుడు. ధర్మహానిలేకుండా అర్థకౌమాలను అనుభవిస్తూ ఉండేవాడు. రాజరూపముష్టి. మహర్షితుల్యుడు. ముల్లోకాలలోనూ శేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించినాడు.

ఆయన రాజ్యపాలనములో అయోధ్యానగరము చుట్టుపక్కల రెండు యోజనాలవరకు ఎవరికీ ఎదిరించశక్యము కాకుండా సార్థకనామము అయిన పట్టణముగా ఉంటూవచ్చింది.

ఆ పట్టణములో ప్రజలు అందరూ అత్యంత సంతోషముతో నివసిస్తూ ఉండేవారు. వారు అందరూ పరమధార్మికులు. ఒహుశ్రుతులు. సత్యవాదులు. లోభరహితులు. తమకు ఉన్నదానితో తృప్తిపడేవారు. అయితే అందరూ కలనారే. లేనివాడు ఆ పట్టణములో లేనేలేడు. అందరూ ధర్మార్థకౌమాలను అనుభవిస్తూ ఉండేవారు.

ఏ యింట చూచినా పదిమంది ఉన్న కుటుంబము కనిపించేది. ధనమూ ధాన్యమూ పాడిఆవులూ లేని ఇల్లు ఆ పట్టణములో ఒకటిన్నీ కనిపించేదికాదు. గుడ్డాలు లేనిగృహస్థున్నూ కనిపించేవాడుకాదు. తాను తినక ఇతరులకు పెట్టని వాడుకానీ, ఆలుబిడ్డలనూ అన్నతమ్ములనూ పీడించేవాడుకానీ, కాముకుడుకానీ క్రూరుడుకానీ, వంచకుడుకానీ, నాస్తికుడుకానీ, చదువుకోనివాడుకానీ ఆ అయోధ్యాపట్టణములో కనిపించేవాడుకాదు.

అక్కడి స్త్రీ పురుషులు అందరూ ధర్మపరాయణులు. సహజ సుస్వభావులు. సదాచార సంపన్నులు. మహర్షుల మాదిరిగా నిర్మల మనస్కులు.

ఆ ఆయోధ్యానగరములు అందరూ ప్రతినిత్యమూ అభ్యంగవస్నానము చేసేవారు. ఎంపిరిగా మంచినీరము కన్నారీ మొదలు అయిన పరిమళ ద్రవ్యాలు పూసుకొనేవారు. ఘనములుమూడే పూలదండలు వేసుకొనేవారు. శివోష్ఠాక్షణాలూ కర్ణాక్షణాలూ దాహపురులూ వక్షఃస్థలైన బంగారు పతకాలూ హస్తాక్షణాలూ ధరించేవారు. అందరూ భోగాలు ఆనుభవించేవారే. అజీర్ణముగా అందరూ ఇరచుటకు సెట్టేవారే.

ఆ ప్రభువులలో నీమలూ చోరులూ వృషసంకరులూ ఉండేవారుకారు.

అక్కడ బ్రాహ్మణులు అందరూ స్వకర్మ నిరతులు. జితేంద్రియులు. దానాస్వయన పరాయణులు. పరవారపరామృతులు. శిష్యాకర్ణ చ్ఛందో నిరుక్త జ్యోతిషకల్పాలు అనే షడంగాలనూ అభ్యసించినవారుకానీ చాంద్రాయణాది ప్రతాలు పఠించారుకానీ ఒక్కరున్నూ ఉండేవారుకారు. అందరూ ఆహారస్నులు. వేషధరులు. మహర్షికల్పలు, మహాచ్యులుగా ఉండేవారు.

అక్కడే శ్రీత్రియులు అందరూ మహాసంఘులు. వారు ఆత్యంతి సమర్థులు. నమస్తకేస్త్రాస్త్ర విద్యలలో ఆరితేరినారు. ఓడిపోయి పలాయనము అయ్యేవాడిమీదకానీ ఒంటరివాడిమీదకానీ బాణాలు వదిలేవారుకారు. శిబ్బవేధి విద్యను అభ్యసించినప్పటికినీ మాటు పెట్టుకొని చప్పుకునుపట్టి బాణాలు వేసేవారుకారు. మహాసన్యాసలో ముడించి గర్జిస్తూ సంచరించే క్రూరమృగాలను బాహుబలముతోకానీ నిశితాస్త్రాలువేసికానీ చంపివేసేవారు. వారు అందరూ నిష్ప్రళవంటివారు. అందరు సుశీతులు. గుహలలో సింహాలమాదిరిగా ఎదిరించడానికి ఆలసికాకుండా ఆ ఆయోధ్యాపట్టణములో నివసిస్తూ ఉండేవారు.

ఆ ఆయోధ్యా నగరములో ఉన్న అన్ని కులాలవారూ అతిథిని ఆదరించకుండా ఏనాడూ భోజనముచేసేవారుకారు. మేలు మరచిపోయేవారుకారు. అడిగినవాడికిలేదు అనేవారుకారు. ఆ మహానగరములో దీనజనులూ వ్యాకుల చిత్తులూ వ్యాధిషీడితులూ ఉండేవారుకారు. స్త్రీ పురుషులు అందరూ కాంతిమంతులు. యాపవంతులు. మరూపులు అక్కడ ఎక్కడినూ కనిపించేవారుకారు.

బ్రాహ్మణులను అనుసరించి శ్రీత్రియులూ శ్రీత్రియులను అనుసరించి వైశ్యులూ ఆ మూడుకులాలవారికీ ఆనుకూలముగా శూద్రులూ ప్రవర్తించేవారు.

ఆ ఆయోధ్యానగరములో కాంభోజ బాహ్లిక వనాయు సింధుజేశాలలో పుట్టిన గుర్రాలు ఆనేకము ఉండేవి. ఏ గుర్రాన్ని చూచినా ఉచ్చైశ్రవము మాదిరిగా కనిపించేది.

వింశ్యపర్యతాలలో పుట్టిన మదపులేనుగులూ హిమవత్సర్యతప్రాంతాలలో పుట్టి మడించి పెద్ద పెద్ద కొండలమాదిరిగా కనిపించే వినుగులూ ఇంకా ఐరావత మహాపద్మ ఆంజన వామనజాతుల వినుగులూ ఆ పట్టణములో తండ్రోపతండాలుగా తిరుగుతూఉండేవి. వినుగులు భద్రములు అనీ మృగములు అనీ మంద్రములు అనీ మాడు జారులు. వాటికి ఇంకా అనేక సంకీర్ణజాతుల వినుగులకున్నా ఆయోధ్యానగరము పుట్టినిల్లు.

గురాలూ వినుగులేకాకుండా పెద్దభారీరకము ఎద్దులూ ఒంటెలూ కంచరగాడిదలూ మందలమందలుగా ఆ పట్టణములో తిరుగుతూఉండేవి.

అటువంటి ఆ మహాపట్టణములో చుక్కలలో చంద్రుడు మాదిరిగా దశరథమహారాజు ఉంటూ ఉండేవాడు.

2

దశరథమహారాజుకు వసిష్ఠవామదేవులు అనే ఇద్దరు మహర్షులూ ముఖ్యపురోహితులు.

ధృష్టి - జయంతుడు - విజయుడు - అర్థసాగకుడు - అశోకుడు - మంత్రపాలుడు - సుమంత్రుడు అనే ఎనిమిదిమంది ఆయనకు మంత్రులు. వారిలో సుమంత్రుడు దశరథ మహారాజుకు అంతరంగికుడు. అతనికి అంతఃపుర ప్రవేశాధికారమున్నూ ఉండేది.

ఆ మంత్రులు అందరూ విద్యావినయ సంపన్నులు. నీతికుశలురు. నియతేంద్రియులు. శ్రీమంతులు. బుద్ధిమంతులు. శాస్త్రజ్ఞులు. ఆ ప్రతివాత పరాక్రమవంతులు. మంత్రనైపుణ్యములో పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించినారు. అకార్యాచరణకు నిరచేవారు. ఎప్పుడూ హెచ్చరికతో ఉండేవారు. ఓర్పుకూ ప్రతాపానికి ప్రణుతి కెక్కినారు. కొరకొరలాడకుండా ఎవరితోనైనా ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో మురిపెముగా మాట్లాడేవారు. కోపమువచ్చినా కానూర్ధ్వకారణాలవల్లనయినా ఆనృతము ఆడేవారుకారు.

వారు స్వరాష్ట్రములోనూ పరరాష్ట్రాలలోనూ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు ఎప్పటికీ అప్పుడు వేసులవాండ్లవల్ల తెలుసుకొంటూ ఉండేవారు. వారు సర్వవ్యవహార సమర్థులు. వారికి మిత్రామిత్రభేదము ఉండేదికాదు. అపరాధము చేస్తే కన్నకొడుకునుఅయినా శిక్షించేవారు. శత్రువును అయినా శ్రీపరాధము చేయకపోతే హింసించేవారుకారు.

వారు బొక్కసాన్ని పెంచడములోనూ నైనికులను సమకూర్చుకొనడములోనూ జాగరూకులుగా ఉండేవారు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను అయితా

అపరాధముచేస్తే శిక్షిస్తూ ఎప్పుడూ సజ్జనులను కాపాడుతూ ఉండేవారు. అపరాధము చేసినవారి తారతమ్యాలనుపట్టి ధనదండును విధించేవారు. వారు అందరూ ఏకాభిప్రాయముతో రాజ్యతంత్రాన్ని నడిపేవారు.

ఆ మంత్రి పుంగవుల నీతిజ్ఞతవల్ల అయోధ్యానగరములోనూ ఆ కోసల రాజ్యము అంతటానూ అబద్ధాలు ఆడేవారూ మోసగాండ్లు పరదారరతులూ లేకుండాపోయినారు. ఆ మంత్రిసత్తములు జేశాంతరాలలో సయితము పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదించినారు. ఎన్నిడూ ఏమరుపాటులేకుండా నిశ్చయజ్ఞానముతో ప్రవర్తించేవారు. నీతిమార్గాన రాజ్యాన్ని కాపాడుతూ ఉండేవారు.

లేజోమయాలు అయిన కిరణాలతో ఉదయభాస్కరుడు మాదిరిగా ఆ మంత్రులతో దశరథ మహారాజు అయోధ్యా నగరములో తేజరిల్లుతూ ఉండేవాడు.

౪

దశరథ మహారాజు అంతటి ప్రభావముతో ఉంటూఉన్నా ఆయనకు ఎంతకాలానికీ సంతానము కలగలేదు. వంశాభివృద్ధి చేయడానికి ఒక్కకొడుకు అయినా పుట్టలేదే అని దిగులుపడ్డాడు. అశ్వమేధముచేస్తే పుత్రులు పుట్టుతారేమో ననుకొన్నాడు. ఆలోచించినాడు. మంత్రులతో సంప్రదించినాడు. సుమంత్రుణ్ణి చూచి “గురువులనూ పురోహితులనూ ఇంకా ఇతర బ్రాహ్మణోత్తములనూ నీవు శీఘ్రముగా పిలుచుకొనిరావలెను” అని చెప్పినాడు.

సుమంత్రుడుపోయి అప్పటికి అప్పుడు గురువరేణ్యుడు అయిన వసిష్ఠ మహర్షిని వేదపారంగతులు అయిన సుయజ్ఞాణ్ణి వామదేవుణ్ణి జాబాలినీ కాశ్యపుణ్ణి ఇంకా తక్కిన బ్రాహ్మణోత్తములనూ వెంటపెట్టుకొనివచ్చినాడు.

వారిని అందరినీ దశరథ మహారాజు ఉచితరీతిని సత్కరించి “ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా, సంతానములేదే అనే తాపత్రయమువల్ల నాకు సుఖము లేకుండాపోయింది. అందుకు అశ్వమేధము చేయవలెను అని నాకు బుద్ధి పుట్టింది. ఆ యజ్ఞము సకాస్త్రీయముగానూ నిర్విఘ్నముగానూ నేను నెరవేర్చేటందుకు ఆవసరము అయిన సదుపాయాలు అన్నీ మీరు చేసి పెట్టవలెను” అన్నాడు.

వసిష్ఠమహర్షి తక్కిన బ్రాహ్మణోత్తములూ దశరథ మహారాజును మెచ్చుకొని “ఓరాజా, తమకు పరమధార్మికము అయిన బుద్ధి పుట్టింది. తప్పకుండా తమకు పుత్రులు పుట్టుతారు. ముందుగా యజ్ఞోపకరణాలను అన్నిటిని శుభుకూర్చవలెను. ఆ తరువాత గుర్రాన్ని వదలవచ్చును” అని చెప్పినారు.

దశరథ మహారాజు మహర్షుల మాటలకు ఎంతో సంతోషపడ్డాడు. ఆయన కన్నుల వెంట ఆనందబాష్పాలు రాలినవి. అంతట ఆయన మంత్రులను ఉద్దేశించి “ఓ మంత్రిపుంగవులారా, మీరు ఈ శరూద్యహాలు చెప్పే సమస్త సంభారాలనూ వెంటనే సమకూర్చవలెను. రుత్విజులతోనూ సమర్థులు అయిన సైనికులతోనూ గుర్రాన్ని దేశముమీద విడిచిపెట్టవలెను.

సరయూనదీ ఉత్తరతీరాన యజ్ఞశాలము ఏర్పాటుచేయవలెను. శాస్త్రీయముగా శాంతులను అన్నిటిని చేయించవలెను. ఈ అశ్వమేధ యాగము ఏ రాజుపడితే ఆ రాజు చేసేదికాదు. ఈ యజ్ఞాన్ని నిర్విఘ్నముగా సమాప్తము చేయడము చాలా కష్టసాధ్యము అయినపని. విమాత్రము అపచారము జరిగినా యజ్ఞకర్త అప్పటికి అప్పడు నాశనము అయిపోతాడు. సర్వమూ నాశము అయిపోతుంది. ఈ యజ్ఞములో ఎప్పుడు ఏ కొంచెము లోపము వస్తుందా అని బ్రహ్మరాక్షసులు కనిపెట్టుకొనిఉంటారు. ఏ కొంచెము లోపము జరిగినా వాళ్లు యజ్ఞాన్ని ధ్వంసము చేసివేస్తారు. మీరు సమస్తమూ తెలిసినవారు. ఈ క్రతువును నాచేత మీరు యథావిధిగా చేయించవలెను. ఈ భారము అంతా మీమీద ఉంచుతున్నాను.” అన్నాడు.

“రాజా, తాము అజ్ఞాపించినట్లుగా సమస్తమూ చక్కబెట్టుతాము” అని మంత్రులు అన్నారు.

“రాజా, మీచేత శాస్త్రీయముగానూ నిర్విఘ్నముగానూ మేము అశ్వమేధము చేయిస్తాము” అని బ్రాహ్మణోత్తములు అందరూ అన్నారు. వారు అందరూ దశరథ మహారాజును ఆశీర్వదించినారు.

మహర్షులూ బ్రాహ్మణులూ వెల్లిపోయిన తరువాత దశరథ మహారాజు మంత్రులతో “ఓ మంత్రిన త్తములారా, మీరు ఋత్విక్కులు చెప్పే యజ్ఞోపకరణాలను అన్నిటిని శీఘ్రముగా సమకూర్చవలెను.” అనిచెప్పి వారిని పంపించివేసినాడు.

దశరథ మహారాజు అంతట అభ్యంతర గృహములోకి పోయినాడు. హృదయస్రియలు అయిన కులకౌంతలను చూచి “మీరు పిల్లలు కనేటందుకు నేను ఇప్పుడు ఒక యజ్ఞము చేయబోతున్నాను. మీరు ఇక యజ్ఞదీక్ష వహించవలెను” అన్నాడు.

ఆ మనోహర వాక్యాలకు ఆ వర్చస్వినుల ముఖమలాలు హేమంత కాలానంతర పద్మాలవలె వికసించినవి.

౯

సుమంతుడు సైతదళమహారాజును ఏకాంతముగా కలుసుకొని “రాజా, తమకు పుత్రులు ఎట్లా పుట్టేదన్నీ పూర్వము మునిసభామన్యములో భూత భవిష్యత్తులను నాలు చెప్పే సనత్కుమార మహర్షి చెప్పటాడంటగా నేను విన్నాను. ఆ మహర్షి అప్పుడు చెప్పించి అంతా తమకు నేను ఇప్పుడు మనవి చెప్తాను. తాము వివలెను” అంటూ ఈ విధముగా చెప్పసాగినాడు.

కాశ్యప మహర్షికి విభండకుడు అనే పుత్రుడు పుట్టుతాడు. ఆ విభండకుడికి ఋశ్యశృంగుడు అనేవాడు పుట్టుతాడు. వాడు అడవిలో పుట్టి ఆ అడవిలోనే తండ్రి దగ్గర పెరుగుతాడు. అందువల్ల వయస్సు వచ్చినప్పటికినీ ఈ ప్రపంచములో అడవి రప్ప వాడు ఏ ఇతరమున్నూ ఎరగకుండా ఉంటాడు. వాడు రెండు రకాల బ్రహ్మచర్యాన్ని అనుష్ఠిస్తాడు. అందుకు ఆతనిని ఈ లోకములో బ్రాహ్మణులు అందరూ మెచ్చుకుంటారు.

ఆ ఋశ్యశృంగుడు తండ్రికి సేవచేస్తూ ఎప్పుడూ అగ్నిహోత్రాన్ని నేరిస్తూ బ్రహ్మచారిగా కాలము గడుపుతూ ఉండే రోజులలో అంగదేశములో రోమపాద మహారాజు రాజ్యము వీలుతూ ఉంటాడు.

రోమపాదుడు అమిత బలవంతుడు గానూ మహావీరాక్రమ వంతుడు గానూ రాజ్యపాలనము చేస్తూ ధర్మార్హి వ్యతిక్రమిస్తాడు. అప్పుడు అంగదేశము అంతటా బహుకాలము వాసలు కురవకుండా పోతవి. మహాక్షోమము వస్తుంది. సర్వ భూత భయావహము అయిన స్థితి ఏర్పడుతుంది. అప్పుడు రోమపాదమహారాజు చింతాక్రాంతుడు అయిపోయి నేదశాస్త్ర పారంగతులు అయిన బ్రాహ్మణోత్తములను అందరినీ ఆహ్వానించి “ఓ బ్రాహ్మణ క్రేష్ణలారా, తాము సమస్త ధర్మార్హులూ లోకాచారాలూ తెలిసినవారు. ఈ అనావృష్టి దోషము తొలగి పోవడానికి వివిధము అయిన పాపపరిహారము నేను చేయవలెనో తాము నెలవు ఈయవలెను” అని అడుగుతాడు.

“ఓ రాజా, ఏ విధముగానైనా ఏ ఉపాయము వల్లనయినా విభండకు మహర్షిపుత్రుడు ఋశ్యశృంగుణ్ణి తాము ఇక్కడికి రావించి ఆయనను తాము చక్కగా సత్కరించి తమ కూతురు శాంతాదేవిని ఆయనకు ఇచ్చి వివాహము చేసేట్లయితే అనావృష్టి దోషము అంతరించి పోతుంది. ఈ దేశము అంతా సుఖిక్షుము అవుతుంది” అని బ్రాహ్మణ వృద్ధులు చెప్పతారు.

ఋశ్యశృంగుణ్ణి అంగరాజ్యము రప్పించడము ఎట్లాగా అని అప్పుడు రోమపాదుడు అలోచిస్తాడు. ఆయనకు ఏ ఉపాయమూ తోచదు. అంతట మంత్రు

అను పురోహితులను రావించి వారిని చక్కగా సత్కరించి, “మీరే ఋశ్యశృంగుణ్ణి తీసుకొనిరావలెను” అని రోమపాదమహారాజు ఆజ్ఞాపిస్తాడు. అందుకు మంత్రిపుంగవులూ పురోహితులూ భిన్నులు అయిపోయి ముఖాలు వేశ్యావవేసుకొని “మహారాజా, విధింపక మహర్షి అంటే మాకు అమిత భయము. అందువల్ల మేము ఆక్కడికిపోలేము. కాని ఋశ్యశృంగుణ్ణి ఇక్కడికి రప్పించే ఉపాయము ఆయితే మేము చెప్పగలము. మేముచెప్పే ఉపాయమువల్ల ఏ ఇబ్బందీ రాదు” అని చెప్పతారు.

అంతట రోమపాదుడు ఆ మంత్రిపుంగవులు మొదలు అయినవారు చెప్పిన ఉపాయముచొప్పున ఋశ్యశృంగుణ్ణి దగ్గరకు వేశ్యాంగనలను పంపిస్తాడు. వారు ఆయనను అంగదేశము తీసుకొనివస్తారు. అప్పుడు అంగదేశములో వానలు కురుస్తవి. రోమపాదుడు తన కూతురు శాంతాదేవిని ఆయనకు యిచ్చి పెండ్లి చేస్తాడు.

ఆ ఋశ్యశృంగుడు దశరథ మహారాజుచేత ఒకయజ్ఞముచేయిస్తాడు. అప్పుడు ఆయనకు పుత్రులు పుట్టుతారు” అంటూ సనత్కుమార మహర్షి చెప్పినాడు. నేనువిన్నాను.

ఈ విధముగా సుమంతుడు చెప్పిందిఅంతా దశరథమహారాజు విన్నాడు. ఎంతో సంతోషపడ్డాడు. “సుమంతుడా అంగరాజు ఆ ఋశ్యశృంగుణ్ణి రోమపాద పట్టణానికి రావించిన విధము అంతా నాకు వివరముగా చెప్పవలెను” అన్నాడు దశరథమహారాజు.

౧౦

సుమంతుడు అంతట దశరథ మహారాజుతో మళ్ళీ యీ విధముగా చెప్పసాగినాడు.

మంత్రిలూ పురోహితులూ సంప్రదించినారు. పురోహితుడు రోమపాద మహారాజుతో “ఓ రాజా, ఋశ్యశృంగుణ్ణి ఇక్కడికి రప్పించడానికి అపాయము లేని ఉపాయము మేము ఒకటి ఆలోచించినాము. ఆ బ్రహ్మచారి అడవిలో పుట్టినాడు. అడవిలోనే పెరిగినాడు. ఎప్పుడూ తపస్సు చేసుకొంటూనూ వేదాధ్యయనము చేసుకొంటూనూ ఉంటాడు. అందువల్ల ఆయన స్త్రీలనూ విషయసుఖాలనూ విమాత్రమూ ఎరగడు. శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధాదులు ఎటువంటివాడి చిత్తాన్ని అయినా ఇట్టే ఊళిపెట్టలేవి. అవి దోహేంద్రియాలకు సమస్త సుఖాలను ఇస్తవి. అటువంటి దోహేంద్రియ సుఖము కోసము ఋశ్యశృంగుడు ఈ పట్టణము వచ్చేట్టుగా మనము చేయవచ్చును. రూప

వరులుఅయిన వేశ్యలు చక్కగా అలంకరించుకొని ఆయన దగ్గరకు పోవలెను. అతడు అమాయకుడు అయినందువల్ల వారిని అందరినీ చక్కగా సత్కరిస్తాడు. వారు ఆ వేశ్యలు వివిధోపాయాలతో ఆయనను వంచనముచేసి ఇక్కడికి తీసుకొనివస్తారు. ఇందుకు మీరు అంగీకరించవలెను” అన్నాడు.

రోమపాదుడు అందుకు ఒప్పుకొన్నాడు. అంతట మంత్రులున్ను పురోహితులున్ను ఋశ్యశృంగుణ్డి రప్పించే ప్రయత్నానికి పూనుకొన్నారు.

వేశ్యాంగనలు మహారజ్యానికి బయలుదేరినారు. ఋశ్యశృంగుణ్డి ఆశ్రమ ప్రాంతానికి పోయినారు. లోపలికి పోవడానికి వారికి భయమువేసింది. బయటనే ఉండి ఆయనను చూడటానికి ప్రయత్నము చేయసాగినారు.

ఆ ఋశ్యశృంగుడు ఆ ఆశ్రమపదములో అగ్నిహోత్రాన్ని సేవిస్తూనూ తండ్రికి శుశ్రూష చేస్తూనూ ఉండటముతప్ప మరి ఒకటి ఎరగడు. ఆయనకు మరి ఏ ఇతర ధ్యాసాలేదు. తండ్రివెంట తప్ప ఆయన ఒంటరిగా ఆ ఆశ్రమ పదములోనుంచి ఎన్నడూ బయటికిపో ఎయిరగడు. అతడు పుట్టింది మొదలూ అంత వరకూ ఒక స్త్రీనికానీ తండ్రినితప్ప మరిఒక పురుషుణ్ణికానీ చూచి ఎరగడు. ఒక గ్రామముకానీ ఒక పట్టణముకానీ ఆయన ఎన్నడూ పోయి ఎరగడు. అటు వంటివాడు ఆనాడు తండ్రి లేనప్పుడు దైవవశమువల్ల ఒంటరిగా ఆ ఆశ్రమ పదములోనుంచి బయటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు రోమపాదపురమునుంచి వచ్చిన చక్కని చుక్కలు ఎట్టఎదుట కనిపించినారు. వారిని చూచినాడు.

చిత్రవచిత్ర వేషాలతో వచ్చిన బోగము పడుచులున్న ఋశ్యశృంగుణ్డి చూచినారు. మనోహరముగా పాటలు పాడుతూ వారు ఆయనను సమీపించి “ఓ బ్రాహ్మణుడా, నీవు ఎవరవు- నీ నివాసము ఎక్కడ- జనసంచారము లేని ఈ ఘోరారణ్యములో. నీవు ఒంటరిగా ఎందుకు తిరుగుతూ ఉన్నావు. చెప్పవలెను” అని ప్రశ్నించినారు.

ఆ గణికలు అందరూ కౌముదాన రూపం. అటువంటి రూపవతులను అదివరకు ఎన్నడూ ఆయన ఆ అడవిలో చూచి ఉండలేదు. వారిమీద ఆయనకు అకారణము అయిన రాగము కలిగింది. వారితో మాట్లాడవలెను అని ఆయనకు బుద్ధిపుట్టింది. వారిని అందరినీ చూస్తూ “మా తండ్రి విభంధక మహర్షి. నేను ఆయన ఔరసపుత్రుణ్డి. నన్ను ఋశ్యశృంగుడు అంటారు. ఈ ప్రపంచములో సమస్తవిధ కర్మలనూ నేను అవగతము చేసుకొన్నాను. ఓ చుక్కలారా, ఇక్కడికి దగ్గరలోనే మా ఆశ్రమపదము ఉంది. మిమ్ములను అందరినీ అక్కడను అయితే నేను కౌశ్రీయముగా సత్కరిస్తాను. మీరు అందరూ మా ఆశ్రమ పదానికి రావలెను.” అన్నాడు ఋశ్యశృంగుడు.

అకస్మేలకు ఋశ్యశృంగుడి ఆశ్రమము పోయి చూడవలెను అని బుద్ధి పుట్టింది. ఆయనవెంట వారు అందిరూ బయలుదేరినారు. ఆశ్రమములోకి పోయి నారు.

“ఇదిగో అర్హ్యము-ఇదిగో పాద్యము-ఇదిగో కందమాలాలూ పండ్లూ” అంటూ ఇచ్చి అపడుచులను అందరినీ ఋశ్యశృంగుడు చక్కగా సత్కరించి నాడు. అకస్మేలు అందిరూ అమితోత్సాహముతో ఆయన సత్కారాలను అంగుకొన్నారు. కాని విభిండకమహర్షి ఏక్షణములో వస్తాడోనని భయపడి పోతూ త్వరగా అక్కడినుంచి తరలిపోవలెను అనుకొన్నారు.

“ఓ బ్రాహ్మణుడా, ఇదిగో మేము తెచ్చిన ఫలాలు. వీటిని నీవు తీసుకోవలెను. నీకు శుభముఅవుతుంది. తిను. ఆలస్యము చేయవద్దు” అంటూ అకస్మేలు ఆయనను గట్టిగా కాగిలించుకొన్నారు. ఆయన ఆనందపరవశుడు అయిపోయినాడు. వారు పండ్లుఅంటూ ఇచ్చిన తియ్యని పిండివంటలనూ రకరకాల భక్ష్యాలనూ ఆ లేజోవంతుడు అప్పటికి అప్పుడు తిన్నాడు. ఆశ్చర్యపడిపోయినాడు. ఏమంటే అటువంటి పండ్లను ఆ అడవిలో ఆయన అదివరకు ఎన్నడూ రుచి చూడలేదు.

ఆయన తండ్రి ఎక్కడ వస్తాడో ననే భయముతో అకస్మేలు “మేము మా బ్రతానుష్ఠానానికి వెంటనే వెళ్లిపోవలెను” అంటూ ఆయనకు సాకు చెప్పి వెళ్లిపోయినారు.

ఆ బోగము పడుచులు అందిరూ వెళ్లిపోగానే ఆ బ్రహ్మచారికి హృదయ స్వాస్థ్యము తప్పిపోయింది. వారు మళ్ళీ కనపడతారో కనపడరో ననే దిగులు పుట్టింది. అంతట ఆయన అటూ ఇటూ తిరగిడిము మొదలు పెట్టినాడు.

ఆయన నియత బ్రహ్మచారి అయినప్పటికీనీ ఆ మనోహరాంగనలు కనిపించినచోటికి మర్నాడు మళ్ళీ వెళ్లినాడు.

ఋశ్యశృంగుడు రావడము ఆ బోగముకస్మేలు చూచివారు. మహాదానందముతో ఎదురుగుండా పోయినారు. ఎదురుకోలు చెప్పినారు. “ఓ బుద్ధిమంతుడా, ఈనాడు నిన్ను మా ఆశ్రమపదానికి తీసుకొని పోవడానికి మేము వచ్చినాము. నీవు తప్పకుండా మావెంట రావలెను. మేము నిన్ను నిన్నటి కన్నా అక్కడ ఎక్కువగా సమ్మానిస్తాము” అన్నారు. వారి మనోహర వాక్కులకు ఋశ్యశృంగుడు ముగ్ధుడు అయిపోయినాడు. వారి వెంట బయలుదేరడానికి ఇష్టపడ్డాడు.

ఆ వారాంగనలు ఆ ఋశ్యశృంగుణ్ణి వెంటబెట్టుకొని అంగదేశానికి ప్రయాణము అయినారు.

అంగదేశములో ఋశ్యశృంగుడు అడుగు పెట్టినాడు. దేశము అంతటా మబ్బులు పట్టినవి. ముసురుపట్టింది. వానలు జోరుగా కురవడము మొదలు పెట్టినవి. ప్రజలు అందరూ ఆనందిపరవసులు అయినారు. వానలు వెంటపెట్టుకొని వస్తూవున్న ఋశ్యశృంగుడికి రోమపాదమహారాజు ఎగురుకుండాపోయి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసినాడు. శాస్త్రీయముగా అర్ఘ్యపాద్యాదులు ఇచ్చినాడు.

ఆయనను అట్లా తనదేశము రావించినందుకు క్షమించుమని అనీ ఆయనే కాకుండా ఆయన తండ్రి విభండక మహర్షి కూడా తనను మన్నించేయి చేయవలసింది అనీ రోమపాదుడు నిర్మలాంతఃకరణముతో ప్రార్థించినాడు.

ఋశ్యశృంగుడు ఎప్పటికీ తన అంతఃపురము వదిలిపెట్టి పోకుండా ఉండడానికి ఆతరువాత రోమపాద మహారాజు తన కూతురు శాంతాదేవిని ఆయనకు ఇచ్చి యథావిధిగా వివాహము చేసి ప్రశాంతచిత్తుడు అయినాడు.

రాజు, ఇప్పుడు ఋశ్యశృంగుడు శాంతాదేవితో సమస్త సుఖాలూ అనుభవిస్తూ రోమపాదుడి అంతఃపురములో ఉంటూ ఉన్నాడు.

౧౧

“రాజా, ఆసనత్కుమార మహర్షి ఇంకా కొంత చెప్పినాడు. అదిన్నీ చెప్పతాను. తాము వినవలెను. తమకు మేలు అవుతుంది” అంటూ సుమంత్రుడు ఇంకా ఈవిధంగా చెప్పడము మొదలు పెట్టినాడు.

“ఇక్ష్వాకువంశములో శ్రీమంతుడూ సత్యసంధుడూ పరమధార్మికుడూ అయిన ఒక రాజు పుట్టుతాడు. ఆయనను అందరూ దశరథమహారాజు అని పిలుస్తారు. అదేకాలములో అంగదేశములో రోమపాదుడు అనే మహారాజు పుట్టుతాడు. వారికి ఇద్దరికీ చాలా స్నేహము అవుతుంది. దశరథమహారాజుకు ఎంతకాలానికీ పిల్లలు పుట్టరు. ఆయన రోమపాదమహారాజు దగ్గరకుపోయి “రాజా, సంతానముకోసమున్నూ వంశాభివృద్ధికోసమున్నూ నేను ఒక మహాయజ్ఞము చేయ తలచినాను. ఆయజ్ఞము నా చేత చేయించే సామర్థ్యము నీ అల్లుడు ఋశ్యశృంగుడికి ఒక్కడికే ఉంది. నీవు చెప్పేటట్లయితే నీ అల్లుడు వచ్చి వాచేత ఆయజ్ఞముచేయిస్తాడు. నాకు పిల్లలు పుట్టుతారు. కాబట్టి నీవు చెప్పి నీ అల్లుణ్ణి నీ కూతురినీ నాతో పంపించవలెను.” అని అడుగుతాడు.

ఆ రోమపాదమహారాజు మహాబుద్ధిమంతుడు. మనసా ఆలోచిస్తాడు. ఎంతోమంది బిడ్డలను కన్న తన కూతురినీ అల్లుణ్ణి ఋశ్యశృంగుణ్ణి దశరథమహారాజు వెంట పంపిస్తాడు. అంతటితో దశరథమహారాజుకు సంతానములేదే అనే మనస్తాపము వదిలిపోతుంది. మహాసంతోషముతో యజ్ఞము తలపెట్టుతాడు. ఆయజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగించిన ఋశ్యశృంగుణ్ణికి దశరథమహారాజు నమస్కారముచేస్తాడు. ఆయనను పూజిస్తాడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణోత్తముడు దశరథమహారాజుచేత పుత్రుల కోసము మరి ఒక కామ్యయజ్ఞము చేయిస్తాడు. దశరథమహారాజుకు నలుగురు పుత్రులు పుట తారు. నారు అమిత పరాక్రమవంతులూ వంశే ప్రతిష్ఠానకరులూ సకలలోకప్రసిద్ధులూ అవుతారు. అని వూర్వము కృతయుగములో మహాత్ముడు సనత్కుమారుడు చెప్పతూ ఉండగా నేను విన్నాను. రాజా మీరు పుత్రులర్థులు. కాబట్టి మీరు ఇప్పుడు చతురంగబలాలతో బయలుదేరి రోమపాదపురముపోయి ఋశ్యశృంగుణ్ణి సత్కరించి ఆయనను ఇక్కడికి తీసుకొనివచ్చి యజ్ఞము ఆరంభించడముమంచిది." అని సుమంత్రుడు చెప్పినాడు.

దశరథమహారాజు ఈ విషయము వసిష్ఠమహర్షితో సంప్రదించినాడు. "ఋశ్యశృంగుణ్ణి తీసుకొనిరావలసిందేను" అని వసిష్ఠమహర్షిన్నీ ప్రోత్సహము చేసినాడు.

అంతట దశరథమహారాజు మంత్రుల సత్తులతోనూ పరివారముతోనూ రోమపాదపురానికి ప్రయాణము అయినాడు. అడవులనూ మహానదులనూ ఒక్కటొక్కటే మెల్లమెల్లగా దాటుకొంటూ అంగదేశము చేరినాడు.

స్నేహితుడు తన ఇంటికి వచ్చినందుకు రోమపాదుడు చాలా సంతోషపడ్డాడు. యథావిధిగా సమ్యనించినాడు. హోమమండపులో జ్వలించే అగ్ని హోత్రుడిమాదిరిగా ఆ అంతఃపురములో దివ్యకాంతులతో తేజరిల్లుతూ ఉన్న ఋశ్యశృంగుణ్ణి దశరథ మహారాజుకు పరిచయము చేసినాడు. తనకూ దశరథ మహారాజుకూ ఉన్న సఖ్యాన్ని గురించి సంబంధాన్ని గురించి రోమపాదుడు ఋశ్యశృంగుణ్ణికి తెలియచెప్పినాడు. ఆ బుద్ధికాలి ఋశ్యశృంగుడు దశరథమహారాజును స్వయముగా గౌరవించి సత్కరించినాడు.

దశరథమహారాజు రోమపాదుడి సపర్యలను అనుభవిస్తూ అక్కడ ఏడు ఎనిమిది దినాలు గడిపినాడు. అంతట రోమపాదుడితో "రాజా, నేను సంతానము కోసము ఒక మహాక్రతువు తలపెట్టినాను. అది నాచేత చేయించగలవాడు నీ అల్లుడు ఋశ్యశృంగుడు ఒక్కడేను. కాబట్టి నీ అల్లుణ్ణి నీ కూతురినీ నా వెంట పంపించవలెను" అన్నాడు దశరథ మహారాజు. అంతట రోమపాదుడు

ఆ విషయము ఋశ్యశృంగుడితో ప్రస్తావించినాడు. అందుకు ఆయన “సరేను” అన్నాడు.

రోమపాదుడున్న దశరథమహారాజున్న ఆనందపరవశులు అయి అన్యోన్యమూ రొమ్ములు ఆంట గట్టిగా కొగలించుకొన్నారు. అంతట రోమ పాదుడికి వీడ్కోలు చెప్పి శాంతా ఋశ్యశృంగులను వెంటపెట్టుకొని దశరథమహారాజు అయోధ్యానగరానికి ప్రయాణము అయినాడు. ఆయన ముందుగా దూతలను అయోధ్యానగరానికి పంపించినాడు. వారు తమ ఏలీక ఋశ్యశృంగుణ్ణి వెంటపెట్టుకొని వస్తున్నట్లు అయోధ్యానగరవాసులకు తెలియచెప్పినారు. నగరములో ఎక్కడనూ దుమ్ము లేగకుండా అన్ని వీధులలోనూ నీళ్లు చల్లినారు. ఘుమఘుమలాడే ధూపాలు జేసినారు. జండాలు ఎత్తినారు. పట్టణము అంతా శోభాయమానముగా ఆలంకరించినారు.

శింఖదుందుభుల మోతలతో దశరథమహారాజు అయోధ్యానగరము ప్రవేశించినాడు. పౌరులు అందరూ తమ మహారాజును సత్కరించి వెంటపెట్టుకొని వస్తూ ఉన్న ఋశ్యశృంగుణ్ణి శాంతాదేవిని సందర్శించినారు. సంతోషపడ్డారు.

దశరథమహారాజు ఆ దంపతులను తన అంతఃపురములోకి తీసుకొనిపోయి శాస్త్రప్రదిత సమ్మానించినాడు. అంతఃపుర స్త్రీలు అందరూ ఆ పెద్దపెద్ద కన్నుల శాంతాదేవిని చూచి ఆనందిభరితులు అయినారు. ఆమెనూ ఆమెపెనిమిటిని వారు ఎంతో ఆదరించినారు. గౌరవించినారు. పూజించినారు.

అందరికన్నా ఎక్కువగా ఆ దంపతులను దశరథమహారాజు సత్కరించినాడు. వారు వచ్చినందువల్ల తాను కృతికృత్యుడైఉయినట్లే భావించుకొన్నాడు.

అంతఃపురమువారి సపర్యలను అనుభవిస్తూ శాంతా ఋశ్యశృంగులు కాలము గడపసాగినారు.

౧౨

మనోహరము అయిన వసంతకాలము వచ్చింది. యజ్ఞకర్మను ఇకను ఆరంభించవలెను అని దశరథమహారాజుకు బుద్ధిపుట్టింది.

ఋశ్యశృంగుడికి సమస్కారముచేసి “మహాత్మా, రఘువంశము పుత్రపౌత్ర పారంపర్యము వర్తిల్లేటందుకు నాచేత యజ్ఞకర్మను ఆరంభము చేయించవలెను. తాము ఋత్విజులుగా ఉండి సాంగ్రహణేష్టిని ఉపక్రమించవలెను” అని ప్రార్థించినాడు.

ఋశ్యశృంగుడు “అట్లాగేను. మీరు యజ్ఞోపకరణాలను అన్నిటిని సమూహముగా ఉన్నట్లయితే గుర్రాన్ని వదలవచ్చును.” అన్నాడు.

అంతట దశరథమహారాజు “పురోహితుడు వసిష్ఠమహర్షిని వేదపారంగతులు అయిన వామదేవుణ్ణి సుయజ్ఞాణ్ణి జాబాలిని కాశ్యపుణ్ణి ఇంకా ఇతర బ్రాహ్మణోత్తములను అందరినీ ఆహ్వానించి తీసుకొనిరావలసింది.” అని సుమంత్రుడితో చెప్పినాడు.

సుమంత్రుడు అప్పటికి అప్పుడు పోయి ఆయా బ్రాహ్మణులను అందరినీ తీసుకొని వచ్చినాడు.

దశరథమహారాజు వారిని అందరినీ సత్కరించి “ఓ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులారా, సంతానము కోసము అశ్వమేధయాగము చేయవలెను అనే బుద్ధిపుట్టింది అని మీకు నేను ఇదివరకే విన్నవించుకొన్నాను. మీరు అందరూ అందుకు నన్ను మెచ్చుకొన్నారు ఇప్పుడు ఇక్కడికి ఋశ్యశృంగదంపతులన్నూ వచ్చి ఉన్నారు. మీ అందరి ప్రభావమువల్ల నా కోరికలు అన్నీ ఈ డేరుతవి అనుకొంటున్నాను. ఇప్పుడు మీరు అందరూ యజ్ఞకార్యనిర్వహణానికి పూనుకోవలెను.” అని చెప్పినాడు.

“బాగుంది—బాగుంది. సంతోషము” అని వసిష్ఠమహర్షి తక్కిన బ్రాహ్మణోత్తములూ అన్నారు. వారు అందరూ ఋశ్యశృంగుడితో ఆలోచించి దశరథమహారాజుతో “ఓరాజా, సంతానముకోసము తమకు ఇటువంటి ధార్మికము అయిన బుద్ధి పుట్టింది. తమకు తప్పకుండా నలుగురు పుత్రులు పుట్టుతారు” అన్నారు. వారి మాటలకు దశరథమహారాజు ఉప్పొంగిపోయినాడు.

“ఓ మంత్రుల సత్తములారా, ఈ గురూద్యహులూ ఈ బ్రాహ్మణోత్తములూ చెప్పే యజ్ఞసంభారాలను అన్నిటినీ సమకూర్చవలెను. ఋత్విజులతోనూ సమర్థులు అయిన వైనికులతోనూ గుర్రాన్ని వదలవలెను.” అన్నాడు దశరథమహారాజు.

రాజాజ్ఞను ఆనుసరించి ఆ మంత్రిపుంగవులు ఆయాపనులు నెరవేర్చటము మొదలు పెట్టినారు. బ్రాహ్మణులు అందరూ వారివారి పనులను చక్క బెట్ట పోగినారు.

చైత్రపౌర్ణమినాడు సాంగ్రహణేష్టికర్మను ఆరంభించినారు. మరునాడు బ్రహ్మోద్దనమూ ఉత్తమాశ్వబంధప్రోక్షణ విమోచనమూ చేయించినారు.

ప్రతిరోజూ సావిత్రాది కర్మలు చేయ నారంభించినారు.

౧౩

ఒక సంవత్సరము అయిపోయింది. మళ్ళీ వసంతకాలమువచ్చింది. దశరథమహారాజు యజ్ఞవాటానికి బయలుదేరినాడు.

యజ్ఞవాజుచిర్రాజానికి పూర్వము దశరథమహారాజు వసిష్ఠమహర్షికి నమస్కారము చేసి “ఓ మహర్షీ, తాము పూజ్యులు. నా కులగురువులు. అంతే కొడు. తాము నాకు పరమాత్తులు. ఈయజ్ఞము యథాశాస్త్రముగానూ నిర్వహ్యముగానూ కొనసాగించేటందుకు తాము ప్రణీయముగా పూనుకొనవలెను. ఈ కార్యచిర్రహణభారము అంతా తామే వహించవలెను.” అని ప్రార్థించినాడు.

“రాజా, నీవు కోరినట్లు సర్వమూ నిర్వహిస్తాను.” అని వసిష్ఠమహర్షి దశరథమహారాజుతో చెప్పి యజ్ఞకార్యనిర్వాహకులు అయిన బ్రాహ్మణ వృద్ధులనూ వృద్ధులూ పరిమథార్మికులూ అయిన యజ్ఞద్రవ్యసమీకరణాధికారులనూ ఆయాకర్మకారులనూ ఇటుకలు మొదలు అయినవి చేసే శిల్పకారులనూ యూప స్తంభాది యజ్ఞసాధనాలు చేసే వృక్షంకులనూ బావులూ నూతులూ మొదలు అయినవి తీసే తవ్వకము పరివాంక్షనూ శాస్త్రునికులూ బహుశ్రుతులూ అయిన రాజపురుషులనూ చిత్రకారులనూ వృత్తియచేసే వారినీ నాటకాలు ఆడేవారినీ లెక్కలు వ్రాసేవారినీ సమావేశపరచి “ఓ కర్మికులారా, దశరథమహారాజు ఆహ్వానించినాడు. యజ్ఞములో మీరు అందరూ మీ మీ పనులను చక్కగా వేర వేర్చవలెను. మున్ముందుగా లక్షలకొద్దీ ఇటుకలను తీసుకొనివచ్చి ఆయాదేశాధీశులు యజ్ఞసమయములో నివసించడానికి మేడలవంటి అనువు అయిన సాధాలను నిర్మించవలెను. వాటివర్షాదులకు చెక్కు చెదరకుండా ఉండే బ్రాహ్మణవికుడులను వందలకొద్దీ వేయవలెను. ఆయావికుడులలో వివిధ భిక్ష్యులను పానాదివసతులను అమర్చవలెను. వాగరులు నివసించడానికి వికాలము అయిన వికుడులను వేసి వాటిలో వివిధ భిక్ష్యులనూ ఇంకా ఆవసరము అయిన అన్నిరకాల తినుబండారాలనూ ఉంచవలెను. అదేవిధముగా జానపదులకున్నూ వివాసాలను ఏర్పాటు చేయవలెను. అందరికీ అత్యంత ఆదరముతో అతిరుచ్యము అయిన అన్నము పెట్టవలెను. ఆత్యంత శ్రేష్ఠము అయిన దియ్యమే ఉపయోగించవలెను. ఎవరినీ అనాదరముతో చూడకూడదు. అన్ని కులాలవారినీ చక్కగా సత్కరించవలెను. వారివారి యోగ్యతలను పట్టి అందరినీ గౌరవించవలెను. కోపమువచ్చికానీ కామాసక్తివల్లకానీ స్వలాభము కోసముకానీ ఎవరినీ చుల్కన చేయకూడదు.”

“ఈ యజ్ఞకార్యనిర్వాహకులు అయిన మీకు అందరికీ మృష్టాన్న భోజనము ఏర్పాటు చేయడము ఆయింది. ఇంకా మీకు ధనమున్నూ ఇవ్వడము ఆవుతుంది. మీమీ యోగ్యతలనుపట్టి మీకు రాజసమ్మానమున్నూ జరుగుతుంది.

కొట్టి మీరు యావన్ముందీ ఏ ఒక్క చిన్న పనినీ వదిలి పెట్టకుండా సమస్తమూ (చేమార్చి) హృదయాలతో చేయవలెను.” అని ఉపదేశించినాడు.

అయా కర్మకారులు అందరూ వారివారి పనులను శ్రద్ధాసక్తులతో చేయడము మొదలు పెట్టినారు.

అంతట వసిష్ఠమహర్షి సుమంత్రుణ్ణి పిలిచి “మంత్రసత్తమా, నీవు సమస్త జేశాధీశులనూ ఆయా జేశాల బ్రాహ్మణులనూ త్రితీయులనూ వైశ్యులనూ శూద్రులనూ ఇంకొ ఇతరులను అందరినీ ఈ యజ్ఞానికి ఆహ్వానించవలెను. అశేషజనమూ ఈ యజ్ఞము చూడడానికి వచ్చేట్లు నీవు ప్రోత్సహించవలెను.

“ఓ సుమంత్రుడా, మిథిలాధిపతి జనకమహారాజు మహాశూరుడు. సత్య సంధుడు. సర్వశాస్త్రవిదుడు. వేదాధ్యయన పరాయణుడు. ఆయన మన మహారాజుకు చిరకాలమిత్రుడు. ఆయనను నీవు స్వయముగా ఆహ్వానించవలెను. అదేవిధముగా కాశీరాజును నీవు స్వయముగా పిలువవలెను. ఆయన మంచి మాటకారి. మన మహారాజుకు ముఖ్యస్నేహితుడు. కేకయమహారాజు మన మహారాజుకు పిల్లను ఇచ్చిన మామగారు. పరమధార్మికుడు. వృద్ధు. ఆయననూ ఆయన కుమారుణ్ణీ నీవు స్వయముగా ఆహ్వానించవలెను. మన మహారాజుకు అంగజేశాధీశుడు రోమపాదుడు మరి ఒక ముఖ్యమిత్రుడు. పయిగా ఆయన ఋశ్యశృంగుడి మామగారు. నీవు ఆయనను చక్కగా సత్కరించి ఆహ్వానించి నెంటు పెట్టుకొని రావలెను.”

“ఈ చెప్పినవారినే కాకుండా తూర్పుతీరపు రాజులనూ సింధుసౌ వీరసౌరాష్ట్రాధిపతులనూ దాక్షిణాత్యప్రభువులనూ ఇంకొ మిగతా రాజులనూ వారివారి పరివారబంధుమిత్ర పుత్రకశత్రుయుతముగా ఆహ్వానించి వారు అందరూ ఈ యజ్ఞానికి వచ్చేట్లు నీవు చేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

అంతట సుమంత్రుడు వసిష్ఠమహర్షి అనుజ్ఞతో ఆయా రాజులను అందరినీ ఆహ్వానించడానికి సునుతా సంపన్నులను పంపించి స్వయముగా ఆహ్వానించవలసినవారికోసము తాను ప్రయాణము అయి పోయినాడు.

అచిరకాలములో ఆయా కర్మకారులు వారివారి పనులను చక్కగా సరిపేర్చినారు. వారు అందరూ వసిష్ఠమహర్షిద్వగ్గిరకు పోయి “ఓమహర్షీ, తాము చెప్పినపనులను అన్నిటిని ఏ ఒక్క చిన్నలోపమూ లేకుండా పూర్తిచేసి నాము. తాము వచ్చి పరిశీలించవలెను” అని విన్నవించినారు.

ఆయా కర్మకారులు నిర్మించిన యజ్ఞవాటికను వసిష్ఠ మహర్షి పరిశీలించినాడు. వారి కాశీలాన్ని మెచ్చుకొన్నాడు. రాజపురుషులనుచూచి “మీరు

ఇక్కడికివచ్చేవారిని అందరినీ చక్కగా సత్కరించవలెను. ఎవరు విడి అడిగినా అత్యంతాదరముతోనూ శ్రద్ధతోనూ అందచేయవలెను. అనాదరముతోనూ శ్రద్ధతోనూ చేసే దానము దాతకు అపకారముచేస్తుంది. కాబట్టి మీరు మీమీ పనులను శ్రద్ధాసక్తులతో చక్క పెట్టవలెను" అని చెప్పినాడు.

కొన్ని అహోరాత్రములు గడచిపోయినవి. ఆయా దేశాధీశులు అందరూ దశరథ మహారాజుకు రత్నాలు మొదలు అయిన కానుకలు తీసుకొని అయోధ్యానగరానికి వచ్చినారు.

వసిష్ఠమహర్షి దశరథమహారాజునుచూచి పరమానందముతో "రాజ్యా వివిధదేశాధీశులూ యజ్ఞముచూపవచ్చినారు. ఆయా రాజుల అర్హతలనుపట్టి వారివారిని అందరినీ నేను సత్కరించినాను. యజ్ఞనిర్వాహకులు అయిన రాజపురుషులు మహోత్సాహముతో వారివారి పనులను నిర్వహించినారు. యజ్ఞశాల మహోవేగముతో నిర్మాణము అయిపోయింది. అది దర్శనీయముగానూ సర్వసమృద్ధిముగానూ ఉంది. నీవు ఇక యజ్ఞశాలకు బయలుదేరవలెను" అన్నాడు.

ఋశ్యశృంగుడూ వసిష్ఠమహర్షి నిర్ణయించిన శుభదినాన శుభనక్షత్రాన దశరథ మహారాజు యజ్ఞశాల ప్రవేశించినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి మొదలుఅయిన బ్రాహ్మణులు ఋశ్యశృంగుడి అగ్ర్యర్యాస యధాశాస్త్రముగా యథాక్రమముగా యజ్ఞకర్మను ఆరంభించినారు.

౧౪

ఒక సంవత్సరము అయిపోతూ ఉండగా దేశము మీద విడిచిపెట్టిన శుగ్రము తిరిగి వచ్చింది.

వేదవిదులఅయిన బ్రాహ్మణులు ఋశ్యశృంగుడి పెద్దగాచేపి సగయానదీ ఉత్తరతీరాన దశరథమహారాజు యజ్ఞవాటికలో అశ్వ మేధానికి సంబంధించిన ఆయా కర్మలు ఆన్నిటిని చేయించి నారంభించినారు. వేదాలలో చెప్పినట్లుగానూ శాస్త్రోక్తముగానూ కల్పనూత్ర విహితముగానూ మిహంసాన్యాయాన్ని వ్యతిక్రమించకుండానూ సమస్తకర్మలూ చేయసాగినారు. ప్రసర్జయూ ఉపశమయూ మొదలుఅయిన కర్మలు ఆన్నీ ఏ లోపమూ లేకుండా చేసి వేసినారు. అంతట బ్రాహ్మణోత్తములు అందరూ సంకోచముతో ఆయాకర్మాధిదేవతలను ఆరాధించి ప్రాతస్పవనమూ మొదలుఅయిన కర్మలను అన్నిటిని యధావిధిగా పూర్తిచేసినారు. ఇంద్రదేవతాకము అయిన హవిర్భాగాన్నీ యధాశాస్త్రముగా ఇచ్చి వేసినారు. వూజ్యముఅయిన సోమలతను స్తోత్రము చేసినారు. యథాక్రమ

ముగా మాధ్యందినవనము జరిగిపోయింది. అజేవిధముగా శాస్త్రీయముగా తృతీయపవనమున్నూ సాగిపోయింది. హోమము చేయడములో చెయ్యిజారి తప్పిపోయిందికానీ చేయవలసింది లోపించిపోయిందీకానీ ఏదీలేదు. సమస్తమూ సమంత్రకముగా సమాప్తము అయింది. అంతా సంతోషముగా సుఖముగా జరిగి పోయింది.

అపండితుడు అయిన బ్రాహ్మణుడు ఒక్కడున్నా ఆ యజ్ఞశాలలో ఎక్కడనూ కనిపించలేదు. అందరూ వేదాధ్యయనము చేసినవారే. శిష్యా వ్యాకరణచ్చందోనిరుక్తజ్యోతిషకల్పాలు అనే వేదాంగాలను ఆరింటినీ అందరూ కఠితలామలకము చేసుకొన్నవారే. అందరూ బ్రహ్మచర్యాది వ్రతా నుష్ఠానపరులే. అందరూ నాదకుళులే. వారు అందరూ ఆయా కర్మకలాపాల మధ్య చిరామ సమయాలలో పరస్పర విజిగీషతో అనేక విషయాలను గురించి హేతువాదాలు చేస్తూ ఉండేవారు.

ఇటువంటి బ్రాహ్మణులేకొకుండా కనీసము ఒక వందమంది పరివారము అయినా లేని రాజున్నూ ఆయజ్ఞశాలలో కనిపించలేదు.

ఆయజ్ఞము జరిగిన అన్నిరోజులలోనూ ఆకలిగొన్నవాడుకానీ దప్పిక గొన్నవాడుకానీ ఒక్కడున్నూ కనిపించలేదు. ఆయజ్ఞనాటికలో ప్రతిరోజూ బ్రాహ్మణులూ క్షత్రియులూ వైశ్యులూ శూద్రులూ తాపసులూ శ్రమణులూ (దిగంబర సన్యాసులూ) భోజనము చేసినారు. అన్ని కులాల స్త్రీలహా పిల్లలహా వృద్ధులహా ప్రత్యేకముగా భోజనము పెట్టినారు. అజేవిధముగా జబ్బు పడి పోయినవారికి పథ్యపానాదులు ఏర్పాటుచేసినారు.

పాకశాస్త్రనిపుణులు శాస్త్రీయముగా వంటచేసేవారు. ప్రతిరోజూ ఎప్పటికీ అప్పుడు అక్కడ కొండలంతలేని అన్నపురాసులూ భక్ష్యపురాసులూ సిద్ధము అవుతూఉండేవి. చక్కగా అలంకారము చేసుకొన్నవారు అన్నము మొదలుఅయిన పదార్థాలను విడ్డనచేసేవారు. ఆవిడ్డనచేసేవారికి మణి కుండలాలు ధరించిన లేజోవంతులు ఆయాపక్వపదార్థాలను అందించేవారు. దేశదేశాలనుంచీ వచ్చిన స్త్రీలూ పురుషులూ అందరూ ఆపాకపురుచి అపూర్వముగా ఉంది అని మెచ్చుకున్నారు. ఆఅన్నదానానికి అందరూ అబ్బురపడి పోయినారు.

ఆవిధముగా అంతమందికి అంతచక్కగా అన్నదానము చేస్తూఉన్నప్పటికిన్నీ ఎక్కడ ఎవరికి ఏలోపము జరుగుతుందోనవి దశరథమహారాజు ఎప్పుడూ ఏమరుపాటులేకుండా వారివారిని హెచ్చరిస్తూ ఉండేవాడు. “అందరికీ

అన్నము పెట్టకలసింది. వారివారి యోగ్యతలనుపట్టి అందరికీ నూత్నవస్త్రాలు ఇవ్వకలసింది" అనేకేకలు ఆయజ్ఞశాలలో ఎప్పుడూ వినిపిస్తూఉండేవి. అందరినీ ఆదించి అన్నము పెట్టి నూత్నవస్త్రాలు కట్టబెట్టినారు. దేశదేశాలస్త్రీలూ పుగు ఘంటా తినివీతీర ఆయజ్ఞశాలలో భోజనముచేసినారు. అందరూ దశరథునితో రాజును చూచి "ఓరాజా, పాకము మహారుద్యము గాఉంది. ఎంతో ఆదరముతో అన్నము పెట్టినారు. మేము తృప్తిగా భోజనముచేసినాము. రాజా, నీకు శుభము ఆవుతుంది." అని ప్రశంసించినారు.

యజ్ఞకోవిదులు పని తెలిసిన వ్రతంకులచేత శాస్త్రములో చెప్పినట్లుగా ఎనిమిది అంచులు తేలేటట్లు యూపస్తంభాలను చక్కగా నున్నగా నేర్పించినారు. వాటిలో ఆరింటిని మారేడుమానుతోనూ ఇంకొక ఆరింటిని చంద్రమానుతోనూ మరిఒక ఆరింటిని మోదురుమానుతోనూ ఒకదానిని విరిగి చేనకర్రతోనూ మిగతా రెంటినీ దేవదారుమానుతోనూ పిడిచెలితి ఇరవై ఒక్క మూరలు ఉండేట్లుగా చేయించినారు. బారెడుబారెడు దూరాన వాటిని పాతి పెట్టించినారు. శోభాయమానముగా కనిపించడానికి బంగారుసాములతో వాటిని అలంకరించినారు. గుడ్డలుకట్టి మంచిగంధము పూసినారు. ఆకాశములో సప్తర్షుల మాదిరిగా ఆ యజ్ఞశాలలో ఆ యూపస్తంభాలు మెరిసిపోయినవి.

శాస్త్రములో చెప్పిన కొలతల ప్రకారము బ్రాహ్మణులు ఇటుక రాళ్ళను తీయించినారు. నూలుతాడు పట్టి కట్టుబడిపనిచేసే బ్రాహ్మణులు ఆ ఇటుకరాళ్ళతో అగ్ని వేదిని గరుడపక్షి రూపాన నిర్మించినారు. ఆయా దేవతలను ఉద్దేశించి శాస్త్రములో చెప్పినట్లుగా పశువులనూ పాములనూ పక్షులనూ ఇంకా ఆయాజలచరాలనూ మొత్తము మున్నూరు జంతువులనూ దశరథ మహారాజు ఉత్తమాశ్వాన్నీ ఆ యూపస్తంభాలకు కట్టిపెసినారు.

అప్పుడు దశరథమహారాజు పట్టపురాణి కాసల్యాదేవి సుమిత్రా కైకేయాలూ వచ్చి ఆ గుర్రానికి ప్రదక్షిణము చేసినారు. వారు ముగ్గుగుమ్మ మూడు బంగారుకత్తులతో ఆ గుర్రానికి వాల్లు పెట్టినారు. అది పడిపోయింది. ఆ పడిపోయిన గుర్రముదగ్గర కాసల్యాదేవి మనోదార్ద్యముతో ధర్మనిర్దేశము ఆ రాత్రి అంతా గడిపింది.

అంతట దశరథమహారాజు హోతకు పట్టమహిషినీ అధ్వర్యువుకు పరివృత్తినీ ఉద్ధాతకు వావాతిమా బ్రహ్మకు పాలాకలినీ దక్షిణగా ఇచ్చినాడు. ఆ వల్లరు ఋత్విజులన్నూ ఆపలకురు స్త్రీలకు ఏర్పాటుచేసిన ఓలిని ప్రతినిధి దానముగా పుచ్చుకొని వారిని నల్లరినీ తిరిగీ దశరథమహారాజుకు ఇచ్చిపెసినారు.

అగ్నిద్యువు ప్రయోగచతురుడు. ఆయన ఏకాగ్రచిత్తముతో ఆగురము మెదడుతీసి శాస్త్రీయముగా పక్షముచేసినాడు. ఆపన హోమముచేసే సమయములో వచ్చినభూపాన్ని పాపపరిహారార్థము దశరథమహారాజు ఆఘ్రాణించినాడు. మంత్రవేత్తలఅయిన పదహారుగురు ఋత్విజులన్ను అప్పుడు ఆగురము ఆవయవాలను అన్నిటినీ యథాశాస్త్రముగా హోమముచేసినారు.

అన్ని యజ్ఞాలలోనూ హవిస్సును జాన్వికట్టెలలో పాకముచేస్తారు. అశ్వమేధములో అట్లాకాదు. ప్రబ్బలితీగెలలో హోమముచేస్తారు. అదేవిధముగా దశరథమహారాజు చేస్తున్న అశ్వమేధములో చేసినారు. కల్పనూత్రాలలోనూ బ్రాహ్మణాలలోనూ అశ్వమేధము మూడుదినాల యజ్ఞము అని చెప్పి ఉంది. మొదటిదినము చతుష్టోమము అనీ రెండవదినము ఉక్త్యము అనీ మూడవదినము అతిరాత్రులు అనీ అంటారు. ఆమాడుగోజులలో చేయవలసిన క్రతువులేకాకుండా శాస్త్రాంతరాలలో చెప్పిన క్రతువులనుకూడా తలపెట్టి ఒక జ్యోతిష్టోమము ఒక ఆయుర్యగమూ రెండు అతిరాత్రులుకూ ఒక అభిజిద్యాగమూ ఒక విశ్వజిద్యాగము ఒక ఆప్తోర్యమమూ చేసినారు.

అశ్వమేధకర్మలు అన్నీ అయిపోయినవి. అంతట దశరథమహారాజు క్రతుఫలము తనకు పూర్తిగా లభించేటందుకు పూర్వము అశ్వమేధము చేసిన బ్రహ్మదేవుడు మాదిరిగా భూదానము చేయ సంకల్పించుకున్నాడు. తన రాజ్యములో తూర్పుభాగాన్ని అంతా హోతకున్నూ పశ్చిమభాగాన్ని అంతా అగ్నిద్యువుకున్నూ దక్షిణభాగాన్ని అంతా బ్రహ్మకున్నూ ఉత్తరభాగాన్నీ అంతా ఉద్గాతకున్నూ దానము ఇచ్చినాడు. యధావిధిగా యజ్ఞము సమాప్తము చేసినాడు. అంతట ఋత్విజులు అందరూ నిష్కళంకుడుగా ఉన్న దశరథమహారాజును చూచి “ఓరాజా, ఈరాజ్యాన్ని అంతా మీరే పరిపాలించవలెను. ఈ సామర్థ్యము మీకుఒక్కరికే ఉంది. మాకు రాజ్యపాలనాసామర్థ్యము విమాత్రములేదు. మేము ఎప్పుడూ వేదాధ్యయనముచేసుకొంటూ ఉంటాము. అందువల్ల మాకు మీరాజ్యముతో ప్రయోజనము ఏమీలేదు. మీరాజ్యానికి బంధులు ఏకొంచెము మూల్యము మాకు ఇచ్చినా మేము సంతోషిస్తాము. మణులుకానీ బంగారముకానీ లేకపోతే మీకు తోచేది ఏమిఅయినాకానీ మాకు ఇవ్వవలసింది. మీ రాజ్యము మాకు అక్కరలేదు” అన్నారు.

దశరథమహారాజు అప్పుడు ఆ వేదపారంగతులకు పదిలత్తుల ఆవులనూ నూరుకోట్ల బంగారాన్నీ దానికి నాలుగంతట వెంజిసి దానము ఇచ్చినాడు. వారు ఆధనాన్ని అంతా ఋశ్యశృంగుడికి వసిష్ఠమహర్షికి ఒప్పుచెప్పి తమతమ

అర్హతలకు తగినట్లు పంచి పెట్టవలసింది అని కోరినారు. వారు ఉభయులున్నూ ఆ ధనాన్ని వారికి న్యాయముగా పంచి పెట్టినారు.

ఋత్విజులకే కాకుండా ఆ యజ్ఞానికి వచ్చిన అతిథులూ అభ్యౌగతులూ మొదలు అయినవారికి అందిరికిన్నీ దశరథమహారాజు జంబూనదిలో పుట్టిన బంగారాన్ని ఒకకోటి దానముచేసినాడు. అందిరికి అన్నీ దానముచేసిన వేసిన తగునాతె ఏమీ ముట్టని ఒక శేద బ్రాహ్మణుడు వచ్చి చెయ్యిచాచినాడు. అప్పుడు దశరథమహారాజు దగ్గర ఏమీ లేకపోయింది. తన ముంజేతి మురుగులు తీసి దానముగా ఇచ్చి వేసినాడు. ఆయన ద్వీజవత్సలుడు. బ్రాహ్మణులను అందిరినీ సంతృప్తిపరచినాడు. ఆనందిపరచుడు అయినాడు. ఆ బ్రాహ్మణోత్తముడు అందిరికి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసినాడు. వారు అందిరూ అమిత శ్రద్ధాసక్తులతో ఆయనను వేదోక్తముగా ఆశీర్వాదించినారు.

ఏ రాజున్నూ సులభముగా చేయలేని అశ్వ మేధయాగాన్ని దశరథమహారాజు ఏ లోపము లేకుండా యథావిధిగా సమాప్తముచేసినాడు. సంతృప్తుడు అయినాడు. ఆయన అంతట ఋశ్యశృంగ మహర్షినిమాచి “ఓసువ్రతా, తాము నాచేతి పాపపరిహారము నిర్విఘ్నముగా అశ్వ మేధము చేయించినారు. ఇకను వంశాభివృద్ధికోసము నాచేతిను ఏది అయినా ఒక కర్మను చేయించుకోరు తున్నాను. అటువంటి కర్మను చేయించడానికి తాము ఒక్కరే సమర్థులు.” అన్నాడు.

“ఓ రాజా, సంతానముకోసము ఇప్పుడేమీ చేతమరిఒకకర్మచేయిస్తాను. మీకు నల్లరుపుత్రులు పుట్టుతారు. ఆ నల్లరున్నూ వంశోద్ధారకులు అవుతారు” అన్నాడు ఋశ్యశృంగుడు.

౧౫

ఋశ్యశృంగుడు మహామేధాసంపన్నుడు. పుత్రోత్పత్తికి ఏ యజ్ఞము చేయించినా అని తేజశక్తియు ఆలోచించినాడు. చివ్వున స్ఫురించింది. దశరథమహారాజును దూచి “ఓ రాజా, మీకు పుత్రులు పుట్టడానికి అధర్వశిరస్సులో చెప్పినట్లు మంత్రాలతో ఒక ఇష్టిని చేయబోతున్నాను” అన్నాడు.

పుత్రికా మేష్టి (గూగము) ఆరంభించి వేదమంత్రాలతో హోమము చేయడము మొదలుపెట్టినాడు.

అప్పుడు అక్కడికి వారివారి హవిర్యాగాలను తీసుకొని పోవడానికి దేవతలూ మహర్షులూ సిద్ధులూ వచ్చినారు. వారికన్నా ముందుగా అక్కడికి

బ్రహ్మదేవుడువచ్చి కూర్చున్నాడు. దేవతలు మొదలు అయినవారు అందరూ బ్రహ్మదేవుణ్ణిమాచి “ఓ లోకకర్తా, ఈ భూలోకములో రావణుడు అనే రాక్షసుడు తమ అనుగ్రహమువల్ల అమితపరాక్రమ వంతుడు అయిపోయినాడు. మమ్మలను మహాబాధలు పెట్టతూ ఉన్నాడు. వాణ్ణి మేము కాపించలేకుండా ఉన్నాము. ప్రేమాతిశయముతో తాము వాడికి ఇదివరలో ఎన్నోవరాలు ఇచ్చినారు. అందువల్ల వాడు పెళ్ళేబాధలు అన్నీ మేము భరించవలసివచ్చింది. వాణ్ణి మేము గౌరవించవలసివచ్చింది. ఆ దుర్మతి ముల్లోకాలనూ తలశిల్ల చేస్తూ ఉన్నాడు. లోకపాలకులను అందరినీ తిరస్కరిస్తూ ఉన్నాడు. దేవేంద్రుణ్ణి పరాధించి తలపెట్టినాడు. వాడు మదించిపోయినాడు. వాణ్ణి ఎదిరించడానికి మాకు శక్యముకాకుండా ఉంది. వాడు ఒళ్లు తెలియక ఋషులనూ గంధర్వులనూ యక్షులనూ బ్రాహ్మణులనూ అవమానిస్తూ ఉన్నాడు.

ఆ రావణాసురుడికి సూర్యుడు భయపడిపోయి ఎండకొడుములేడు. గాలి వీచడములేదు. వాణ్ణిమాచి సముద్రములో ఆలలు ఆగిపోతూ ఉన్నవి. వాడు మహాభయంకరుడు అయినాడు. వాణ్ణి సంహారముచేసే ఉపాయము ఏది అయినా మీరు మాకు చెప్పవలెను.” అని మొర పెట్టకొన్నారు.

బ్రహ్మదేవుడు వారి మొర ఆలకించి “ఓ దేవతలారా, ఆ దుర్మాత్ముణ్ణి సంహారము చేసే ఉపాయము నాకు ఇప్పుడు తోచింది. దేవదానం రాక్షసుల చేతకానీ యక్ష గరుడ గంధర్వులచేతకానీ తనకు చావురాకూడదు అని వాడు నన్ను వరము అడిగినాడు. నేను ‘అట్లాగేను’ అన్నాను. మానవులచేత తనకు చావు మూడకూడదు అనే వరము వాడు నన్ను అడగలేదు. బహుశః వాడు మానవులను లెక్కచేసి ఉండడు. అందువల్ల మానవుడు ఎవడు అయినా వాణ్ణి చంపివేయవచ్చును. అంతకన్నా మరి ఒకవిధముగా వాడికి చావురాదు” అన్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు చెప్పిన ఈ రహస్యానికి దేవతలూ మహర్షులూ సంతోషించినారు.

ఆ సమయములో పీతాంబరాలతో ధగధగలాడుతూ శంఖమూ చక్రమూ గదా పట్టుకొని మహావిష్ణువు అక్కడికి వచ్చినాడు. బ్రహ్మదేవుడి సరసను కూర్చున్నాడు. దేవతలు మొదలుఅయినవారు అందరూ చేతులు జోడించి “ఓ మహావిష్ణూ, లోకహితముకోసము తాము ఒకపని చేయవలెను.” రావణుడు అనే రాక్షసుడు లోకభీకరుడు అయిపోయినాడు. మేము ఎవరమూ వాణ్ణి ఎదిరించలేకుండాఉన్నాము. బ్రహ్మదేవుడు ఇచ్చిన వరాలవల్ల వాడు పొగ

రెక్కపోయినాడు. గర్వాంధుడు అయినాడు. మహాభయంకరుడున్నా అయినాడు. శవేంద్రుణ్ణి ద్వేషిస్తున్నాడు. తాపసోత్తములకు కంటకుడు అయినాడు. మనులనూ ఋషులనూ నానాబాధలూ పెట్టుతూఉన్నాడు. సందనోద్యాన వనములో గంధర్వులతో క్రీడించే అప్పరసలను హింసిస్తూఉన్నాడు. ఎక్కడెక్కడె ప్రాంతాన్ని ఎత్తుకొనిపోతూఉన్నాడు. ముల్లోకాలవారినీ ఏడిపిస్తూఉన్నాడు. అందరికీ భయావహుడు అయిపోయినాడు. ఆ రావణాసురుణ్ణి వాడి సైన్యానూ వాడి బంధువులనూ తాము నాశనముచేసి ఓ స్వామి, మా బాధలను తీర్చవలెను. ఓ పరంతపా, మేము అందరమూ మీ శరణుచొచ్చినాము. మీకన్నా మారు వేరే దిక్కులేదు. మీరు మమ్ములను రక్షించవలెను.” అని ప్రార్థించినారు.

మహావిష్ణువుకు సమస్తమూ తెలిసినప్పటికిన్ని రావణవధోపాయము చెప్పమని మధుగవాక్కులతో దేవతలను ప్రశ్నించినాడు. అంతట దేవతలు అందరూ “ఓ శత్రుసంహారకా, రావణసంహారము చేయడానికి తాము మానవ జన్మము ఎత్తినలెను. ఆ రావణాసురుడు పూర్వము చాలాకాలము తీవ్రము అయిన తపస్సుచేసి బ్రహ్మదేవుణ్ణి మెప్పించినాడు. ఈ ప్రపంచములో నానావిధప్రాణులవలనూ తనకు చావు మూడకుండా ఉండేట్లు వరము అడిగి వాడు. బ్రహ్మదేవుడు వాడికి ఆ వరము ఇచ్చినాడు. మానవులు అంటే వాడికి లెక్కలేకనో ఏమో మానవులనుంచి తనకు చావు రాకూడదు అనే వరము వాడు బ్రహ్మదేవుణ్ణి అడగనూలేదు. బ్రహ్మదేవుడు వాడికి అటువంటి వరము ఇవ్వనూలేదు. కాబట్టి ఆ రావణాసురుణ్ణి సంహారము చేయడానికి మానవులకు తప్ప మరి ఒకరికి సాధ్యముకాదు” అన్నారు.

మహావిష్ణువు ఈ లోకములో ఎవరి ఇంట జన్మము ఎత్తడమూ అని ఆలోచించసాగినాడు. దేవతలు అందరూ ఆయన ఆలోచనను గమనించి “ఇప్పుడు ఇక్కడ యజ్ఞముచేస్తూఉన్న ఈ అయోధ్యాధిపతి దశరథమహారాజు ధర్మజ్ఞుడు. వదాన్యుడు. మహర్షి సమతేజోవంతుడు. ఈయనకు ముగ్గురు భార్యలు. వారు దక్షప్రజాపతి కూతుళ్లు హి-క్రి-కీర్తి వంటివారు. తాము నాలుగు భాగాలుగా మారిపోయి ఆ ముగ్గురు ఇల్లాండ్ర కడుపులలోను పుట్టగోరుతున్నాము” అన్నారు.

మహావిష్ణువు దేవతల కోరికను అంగీకరించినాడు. దశరథ మహారాజును తండ్రిగా వరించినాడు.

“ఓ దేవతలారా, మీరు భయపడవద్దు. మీకు మేలుచేస్తాను. మీరు హాయిగా ఉండడానికి నేను మానవజన్మము ఎత్తి ఆ రావణా

సుగ్రుణి పుత్రమిత్రజ్ఞాలిబాంధవసహితముగా యుద్ధములో సంహారము చేసి వేస్తాను. మానవుణ్ణిగా బహుకాలము ఈ భూమిని విలుతాను.” అంటూ మహా విష్ణువు అంతర్ధానము అయినాడు.

అప్పుడు ఏకాదశరుద్రులూ జీవతలూ అప్పరసలూ మహావిష్ణువును స్తోత్రము చేసినారు.

౧౬

దశరథ మహారాజు చేస్తూ ఉన్న పుత్రకౌమేష్ఠి పూర్తి అవుతూ ఉంది. అప్పుడు హామ గుండములో నుంచి కన్నులు మిరుమిట్లు గొలిపే కాంతులతో ఒక భూతము బయలుదేరింది. అది పురుషాకారముగా తోచింది. ప్రియభార్యను కాగలించుకొన్నట్టుగా భగవంతుని లాడుతూ ఉన్న బంగారు గుండిగను ఆ పురుషుడు తన రెండు చేతులూ కాగలించి పట్టుకొని ఆ అగ్ని వేదిలో నుంచి బయటకి వచ్చినాడు. ఆ బంగారు గుండిగమీద వెండి పళ్ళెము మూత పెట్టి ఉంది.

ఆ పురుషుడు అమితపరాక్రమ వంతుడుగానూ మహాబలశాలిగానూ గోచరించినాడు. ముఖము ఎర్రగా ఉంది. ఎరుపూసలుపూ కలిసిన బట్టకట్టుకొని ఉన్నాడు. ఒంటినిండా వెంట్రుకలూ పెద్దిపెద్ద మీసాలూ సింహము జూలు మాదిరిగా తలనిండా వెంట్రుకలూ నిగనిగలాడుతూ ఉన్నవి. దివ్యాభరణాలతో సర్వశుభలక్షణసంపన్నము అయిన యాపముతో కొండ అంత ఎత్తున పొడగట్టి మిట్టమధ్యాహ్న మూర్ఖుడి మాదిరిగానూ భగవంతుని మండే అగ్నిహోత్ర జ్వాల మాదిరిగానూ తేజరిల్లుతూ పొగరెక్కిన పెద్దపులి మాదిరిగా అడుగులు వేస్తూ దశరథ మహారాజు ఎట్ట ఎదట నిలుచుని దుందుభీస్వనముతో “నేను ప్రాజాపత్య పురుషుడను. నీ కోసము ఇక్కడికి వచ్చినాను.” అన్నాడు.

తత్క్షణమే దశరథ మహారాజులేచి ఆ పురుషుడికి నమస్కారము చేసి “స్వామీ, తమకు స్వాగతము. ఇప్పుడు నేను ఏమి చేయవలెనో తామే వెలపు ఈయవలెను” అన్నాడు.

“ఓ రాజా, నీయజ్ఞాలను జీవతలు మెచ్చుకొన్నారు. ఇదిగో ఈపాత్రలో పాయసము ఉంది. దీనిని జీవతలు పాకము చేసినారు. ఈ దివ్యపాయసము ప్రజాకరమూ ధన్యమూ ఆరోగ్యవర్ధనము. ఈ పాయస పాత్రను నీవుతీసుకొని ఇందులో ఉన్న పాయసాన్ని నీకులకాంతలకు ఇవ్వవలెను. వారికి పుత్రులు పుట్టుతారు” అన్నాడు, ప్రాజాపత్య పురుషుడు.

దశరథ మహారాజు తల ఒగ్గి ఆ పాయస పాత్రను ఆ దివ్య పురుషునికి దగ్గి రనుంచి అందుకొన్నాడు. పెన్నిధి దొరికిన శేదవాడికి మల్లే సంతోష వడ్డాడు. ఆ మహద్భుత పురుషుడికి ప్రదక్షిణము చేసి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసినాడు. అప్పుడు ఆ ప్రాజాపత్యపురుషుడు అంతర్ధానము అయిపోయినాడు.

ఆ దివ్య పాయసపాత్రను తీసుకొని దశరథమహారాజు అంతఃపురాంగ నలు ఉన్నప్రదేశానికి పోయినాడు. ఆయన సంతోషకాంతులకు ఆ ప్రదేశము అంతా శరత్కాల పున్నమినాటి రాత్రి మాదిరిగా శోభించింది.

దశరథ మహారాజు కాసల్యా దేవిని చూచి “ఇదుగో దివ్యపాయసము. దేవతలు నన్ను మెచ్చుకొని దీనిని పంపించారు. ఈ పాయసము నీవు పుచ్చుకోవలెను” అంటూ ఆ పాత్రలో ఉన్న పాయసములో సగభాగము ఆమెకు ఇచ్చినాడు. మిగతా సగము పాయసములో సగభాగము సుమిత్రతాదేవికి ఇచ్చినాడు. ఇంకా మిగిలి ఉన్న పాయసములో సగభాగము కైకేయీ దేవికి ఇచ్చినాడు. ఆ పాత్రలో ఇంకా మిగిలి ఉన్న ఎనిమిదో వంతు పాయసాన్ని అలోచించి సుమిత్రతాదేవికి ఇచ్చినాడు.

ఘృగ్గురున్నా ఆదివ్యపాయసాన్ని సంతోషముగా ఆరగించినారు.

ఆకులకాంతలు ముగ్గురున్నా గర్భవతులు అయినారు. బాలనూర్వుడి వంటి కాంతులతోనూ అగ్ని హోత్రుడివంటి లేజస్సుతోనూ వారు ముగ్గురూ మెరసి పోయినారు.

అంతట దశరథ మహారాజు స్వస్థచిత్తుడు అయినాడు. దేవలోకములో దేవేంద్రుడి మాదిరిగా లేజరిల్లినాడు.

౧౮

మహావిష్ణువు అంతర్ధానము అయిపోగానే బ్రహ్మదేవుడు దేవతలను అందరినీ చూచి “ఓ దేవతలారా, మనకు అందరికీ మేలు చేయడానికి మహావిష్ణువు భూలోకములో పుట్టబోతున్నాడు. అందువల్ల ఆయనకు యుద్ధములో సాయ పడడానికి కామరూపులూ బలవంతులూ అయినవారని మనము ఇప్పుడు సృష్టించవలెను. అప్పుడే స్త్రీలూ గంధర్వాంగవలూ వానరరూప పుత్రులను కన్పెట్టు చేయవలెను. ఆ పుట్టే వానరులు మాయావిదులూ మహాశూరులూ వాయువేగ సమానులూ నీలిమంతులూ బుద్ధిమంతులూ ఉపాయమంతులూ సుకుణసంపన్నులూ అజయ్యలూ అమృతపానము చేసిన వారి మాదిరిగా మృతిలేని వారూ

కావలెను. సింహాలవంటి శరీరాలతోనూ విష్ణుమూర్తితో సరిసమానము అయిన పరాక్రమముతోనూ ఆ వానరులు అందరూ భూలోకములో సంచరించ వలెను.

“మీరు అందరూ అటువంటి వానరులను ఇప్పుడే సృష్టించవలెను. ఇంతకు ముందే నేను జాంబవంతుడు అనే ఎలుగుబంటిని సృష్టించినాను. నేను సంకల్పించి ఆవలించినాను. నా నోటిలో నుంచి వాడు తటాటన పుట్టుకొని వచ్చినాడు. వాడు మహా బలవంతుడు.” అన్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు చెప్పిన ఈ విషయాన్ని దేవతలు అందరూ శ్రద్ధతో ఆలకించిశారు. దేవతలూ మహర్షులూ సిద్ధులూ విద్యాధరులూ ఉరగులూ చారణులూ ఈ భూలోకములో వానర రూపపుత్రులను పుట్టించడానికి పూనుకొన్నారు.

దేవేంద్రుడికి వాలి అనే వానరుడు పుట్టినాడు. వాడు మహాబలాధ్యుడు. మహేంద్ర పర్వతముతో సరిసమానము అయిన వాడు.

ఈ జగత్తుసంతాతాపము ఎత్తించే నూర్యుడికి సుగ్రీవుడు పుట్టినాడు. బృహస్పతికి తారుడు అనే వానరుడు పుట్టినాడు. ఆ తారుడు మహాబుద్ధిమంతుడు. వాడి అంతటి ఉత్తముడు వానరులలో మరి ఒకడు లేడు. కుచేరుడికి గంధమాదనుడున్నా విశ్వకర్మకు నలుడున్నా అగ్నిహోత్రుడికి నీలుడున్నా అశ్వినీ దేవతలకు మైందద్వివిదులున్నా వరుణుడికి సుశేషణుడున్నా పర్వస్యుడికి శరభుడున్నా వానర రూపపుత్రులుగా పుట్టినాడు.

వాయు దేవుడికి హనుమంతుడు అనే వానరుడు పుట్టినాడు. వాడు అతికౌంతిమంతుడు. అమిత వీర్యవంతుడు. వాడి దేహము వృజము మాదిరిగా అభేద్యము. వాడు గురుత్ముడు అంతటి వేగ వంతుడు. బలవంతుడు.

వీరేశకాకుండా ఇంకా అనేక వేలమంది వానరులు అప్పటికి అప్పుడు ఈ భూలోకములో పుట్టుకొని వచ్చినారు. దేవతలూ ఋషులూ మొదలు అయిన వారు అందరూ ఎలుగుబంట్ల రూపాలతో కొందరూ కొండముచ్చు రూపాలతో కొందరూ ఆవుతోకలు అంతేతోకలతో కొందరూ అవతరించినారు.

వారు అందరూ ఆప్రమేయబలులు. వీరులు. విక్రాంతులు. మేరుమందర పర్వతసమానులు. దృఢశరీరులు. కామరూపులు. ఏవిదేవతలకు పుట్టినాలో వారి వారి రూపముతో వారివారి చిహ్నాలతో వారివారి పరాక్రమముతో రావణ వధాసక్తులు అయి తిరుగసాగినారు.

ఆ వానరులు అందరూ ఆప్సరసలకు గంధర్వాంగనలకు నాగకన్యలకు విద్యాధరస్త్రీలకు జన్మించినారు. వారు అందరూ మహాకాయులు, కామరూ

పులు. సర్వాస్త్రశాస్త్రకోవిదులు. దర్బానికి వారు అందరూ సింహాలవంటి వారు. బలానికి వారు అందరూ పెద్దపులులవంటివారు. పెద్దపెద్ద రాక్షసులవృక్షము లోనూ చెట్లకొమ్మల పెద్దపెద్దవాటితో కొట్టడములోనూ వారు అందరూ ఆరితేరిన యోధులు. తమతమ గోళ్ళనూ కోరలనూ ఆయుధాలుగా ఉపయోగించగలరు. తమతమపాదాలతో ఈభూమిని బద్దలుకొట్టగలరు. పెద్దపెద్దకొండలను కదిలించి అవతల పడవేయగలరు. మహోన్నతవృక్షాలను కూకటివేళ్ళతో పెళ్ళగించి పారవేయగలరు. వేగముగా పరుగులెత్తి మహాసముద్రాన్ని తోభ పెట్టగలరు. అంతరిక్షమువరకు ఎగిరి అటు మేఘాలను పట్టుకోగలరు. ఇటు సముద్రాలను దాటిపోగలరు. మదముఎక్కి మహారణ్యసానువులలో చెలరేగి పరుగులెత్తే ఏనుగులను సయితము అటకొయించగలరు. కేకలుకేసి పెద్దపెద్దపక్షులను బెదరకొట్టగలరు.

అటువంటి పరాక్రమముతోపుట్టిన ఆ వానరులు అందరూ గుంపులుగుంపులుగా బయలుదేరి ఋక్షవంతము మొదలుఅయిన పర్వతాలమీదనూ పాండ్రారణ్యాలలోనూ వివాసము పెట్టుకొన్నారు.

వాని మొదలుఅయిన వానర ముఖ్యులకు వారిఅంతటి పరాక్రమవంతులు అయిన పుత్రులున్నూ పుట్టినారు.

వానరులు అందరూ అన్నతమ్ములుఅయిన వాని సుగ్రీవులనూ నలుణ్ణి నీలుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి సేనానాయకులుగా ఎన్నుకొన్నారు.

ఆ వానరులలో ప్రతివాడూ గరుత్మంతుడు అంతటి బలవంతుడు. అంతటి వేగవంతుడు. ప్రతివాడూ యుద్ధవికారదుడు. వారు అందరూ ఆయాప్రాంతాలలో సింహశార్ధూలమహారగాలను మర్దిస్తూ తిరగసాగినారు.

మహాబాహువూ మహాపరాక్రమశాలీ అయిన వాని వారికి అందరికీ రాజు అయినాడు.

ఆ వానరులు అందరూ వివిధాకారాలతో వివిధజాతుల చిహ్నాలతో మేఘసముహాలమిదిగాను పర్వతశిఖరాలమిదిగాను భయంకరముగా ఈ పృథ్విఅంతటా వ్యాపించినారు.

వారు అందరూ రాముడికి యుద్ధములో సాయముచేయడానికే పుట్టినారు.

౧౮

దశరథమహారాజు సాగించిన హయమేధమూ పుత్రేష్ఠీ పూర్తి అయి పోతూ ఉండగా దేవతలు తమ హవిర్యాగాలను తీసికొని వచ్చినదారిచే వెళ్లిపోయినారు.

యజ్ఞదీప్తా నియమము అయిపోగానే దశరథమహారాజు భార్యలతోనూ భృత్యులతోనూ సైన్యవాహనాలతోనూ యజ్ఞవాటమునుంచి అయోధ్యానగరము పోదలచి యజ్ఞము చూడవచ్చిన రాజులను అందరిని వారివారి యోగ్యతలకు తగినట్టుగా సమూహించి సంతోషపెట్టినాడు. వారు అందరూ సంతృప్తంతరంగులు అయి వసిష్ఠమహర్షికి నమస్కారముజేసి దశరథమహారాజుకు వీడ్కోలు చెప్పి తమతమ దేశాలకు ప్రయాణము అయినారు.

ఆయా దేశాధీశుల సైనికులకు అందరికీ దశరథమహారాజు తెల్లని వస్త్రాలు ఇచ్చి బహుళకరించినాడు. వారు అందరూ ఆధాతవస్త్రాలను సంతోషముతో ధరించి బారులుతీరి బయలుదేరినారు. అప్పుడు ఆ ప్రదేశము అంతా తెల్లని కాంతులతో తేజరిల్లింది.

బ్రాహ్మణోత్తములు ముందర నడుస్తూఉండగా దశరథమహారాజు సవరివారముగా అయోధ్యానగరము ప్రవేశించినాడు. అక్కడ ఋశ్యశృంగుణ్ణి, కాంతాదేవినీ ఎంతో గొప్పగా సమూహించినాడు. ఆ దంపతులు అంతట రోమపాదమహారాజు వెంట అంగదేశానికి ప్రయాణముఅయిపోయినారు. ఆతరువాత దశరథమహారాజు బ్రాహ్మణులను అందరినీ చక్కగా సమూహించి వారివారి తావులకు పంపించివేసినాడు. తన మనోరథము ఈదేరినట్టు సంతోషించినాడు. పుత్రోత్పత్తినిగురించి ఆలోచిస్తూ హాయిగా కాలము గడపసాగినాడు.

పుత్రేష్టిక్రతువు అయి ఒకసంవత్సరము కావచ్చింది. ఆరవముతువు జరుగుతూ వుంది. పన్నెండోమాసము వచ్చింది. అది చైత్రమాసము. ఆనాడు శుద్ధ నవమి. పునర్వసూనక్షత్రము. అయిదుగ్రహాలు ఉచ్చలో సంచారము చేస్తూ ఉన్నవి. గురువూ దండ్రుడూఉన్న కటకలగ్నము ఆటు తూర్పున ఉదయిస్తూ ఉంది- ఇటు కాసల్యాదేవి ప్రసవించింది. మొగళిశువు పుట్టినాడు. ఆ శిశువు అరచేతిలో వజ్రచేఖఉంది. వజ్రపాణిని కన్న అదితిమాదిరిగా కాసల్యాదేవి సంతోషించింది. అప్పుడు గంధర్వులు మధురగానము చేసినారు. అపస్సరసలు ఆడినారు. దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. ఆకౌశిమునుంచి పూలనాన కురిసింది.

పువ్వమీ నక్షత్రాన కైకేయీదేవి ఒక మొగళిశువును కన్నది. ఆకేమీ నక్షత్రాన మిట్టమధ్యాహ్నముప్పుడు సుమిత్రాదేవి ఇద్దరు మొగపిల్లలను కన్నది.

ఆ నలుగురు శిశువులూ దశరథమహారాజు ప్రతిబింబాలుగా కనుపించినారు.

పూర్వాభాద్రా ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్రాలమాదిరిగా రెండురెండుజంటలుగా ఆ నలుగురు బిడ్డలూ మెరసినారు.

దశరథమహారాజుకు నలుగురు పుత్రులు పుట్టడముతో అయోధ్యానగరములో మహోత్సవము ఆరంభము అయింది. రాజవీధులు అన్నీ జనాకీర్ణము

అయిపోయినవి. ఒకపక్కను నటనర్తకులు రసభావాలను అభినయించ సాగినారు. మరిఒకపక్కను గాయకులు శ్రావ్యముగా పాడసాగినారు. ఇంకొక పక్కను వాద్యగాంధుల సంతోషాతిశయముతో జయవాద్యాలను మ్రోగించినారు. ఆప్పుడు అయోధ్యానగరముఅంతా సంతోషధ్వనులతో మారుమ్రోగిపోయింది.

దశరథమహారాజు బ్రాహ్మణులకు ధనాన్నీ గోధనాన్నీ అపారముగా దానము ఇచ్చినాడు. నూతపందిమాగధులు మొదలుఅయినవారిని అందరినీసత్కరించివాడు.

పదకొండవ రోజున ఆబిడ్డలకు దశరథమహారాజు నామకరణ కర్మను ఏర్పాటుచేసినాడు. వసిష్ఠమహర్షి ఆపిల్లలలో జ్యేష్ఠుడికి రాముడు అనీ కైకేయీ పుత్రుడికి భరతుడు అనీ సుమిత్రాదేవి పెద్దసిల్లవాడికి లక్ష్మణుడు అనీ రెండవవాడికి శత్రుఘ్నుడు అనీ నామకరణము చేసినాడు. అనాడు దశరథమహారాజు బ్రాహ్మణులకూ పౌరులకూ జానపదులకూ మృష్టాన్న దానము చేసినాడు.

కాలక్రమేణా ఆ నలుగురు అన్నతమ్ములకు చౌలోపనయాది కర్మలు అన్నీ యథావిధిగా జరిగిపోయినవి.

ఆ నల్లరిలో పెద్దవాడు రాముడు దేవతలలో బ్రహ్మదేవుడు మాదిరిగా అందరికీ ఇష్టమైన అయినాడు. సుమిత్రాపుత్రుడు లక్ష్మణుడు పుట్టింది మొదలు రాముడితో ఎక్కువగా చెలిమిచేయసాగినాడు. ఎప్పుడూ రాముణ్ణి సంతోషపెట్టేవాడు. నాడు రాముడికి బహిఃప్రాణముఅయిపోయినాడు. రాముడున్నూ లక్ష్మణుణ్ణి తనకన్నా ఎక్కువగా చూచుకొనేవాడు. లక్ష్మణుడు దిగ్గరలేకుండా రాముడు ఎన్నడూ నిద్ర అయినా పోయేవాడుకాదు. ఎంత రుచ్యము అయిన ఆహారము అయినా లక్ష్మణుడు సరసనులేకుండా రాముడు తినేవాడుకాదు. రాముడు గుర్రము ఎక్కి వేటకు బయలుదేరితే తత్క్షణమే లక్ష్మణుడు విల్లా అంబులనూ తీసుకొని వెంట తోడుగా పోయేవాడు.

ఆ లక్ష్మణుడు మాదిరిగానే వాడి తమ్ముడు శత్రుఘ్నుడున్నూ చిన్నప్పటి నుంచీ భరతుడికి ప్రాణప్రేమితుడు అయినాడు. భరతుడున్నూ శత్రుఘ్నుడిని విడిచిపెట్టి ఉండేవాడుకాదు. భరతుడు ఎప్పుడూ ఆ తమ్ముడినే సంతోషపెట్టుతూ ఉండేవాడు.

ఆ నల్లరు అన్నతమ్ములూ వేదాధ్యయనము చేసినారు. శ్రుతిస్మృతేతిహాసపురాణాలు చదివినారు. ధనుర్వేదము అభ్యసించినారు. లౌకిక వ్యవహారజ్ఞానము సంపాదించినారు. నలుగురూ లోకహితాచరణ పరాయణులూ సర్వజన మనోహరులూ అయినారు. వారు విలువిద్యలో ఆరితేరడమేకాకుండా

గజాశ్వరభారోహణచతురులున్ను అయినారు. నలుగురూ లేజోవంతులు, బీరుపోని పరాక్రమవంతులు. పెద్దపులులవంటివారు. తండ్రి తమను మెచ్చుకొన్నాడు అని వారు ఎన్నడూ విర్రవీగిపోలేదు. తమ విద్యానైపుణ్యముతోనూ తమ కుగుణసంపదతోనూ నల్లరూ తండ్రిని ఎప్పుడూ సంతోష పెట్టుతూ ఉండేవారు. నల్లరూ దిక్కొలకులవంటివారు. వారిలో పెద్దవాడు కళంకరహితుడు అయిన చంద్రుడు మాదిరిగా సర్వజనమనోహరుడూ నిరంతర పితృసేవాపరాయణుడు అయినాడు.

దశరథ మహారాజు సమస్తసర్వాలూ తెలిసినవాడు. పుత్రులకు యుక్తవయస్సు సమీపిస్తూ ఉన్నందువల్ల పురోహితులనూ బంధువులనూ రావించి వారితో పుత్రుల వివాహ విషయము ఆలోచన చేయసాగినాడు.

అదేసమయాన మహాలేజోవంతుడుఅయిన విశ్వామిత్రమహర్షి అయోధ్యానగరానికి వచ్చినాడు. దశరథ మహారాజును చూడతలచి ద్వారాధ్యక్షులతో “ఓ ద్వారపాలకులారా, మీరు మీ మహారాజువద్దకుపోయి గాఢిపుత్రుడు విశ్వామిత్రుడు వచ్చినాడు అనీ మిమ్ములను చూడవలెను అనుకొంటున్నాడు అనీ చెప్పవలెను.” అన్నాడు. ఆయన ఎవరు అయిందీ తెలియగానే ఆ ద్వారపాలకులు విభ్రాంతులు అయిపోయినారు. వారు తత్క్షణమే రాజభవనము లోకిపోయి తమ ఏలికను చూచి “మహారాజా, విశ్వామిత్రమహర్షి తమను చూడతలచి వచ్చిఉన్నాడు.” అన్నారు.

బ్రహ్మదేవుడికి ఎదురుకోలు చెప్పడానికిపోయే దేవేంద్రుడి మాదిరిగా దశరథమహారాజు పురోహితులు మొదలుఅయిన వారితో విశ్వామిత్రమహర్షికి ఎదురుగుండా పోయినాడు. తపోదీప్తులతో తేజరిల్లుతూ తీక్షణదీక్షులూ ఉన్న విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచినాడు. దశరథ మహారాజు దేహము పులకలెత్తించి. నమస్కారము చేసినాడు. పురోహితుడిచేత అర్ఘ్యమూ పాద్యమూ ఇప్పించినాడు. విశ్వామిత్రమహర్షి దశరథమహారాజు ఇప్పించిన అర్ఘ్యాదులను అందుకొని “ఓ రాజా, నీవు క్షేమముగా ఉంటూఉన్నావా-నీ పట్టణానికి నీ బొక్కసానికి నీ దేశానికి ఏ ఉపద్రవాలూ లేకుండా కుఖముగా ఉంటూఉన్నావా-నీ సామంతరాజులు అందరూ వినయవిధేయతలతో మెలుగుతూఉన్నారా-నీ శత్రువులను అందరినీ నీవు జయించినావుకదా-సామదాన భేదదండోపాయాలతో నీ రాజ్యపాలనము స్థక్కగా సాగుతూఉందా-ఏ అంతరాయాలూ లేకుండా నీ రాజ్యములో అతిథి సత్కారాలూ దేవతార్చనలూ యజ్ఞాదిక్రతువులూ జరుగుతూ ఉన్నవా?” అని ప్రశ్నించి సమాధానము విని విసిష్టమహర్షిని తక్కినవారిని యథాన్యాయముగా కుశలము అడిగి తెలుసుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి కుశలప్రశ్నలకు వారు అందరూ ఎంతో సంతోషించినారు.

దశరథమహారాజు వారిని అందరినీ తన కొలువుకుంటములోకి తీసుకొని పోయి కూర్చుండటానికి వారివారి యోగ్యతలకు తగినట్టుగా సుఖాసనాలు చూపించి వారు అందరూ కూర్చున్నతరువాత విశ్వామిత్రమహర్షిని చూస్తూ మహాదాసందమతో “మహర్షి, తమకు స్వాగతము. తమ రాకవల్ల నాకు అమృత కలశము దొరికినట్టుగా ఉంది. నిర్బలప్రదేశములో వాన కురిసినట్టుగా ఉంది. సంతానము లేనివాడి కులకాంత పుత్రుణ్ణి కన్నట్టుగా ఉంది. పేదవాడికి పెన్నిధి దొరికినట్టుగా ఉంది. ఇది . ఏదో మహోత్సవసమయముగా ఉంది. తమంతలతాము వచ్చినందుకు నా సంతోషాన్ని తమకు వివిధముగా తెలియచెప్పవలెనో తోచడములేదు. ఓ బ్రహ్మర్షి తమ కోరిక ఏమిటి-తమ కోరిక నెరవేర్చడముకన్నా నేను చేయకలిగింది ఏమి ఉంది. నేను ఏమిచేయవలెనో తాము చెప్పవలెను.

“స్వామి, తాము పూర్వము రాజర్షులు మాత్రమే. ఇప్పుడో తపఃప్రభావముతో బ్రహ్మర్షులు అయినారు. అందువల్ల నేను తమను ఎంత అయినా పూజించవలెను. ఓ బ్రహ్మర్షి, తమ అంతలతాము ఇక్కడికి రావటము మహా దుష్టతము. ఏదో నా భాగ్యవశమువల్ల తాము ఇక్కడకు వచ్చినారు. తమ సందర్శనము వల్ల నా పుట్టుక సఫలము అయింది. నా బ్రతుకు సార్థకము అయింది. నేను పరమపవిత్రుణ్ణి అయినాను. నా ఈ గృహము పుణ్యక్షేత్రము అయింది. తాము ఏ ప్రయోజనము కోసము వచ్చినారో నెలపు ఈయవలెను. తమ ఆసుగ్రహముతోనే తమ పనిని నేను నెరవేరుస్తాను. తాము చెప్పేపని వీడు చేయగలడా చేయలేడా-చేస్తాడా చేయడా అనే ఏ సంకోచమూవద్దు. ఏ కొరత లేకుండా తమ పనిని నేను చక్క బెట్టుతాను. తాము నాకు దేవుడు వంటివారు. తాము రావడమే నాకు అఖ్యుదయము.” అని వినయవిధేయతలతో చెవులకు ఇంపుగానూ మనస్సుకు నాటుకొనెట్టుగానూ అన్నాడు.

దశరథమహారాజు ఈ విధముగా చెప్పినందుకు విశ్వామిత్రమహర్షి ఎంతో మార్పించినాడు.

౧౯

విశ్వామిత్రమహర్షి దశరథమహారాజును చూస్తూ “రాజా, నీవు మహా గొప్పవంశములో పుట్టినావు. అందుకుతోడు నీకు వసిష్ఠమహర్షి ఉపదేశము వాడు. అందువల్ల నీవు ఈ విధముగా అనకలిగినావు. ఇక నా మనస్సులో ఉన్న వినయము చెప్పుతాను. విన. నా పని నెరవేరుస్తాను అని నీవే అన్నావు. నీవు

ఆడి తప్పవు. కాబట్టి నాపని నెరవేర్చి సత్యసంధుడవు అనే పేరు నీవు నిలుపు కోవలెను.”

“నేను ఒక ఫలసిద్ధిలోనము ఇప్పుడు ఒకయజ్ఞము చేస్తూఉన్నాను. ఇద్దరు రాక్షసులు వచ్చి నాయజ్ఞాన్ని విఘ్నము చేస్తూఉన్నారు. వాండ్లు ఇద్దరూ కామరూపులు. వీర్యవంతులు. అస్త్రనిద్యలో ఆరి తేరినవారు. వారిని మారీళ్ళ, సుబాహువులు అంటారు. నేను యజ్ఞము సమాప్తము చేయబోయేటప్పుడు వాండ్లు నాయజ్ఞవేదికమీద మాంసము ముద్దలతో నెత్తురువానకురిపిస్తూఉంటారు. అందువల్ల నాయజ్ఞము పడేపడే విఘ్నము అయిపోతూఉంది. నా శ్రమఅంతా వృథా అయిపోతూ ఉంది. నేను యజ్ఞదీక్షలో ఉండిబట్టి వాండ్లను శపించ కూడదు. నిరుత్సాహపడిపోయి యజ్ఞదాటిక వదిలి పెట్టి ఇక్కడికి వచ్చినాను.

ఓ రాజా, నిన్ను అడిగి నీ పెద్దకుమారుణ్ణి రాముణ్ణి నానెంట తీసుకొని పోవలెనని నేను ఇక్కడికి వచ్చినాను. రాముడు జుట్టూ జుంపాలతో ఉన్న పిల్లవాడు అని అనుకోవద్దు. వాడు మహాశూరుడు. నేనున్నా నా తపోబలముతో వాణ్ణి కనిపెట్టిఉంటాను. రాముడు వాడి దివ్య లేజస్సుతో ఆ ఇద్దరు రాక్షసులను చంపివేస్తాడు. నీవు నీకుమారుడి శక్తిని గురించి ఎంతమాత్రమూ సంశయించవద్దు. నీ పిల్లవాడి ఎదుట ఆ మారీచ సుబాహువులు ఇద్దరూ నిలవలేరు. రఘువంశములో పుట్టిన నీ కుమారుడు రాముడు తప్ప మరిఒకడు ఎవడూ వాండ్లను చంపివేయలేడు. ఆ ఇద్దరు రాక్షసులూ వీర్యవంతులము అనే గర్వముతో చెలరేగినారు. అయితే వాండ్లు పాపాత్ములు కాబట్టి కాలపాశవశేంగతులు కాకమానరు. రాముడి పరాక్రమానికి వాండ్లు ఈషణ్మాత్రమూ చాలరు. నేను నీ పిల్లవాడికి అనేక విద్యలు ఉపదేశిస్తాను. ముల్లోకాలలోనూ ప్రసిద్ధి కెక్కటట్టు చేస్తాను.

రాజా, నీకు విసందేహమూ వద్దు. రాముణ్ణి గురించి నీవు పుత్రతన్నేహముతో ఆలోచించవద్దు. నేను ప్రతిజ్ఞచేసి చెప్పాను. నీకోడుకు రాముడు ఆ ఇద్దరు రాక్షసులనూ సంహారము చేసివేస్తాడు. నా మాట నమ్ము. రాముడి సత్యపరాక్రమాన్నీ మహాత్మ్యాన్నీ నేను విరుగుదును. ఈ వసిష్ఠమహర్షి ఎరుగును. ఇంకా ఈతాపసులు అందరూ ఎరుగుదురు. ఓ రాజా, రాముణ్ణి నానెంట పంపినే నీకు సమస్తధర్మలాభాలూ సమకూరుతవి. నీ యశస్సు శాశ్వతముగా నిలిచిపోతుంది. నీకు వివిధ అయినా సంశయము ఉంటే ఈ వసిష్ఠమహర్షిని ఈతాపసులనూ ఈ మంత్రినత్తములనూ సంప్రదించు. వీరు అందరూ ఒప్పుకొంటేనే రాముణ్ణి నాతో పంపించు. యజ్ఞముజరిగే పదిరాత్రుములే నీ పిల్లవాణ్ణి

నాదగ్గర ఉంచుకొంటాను. ఆతరువాత జాగుచేయకుండా నీ పిల్లవాణ్ణి నీదగ్గరకు పంపించినేస్తాను. పసివాణ్ణి పంపించడమూ అని మనస్సులో దిగులుపడవద్దు. నా యజ్ఞకాలము అతిక్రమించిపోతూఉంది. ఇప్పుడే నీపిల్లవాణ్ణి నావెంట పంపించవలెను. నీకు శుభము అవుతుంది.” అని ధర్మసహితముగానూ, అర్ధయుక్తముగానూ చెప్పి ఊరకఉన్నాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి ఇంతగాచెప్పినా దశరథమహారాజుకు భయము వేసింది. దిగులుపడిపోయినాడు. ఆయనగుండె బద్దలు అయిపోయింది. మనస్సు వికలము అయిపోయింది. సింహాసనముమీద కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టుగానే గజగజ వణికిపోయినాడు.

౨౦

దశరథమహారాజు నిశ్చేష్టుడు అయిపోయినాడు. కొంచెము సేపటికి తేప్పరిల్లి విశ్వామిత్రమహర్షి తో “ఓ మహామనీ, రాముడికి ఇంకా పదహారు ఏండ్లు అయినా నిండలేదు. రాక్షసులతో యుద్ధముచేసే సామర్థ్యము వాడికి ఎక్కడిది. నాకు ఒక అక్షహిణి సైన్యము ఉంది. నా సైనికులు అందరూ శూరులు. మహాపరాక్రమవంతులు. సకలశస్త్రాస్త్ర విద్యావిశారదులు. నేనూ నా అక్షహిణిసైన్యమూ తమవెంటవచ్చి ఆ నిశాచరులతో యుద్ధము చేసాము. నేను ధనుర్ధరుణ్ణిఅయి తమ యజ్ఞానికి కావలి కాస్తాను. నా బొందిలో ప్రాణము ఉండేటంతవరకూ ఆ రాక్షసులతో పోరాడుతాను. తమ యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగిస్తాను.”

“రాముడు పసివాడు. విలువిద్యను ఇంకా సాంగముగా నేర్చుకోలేదు. ఎదటివారి బలాబలాలను ఇంకా సరీగా గుర్తించలేదు. అస్త్రబలసంపన్నుడున్నాడున్నా కాలేదు. యుద్ధకుశలుడున్నా కాడు. రాక్షసులకు కొంచెముఅయినా దీటు అయినవాడుకాడు. రాక్షసులు తప్పకుండా కూటయుద్ధము చేస్తారు. అందువల్ల వాండ్లతో యుద్ధానికి రాముడు ఎంతమాత్రమూ పనికిరాడు. వాడివల్ల తమ కార్యము నెరవేరదు.”

“మహర్షీ! నేను బాగా ముసలివాణ్ణి అయిపోయి బిడ్డలులేకే అని దుఃఖపడ్డ తరువాత నాకు పుత్రులు పుట్టినారు. నా నలుగురు పుత్రులలో నాకు రాముడి మీద మక్కువ ఎక్కువ. వాడు జ్యేష్ఠుడు. పరమధార్మికుడు. వాణ్ణి చదిలిపెట్టి నేను ఒక్క మహారాజు అయినా ఉండలేను. కాబట్టి రాముణ్ణి ఒక్కణ్ణి తమ వెంట పంపించలేను. నేనునా చతురంగబలాలతో వచ్చి తమ యజ్ఞాన్ని కాపాడుతాను.

“మహర్షీ, ఆ రాక్షసులు మహాపరాక్రమముతో గర్వించిఉన్నారు అని తాము నెలపు ఇచ్చినారు. ఇంతకూ ఆ రాక్షసులు ఎవండ్లు. వాండ్లు ఎవరి కొమాళ్లు. వాండ్లకు రాజు ఎవడు. వాండ్లవి ఎటువంటి ఆకారాలు. వాండ్లు ఎటువంటి పరాక్రమవంతులు. నేనూ నా సైన్యమూ వాండ్లకు వివిధములయిన ప్రతీకారము చేయవలెను. వాండ్లతో యుద్ధము చేయడానికి మేము ఎటు వంటి వ్యూహము పన్నవలెను. అవి అన్నీ తామే చెప్పవలెను.” అన్నాడు దశరథ మహారాజు.

విశ్వామిత్రమహర్షి “ఓ రాజా పులస్త్యమహర్షి వంశములో రాక్షసుడు ఒకడు పుట్టినాడు. వాడి పేరు రావణుడు. వాడు మహాబలవంతుడు. అమిత వీర్యవంతుడు. వాడు తీవ్రముగా తపస్సుచేసి బ్రహ్మదేవుణ్ణి మెప్పించినాడు. అనేకవరాలు సంపాదించినాడు. అనేకమంది రాక్షసులు వాడిచుట్టూ చేరి నారు. వాడు ఆ రాక్షసులు అందరికీ రాజు అయినాడు. వాణ్ణి గురించి నీవూ విని ఉంటావు. వాడు ఎవడోకాదు. విశ్రవమహర్షి రెండో పుత్రుడు. కుబేరుడికి సాక్షాత్తు తమ్ముడు. ఇప్పుడు వాడు మల్లోకాలవారినీ నానాబాధలూ పెట్టుతూ ఉన్నాడు. అయితే నా యజ్ఞవాటికకు వాడు స్వయముగా రావడము లేదు. మారీచసుబాహువులను పురికొల్పినా మీదికి పంపిస్తూఉన్నాడు. వాండ్లు వచ్చి నా యజ్ఞాన్ని పాడుచేస్తూఉన్నారు.” అని చెప్పినాడు.

దశరథమహారాజు “ఓ మహర్షీ, ఆ రావణాసురుడితో యుద్ధముచేసే సామర్థ్యము నాకేలేదు. తాము ధర్మజ్ఞులు. నాకు గురువులు. జీవుడువంటి వారు. మందభృగ్యుణ్ణి అయిన నన్ను నా కుమారుణ్ణి తాము అనుగ్రహించ వలెను. దేవదాసవయత్నగంధర్వపన్నగపతగులు ఎవరున్నా యుద్ధములో ఆ రావణాసురుణ్ణి ఎదుర్కొనలేకపోయినారు. యుద్ధములో వాడు మహావీర్య వంతుల వీర్యాన్ని ఆకర్షించివేస్తాడు. నేనూ నా చతురంగబలాలూ ఏకము అయినా వాడితోకానీ వాడి సైన్యముతోకానీ పోరాడలేము. ఇక మారీచ సుబాహువులో-వాండ్లు సుందోపసుందుల కొమాళ్లు. మహావీర్యవంతులు. గుళిశీతులు. యుద్ధములో వాండ్లు యముడితో సరిసమానులు. నేనూ నా సైన్యమూ వాండ్లలో ఏ ఒక్కడితోనయినా పోరాడగలమో లేమో, కాబట్టి నా కుమారుణ్ణి ఒక్కణ్ణి ఎంతమాత్రమూ పంపించలేను. వాడు పసివాడు. యుద్ధములో ఆరితేరలేదు. పైపెచ్చువాడు నా ఇలువేల్పు. ఏమి అయినప్పటికిన్నీ రాముణ్ణి తమ వెంట పంపించను.” అన్నాడు.

ఈ మాటలకు విశ్వామిత్రమహర్షికి మహాచెడ్డకోపము వచ్చింది. మంట
రగులుకొంటూ ఉన్న హోమకుండములో నెయ్యిపోసినప్పుడు భగ్గుమనే అగ్ని
జ్వాల మదిరిగా మండిపడిపోయినాడు.

౨౧

“ఓ దశరథుడా, నీ అంతట నీవే నాపని నెరవేరుస్తాను అన్నావు. ఆ
అన్నమాట ఇప్పుడు తప్పుతున్నావు. ఈ విపర్యయము రఘువంశీయులకు తగింది
కాదు. ఆశితప్పటము నీకు సమృద్ధియు విమోచెప్పవ. నీకు సమృద్ధిమే అయిన
ట్లయితే నాదారిన నేనుపోతాను. నీవు అబద్ధాలు ఆడుతూ వోయిగాడండు.”
అంటూ విశ్వామిత్రమహర్షి కోపపరీతుడుఅయి లేచినాడు.

ఈ జగత్తు అంతా కంపించడము మొదలు పెట్టింది. దేవతలు భయపడి
పోయినారు.

పరమపూజ్యుడు అయిన వసిష్ఠమహర్షి స్థితిగతులను గమనించినాడు.
అంతట ఆ సువ్రతుడు, ఆ ధీరుడు దశరథమహారాజుతో “రాజా, నీవుఇక్కోవకు
వంశములో పుట్టినావు. ధర్మము సాక్షాత్తూ నీ రూపాన మూర్తీభవించినట్లుగా
ఇంతవరకూ నీవు ప్రవర్తించినావు. నీవు శ్రీమంతుడవు. ధైర్యవంతుడవు. సువ్ర
తుడవు. ధర్మాత్ముడవు అని మల్లోకాలలోనూ ప్రసిద్ధికెక్కినావు. ఇప్పుడు
నీవు ధర్మహాని చేయకూడదు. ఈవిశ్వామిత్రమహర్షితో ‘మీపని నెరవేరుస్తాను’
అని మొదట నీవే అన్నావు. నీవు అన్నమాట నీవు దక్కించుకొనక పోయేట్ల
యితే నీవు చేసిన అశ్వమేధాదియజ్ఞాలూ నీవు నిర్మించిన వాపీకోప తటాకాది
ధర్మకార్యాలూ నిష్ఫలాలు అయిపోతవి. కాబట్టి నీవు రాముణ్ణి ఈ విశ్వామిత్ర
మహర్షి వెంట పంపించవలెను.”

“రాజా, రాముడికి శిస్త్రాస్త్రబలము ఉంటే నేమీ లేకపోతే నేమి. జ్వలి
తాగ్నిహోత్రదక్షము అమృతకలశాన్ని కాపాడినట్లు ఈ విశ్వామిత్ర మహర్షి
రాముణ్ణి కాపాడుతూ ఉంటే రాక్షసులు ఏమిచేస్తారు. ఏమీ చేయలేరు.
ఓ రాజా, ఈలోకములో ధర్మము ఈ విశ్వామిత్రమహర్షి రూపాన అవతరిం
చింది. ఈయన మహాపరాక్రమవంతులకు మేలుబంతి. ఈ జగత్తులో ఈయన
అంతటి బుద్ధిమంతుడూ శిస్త్రాస్త్రబల సంపన్నుడూ మరిఒకడులేడు. చరాచరా
తృకము అయిన మల్లోకాలలో ఉన్న సమస్త శిస్త్రాస్త్రాలనూ ఈయనఒక్కడే
వశపరచుకొన్నాడు. ఇన్ని శిస్త్రాస్త్రాలు ఉన్నవి అని ఇంతవరకూ ఏ
ఒక్కడూ తెలుసుకోలేదు. ఇకముందు ఎవడూ తెలుసుకో కలుగుతాడు అని

తోచదు. ఈయన స్వాధీనము చేసుకొన్న అన్ని శస్త్రాస్త్రాలను దేవదానవ యక్షరాక్షసకిన్నరమహారగులు ఎవరూ స్వాధీనము చేసుకోలేదు.

ఈ లోకములో భృశాశ్వుడిపుత్రుల రూపాన అవతరించిన శస్త్రాస్త్రాలను అన్నిటిని పూర్వము ఈ విశ్వామిత్ర మహర్షి రాజ్యపాలనము చేస్తుండన్న కాలములో శివదేవుడు ఈయనకు ఇచ్చివేసినాడు.

దక్షప్రజాపతి కూతుళ్లు జయ-సుప్రభ అనే అక్కచెల్లెండ్లు భృశాశ్వుడి భార్యలు. వారు ఇద్దరూ నూరుమంది పుత్రులను కన్నారు. జయకు జయులు అనే ఏడైమంది పుత్రులూ సుప్రభకు సంహారకులు అనే ఏడైమంది పుత్రులూ పుట్టినారు. వారు కామరూపులు. మహాప్రభావులు. దుర్ధర్షులు. అప్రమేయ బలులు. అప్రతిపాత తేజోవంతులు. రాక్షససంహారము చేయడానికే వారు నూరుగురూ పుట్టినారు. ఆ అక్కచెల్లెండ్లకు పుట్టిన ఆ నూర్గురు పుత్రులూ పరమ భాస్వరముఅయిన నూరు శస్త్రాస్త్రాలుగా మారిపోయినారు. అవి అన్నీ ఈ విశ్వామిత్రమహర్షి వశము అయిపోయినవి. ఈయన శివదేవుడు అంతిటివాడు. వశేపరుచుకొన్న వాటిసేకాకుండా కొత్తకొత్తశస్త్రాస్త్రాలను ఎన్నిటిని అయినా ఈయన సృష్టించి ప్రయోగించగలడు. అటువంటి ప్రభావము ఈయనకు ఒక్కడికే ఉంది. ఈయన అమేయపరాక్రమవంతుడు. మహాతేజోవంతుడు. పరమయశస్వి. ఈయనవెంట రాముణ్ణి పంపించడానికి ఏసంశయమూ వద్దు.

“ఓ రాజా, ఈజగత్తులోఉన్న రాక్షసులను అందరినీ ఈయన ఒక్కడే సంహారము చేయగలడు. కాని నీపుత్రుడు రాముడికి మేలుచేయతలచి నీదిగ్గిరకు వచ్చి నీ కుమారుడిణ్ణి రాముణ్ణి తనతో పంపించమని నిన్ను ఇప్పుడు యోచిస్తున్నాడు.” అని చెప్పినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి చెప్పిన ఈ మాటలకు దశరథమహారాజు సంతృప్తచిత్తుడు డయినాడు. ఆయన సర్వాంగాలూ శోభించినవి. బుద్ధిపూర్వకముగానూ సంతోషముగానూ రాముణ్ణి విశ్వామిత్రమహర్షి వెంట పంపించడానికి ఒప్పుకొన్నాడు.

౨౨

దశరథ మహారాజు రాముణ్ణి బత్స్యణుణ్ణి అక్కడికి పిలిపించినాడు. ప్రేమాతిశయముతో రాముడి శిరస్సును ఆశ్రూణించినాడు. ఆయనా ఆయన భార్యలూ రామలక్ష్మణులను ఆశీర్వదించినారు.

వశిష్ఠమహర్షి, మంగళప్రదముఅయిన మంత్రాలతో రామలక్ష్మణులను అభిమంత్రించినాడు. మహదానందముతో ఆ అన్నతమ్ములను దశరథ మహా

రాజు విశ్వామిత్రమహర్షికి ఒప్పచెప్పినాడు. ఆ సమయాన దుమ్మాధూళి రేగకుండా చల్లని గాలి వీచింది. దేవుడుందుభులు మోగినవి. పూలవాన కురిసింది. రాజభవనములోనుంచి శంఖాలు పూరించినారు. దిక్కులు పిక్కటిల్లిపోయేట్టు భేరులు మోగినవి.

విశ్వామిత్రమహర్షి ముందు నడిచినాడు. ఆయన నెనుక ధనుర్ధరుడు అయి రాముడూ అతని పక్కను చక్కని గిరజాలజుట్టుతో విల్లు పట్టుకొని లక్ష్యబుడూ నడిచినాడు.

ఆ సుందరాకారులు మణికట్లకూ వ్రేళ్ళకూ ఉడుముతోలు కవచాలు తోడుకుకొని చక్కగా అలంకరించుకొని భుజాలమీదనుంచీ ధనుస్సులూ నడుములలో కత్తులూ వ్రేలాడుతూ దివ్యకాంతులు విరజిమ్ముతూ విశ్వామిత్రమహర్షి నెనుక నడుస్తూఉంటే అగ్నిహోత్రోద్భవులుఅయిన స్కందవిశ్వాఖులు చింతించనలవికాని శివదేవుడివెంట సాగిపోయినట్లుగా తోచినారు.

ఆ కాంతిమంతులు అనల్పరూపాలతో విశ్వామిత్రమహర్షి వెంట నడుస్తూ ఉంటే బ్రహ్మదేవుడివెంట దశదిశలూ శోభిస్తూ నడిచే అశ్వినీదేవతలమాదిరిగా తోచినారు.

ఆ అన్నతమ్ములు రెండేసి అంబులపొదులతో నడుస్తూఉంటే మూడు తలలపాములు రెండు పడగలువిప్పి ఆడుతూ పోతూ ఉన్నట్లుగా తోచినారు.

వారు ముగ్గురూ ఒకటిన్నర యోజనాల దూరము నడిచినారు. సరయూ నది దక్షిణతీరము చేరినారు. విశ్వామిత్రమహర్షి మధురస్వరముతో “రామా, ఆలస్యము చేయవద్దు. నీవు ఇప్పుడు ఈ నదిలో ఆచమించవలెను. సమస్త మంత్రాలకున్నూ మూలాధారాలుఅయిన ‘బల-అతిబల’ అనే రెండు మంత్రాలు ఇప్పుడు నీకు ఉపదేశము చేయి తలచినాను. ఈ మంత్రాల ప్రభావమువల్ల నీకు ఇకను ఎన్నడూ ఆలసట అనేది ఉండదు. ఏ వ్యాధి నిన్ను అంటదు. నీవు విద్రపోతూ ఉన్నా ఏమరుపాటునఉన్నా నిన్ను రాక్షసులుఎదిరించలేరు.

“నాయనా, నీవు దారిసపోతూ ఈ మంత్రాలను జపముచేస్తే నీకు ఆకలి వేయదు దాహముకొదు. ఈ మంత్రాల అనుష్ఠానమువల్ల బాహుబలములో నీ అంతిదీనాడు ఈ పృథ్విలో మరిఒకడు ఉండదు. అంతేకొదు. సామర్థ్యములో సౌందర్యములో బుద్ధిమతేలలో కౌర్యాకౌర్యనిశ్చయజ్ఞానములో వాదప్రతివాదాలలో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలలో నీ సరిసమానము అయినవాడు ముల్లోకాలలోనూ మరిఒకడు ఉండదు.

ఓరానూ, బల అతిబల అనే ఈరెండు విద్యలూ సమస్త మంత్రాలకే
కాదు: సమస్తము అయిన జ్ఞానానికిన్నీ తల్లలవంటివి. మహాలేఖోవంతాలు
అయిన ఈ రెండుమంత్రాలూ బ్రహ్మదేవుడు సృష్టించినాడు. నేను నా తపో
బలముతో సంపాదించినాను. ఈ రెండువిద్యలూ అభ్యసించడానికి నీవు తగిన
వాడవు. అందువల్ల నీకు ఉపదేశముచేయ నిశ్చయించుకొన్నాను. నీవు ఈ
రెండు మంత్రాలనూ చక్కగా జపముచేయవలెను. ఈ రెండూ నీకు అనేక
విధాల ఉపయోగపడుతవి. వీటివల్ల నీవు మహాయశస్వివి అవుతావు.” అన్నాడు.

రాముడు సంతోషముతో సరయూనదిలో ఆచమించి శుచి అయినాడు.
అప్పుడు విశ్వామిత్రమహర్షి ఆరెండు మంత్రాలనూ రాముడికి ఉపదేశము
చేసినాడు. మంత్రోపదేశము అయిన రాముడు సహస్రకరణాలతో ధగధగ
లాడే శరత్కాల నూర్చుడిమాదిరిగా గోచరించినాడు.

ఆ సాయంకాలము గురువందనాదికాలు అయిపోయిన తరువాత ఆరాత్రి
పడుకొనేటందుకు దగ్గరదగ్గరగా గడ్డితో పరుపులను రామలక్ష్మణులు
అమర్చినారు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి సవీలాసముగా వారికి పుణ్యకథలు చెప్పసాగినాడు.

ఆరాత్రి వారు ముగ్గురూ సరయూనది దక్షిణతీరాన హాయిగా నిద్ర
పోయినారు.

౨౩

తెల్లవారబోతూ ఉంది. ఆ గడ్డి పరుపులమీద పడుకొన్న రామలక్ష్మణులు
ఇంకా నిద్ర లేవలేదు. విశ్వామిత్రమహర్షివారిని చూచి “రానూ, తొలి
సందె అయింది. నిద్రలేవవలెను. నిత్యకర్మానుష్ఠానానికి వేళ మించిపోతుంది”
అంటూ మేలు కొల్పినాడు.

రామలక్ష్మణులు నిద్రలేచి కాల్యాలు నిర్వర్తించుకొని స్నానము చేసి
ఆదమించి అర్ఘ్యము ఇచ్చి గాయత్రీ జపముచేసి ప్రాతఃకాలాహ్నికాలను
అన్నిటినీ ముగించుకొని ప్రయాణానికి సంసిద్ధులు అయి విశ్వామిత్రమహర్షికి
నమస్కారము చేసినారు.

విశ్వామిత్రమహర్షి వెంట రామలక్ష్మణులు నడిచినారు. సరయూనది
గంగానదిలో సంగమించే చోటికి పోయినారు. పరమ పావనము అయిన గంగా
నదిని సందర్శించినారు. ఆ అన్నదమ్ములు ఆ ప్రాంతములో ఒక పుణ్యాశ్రమ
పదము జూచినారు. అది అతిప్రాచీనము అయిన ఆశ్రమపదముగా వారికి

తోచింది. రాముడు మహాత్మాహముతో “మహాత్మా, ఎవరిది ఈ పుణ్యాశ్రమము. ఇక్కడ ఏ మహానభౌవుడు ఉంటూఉన్నాడు.” అని కుతూహలముతో ప్రశ్న చేసినాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి మందిహాసము చేస్తూ “ఈ పుణ్యాశ్రమము ఎవరిదో చెప్పతాను. విను. శివుడు పార్వతిని పెండ్లి ఆడక పూర్వము ప్రమథగణాలతో ఇక్కడికి వచ్చినాడు. దృఢనియమముతో స్థాణువు రూపాన సమాధిలో ఉండి తపస్సు చేయసాగినాడు. అప్పుడు మనమృదుడు దుర్బుద్ధితో ఇక్కడికి వచ్చినాడు. ఆయన తపస్సు చెడగొట్టబోయినాడు. అంతట శివుడికి కోపము వచ్చింది. హుంకరించి కన్ను తెరిచినాడు. ధ్రువముతో చూచినాడు. మనమృదుడి శరీరము అంతా దగ్ధము అయిపోయింది. క్షణలేళములో వాడు భస్మము అయిపోయినాడు.

“ఆ విధముగా మనమృదుడి సర్వాంగాలూ భస్మము అయిపోయినందువల్ల అప్పటి నుంచి వాడు అనంగుడు అయిపోయినాడు.

“ఈచోట మనమృదుడు తన అంగాలను అన్నిటిని కోలుపోయినాడు కనుక ఈ ప్రాంతాన్ని అప్పటి నుంచి అంగదేశము అంటున్నారు. ఇది చాలా శ్రమంతము అయిన దేశము.

“ఈ ఆశ్రమపదము ఆ పరమశివుడిది. ఆయన శిష్యులు తరతరాలవారూ అప్పటి నుంచి తపస్సు చేసుకొంటూ ఇక్కడనే ఉండిపోయినారు. వారు అందరూ పాపంహితులు. పరమధార్మికులు.

“ఓ రామా, ఇప్పుడు మనము ముందుగా స్నానము చేదాము. పరిశుద్ధులము అయి జపహోమాదులు ముగించుకొందాము. ఆ తరువాత ఈ పుణ్యాశ్రమములో ఈ రాత్రి గడుపుదాము. రేపు ఉదయము గంగానదిని దాటిపోదాము అన్నాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి ఇట్లా చెప్పతూ ఉండగా ఆస్థానాశ్రమవాసులు రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రమహర్షి నెంటు తమ ప్రాంతానికి వచ్చినట్లు దివ్య దృష్టితో చూచివారు. పులకాంకితులు అయినారు. పరమానందభరితులు అయినారు. వారు అందరూ పోయి విశ్వామిత్రమహర్షి నీ రామలక్ష్మణులను దర్శనము చేసినారు. విశ్వామిత్రమహర్షికి అర్ఘ్యపాద్యదులు ఇచ్చి ఆతిథ్యము సమర్పించి వారు, ఆ తరువాత రామలక్ష్మణులకు వారు అతిథి సత్కారాలు చేసినారు.

రామ లక్ష్మణ విశ్వామిత్రులు వారిని ఎంతో కొనియాడినారు.

ఆ ఆశ్రమవాసులతో విశ్వామిత్ర మహర్షి పుణ్యకథాప్రసంగము చేస్తూ ఉండగా మలిసారి అయింది. అంతట వారు సమాహిత మనస్కులు అయి జప

తపాదులు చేసినారు. ఆసువ్రతులు ఆతరువాత రామ లక్ష్మణ విశ్వామిత్రులను తమ స్థానాశ్రమ పదానికి తీసుకొనిపోయినారు.

ఆ రాత్రి విశ్వామిత్రమహర్షి అశిమనోహరము లయిన పుణ్యకథలు చెప్పి రామలక్ష్మణులను రంజింపజేసినాడు.

ఆ రాత్రి ఆముగ్ధురూ ఆ ఆశ్రమములో సుఖము గా గడిపినారు.

౨౪

తెల్లగా తెల్లవారింది. రామలక్ష్మణుల ప్రాతరాహ్నకాలను ముగించు కొని విశ్వామిత్ర మహర్షి వెంట ప్రయాణము అయినారు. గంగాతీరము చేరినారు. స్థానాశ్రమవాసులు వారికోసము ఒక చక్కని నావను ఏర్పాటు చేసినారు. వారు విశ్వామిత్రమహర్షితో “స్వామీ తాము సుఖముగా ఈ నావమీద ఈ రాజసుమారులతో దాటిపోవలసింది. పొద్దు ఎక్కిపోతూ ఉంది. ఆలస్యము చేయవద్దు” అని చెప్పినారు. విశ్వామిత్ర మహర్షి వారిని అందరినీ మెచ్చుకొన్నాడు. రామలక్ష్మణులున్నూ వారిని కొనియాడినారు. వారికి వీడ్కోలు చెప్పినారు. రామ లక్ష్మణ విశ్వామిత్రులు ఆ నావ ఎక్కినారు.

నావ నదీ మధ్యములోకి పోయింది. ఒక ప్రవాహము మరిఒక ప్రవాహముతో ఒరసుకొనిపోయి పెద్దపెద్ద అలలు లేచినవి. ఉరవడితో చెవులు బద్దలు అయ్యే మహాధ్వని వినిపించింది. అప్పుడు రాముడు “ఏమిటి ఈ ధ్వని” అని విశ్వామిత్రమహర్షిని ప్రశ్ని చేసినాడు.

“రామా, మహాప్రళాంతముగా ప్రవహించే గంగానదిలోకి సరయూనది ఉరవడితో వచ్చిపడుతూఉంది. అందువల్ల ఇంతధ్వని అవుతూఉంది” అంటూ విశ్వామిత్రమహర్షి ఈ విధముగా చెప్ప సాగినాడు.

“రామా, పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు కైలాస పర్వతముమీద ఒక సరస్సు ఉండవలెను అని మనసా సంకల్పించినాడు అక్కడ అప్పటికి అప్పుడు ఒక సరస్సు వెలసింది. అందువల్ల దేవతలు దానిని మానససరోవరము అన్నారు. ఆ సరస్సులో నుంచి పొంగి పొల్లిన ప్రవాహమే సరయూనది. ఆ సరయూనది అయోధ్యానగరాన్ని ఆవరించి ప్రవహించి ఇక్కడికి వచ్చి ఈ గంగానదిలో పడుతూ ఉంది.

“బ్రహ్మదేవుడి మానససరోవరములోనుంచి వెలువడి ప్రవహించినందు వల్ల సరయూనది పుణ్యనది అయింది. ఈ రెండు పుణ్యనదులకున్నూ మీరు సమస్కారము చేయవలెను.” అన్నాడు విశ్వామిత్ర మహర్షి.

అంతట రామలక్ష్మణులు ఆరెండు పుణ్యనదులకున్న భక్తితాత్పర్యాలతో నమస్కారము చేసినారు.

వారు ముగ్గురూ ఆ నావలో గంగానది దాటి దక్షిణతీరము చేరినారు. వారు అక్కడ అగకుండా నడిచిపోయినారు. ఒక భయంకరారణ్యము ప్రవేశించినారు. అప్పుడు రాముడు విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచి “మహాత్మా, ఈ అడవిలో మనుష్యులు ఎన్నడూ సంచారము చేసిన చిన్నలే కనపడటము లేదు. చెవులు గింపుల్లు ఎత్తేట్లు పెద్ద పెద్ద పక్షులు కూర్చు ఉన్నవి. సింహాలూ పెద్ద పులులూ ఘోరముగా గర్జిస్తూ ఉన్నవి. ఈల పురుగులు రొద్దపెట్టుతూ ఉన్నవి. ఎటు చూచినా చండ-ఇనుమద్ది-ఏరుమద్ది - మారేడు-తుమ్మకి - కలిగొట్టు చెట్లూ లేకు పొదలూ మొదలు అయినవి క్రిక్కిరిసిపోయి ఉన్నవి. దారి కనపడటము లేదు. ఇది మహాఘోరారణ్యముగా ఉంది. స్వామీ, ఈ భయంకరారణ్యము ఎవరిది” అని అడిగినాడు.

“రామా, ఈఘోరారణ్యము ఎవరిదో చెప్పతాను. వినవలెను. పూర్వము ధనధాన్యసమృద్ధము అయిన మలదకరూళాలు అనే రెండు దేశాలు ఇక్కడ ఉండేవి. అవి దేవతల దేశాల మాదిరిగా వర్షిల్లినవి. అసలు దేవతలే ఆ రెండు దేశాలనూ నిర్మించినారు.”

“పూర్వము దేవేంద్రుడు వృత్రాసురుణ్ణి సంహారము చేసినప్పుడు ఆయనకు బ్రహ్మహత్యాపాతకము పట్టుకొన్నది. ఆయన అశుచి అయినాడు. అంతేకాదు. ఆయన ఘోరము అయిన అకలితో బాధపడసాగినాడు. అప్పుడు ఆయనను దేవతలూ మహర్షులూ ఇక్కడికి తీసుకొనివచ్చి ఈ గంగానదిలో స్నానము చేయించినారు. కడవలు-కడవలు గంగా జలాలను మంత్రపూతము చేసి ఆయన తలమీద కుమ్మరించినారు. అంతటితో ఆయన బ్రహ్మహత్యాపాతకము ఇక్కడ ఔళసము అయిపోయింది. అశుచీ అత్యాకలీ మాయము అయిపోయినవి. దేవేంద్రుడు సంతోషించినాడు.

“ఇక్కడ ఈ ప్రదేశములో నా మలము పోయింది కనుక మలదము అనీ నా కారూళముపోయింది. కనుక కరూళము అనీ ఈప్రాంతము రెండుదేశాలుగా ప్రసిద్ధి కెక్కవలెను” అన్నాడు దేవేంద్రుడు. అందుకు దేవతలున్నూ మహర్షులున్నూ సంతోషముతో అంగీకరించి ఇక్కడ రెండు దేశాలను నిర్మించినారు. అంతటనుంచీ మలదకరూళాలు అనే రెండు దేశాలున్నూ సకల ధనధాన్య సమృద్ధముగానూ సర్వ సౌఖ్యముగానూ ఇక్కడ విలసిల్లుతూ ఉండేవి.

“అంతట కొంతకాలానికి ఈ దేశాలలో తాటక అనే ఒక రాక్షసి విజృంభించింది. అది యక్షిణి. కౌమరూపిణి. అదిపుట్టడమే వెయ్యి ఏనుగుల బలముతో పుట్టింది. సుందుడు అనే నాణ్ణి పెండ్లి ఆడింది. మరీచుడు అనేవాణ్ణి కన్నది. వాడు ఇంద్రుడు అంతటి పరాక్రమ వంతుడు. వికాలము అయిన ముఖముతోనూ గుండ్రము అయిన చేతులతో మహాదార్ద్రము అయిన శరీరముతోనూ తిరుగుతూ ఉండేవాడు. వాడున్నూ రాక్షసుడు అయిపోయినాడు. ప్రజలను బాధిస్తూ మహాభయంకరుడున్నూ అయిపోయినాడు

“దుష్టచారిణి అయిపోయిన తాటక ఇక్కడికి ఒకటిన్నర యోజనాల దూరములో ఉంటూ ఉంది. అది దాల్చుకొట్టి బ్రతుకుతున్నది. మలదకరూశ దేశాలను రెంటినీ నాశనము చేసివేసింది.

“ఒరూమా, ఆయక్షిణివల్ల ఈ రెండుదేశాలూ నిర్జనము అయిపోయినవి. మహారణ్యాలు అయిపోయినవి. ఆ తాటక ఈ ప్రాంతానికివచ్చే ఏ ఒక్కణ్ణి బ్రతక నీయకుండానూ ఏ ఒక్కడికీ చిక్కకుండానూ తిరుగుతూ ఉంది. రామా నేను ఆజ్ఞాపిస్తున్నాను. నీవు ఆ తాటకను చంపివేయవలెను. ఈ ప్రాంతానికి శానిపీడి విరుగడ అయిపోవలెను. నిరుపద్రవము అయినదేశముగా ఈ ప్రదేశాన్ని నీవు మార్చివేయవలెను” అన్నాడు విశ్వామిత్ర మహర్షి.

౨౫

విశ్వామిత్ర మహర్షి అంతటివాడు స్త్రీ వసము చేయవలెను అని ఆజ్ఞాపించినాడు. అందుకు రాముడు అణకువతో “మునిపుంగవా, యక్షులు అల్పగీర్వులు అని చెప్పగా విన్నాను. అందులో తాటక ఆడుది. అబల. ఆమెకు వెయ్యి ఏనుగుల బలము ఎట్లావచ్చింది” అని అడిగినాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి “రామా, దానికి అంతబలము ఎట్లావచ్చిందీ చెప్పలేను. విను.

“పూర్వము సుకేతుడు అనే యక్షుడు ఒకడు ఉండేవాడు. వాడు మహా పరాక్రమవంతుడు. సదాచారసంపన్నుడు. కాని సంతానము లేకపోయింది. అందుకు వాడు గొప్ప తపస్సుచేసినాడు. బ్రహ్మదేవుడు వాడితపస్సు మెచ్చుకొన్నాడు. వెయ్యి ఏనుగుల బలముతో ఒక కన్యారత్నము పుట్టేట్లు వరము ఇచ్చినాడు. కాని పుత్ర సంతానానికి వరము ఇవ్వలేదు.

“ఆ యక్షుడికి తాటక పుట్టింది. అది పెరిగి పెద్దది అయింది. అబల అయినప్పటికిన్నీ బ్రహ్మగుహమువల్ల వెయ్యి ఏనుగులబలముకలది అయింది. మంచి

రూపస్థి అయింది. అందానికి పేరుపడ్డది. ఆ యత్తుడు దానిని సుందుడు అనే వాడికి ఇచ్చి పెండ్లిచేసినాడు. కొంతకాలానికి తాటక మారీచుణ్ణికన్నది. వాడు ఎవరూ ఎదిరించలేనంతటి పరాక్రమవంతుడు అయినాడు.

“అగస్త్యమహర్షి శాపమువల్ల సుందుడు చచ్చిపోయినాడు. పెనిమిటిని చంపివేసినాడు అనే కోపముతో తాటక రేగింది. మారీచుణ్ణితీసుకొని అగస్త్యుడు మీదికిపోయింది. పెద్దపెద్ద కేకలు పెడుతూ అతిఉరవడిగా ఆయనమీదికి పరుగు లెత్తింది. ఆయనను మ్రింగివేయ నుంకించింది. తనపయిన పడబోతున్న తాటకనూ మారీచుణ్ణి ఆగస్త్యమహర్షి చూచినాడు. “నీవు రాక్షసుడవు అయిపో” అంటూ ముందుగా మారీచుణ్ణి శిపించినాడు.

“మారీచుణ్ణి శిపించినప్పటికిన్నీ తాటక సంరంభము ఏమీ తగ్గలేదు. అగస్త్యమహర్షి అప్పుడు పరమక్రుద్ధుడు అయినాడు. “ఓ తాటకా నీరూపము మారీచోయి వికృతాననుతో వికారాకారముతో నరమాంశభక్షణముచేస్తూ మహారాక్షసివిగా తిరుగుతూ ఉండు” అని శాపము పెట్టినాడు. ఆ శాపానికి దానికి మరింతకోపము వచ్చింది. అయితే అది ఆగస్త్యమహర్షిని ఏమీ చేయలేక పోయింది. కాని ఆయన సంచరించినాడు అనే కసితో సుభిక్షముగా ఉంటూ ఉన్న మలదకరూక్షజేతాలను రెంటినీ నాశనముచేసివేయసాగింది. ఆ విధముగా ఈప్రదేశము ఘోరారణ్యము అయిపోయింది.

“ఓ రామా, ఆ యక్షిణి దుర్వృత్తి. మహాభయంకరురాలు. దౌష్ట్యానికి పరాక్రమవంతురాలు. నీవు గోబ్రాహ్మణ హితముకోసము ఆ మహాయక్షిణిని చంపివేయవలెను. ఆ శాపగ్రస్తను ఆ రాక్షసిని చంపివేయడానికి నీవు తప్ప మరి ఎవడూ ధైర్యముచేసేనాడు ముల్లోకాలలోనూలేదు. స్త్రీవధముఅసహ్యము అయిన పని అని నీవు అనుకోవద్దు. నాల్గుకులాలవారికీ మేలుచేయడమే రాజ్యకార్యదురంధరుల కర్తవ్యము. ప్రజారక్షణమే రాజధర్మము. రాజ్యభార వియమ్రులు అయినవారు ప్రజారక్షణానికి అవసరము అయిన విపనిని అయినా చేసితిరవలెను. క్రూరము అనీ పాతకము అనీ, దోషము అనీ సంశయించ కూడదు. ఇది సనాతన రాజధర్మము.

“ఈ తాటక ధర్మహర్గము తప్పింది. అధర్మహర్గము పట్టింది. ఓ రామా, నీవు అధర్మాన్ని నాశనము చేసివేసి ధర్మాన్ని ప్రతిష్ఠ చేయవలెను. పూర్వము విరోచనుడి కూతురు మంధర అనే ఆమె ఈ వృధివిని అంతా నాశనముచేయ తలపెట్టింది. దేవేంద్రుడు అంతటివాడు అందుకు ఆమెను చంపివేసినాడు. భృగుమహర్షి ఇల్లాల- శుక్రుడి అంతటివాడితల్లి ఈ లోకములో ఇంద్రుణ్ణి

లేకుండా చేయడానికి దృఢవ్రత అయింది. అప్పుడు మహావిష్ణువే ఆమెను సంహారము చేసివేసినాడు. వీరేశాదు. ఇంకా ఎందుకో మహాశక్తులు అధర్మ పరాయణులు అయిన స్త్రీలను హతమార్చి వేసినారు.” అన్నాడు.

౨౬

ఈవిధముగా విశ్వామిత్రమహర్షి స్త్రీని వధించమని చెప్పింది అంతా రాముడు విన్నాడు. ఆలోచన చేయసాగినాడు. “విశ్వామిత్రమహర్షి చెప్పినట్లుగా చేయమని నాతండ్రి నన్ను ఆజ్ఞాపించినాడు. కాబట్టి విశ్వామిత్రమహర్షి చెప్పినట్లు అవిశేషముగా చేయటమే నావిధి” అని మనసా నిశ్చయించుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి “స్వామీ, అయోధ్యానగరములో గురువుల ఎదుట నా తండ్రి దీక్షరథమహారాజు తాము ఏమి చెప్పినా నేను చేయవలెను అని ఆజ్ఞాపించినాడు. ఆయన ఆజ్ఞను నేను అవజ్ఞ చేయను. పితృవాక్య పరిపాలనమే నావ్రతము. తాము బ్రహ్మర్షులు. మహాప్రభావము కలవారు. తాటక వధము ఉత్తమము అని తాము శాసిస్తున్నారు. కాబట్టి గోబ్రాహ్మణ హితము కోసమూ ఈ దేశసౌఖ్యము కోసమూ ఏ సంశయమూ లేకుండా తాటకను వధిస్తాను. మహానుభావులు తాము ఆజ్ఞాపించిన ఈ కార్యాన్ని ఇప్పుడే నిర్వహిస్తాను” అంటూ తన వింటి నడుము పిడికిటతో పట్టుకొని దశదిశలూ మారు మ్రోగిపోయేట్లు టంకారము చేసినాడు.

ఆ మహాధ్వనికి ఆమహారణ్యములో ఉన్న ప్రాణికోటులు అన్నీ ఉలిక్కి పడిపోయినవి. తాటక దిగ్గజము చెందింది. క్షణలేళము ఆలోచించింది. కోప వశత అయింది. ఆ మహాధ్వని వినిపించిన దిక్కుకు పరుగుతీసింది. వికారాకారముతో వికృతాననముతో పరుగులెత్తుకొంటూ వస్తూఉన్న తాటిచెట్టు అంతటి తాటకను రాముడు చూచినాడు. తమ్ముడితో “లక్ష్మణా, తాటక ధైరవాకారమూ వికృతాకారము చూస్తూ ఉన్నావా? దీనిని చూస్తే అంతంతమాత్రపు ధైర్యవంతులు గుండెలు బద్దలు అయి చచ్చిపోతారు. దీనిని ఎవరూ ఎదిరించలేరు. దీనికి మాయాబలముఉంది. దీని ముక్కు చెవులూ ఇప్పుడే తెగవేస్తాను. చూడు. ఇంతకు ఇది ఆడుది. దీనినిచంపివేయ బుద్ధిపుట్టడములేదు. దీని చేతులూ కాళ్లూ విరగకొట్టి తే చాలుననుకొంటున్నాను” అని అంటూఉండగానే తాటక చలరేగి చేతులు ఎత్తి గర్జిస్తూ రాముడిమీద పడిపోయింది.

అప్పుడు విశ్వామిత్రమహర్షి హుంకరించి దానిని అడలించినాడు. రామ లక్ష్మణులు తేమముగా ఉండవలెను అనీ వారికి జయము చేకూరవలెను అనీ ఆశీర్వాదించినాడు.

తాటక ఘోరముగా దుమ్ము ఎగజిమ్ముతూ ఆప్రదేశము అంతా అంధ కారబంధురము అయ్యేట్లు చేసివేసింది. ఆదుమారములో రామలక్ష్మణులు ఒక ముహూర్తమునేపు ఏమీ తెలియకుండా సామ్రస్థిల్లిపోయినారు. అంతట అది కంటికి కనబడకుండా మాయము అయిపోయి వారిమీద రాళ్లవన కురిపించడము మొదలు పెట్టింది. రాముడికి కోపము వచ్చింది. తాటకమీద బాణాలు వదిలి అది రాళ్ళవన కురిపించకుండా చేసినాడు. అదికనబడ్డది. రాముడిమీదికి దూక నుంకించింది. తత్క్షణమే రాముడు దాని రెండు బాహువులూ తెగవేసినాడు. బుజాలు తెగిపోయి అది రొప్పుతూ కేకలు పెట్టుతూ కిందపడిపోయింది. వెంటనే లక్ష్మణుడు దాని రెండు చెవులూ ముక్కు అంటకోసినాడు.

ఆ తాటక కామరూపిణి. అప్పటికి అప్పుడు అది అనేక రూపాలతో కనబడుతూ కనబడుతూ మాయము అయిపోతూ మహాభయంకరముగా మళ్ళీ రాళ్ల వనకురిపించసాగింది. రాళ్ళవనలో రామలక్ష్మణులు చిక్కుకొనిపోయినారు. విశ్వామిత్రమహర్షి వారినిచూచి “ఓరామా, ఆడుది అనే దాక్షిణ్యము నీవు ఇక చాలించవలెను. ఈ యక్షిణి దున్నచారిణి. పరమపాపి, యజ్ఞహంత్రిణి. దీనిని నీవు వెంటనే తెగవేయవలెను. సంధ్యాకాలము సమీపిస్తూ ఉంది. ఇక దీని మాయలు పెచ్చు పెరిగిపోతవి. నూర్యో ప్రమయము అయిన తరువాత దీనిని నీవు ఎదిరించలేవు. ఈ లోపలనే నీవు దీనిని సంహారము చేయవలెను” అన్నాడు.

అప్పుడు తాటక ఎక్కడ ఉన్నదీ శబ్దవేధిత్వజ్ఞానముతో రాముడు కనిపెట్టినాడు. దానిమీద బాణాలు వదిలినాడు. దానికి ఎంతో మాయాబలము ఉన్నప్పటికీనీ అది ఆ బాణాలకు కట్టుబడిపోయింది. పెద్దపెద్ద కేకలు పెట్టతూ అది అమితపరాక్రమముతో పిడుగుమాదిరిగా రామలక్ష్మణులమీద పడబోయింది. రాముడు దానిని చూచినాడు. దాని ఎదురురొమ్ములమీద ఒక బాణము వదిలినాడు. అంతటితో అది కిందపడ్డది. చచ్చిపోయింది.

చచ్చిపోయిన ఆ భైరవాకారను దేవేంద్రుడూ దేవతలూ చూడవచ్చి పారు. “భలేభలే” అని రాముణ్ణి మెచ్చుకొన్నారు. అప్పుడు దేవేంద్రుడు విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచి “ఓ బ్రహ్మర్షీ, నీవు ఈ తాటకను చంపించి నందుకు మేము అందరూ సంతోషిస్తూఉన్నాము. భృకాశ్వుడి సంతతిఅయిన ఆస్త్రశస్త్రాలను అన్నిటిని నీవు ఆర్జించినావు. నీ తపోబలమువల్ల అవి అన్నీ

నీదగ్గర వర్తిల్లుతూ ఉన్నవి. ఈ రాముడు అమితదైర్యముతో నిన్ను అనుసరించి ప్రవర్తిస్తున్నాడు. శస్త్రాస్త్ర విద్యలను అభ్యసించటానికి తగినవాడు. ఇతడు దేవతలకు ఒక మహత్కార్యము నెరవేర్చవలసి ఉంది, ఆయా శస్త్రాస్త్రాలను అన్నిటిని నీవు ఈ రాముడికి ఉపదేశము చేయవలెను” అని చెప్పినాడు. అంతట మహర్షులూ దేవతలూ దేవేంద్రుడూ విశ్వామిత్రమహర్షిని కొనియాడి వారి దారిని వారు నెక్కిపోయినారు.

సంధ్యాకాలము కాబోతూ ఉంది. విశ్వామిత్రమహర్షి సంతోషముతో రాముణ్ణి దగ్గరకు తీసుకొని కిరణు ఆఘ్రాణించి “రామా, మనము ఈ రాత్రి ఇక్కడనే ఉండాము. వేసవనే లేచి మన ఆశ్రమానికి పోదాము” అన్నాడు. అంతటితో ఆ మహారణ్యములో ఉపద్రవము అంతా తొలగిపోయింది.

అది పుడేరుడి చైత్రరథమువంటి ఉద్యానవనముగా మారిపోయింది.

౨౦

ఆ రాత్రి రామలక్ష్మణ విశ్వామిత్రులు అక్కడ గడిపినారు. ప్రాతఃకాలాన వారివారి విహితానుస్థానాలను ముగించుకొన్నారు. విశ్వామిత్రమహర్షి రాఘుణ్ణి చూచి మందహాసముచేస్తూ మాధుర్యము ఉట్టిపడే వాక్కులతో “రామా, నీ పరాక్రమానికి నేను సంతుష్టుడను అయినాను. సర్వాస్త్రాలనూ సంతోషముగా నీకు ఇవ్వడు స్వాధీనము చేయతలచినాను. ఈ అస్త్రాల బలమువల్ల దేవాసురగణాలు అన్నీ నీకు లోబడిపోతివి. వారి నేకాకుండా మరి ఏ ఇతర శత్రువులను అయినా నీవు జయించ కలుగుతావు”

“రామా, ఆయా అస్త్రాలను అన్నిటిని ఉపదేశము చేస్తాను. నీకు ముందుగా దండచక్రాన్ని ఇస్తాను. అది చాలా గొప్పది. ధర్మపాకాన్నీ కాలచక్రాన్నీ అత్యుగ్రములయిన విషువచక్రాన్నీ ఐంద్రాస్త్రాన్నీ వజ్రాస్త్రాన్నీ శివదేవతాకములయిన శూలాన్నీ బ్రహ్మశిరాస్త్రాన్నీ ఐషీకాస్త్రాన్నీ బ్రహ్మస్త్రాన్నీ ఇస్తాను. బ్రహ్మస్త్రముకన్నా ఉత్తమము అయింది మరి ఒకటి లేదు.

“మోదకీ శిఖరీ అనే రెండు గదలు ఉన్నవి. అవిరెండూ దీప్తిమంతాలు. వాటిని నీకు ఇస్తాను. ధర్మపాకాన్నీ కాలపాకాన్నీ నరుణపాకాన్నీ నీకు ఇస్తాను. వరుణపాశముకన్నా ఉత్తమము అయింది మరి ఒకటి లేదు. కుహ్లాశవి ఆర్ధ్రాశవి అనే పిడుగులనూ వైశాకాస్త్రాన్నీ వాయుకాస్త్రాన్నీ అన్నీ దేవుడికి ప్రీయములయిన ఆగ్నేయాస్త్రాన్నీ ప్రథనము అనే వాయువాగ్నిస్త్రాన్నీ

హయశిరాస్థ్రాన్ని క్రాంచాస్థ్రాన్ని విష్ణుశక్తి ద్రుదశక్తి అనే రెండు శక్తులనూ ఇస్తాను.

“రాక్షసులు ధరించే కంకాళకపాలాలు అనే ముసలాలనూ వైద్యాధరాస్థ్రాన్ని గంధర్వులు మెచ్చుకొనే మానవాస్థ్రాన్ని నిద్రకలగచేసే స్వాపనాస్థ్రాన్ని శాంతి కలుగచేసే ప్రళమనాస్థ్రాన్ని సారాస్థ్రాన్ని గర్వము కలుగజేసే దర్పణాస్థ్రాన్ని శోషిల్లచేసే శోషణాస్థ్రాన్ని తాపము ఎత్తించే సంతాపనాస్థ్రాన్ని విడిపించే విలాపనాస్థ్రాన్ని ఎవరూ ఎదిరించలేని మదనాస్థ్రాన్ని పిశాచక దేవతాకము అయిన మోహనాస్థ్రాన్ని తామసమూ సౌమనమూ సంవత్సరమూ దుర్బరమూ మాసలమూ సత్యమూ మాయాధరమూ తేజఃప్రభిమూ శిశిరమూ సుదామనమూ దారుణము అయిన భగాస్త్రమూ మానవాస్త్రమూ ఇస్తాను.

“ఓ రామా, ఈ అస్త్రాలు అన్నీ ఇచ్చాడీన రూపాలు. మహాబలయుతాలు. ఈ ప్రపంచములో మిగతా అన్ని అస్త్రాలనూ ఇవి అతిశయించినవి. వీటిని అన్నింటినీ నీకు ఇప్పుడే ఉపదేశము చేస్తాను.” అంటూ శుచి అయి ప్రాజ్ఞు ఖుడు ఆయి నిలుచుని అస్త్రమంత్రసమూహాన్ని రాముడికి ఉపదేశము చేసినాడు. అమంత్రజీవతలను అందరినీ అప్పుడే రాముడి వశము చేయతలచి జపము చేయడము మొదలుపెట్టినాడు. అంతట మహార్థాలు అయిన అస్త్రాలు అన్నీ రాముడికి స్వాధీనము అయినవి. అయ్యా అస్త్రాల దేవతలు అందరూ రాముడి ఎట్టపడుట నిలుచున్నారు. నమస్కారము చేసి “ఓ రామ ప్రభూ, మేము అందరూ మీ కింకరులము” అన్నారు.

అప్పుడు రాముడు ఆదేవతలను అందరినీ తన చేతులతో తట్టి “మీరు అందరూ నా చిత్రాన్ని అనుసరించి నడుచుకోవలెను. అవసరము వచ్చినప్పుడు విముక్తులను పిలుస్తాను. ఇప్పుడు మీ ఇష్టము వచ్చిన చొప్పున ఉండవచ్చును” అన్నాడు.

అప్పుడు ఆయా అస్త్రదేవతలు అందరూ అంతర్ధానము అయిపోయినారు. అంతట రాముడు విశ్వామిత్రమహర్షికి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసినాడు.

౨౮

ప్రయాణము కొనసాగి విశ్వామిత్రమహర్షిని రాముడు చూచి “స్వామీ తాము సాక్షాత్తు భగవంతుడు వంటివారు. సమస్త అస్త్రాలను నాకు అనుగ్రహించినారు. ఇకను దేవతలు అయినా నన్ను ఎదుర్కొనలేరు. తాము ఆయా అస్త్రాల ఉపసంహారాలనుకూడా నాకు ఉపదేశము చేయవలెను” అన్నాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి ఆయా ఉపసంహారమంత్రాలను అప్పజే రాముడికి ఉపదేశము చేయనిశ్చయించుకొన్నాడు. “రామా, సత్యవంతము సత్యకీర్తి గృష్ణము రభసము ప్రతిహారతరము పరాజుఘ్నము లక్ష్యము విషయము దృఢలాభము సునాభయ దాక్షిణ్యము శతవక్త్రము దశశీర్షము శతోదరము పద్మనాభము మహానాభము దుందునాభము సునాభకము జ్యోతిషము కృతేనము నైరాశ్యము విమలము యోగంధము హరీద్రము యోగంధరము చైత్యము ప్రళయము సార్పిర్మాతలినీ భృతిమాలినీ వృత్తిమంతము రుచిరము పితృసౌమసము విధూతము మకరము కరవీరకము ధనము ధాన్యము కౌమరూపము కౌమరుచీ మోహము ఆవరణము జ్యోంభకము సర్వనాభము సంతానము వీరణము అనేవి అన్నీ భృశాశ్వుడిపుత్రులు. ఇవి అన్ని ఇచ్చాక్షీన ధూపాలు. వీటిని అన్నిటిని దానము చేస్తాను.” అంటూ విశ్వామిత్రమహర్షి ఆయా ఉపసంహారమంత్రాలను రాముడికి ఉపదేశము చేసినాడు.

రాముడు పరమసంతోషముతో ఆ ఉపసంహారమంత్రాలను అన్నిటిని జపముచేయసాగినాడు. అప్పుడు ఆ మంత్రాధిష్ఠాన దేవతలు అందరూ దేదీప్యమానదివ్యదేహాలతో రాముడి ఎదుట నిలుచున్నారు. వారిలో కొందరు నిష్పకణికలువలెనూ మరికొందరు ధూమసమాహావలెనూ ఇంకా కొందరు నూర్యచంద్రులు అంతటి కాంతిమంతులవలెనూ కనుపించినారు. అందరూ నమ్రభావముతో నమస్కరించినారు. “రామప్రభూ, మమ్ములను తాము స్మరించినారు” వచ్చినాము. ఏమి ఆజ్ఞ” అన్నారు.

“ఓ మంత్రాధిదేవతలారా, మిమ్ములను పిలిచినప్పుడు మీరు అందరూ వచ్చి నాకు సాయపడవలెను. ఇప్పుడు మీరు మీ చిత్రిమువచ్చిన చోటను ఉండివచ్చును.” అన్నాడు రాముడు. ఆ మంత్రాధిష్ఠాన దేవతలు అందరూ రాముడికి వీడుకోలు చెప్పి మాయము అయిపోయినారు.

ఆ తరువాత రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రమహర్షి వంట ప్రయాణము అయినారు. కొంతదూరము నడిచినతరువాత వారు ఒక పర్వతప్రదేశానికిపోయినారు. ఆ సమీపములో రామలక్ష్మణులకు ఒకసుందరోద్యానవనము కనిపించింది. అప్పుడు రాముడు విశ్వామిత్ర మహర్షితో “స్వామీ, ఒళ్లు జలదరించే మహారణ్యము దాటివచ్చినాము. ఇది ఏదో ఉద్యానవనము. దర్శనీయముగా ఉంది. వృక్షసమాహాలు మేఘాల మాదిరిగా కనిపిస్తున్నవి. జంకలు అటూ ఇటూ పరుగులెత్తుతున్నవి, రంగురంగుల పిట్టలు మహాశ్రావ్యముగా పాటలు పాడుతూ

ఉన్నది. ఇది ఏదో పుణ్యాశ్రమము అయి ఉండవలెను. తెలుసుకోవలెను అని భుతూహలముగా ఉంది" అన్నాడు.

౨౯

అంతట విశ్వామిత్ర మహర్షి ఈవిధముగా చెప్పడము మొదలు పెట్టినాడు.

“దేవదేవుడు మహావిష్ణువు తపస్సిద్ధికోసమున్నూ అష్టాంగయోగసిద్ధికోసమున్నూ అనేక జలసంవర్షిగాలు ఎన్నోయుగాలు ఈప్రదేశములో నివసించినాడు. ఆ మహావిష్ణువు వామనావతారము ఎత్తి దేవకార్యము చక్కచెట్టిన తరువాతెనున్న నివసించడానికి ఇక్కడికి వచ్చినాడు. కాశ్యపుడున్నా ఇక్కడనే తపస్విత్వము అయినాడు; ఆంధ్రవల్ల ఇది సిద్ధాశ్రమము అని ప్రసిద్ధి కెక్కంది.

“మహావిష్ణువు ఇక్కడ తపస్సు చేసుకొంటూ ఉన్న కాలములో దేవేంద్రుణ్ణి దేవకాలోనూ, మరుద్గణాలోనూ బలిచక్రవర్తి జయించివేసి ముల్లోకాలు రాజ్యపాలనము చేయసాగినాడు. ఆ బలిచక్రవర్తి ఒక మహాయజ్ఞము ఆరంభించినాడు. అంతట దేవతలు అందరూ అగ్నిహోత్రుడి నెనుక బయలుదేరి ఇక్కడికి వచ్చి మహావిష్ణువును సందర్శించి “ఓ ప్రభూ, విరోధముడి కొడుకు బలిచక్రవర్తి ఇప్పుడు ఉత్తమోత్తమము అయినయజ్ఞము చేస్తూ ఉన్నాడు. దారినబోయే ఏ యాచకుడువచ్చి ఏది అడిగినా లేదు అసకుండా దానము చేసి పోతాడు. ఆయజ్ఞము పూర్తి అయ్యేలోపలనే తాము దేవకార్యము చక్కచెట్టవలెను. తాము తమ మాయాబలముతో నామనరూపము ఎత్తి బోయి ముల్లోకాలనూ దానము అడిగి పుచ్చుకొని తిరిగి దేవతలకు పట్టము కట్టవలెను” అని ప్రార్థించినారు.

విష్ణుమూర్తి నారి ప్రార్థనను ఆంగీకరించినాడు.

“రామా, ఆకాలములోనే అగ్నిహోత్రుడువంటి కాంతిమంతుడు కాశ్యపుడు అదితితో కూడా మహావిష్ణువును గురించి తపస్సుచేయడము మొదలు పెట్టినాడు. గతికల్మషుడు అయినాడు. దివ్యతేజముతో తేజరిల్లుతూఉన్న ఆకాశ్యపుడికి విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షము అయినాడు.

“ఓ పురుషోత్తమా, నీవు తపోమయుడవు. తపోరాశివి. తపోమూర్తివి. తపస్సే నీ ఆత్మ. మేము తపస్సు చేసినందువల్లనే నిన్ను ఇప్పుడు చూడగలుగుతున్నాము. ప్రభూ! నీ కరీరములో ఈ జగత్తు అంతా మాకు కనబడుతూఉంది.

నీవు ఆదిమధ్యాంతరహితుడవు. అనిర్దేశ్యుడవు. మేము నీ శరణుజొచ్చినాము. మమ్ములను నీవు కాపాడవలెను." అంటూ కాశ్యపుడు స్తోత్రముచేసినాడు. మహావిష్ణువు సంతోషించి "ఓ కాశ్యపా, నీకు శుభము అవుతుంది. నేను వరము ఇవ్వడానికి నీవు తగినవాడవు. నీకు కావలసిన వరము అడుగు ఇస్తాను" అన్నాడు.

"ఓ వరదా నిన్ను దేవతలు అందరూ యాచించినారు. ఇప్పుడు ఈ అదితి నేనూ యాచిస్తున్నాము. దేవతలు అందరూ శోకార్తులు అయిఉన్నారు. వారికి నీవు చోప్పుడవలెను. ఇంద్రమూ యాచిస్తున్న వరము నీవు సంతోషముగా ఇవ్వవలెను.

"ఓ స్వామీ, ఈ అదితికి నీవు పుత్రుడవుగా పుట్టి ఇంద్రుడికి తమ్ముడవు అయి రాక్షసులను నిర్మూలనము చేయవలెను. ఓ ప్రభూ, నీవు ఇక్కడనుంచి లేవవలెను" అని కాశ్యపుడు ప్రార్థించినాడు. అందుకు మహావిష్ణువు అంగీకరించినాడు. అంతట కాశ్యపుడు "ఓ దేవా, నీ అనుగ్రహమువల్ల నా తపస్సు ఇక్కడ సిద్ధించింది. కాబట్టి ఈ ప్రదేశము సిద్ధాశ్రమము అని ప్రసిద్ధి కెక్కవలెను" అన్నాడు. అందుకున్నూ మహావిష్ణువు 'సరేను' అన్నాడు.

"ఓ రామా, అటుతరువాత ఆ మహాతేజోవంతుడు విష్ణుమూర్తి అదితి కడుపున పుట్టినాడు. వామనరూపముతో వటువుగా బలిచక్రవర్తి దగ్గరకుపోయినాడు. సమస్త ప్రాణులకున్నూ మేలు చేయతలచి నిరభినానముతో మూడు అడుగుల మేరను భిక్షును అడిగి పుచ్చుకొన్నాడు. మూడు అడుగులూ వేసేముల్లోకాలూ ఆక్రమించినాడు. తన తేజస్సుతో బలిచక్రవర్తిని బంధించి వేసినాడు. అంతట దేవేంద్రుడికి ఆ ముల్లోకాలనూ ఒప్పగించినాడు. వామన రూపములో ఉన్న మహావిష్ణువు ఈ ఆశ్రమప్రదేశము శ్రమనాశిని అయినందు వల్ల ఇక్కడికి వచ్చి నివసించినాడు".

"ఇప్పుడు నేనూ భక్తి తాత్పర్యాలతో ఈ ఆశ్రమములో నివాసము పెట్టుకొన్నాను. ఓ రామా, ఈ ఆశ్రమపదానికే రాక్షసులు వచ్చి నా యజ్ఞాన్ని విఘ్నముచేస్తూఉన్నారు. ఈచోటనే వాండ్లను సంహారము చేయవలెను. ఇప్పుడే ఈ సిద్ధాశ్రమములోకి పోదాము. నాయనా, రామా, ఈ ఆశ్రమపదము నాది అయినట్లే నీదీనీ" అంటూ విశ్వామిత్రమహర్షి రామలక్ష్మణులను వెంట బెట్టుకొని ఆ ఆశ్రమపదములో అడుగు పెట్టినాడు. మంచు విడిపోయినతరువాత పునర్వనూ నక్షత్రాలలో సంచారముచేసే చంద్రుడికిమల్లె విశ్వామిత్రమహర్షి అప్పుడు విరాజిల్లినాడు.

సిద్ధాశ్రమవాసులు అందరూ ఆయననుమాచినారు. చూచే చూడటముతో పరుగులెత్తుకొంటూ ఆయనకు ఎదురుగుండావచ్చి యధార్థముగా ఆయనకు అర్థపాద్యాదులు ఇచ్చినారు. పూజచేసినారు. రామలక్ష్మణులకు ఆతిథి సత్కారాలు చేసినారు.

రామలక్ష్మణులు అలసట తీర్చుకొన్నారు. అప్పుడు అక్కడ పెద్దపులి మాదిరిగా ఉన్న విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచినారు. సమస్కారముచేసి “ఓ బ్రహ్మర్షీ, తాము ఇప్పుడే ఈనాడే యజ్ఞదీక్షవహించవలెను. ఇది సిద్ధాశ్రమము అని తాము నెలపు ఇచ్చినారు; సార్థకనామము ఆయితీరతుంది” అన్నారు.

అంతట ఆ మహాశైవోపంతుడు ఆ జిలేంద్రియుడు విశ్వామిత్రమహర్షి యజ్ఞదీక్షతుడు అయినాడు.

ఆరాత్రి రామలక్ష్మణులు స్కందవిశాఖులవలె జాగరూకతతో గడిపినారు. వేకువనే లేచి స్నానముచేసి పరిశుద్ధులు అయి ప్రాతఃసంధ్యను ఉపాసించి గాయత్రీజపముచేసి హుతాగ్నిహోత్రుడు అయి కూర్చునిఉన్న విశ్వామిత్రమహర్షిని సందర్శించినారు. ఆయనకు సమస్కారము చేసినారు.

30

రామలక్ష్మణులు కేవలమూ శత్రుసంహారకులే కారు. ఎక్కడ ఎప్పుడు ఎవరితో ఏమి మాట్లాడవలెనో తెలిసినవారు. విశ్వామిత్రమహర్షి యజ్ఞదీక్షలో ఉన్నాడు. ఆయనను అప్పుడు పలుకరించకూడదు అనుకొన్నారు. అక్కడి మహర్షులను అందరినీ చూచి “మహాత్ములారా, రాక్షసులు ఎప్పుడు వస్తారు. మేము వాండ్లకోసము ఎప్పుడు కనిపెట్టుకొని ఉండవలెను” అని రాముడు ప్రశ్నించినాడు.

ఆ అన్నతమ్ములు అప్పటికి అప్పుడే పోరాటానికి సంసిద్ధము అవుతూ ఉన్నందుకు ఆమహామునులు అందరూ మెచ్చుకొన్నారు. “ఓ సోదరులారా రాక్షసులు ఏ క్షణములోనైనా రావచ్చు. కాబట్టి మీరు ఈ గోజు మొదలు కొవి ఆరు అహోరాత్రములు కనిపెట్టుకొని ఉండవలెను” అన్నారు.

అంతట రామలక్ష్మణులు ధనుర్ధరులు అయినారు. అయినా అహోరాత్రములూ నిద్రపోకుండా వారు విశ్వామిత్రమహర్షిని ఆ తపోవనాన్నీ కావలికాసినారు. అరివ పగలు వచ్చింది.

విశ్వామిత్రమహర్షి యజ్ఞము యధాప్రకారము సమంత్రికముగా సజాస్త్రీయముగా సాగుతూవుంది. ఋత్విజులు మొదలు ఆయనవారు అందరూ వారివారి పనులను నెరవేరుస్తూ ఉన్నారు.

రాముడు లక్ష్మణుడితో “తమ్ముడా ఏకాగ్రచిత్తముతో నీవు సన్నద్ధుడవు అయి ఉండవలెను” అంటున్నాడు.

ఇంతలో ఆకాశము బ్రద్దలు అయిపోయేటంత భయంకరము అయిన ధ్వని అయింది. దర్భలూ పానపాత్రలూ హోమపాత్రలూ సమిథలూ పూలూ అన్నీ ఒక్కసారిగా అంటుకొన్నవి. భగ భగమంటలు లేచినవి.

వర్షాకాల మేఘాలమాదిరిగా ఆకాశాన్ని అంతా మాయమబ్బులతో మరీచ సుబాహువులు కమ్మివేసినారు. ఆమాయమబ్బులు అమిత వేగముతో పరుగులేత్త పోగినవి. అప్పుడు మరీచసుబాహువులు వెల్లువగా నెత్తురు కురిపించసాగినారు. ఆ రక్తప్రవాహము వేదికమీద పడ పోతున్నది. అప్పుడు మరింతగా మంటలు లేచినవి.

ఆకాశములో తిరుగుతూ ఉన్న రాక్షసులను రాముడు చూచినాడు. మరీచసుబాహువులు ఆ అన్నతమ్ములమీద దూకబోతున్నారు. రాముడు పరమ క్రుద్ధుడు అయిపోయినాడు. తత్క్షణము పరమభాస్వరము అయిన మానవాస్త్రాన్ని మరీచుడి ఎదురురొమ్ములమీద వదిలినాడు. ఉత్తరక్షణాన ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని సుబాహువు రొమ్ములమీద వేసినాడు.

ఒరుగాలి మేఘాలను నెటుకొని పోయేట్టుగా ఆమానవాస్త్రము మరీచుణ్ణి మారు యోజనాలదూరము ఎగర వేసుకొనిపోయి సముద్రములో పడవేసింది. వాడుచేపలు తప్పి గిరగిర తిరుగుతూ సముద్రములో పడ్డాడు. కాని చావలేదు. సుబాహువు ఆ ఆగ్నేయాస్త్రానికి నేలకూలి చచ్చిపోయినాడు.

అంతట మరీచసుబాహువుల అనుచరులు అందరూ అటూ ఇటూ పరుగెత్తసాగినారు. వారినిచూచి రాముడు “లక్ష్మణా, ఈ రాక్షసులు బహు క్రూరులు. దుష్టులు. పాపకర్ములు. రుధిరాశేనులు. వీరిని అందరినీ సంహరించ వలసిందేను” అంటూ దివ్యము అయిన వాయువాస్త్రమువేసి ఆ రాక్షసులను అందరినీ చంపివేసినాడు.

అక్కడి సుహృదులు అందరూ ఆశ్చర్యచకితులు అయినారు. ఎంతో సంతోషించినారు. అసురసంహారముచేసిన దేవేంద్రుణ్ణి దేవతలు పూజించి నట్టుగా అప్పుడు రాముణ్ణి ఆమహర్షులు అందరూ పూజించినారు. దశదిశలూ ప్రకాంతముగా తోచినవి. విశ్వామిత్రమహర్షి యజ్ఞము యధావిధిగా సమాప్తము అయింది.

విశ్వామిత్రమహర్షి రాముణ్ణి చూచి “యశస్వీ, నీతండ్రి నిన్ను పంపించి నందుకు నాపని నెరవేర్చినావు. ఈసిద్ధాశ్రమనామము సార్థకము అయింది. నీ వల్ల నేను కృతార్థుణ్ణి అయినాను” అని మెచ్చుకొన్నాడు.

30

కృతకృత్యులు అయిన రామలక్ష్మణులు ఆ రాత్రి మహదానందముతో గడిపినారు. సుఖముగా నిద్రిపోయినారు. తెల్లవారుతూ ఉండగా నిద్రలేచి పౌర్వాహ్నిక కృత్యాలను ముగించుకొని విశ్వామిత్రమహర్షిని తిక్కిన మహర్షులనూ సందర్శించి పోయినారు.

అగ్నిహోత్రుడి మాదిరిగా లేజరిలుతూ ఉన్న విశ్వామిత్రమహర్షికి సాహసంగ నమస్కారము చేసినారు. తిక్కిన మహర్షులకున్నా అభివాదాలు చేసినారు. అంతట రాముడు గంధీరముగానూ మనోహరముగానూ “ఓ బ్రహ్మర్షీ, ఈ క్షింకగులు ఇంకా వివిచేయవలెనో యథేచ్ఛముగా ఆజ్ఞాపించవలసింది. తమ ఆజ్ఞలను ఆన్నిటినీ నెరవేరుస్తాము” అన్నాడు.

ఈ మాటలకు అక్కడి మహర్షులు అందరూ సంతోషించినారు. విశ్వామిత్ర మహర్షి ఆనమతితో వారిలో ఒకరు “రామా, విధిలాధిపతి అయిన జనక మహారాజు పరమసర్విష్ఠము అయిన మహాయజ్ఞము ఒకటి తలపెట్టినాడు. మేము అందరూ అక్కడికి పోతున్నాము. మీరు అన్నతమ్ములన్నూ మాతో రావలసింది అక్కడ జనక మహారాజు దగ్గర ధనూరత్నము ఒకటి ఉంది. అది చాలా గొప్పది. దేదీప్యమానముగా లేజరిలు తూ ఉంటుంది. భయంకరముగా కనబడుతుంది. దానిని మీరు అన్నదమ్ములు చూచి తీరవలెను”

“పూర్వము విధిలాధిపతి దేవరాతుడు అనే ఆయన ఒకగొప్పయజ్ఞముచేసినాడు. అందుకు దేవతలు అందరూ మెచ్చుకొని అధనుస్సును యజ్ఞఫలముగా ఆయనకు ఇచ్చినారు. అది శివదేవుడి ధనుస్సు. అప్పటి నుంచి అది విధిలాధిపతుల ఇంట్లో ఉంటూ ఉంది. దానిని ప్రతినిత్యమూ గంధపుష్పఘాపదీపాదులతో పూజ చేస్తూ ఉంటారు. ఆయుధపూజా సమయాలలో దానిని ప్రత్యేకముగా పూజ చేస్తారు. దేవదానవగరుడగంధర్వయక్షరాక్షసులు ఎవరూ దానిని ఎక్కు పెట్టలేకపోయినారు. ఇక మానవుల సంగతి చెప్పనే అక్కర లేదు. అయినప్పటికిన్నీ అనేకమంది రాజపుత్రులు మహాబలవంతులు ఆపించిని ఆరోపించడానికి ప్రయత్నించి విఫలులు అయిపోయినారు. రామా, నీవు ఆతత్వదృష్టి తోనుస్సును చూడవలెను. మీరు జనక మహారాజు చేసేయజ్ఞమున్నూ చూడవచ్చును. కాబట్టి మాతో రావలసింది” అని చెప్పినారు.

వారు అందరూ అక్కడ నుంచి మైథిలదేశానికి ప్రయాణము అయినారు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి ముందుగా వనదేవతలను అందరినీ ఆహ్వానించి “ఓవన దేవతలారా, మీరు అందరూ ఇక్కడ సుఖముగా ఉండవలెను. నాకు కార్య సిద్ధి అయింది. సంతోషము. నేను ఇప్పుడు ఈ సిద్ధాశ్రమము వదిలిపెట్టి పోతున్నాను. ఉత్తరత్రా నేను గంగానదికి ఉత్తరాన ఉన్న హిమాలయ పర్వత ప్రాంతాలకు వెల్లిపోతాను” అని వీడ్కోలుచెప్పి రామలక్ష్మణులతోనూ మహాముసులతోనూ ఆసిద్ధాశ్రమానికి ప్రదక్షిణము చేసి ఉత్తరాభిముఖముగా నడిచినాడు. వారి వెంట అగ్నిహోత్ర సంభారాలు వేసుకొని ఒక నూరు బండ్లు సాగినవి. అప్పుడు ఆ సిద్ధాశ్రమములో ఉంటూ ఉన్న జింకలు గుంపులు గుంపులుగా వారి వెంటపడినవి. వాటిని చూచి అక్కడి రకరకాలపక్షులున్నూ ఎగురుకొంటూ ఆకాశానబారులు తీరి వారి వెంటబయలుదేరినవి. అంతట విశ్వామిత్రమహర్షి అక్కడ ఆగి ఆ పక్షులకూ ఆ మృగాలకూ వీడ్కోలు చెప్పి అవి తమ వెంటపడకుండా వెనుకకు పంపించి వేసినాడు.

వారు అందరూ చాలా దూరము నడిచినారు. సూర్యాస్తమయము అవుతూ ఉండగా అనగా శోణాకూలము చేరివారు. ఆరాత్రి వారు అందరూ అక్కడ ఉండి పోతలచినారు. అంతట ఆ శోణానదములో స్నానము చేసి జపహోమదులు ముగించినారు. సూర్యాస్తమయము అయిపోయిన తరువాత వారు అందరూ విశ్వామిత్ర మహర్షి చుట్టూ కూర్చున్నారు.

రామలక్ష్మణులన్నూ సంధ్యను ఉపాసించినారు. ఆమహాముసులకు అందరికీ అభిమాదము చేసి విశ్వామిత్రమహర్షికి పాదాభినందనము చేసి ఆయనకు అభిముఖముగా కూర్చుని “ఓ స్వామీ, ఈ ప్రాంతము అంతా శోభాయమానముగా ఉంది. ఇది ఎవరిదేశమో తెలుసుకోవలెను అని కుతూహలముముగా ఉంది” అన్నాడు రాముడు.

అంతట విశ్వామిత్రమహర్షి ఆదేశవృత్తాంతము ఈవిధముగా చెప్పసాగినాడు.

32

“బ్రహ్మమానస పుత్రుడు కుశుడు అనే తాపసి పూర్వము బ్రహ్మలోకములో నుంచి ఈ భూలోకములోకి వచ్చినాడు. ఆతడు దృఢవ్రతుడు. ధర్మజ్ఞుడు. శౌర్యసంపన్నుడు. మహాకులీన అయిన విదర్భరాజపుత్రిని పెండ్లి జేసినాడు. ఈడూబోడూ అయిన ఆదంపతులకు కుశాంబుడూ కుశనాభుడూ అపూర్వరజసుడూ వసుష్టా అనే నల్లరు పుత్రులు పుట్టినారు. అ నల్లరూ

తండ్రితో సరిసమానము అయిన సద్గుణసంపన్నులు. అమిత తేజో వంతులు. మహోత్సాహులు. పరమధార్మికులు. సత్యసంఘులు.

“నారు నల్లరూక్షత్రయస్కర్మాన్ని అవలంబించవలెను అని కుశుడు నిశ్చయించినాడు. ఈ భూమిని నాల్గుభాగాలు చేసి వారికి ఇచ్చి “ఓ పుత్రులారా, మీ మీ భూభాగాలను మీరు రాజ్యము విలవలెను. మీకు అందువల్ల పుణ్యము వస్తుంది” అని చెప్పినాడు. తిండి నిర్ణయించినందువల్ల వారు నలుగురూ రాజ్యపాలనాపత్రులు అయినారు. లోకసమ్మతముగా రాజ్యపాలనము చేయడానికి ముందుగా రాజధానీనగరాలను కట్టించడము మొదలు పెట్టినారు. మహా తేజోవంతుడు అయిన కుశాంబుడు కాశాంబీ నగరాన్ని కట్టించినాడు. ధర్మాత్ముడు కుశనాభుడు మహాదయము అనే పట్టణాన్ని కట్టించినాడు. అధూర్తరజసుడు ధర్మారణ్యము అనే పట్టణాన్నీ వసువు గిరివజ్రము అనే పట్టణాన్నీ కట్టించినారు.

రామా, మనము ఇప్పుడు ఉన్న ఈ ప్రదేశము ఆవసురాజు రాజ్యము లోది. ఈ దేశము చుట్టూ అయిదు కొండలు ఉన్నవి. అందువల్లనే రాజధానీ నగరానికి గిరివజ్రము అని పేరు పెట్టినారు. మంగళకరము అయిన ఈ శోణ నదమే సుమాగధి అని ప్రసిద్ధి కెక్కింది. ఈ నది నుంచే ఈ దేశాన్ని మగధ దేశము అని కూడా అన్నారు. ఈ మాగధీనది అయిదుకొండల మధ్యనూ పూల హలకు మఱి శోభాయమానముగా తూర్పునంచి పడమటికి ప్రవహిస్తూ ఉంది. వసురాజు మహాత్యైమువల్ల ఈ నదీజలాలు పారినంత లెక్కనూ భూమి సుక్షేత్రము అయింది. సన్యశాలిని అయింది. సుభిక్షము అయిన దేశమున్నూ అయింది.

“రామా, కుసుడి రెండవ కుమారుడు కుశనాభుడు రాజు. ధర్మాత్ముడు. ఘృతాచీ అప్పరాంగనను పెండ్లి ఆడినాడు. ఆ ఆదంపతులకు నూరుగురు ఆడ పిల్లలు పుట్టినారు. వారు అసమాన రూపవతులు. ఆ రూపయావన సంపన్నులు ఒకనాడు సాములు అన్నీ పెట్టుకొని ఇంకొక గంధపుష్పదులతో చక్కగా అలంకరించుకొని తొలకరి మెరుపువలె మెరిసిపోతూ ఉద్వాన వనానికి పోయినారు. అక్కడ కుమారుగా ఉన్న చెట్టుమధ్యను వారు సంతోషాతిశయముతో బీజలు వాయిస్తూ సంగీతాలు పాడుతూ సృత్యముచేస్తూ సర్వాంగాలూ శోభిస్తూ ఉంటే కారుమబ్బులలో తిళుక్కు తిళుక్కుమనే చుక్కల వలె కనిపించినారు.

వాయుదేవుడు వారిని చూచినాడు. వారిదగ్గరకు చేరి “ఓ కన్నెలారా, మిమ్ములను నేను వలచినాను. మీరు అందరూ నన్ను పెండ్లి ఆడవలసింది.

మీకు మానశత్యము వదలి పోతుంది. ఇక మీకు జరామరణాదులు ఉండువు. మీరు జీవన్ముఖులు అవుతారు. మీ యశస్వినీ అక్షయము అవుతుంది” అన్నాడు.

ఆ కన్నెలు నవ్వుతూ “ఓ వాయుదేవుడా, నీ ప్రభావము మేము ఎరుగుదుము. నీవు ఎక్కడ పడితే అక్కడ తిరుగుతూ ఉంటావు. నీకు ఏ అడ్డూ లేదు. ఎక్కడ తిక్కువలూ లేవు. ఇప్పుడు మమ్ములను ఎందుకు అవమానింపు తలచినావు. మేము కుశనాథుడి కూతుళ్ళము. నిన్నేకాదు నీ ప్రభువు అయిన జీవేంద్రుణ్ణి కూడా పదభ్రష్టుణ్ణి చేయగలము. ఇంతమాత్రానికి మా శక్తియుక్తులను వ్యర్థము చేయడము ఎందుకు అని ఊరకుంటున్నాము. నీ దుర్బుద్ధి మా తండ్రికి తెలిస్తే నిన్ను హతమారుస్తాడు, జాగ్రత్త. మమ్ములను అవమానించవద్దు. మేము ధర్మములేవ్వుము. మాతండ్రి మా ప్రభువు. పరదైవము. ఆయన మమ్ములను ఎవరికి ఇవ్వవలెను అనుకొంటే వారి నే భిక్షగా వరిస్తాము” అన్నారు.

వాయుదేవుడికి పట్టరాని కోపము వచ్చింది. వారిని వశపరచుకోవలెను అనుకొన్నాడు. వారి సర్వావయవాలలోనూ దూరినాడు. అంతట వారు అందరూ కురూపలూ కుబ్జలూ అయిపోవారు. అడుగులు లేడబడుతూ తండ్రి దగ్గరకు పోయి ఏడుస్తూ నేలమీద కూలబడ్డారు.

కుశనాథుడు వారిని అందరినీ చూచినాడు. పరమశోభనలు అయిన వారు అట్లా కురూపలూ కుబ్జలూ అయిపోయినందుకు ఆశ్చర్యచకితుడు అయి “పిల్లలారా, ఇది ఏమిటి- చెప్పవలసింది. మీరు ఇట్లా కురూపలూ కుబ్జలూ ఎందుకు అయిపోయినారు. ఎవడు అయినా ధర్మహాని చేసినాడా-పలుక లేమి- ఏడుస్తారు. మాట్లాడరు. ఎందువల్ల” అంటూ నిట్టూర్పులు విడిచినాడు.

33

ఆ కన్నెలు తండ్రిపాదాలు పట్టుకొని “ప్రభూ, ఈ ప్రపంచము అంతటా సంచారము చేసే వాయుదేవుడు మమ్ములను జలాత్కరించినాడు. ధర్మాన్ని పాటించలేదు. అక్రమముగా ప్రవర్తించినాడు. మేము ఆకుల చాటు పిండలి మాదిరిగా తండ్రిచాటు బిడ్డలము అనీ స్వచ్ఛందము కాము అనీ మా తండ్రిని పోయి అడగవలసింది అనీ ఆయన అంగీకరిస్తేనే మేము పెండ్లి ఆడుతాము అనీ చెప్పినాము. ఆపాపకర్మడు మేము ఏమి చెప్పినా ఎన్ని చెప్పినా వినలేదు. మమ్ములను భంగపరచినాడు. ఈ విధముగా అయిపోయినాము” అంటూ ఏడ్చినారు.

కుశనాథుడు ఆ సమానపరాకమవంతుడు. అయినప్పటికినీ పరమ ధార్మికుడు. అలోచనాపరుడు. కూతుర్లను చూచి “ఓ కన్నెలారా, అపరాధులను తుమించటమే తుమావంతులకస్తవ్యము. మీరు మహాగొప్పగా ప్రవర్తించినారు. అడిగితే లోంగిపోలేదు. అవమానపరచినా ఓర్చుకొన్నారు. పురుషులకు అయినా స్త్రీలకు అయినా తుమేగొప్ప అలంకారము. అపరాధులను తుమించటము ఆకేక్యము. అందులో దేవతలే అపరాధము చేసినప్పుడు తుమించటము అంలకన్నా ఆకేక్యము. ఆడుపిల్లలు మీరు అందరూ ఏకము అయి తుమించటము అన్నిటికన్నా ఆకేక్యము అయిన విషయము. మీరు నాపరువునూ మనకులగౌరవాన్నీ నిలబెట్టినారు.

ఓ పిల్లలారా, తుమే దానము. తుమే యజ్ఞము. తుమే సత్యము. తుమే యశస్సు. తుమే సమస్తసర్వార్థకామూలము. ఈ సకలచరాచరాత్మకము అయిన జగత్తు అంతా తుమమీదనే ఆధారపడిఉంది” అని చెప్పి ఓదార్చి కూతుర్లను పంపించివేసినాడు.

అంతట మంత్రసత్తములను రావించి అకూతుళ్ళను ఎవరికి ఇచ్చి పెండ్లి చేయటము-ఎప్పుడు పెండ్లిచేయటము-ఎక్కడ పెండ్లి చేయటము - అని ఆలోచించినాడు.

ఆ కాలములో సదాచారసంపన్నుడూ ఊర్ధ్వకేతస్కుడూ అయిన చూళి అనే బ్రాహ్మణుడు ఒకడు పైడికము అయిన తిపస్సు చేయటము మొదలు పెట్టినాడు. ఊర్ధ్వకేత అనే గంధర్వాంగన కూతురు సోమద అనే ఆమె బ్రాహ్మణ సేవాపరాయణత్వముతో ఆయనకు అప్పుడు సమస్తోపచారాలూ చేయసాగింది. చూళి తిపస్విష్టుడు అయినాడు. ఆ గంధర్వాంగన పరిచర్యకు సంతుష్టుడు అయి “ఓ సోమదా, నీ కుశ్రూపకు మెచ్చుకొన్నాను. నేను ఏమి ఇచ్చి సంతోష పెట్టవలెను. చెప్పు” అన్నాడు. అందుకు ఆమె ఎంతో సంతోషపడ్డది. ఆమె మాట నేర్పరి. మధురస్వరముతో “ధర్మాత్మా, తాము బ్రహ్మవర్చస్సులో బ్రాహ్మణులను అందరినీ అతిశయించినారు. సాక్షాత్తు బ్రహ్మదేవుడుగా ఉన్నారు. నాకు పెంమిటి ఎవడూ లేడు. నేను ఎవరినీ పెండ్లిపడలేదు. ఇకముందు ఎవరినీ పెండ్లిచేసుకొను. నేను నైస్థిక బ్రహ్మచారిణిని. బ్రాహ్మణ శక్తియుక్తుడు అయిన పుత్రుణ్ణి నాకు మీరు అనుగ్రహించవలెను” అన్నది సోమద.

చూళి ప్రసన్నుడు అయినాడు. మనసా సంకల్పించినాడు. ఆమెకు బ్రహ్మదత్తుడు అనే పుత్రుడు పుట్టినాడు.

ఆ బ్రహ్మదత్తుడు కాంపిల్యానగరానికి రాజు అయినాడు. దేవేంద్రుడి మాదిరిగా రాజ్యపాలనము చేయసాగినాడు. అతనికి కుశనాథుడు తన నూరుగురు

కుతుశ్శనూ ఇచ్చి వివాహము చేయ నిశ్చయించినాడు. ఆ బ్రహ్మదత్తుణ్ణి రావించి ఎంతో సంతోషముతో కన్యాదానము చేసినాడు. బ్రహ్మదత్తుడు వరుసగా ఆకన్నెల పాణులు పట్టుకొన్నాడు. అంతట వారి కుబ్జత్వము వదిలి పోయింది. అదివరకటినుదిరిగా దివ్యసుందరవిగ్రహాలు అయినారు. కుశనాభుడు వారిని అందరినీ పురోహితులతో కూడా బ్రహ్మదత్తుడినెంట కాంక్షిల్పా నగరానికి పంపించినాడు.

సోమద కోడళ్ళను అందరినీ మూచి సంతోషించింది. అత్యంత ఆదరముతో కాగలించుకొన్నది. కుశనాభుణ్ణి ప్రశంసించింది.

38

“రామా, బ్రహ్మదత్తుడి నెంట కుతుశ్శు అందరూ వెళ్లెపోయిన తరువాత ఇంట్లో ఒక్కపిల్లవాడు అయినా లేడే అని కుశనాభుడు విచారపడిపోయి పుత్రేష్ఠిని ఆరంభించినాడు. అప్పుడు ఆయన తండ్రి కుశుడు అక్కడికి వచ్చి కుమారుణ్ణి మూచి “నాయనా, నీకు నీ అంతటి పుత్రుడు పుట్టుతాడు. వాడు పరమ ధార్మికుడు అవుతాడు. గాధిరాజులని ప్రసిద్ధి కెక్కతాడు. నీ కీర్తిని కాశ్వతము చేస్తాడు” అని చెప్పి ఆకాశమర్గాన బ్రహ్మలోకము పోయినాడు. కొంతకాలము ఆయన తరువాత కుశనాభుడికి కొడుకుపుట్టినాడు.

అతడే పరమధార్మికుడు అయిన గాధిరాజు. మా తండ్రి. నేను కుశవంశములో పుట్టినాను: కనుక నన్ను కాశికుడు అన్నారు. నా కన్నముండు నా అక్క సత్యవతి అనే ఆమె పుట్టింది. రుచీకుడు అనే ఆయనకు ఆమెను ఇచ్చి పెండ్లిచేసినారు. నా అక్క సత్యవతి సువ్రత. సత్య కీలినీ. ధర్మిష్ఠ. పరమపతి వ్రత. మహాధాగ. ఎంతో పుణ్యము చేసింది. ఆమె ధర్మనివర్తని అయి బాంధితో స్వర్గానికిపోయింది. అంతటితో తృప్తి చెందక ఈ లోకములో వారికి అంగిరి విహికాముష్మిక ఫలాలను ఇవ్వతలచి మహానదీ రూపాన హిమవత్పర్వత ప్రాంతములో అవతరించింది. మహారమ్యము అయిన కాశీనదిగా ప్రవహిస్తూ ఉంది. అది పుణ్యనది. నా అక్కమీది గౌరవాతిశయమువల్ల నేను హిమాలయ పర్వతపార్శ్వములో ఆకాశీనదీ తీరాన నివసిస్తూ ఉండేవాణ్ణి. యజ్ఞనియ మమువల్ల ఆ ప్రదేశము వదిలి పెట్టి సిద్ధాశ్రమానికి వచ్చినాను. రామా, నీ పరాక్రమమువల్ల నా యజ్ఞము సఫలము అయింది. నేను తపస్విధుణ్ణి అయినానుగా అన్నాడు విశ్వామిత్రమహర్షి.

“బాగుంది: బాగుంది” అంటూ మహర్షులు అందిరూ “స్వామీ, తమ కుశవంశము దొంగిది. తమ వంశీయులు అందరూ ధర్మాత్ములు. మహాత్ములు. బ్రహ్మచేవుడితో సరిసమానము అయినవారు. తమ భగిని వంశశ్రోతకరి. అందరిలో తాము మహాయసులు” అని విశ్వామిత్రమహర్షిని ప్రశంసించి సాగినారు.

“ఓ రామా, నీవు అడిగినందువల్ల ఈ దేశాన్ని సురించి ప్రపంగవశాత్తూ నా వంశాన్ని సురించి చెప్పినాను. నేను ఈ కథలు చెప్పతూ ఉండెడిములో సందే మెల్లగా జరిగిపోయింది. ఇప్పుడు రాత్రి చాలా వాద్దపొయింది. ఇక మనము అందఱుమూ నిద్ర పోవలెను. ఇంకా మేలకొని ఉండేట్లయితే రేపు ఉదయము మన ప్రయాణము సాగక పోవచ్చును. అన్ని దిక్కులా చీకట్లు కమ్ముకొన్నవి. జ్యోతిషకృతాలు అయిన నేత్రాలు ఉన్నట్లుగా అకాశము అశ్వినాద్రినక్షత్రాలతోనూ తిక్కిన తారలతోనూ భాసిస్తూ ఉంది. చెట్లు కదలకుండా మెదలకుండా ఉన్నవి. మృగపక్షీసమూహాలు అలికిడి లేకుండా నిద్రపోతూ ఉన్నవి. శుక్లగూబలు మొదలు అయిన పక్షులూ మాంసాశేమలు అయిన రాక్షసులూ అటూఇటూ తిరుగుతూ ఉన్నట్లుగా ఉంది.

రామా, మాడు. చీకటిని పారతొలతూ చంద్రుడు చల్లని కిరణాలతో ఉదయిస్తున్నాడు. సమస్త ప్రాణులనూ సంతోషపెట్టే చల్లని వెన్నెలకొస్తూ ఉన్నాడు. ఇక పరుండవలెను” అన్నాడు విశ్వామిత్రమహర్షి.

రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుడు చెప్పిన విషయాలకు విస్మితులు అయినారు. అయినను కొనియాడి నిద్రపోయినారు.

అస్తంగతుడు అయిన అంశుమంతుడి మాదిరిగా విశ్వామిత్ర మహర్షి నిద్ర పోయినాడు.

3౫

“ఓ రామా, తెల్లవారుతూఉంది. నీవు నిద్రలేవవలెను. పూర్వసంధ్యా కాలము అయిపోతూ ఉంది. మనము ఇక ప్రయాణము కొనవలెను” అని విశ్వామిత్రమహర్షి రామలక్ష్మణులను నిద్రలేపినాడు.

రామలక్ష్మణులు ప్రాతరాహ్ని కాలను ముగించినారు. అందరూ ప్రయాణము అయినారు. రాముడు “ఓ స్వామీ ఈ శోణదములో నీళ్లు లోతుగా లేవు. నిర్భలముగా కూడా ఉన్నవి, అక్కడక్కడ ఇసుకదిబ్బలున్నూ బయట పడ్డవి. ఈ నదాన్ని నావలోదాట నవనరములేదు. నడిచిపోవచ్చును. కాని దారి ఎటో తెలియదుములేదు.” అన్నాడు.

“మహామనులు అందరూ దాటిపోయేదారి నేను ఎరుగుదును. ఆ దారినే పోదాను” అని చెప్పి విశ్వామిత్ర మహర్షి బయలుదేరినాడు. ఆయన వెంట తామలత్కణులున్నా తక్కిన మహర్షులున్నా శోణదాన్నిదాటి ఆయా అరణ్యాలు చూస్తూ నడిచినారు. చాలాదూరముపోయినారు. విష్ణుమధ్యాహ్నము అయింది. మునిజనసేవితమూ పరమపావనమూ అయిన జాహ్నువీ నది కనిపించింది. హంససారసాల కూహూనాదాలు విసపించినవి. మనోహరము అయిన ఆ గంగానదిని చూచి వారు అందరూ ముదికులు అయినారు.

అంతట ఆ నదీతీరాన వారు అందరూ ఆగిపోయినారు. ఆ పుణ్యనదిలో స్నానాలు చేసి యధాశాస్త్రముగా పితృతర్పణాదులు వదిలి అగ్నిహోత్రాలు వేల్చి హోమాలుచేసి ఆమృతమువంటి హవిస్సును భుజించినారు.

ఆ గంగానదీ తీరాన అంతట వారు అందరూ సంతోషముగా విశ్వామిత్ర మహర్షి చుట్టూ చేరినారు. రాముడు “మహాత్మా, ఈ గంగానది మూడుపాయలుగా ముల్లోకాలలో ఎందుకు ప్రవహించింది. నదీనదాలు అన్నింటికీ ప్రభువు అయిన సముద్రుణ్ణి ఏట్లా చేరింది చెప్పవలెను.” అని అడిగినాడు. విశ్వామిత్ర మహర్షి మందిహాసముచేసి ఈ విషయముగా చెప్పడము మొదలు పెట్టినాడు.

“వెండి బంగారమూ మొదలుఅయిన ధాతువులుఅన్నిటికీ ఈ ప్రపంచములో గనిగా హిమవంతుడు అనే పర్వతరాజు ఉన్నాడు. అతడు సన్నని నడుముతో చక్కని చుక్కవంటి మనోరమ అనే ఆమెను పెండ్లి అడిగాడు. ఆమె మేరు రాజపుత్రి. ఆ దంపతులకు ఇద్దరు పుత్రికలు అప్రతిమానసుందరీమణులు పుట్టినారు. వారిలో పెద్దదాని మేరు గంగ. చిన్నది ఉమాదేవి. ఇద్దరూ జగత్పసిద్ధిలూ సర్వలోకపూజ్యులూ అయినారు.

దేవహితముకోసము గంగను తమకు ఇవ్వవలసింది అని దేవతలు హిమవంతుణ్ణి అడిగినారు. ఆయన ముల్లోకాలవారికీ మేలు చేయతలచి భవనపావని అయిన గంగాదేవిని దేవతలకు సంతోషముగా ఇచ్చివేసినాడు.

హిమవంతుడి రెండవకూతురు ఉమ మహాగ్రము అయిన తపస్సుచేయ నారంభించింది. ఆమెను అప్రతిమాన రూపవంతుడు అయిన రుద్రుడికి ఇచ్చి హిమవంతుడు పెండ్లిచేసినాడు. ఆమె రుద్రుడి భార్య అయి ముల్లోకాలవారికీ పూజ్యురాలు అయింది.

త్రిలోకహితోచరణపరులు అయిన దేవతలు కృతార్థులు అయి ఆస్వచ్ఛంద గామినిని గంగాదేవిని వెంటబెట్టుకొని దేవలోకము పోయినారు. ఆమె ఆ దేవలోకములో దివ్యవాహిని అయి ప్రవహించింది. అక్కడివారి అందరి పాపాలూ పోగొట్టి పవిత్రులను చేసింది. రామా, ఆ త్రిపథ గామినీ ఈ గంగానది.”

3౬

అంతట రాముడు “మహాత్మా, గంగాదేవి కథను సంక్షేపముగా చెప్పి వారు. ఆయా విషయాలను సరి సరముగా చెప్పగలవారు తాము ఒక్కరే. ఆలోకపావని గంగాదేవి ఎందుకు మూడుపాయల నది అయి ప్రవహించింది. త్రిపథగామిని అయి ఏ ఏ పనులు చేసినందువల్ల ముల్లోకాలలోనూ ఉత్తమోత్తమము అయినది అని ప్రసిద్ధి కెక్కింది” అని అడిగినాడు.

అప్పుడు విశ్వామిత్ర మహర్షి ఈ విధముగా చెప్ప నారంభించినాడు.

“ఓ రామా, నీలకంఠుడు మహాగ్రము అయిన త్రపస్సుచేసి ఉమాదేవిని పెండ్లి అడిగాడు. ఆమెకూడా మహాతపస్సుంపన్న; జగదేక సుందరి. ఉభయలూ మోహపరవశులు అయినారు. పుత్రేచ్ఛతో రతికేళిలో నిమగ్నులు అయినారు. ఎంతోకాలము గతించింది. శివ లేజము చలించలేదు. ఉమ గర్భము ధరించలేదు. వారికి పుత్రేచ్ఛ తీరలేదు. ఇకను ఏక్షణలేళములోనో ఆమెకు గర్భధారణము అయ్యేస్థితి వచ్చింది.”

“ఆ ఉమామహేశ్వరులకు ఎటువంటి అమేయబలాధ్యుడు పుట్టుతాడో వని బ్రహ్మదేవుడే మొదలు అయిన దేవతలు అందరూ భయభ్రాంతులు అయి పోయినారు. అంతటవారు అందరూ పరుగెత్తుకొనిపోయి శివకంఠుడికి నమస్కారము చేసి “ఓ దేవదేవా, ఓమహాదేవా, మేము దేవతలము అందరమూ నమస్కార పురస్సరముగా వేడుకొంటున్నాము. తాము లోక సంగ్రహకర్తలు. అనుగ్రహించవలెను. తమ లేజానికి పుట్టే పుత్రుణ్ణి ఈ లోకాలు ధరించలేవు. తమ లేజస్సును తమ లేజోమయదేహములో నుంచి వదిలిపెట్టవద్దు. తమలోనే ఉంచుకొని ముల్లోకాలకూ మేలు చేయవలసింది” అని ప్రార్థించినారు. “మంచిది. దేవతలు అయిన మీకూ ముల్లోకాలకూ మేలుఅవుతుంది అని మీరు అంటున్నారు కనుక ఇకముందు నా లేజాన్ని నాలోనే ఉంచుకొంటాను. అయితే రేతఃస్థానము నుంచి ఇప్పుడు చలించబోతున్న దానిని ధరించ కలవారు ఎవరు” అని వృషభేంద్రుడై ప్రశ్నించినాడు. “క్షుభితము కాబోతున్న లేజాన్ని భూమి ధరిస్తుంది” అన్నారు దేవతలు. అంతట మహాదేవుడు తన రేతస్సుభూమి మీద వదిలి పెట్టినాడు.

దేవతలు అందరూ ఉమామహేశ్వరులను స్తోత్రము చేయసాగినారు.

తైలసుతకు పట్టరానికోపము వచ్చింది. ఆమెకన్నులు నిష్పకణికలు అయి పోయినవి. దేవతలను అందరినీ చూస్తూ “మా పుత్రోత్పత్తిని మీరు చెడగొట్టి

నారు. ఇక మీ భార్యలకు సంతానము కలుగకూడదు. ఇది మొదలు మీవాండ్లు గొడ్డురాండ్లు అయిపోవలెను” అని శాపము పెట్టింది. శాపము అంతటితో ఆగలేదు. అంతట ఆమె భూదేవిని చూస్తూ “వసుంధరా ఓ బుద్ధి తక్కువదానా, నీవు విపర్యస్తప్రకృతివి అయిపో. ఇకనుంచీ నీవు అనేకమందికి భార్యవు అయిపో. ఊషరత్వాది నానాధిభూషిణివి అయిపో. పుత్రసౌఖ్యము ఎన్నటికీ లేకుండా నీకున్నాఉండు” అని శపించింది.

భూమిమీదపడ్డ నీవుడి రేతన్ను ఆ ఈ ప్రదేశము ఆనకుండా భూతలము అంతటా ప్రవహిస్తూఉంటే దేవతలు అందరూ భయపడిపోయి అగ్నిదేవుణ్ణి చూచి “ఓ దేవా, నీవు వాయుదేవుణ్ణి సహాయము చేసుకొని నీవేతనాన్ని దహించి వేయవలెను” అని ప్రార్థించినారు.

అగ్నిహోత్రుడు దహించివేసిన ఆ రేతన్ను క్వేతపర్యతముగా వెలసింది. కాలక్రమేణా అక్కడ రెల్లు పెరిగింది. అది మూవ్రసమాన రేజముతో ఒక వసు అయింది. అక్కడనే మహాలేఖోవంతుడు అయిన కుమారకౌర్తికేయుడు జన్మించినాడు.

ఆ జరిగినదానికి దేవతలు అందరూ సిగ్గుపడిపోయినారు.

ఉమామహేశ్వరులు అంతట అక్కడనుంచిబయలుదేరి పడమటిదిక్కుగా పోయి హిమవత్పర్వతోత్తరపార్శ్వము చేరినారు. అక్కడవారు తపస్సు చేయడము మొదలు పెట్టినారు.

రామా, ఇష్వుడు పార్వతీదేవిని గురించిన కథ అంతా చెప్పినాను. ఇక గంగాదేవి ప్రభావాన్ని గురించీ కౌర్తికేయుడి పుట్టకనుగుంచి చెప్పతాను. వినవలెను.”

32

“ఉమామహేశ్వరులు తపస్సు చేసుకోడానికి వెళ్లిపోయినతరువాత దేవతలకు సేనానాయకుడు ఒకడు కౌవలసి వచ్చినాడు. అగ్నిహోత్రుడు మొదలు అయిన దేవతలు అందరూ ఇంద్రుణ్ణి వెంటపెట్టుకొని బ్రహ్మదేవుడి దగ్గరకు పోయినారు. ఆయనకు సమస్కారము చేసి “ఓ దేవా, ఇదివరకు రుద్రుణ్ణి మా సేనాధిపతిగా నిర్ణయించినావు. ఆయన ఇష్వుడు ఉమాదేవితో తపోనిష్ఠులొ ఉన్నాడు. స్వామి. నీవు సమస్తోపాయాలు తెలిసినవాడవు. ఇష్వుడు మేము ఏమిచేయవలెనో నీవు చెప్పవలెను” అని అడిగినారు.

బ్రహ్మదేవుడు తియ్యనిమాటలతో దేవతలను ఓదారుస్తూ “ఓ దేవతలారా, ఇక మీ ఇల్లాండ్రకు తిడ్డులు పుట్టరు. ఉమాదేవిది అమోఘవాక్కు. ఇక

ఈ విషయములో సంచేహము ఏమీలేదు. అదిగో స్వర్గములో తిరుగుతూఉన్న గంగాదేవి. ఆమె మమ్ములను అందరినీ పవిత్రులను చేసింది. ఆమె హిమవంతుడి పెద్దకూతురు. అగ్నిహోత్రుడు ఆమెను కలిస్తే అరిందముడు అయిన సేనాపతి పుట్టుతాడు. అందుకు గంగాదేవి ఒప్పుకొంటుంది. ఉమాదేవిన్నీ సంతోషిస్తుంది.” అన్నాడు.

కృతార్థులు అయినట్టు దేవతలు అందరూ భావించినారు. బ్రహ్మజేవుడికి నమస్కారము చేసి ఆయనను కొనియాడి ఆక్కడనుంచి కైలాసపర్వతానికి పోయినారు. అగ్నిహోత్రుడితో “ఓహుతాశనా, ఓ మహాతేజా, ఇక దేవకార్యాన్ని నెరవేర్చు. నీలోవున్న శివతేజాన్ని గంగా గర్భములో వదిలిపెట్టు” అని చెప్పినారు. “అల్లాశను” అని అగ్నిహోత్రుడు గంగదగ్గరకు పోయి “ఓ దేవి, దేవతలు అందరు సంతోషిస్తారు. నీవు గర్భముఁగరించవలెను” అన్నాడు. గంగాదేవి అంగీకరించింది.

అంతట ఆమె దివ్యాంగనారూపము ధరించింది. ఆమెసౌందర్యాతిశయానికి అగ్నిహోత్రుడు ముగ్ధుడు అయిపోయినాడు. ఆ గంగాదేవి సర్వావయవాలలోనూ అగ్నిహోత్రుడు వ్యాపించినాడు. ఆ శివతేజాన్ని వదిలినాడు.

గంగాదేవి గర్భము ధరించింది. అంతటితో ఆమె దేహము దహించుకొని పోవడము మొదలుపెట్టింది. ఆ బాధను ఆమె ధరించలేకపోయింది. అగ్నిహోత్రుడి దగ్గరకుపోయి “ఓ మహాతేజా, గర్భము వృద్ధిఅయినకొద్దీ ధరించలేకుండా ఉన్నాను” అంటూ మొర పెట్టుకొన్నది. “అల్లా అయినట్లయితే నీగర్భాన్ని హిమత్పర్యతపాదములో దించుకో”మని అగ్నిహోత్రుడు చెప్పినాడు.

ఆ గర్భాన్ని గంగాదేవి ఆ క్కడ దించుకొన్నది. ఆ గర్భస్రవములో నుంచి అప్పుడు ఆక్కడ బంగారము పుట్టకొని వచ్చింది. నిర్మలము అయిన వెండిన్నీ పుట్టింది. అశోణిత శైత్యానికి రాగిన్నీ నల్లటి ఇనుమున్నూ దాని మలములో నుంచి తగరమున్నూ సీసమున్నూ పుట్టుకొని వచ్చినవి. ఆ ప్రదేశములో సమస్తభూతులున్నూ వర్ధిల్లినవి. ఆక్కడి శిరవణమున్నూ తృణవృక్షలతాగుల్మమున్నూ బంగారుమయము అయినవి.

ఆ గర్భస్రవములో నుంచి పరమభౌస్వరము అయిన ఒక శిశువు పుట్టినవి.

ఆ పుట్టిన శిశువుకు పాలు ఇవ్వడానికి ఇంద్రాది దేవతలు ఆరుగురు కృత్తికలనూ నియమించినారు. ఆ పిల్లవాణ్ణి తమ పిల్లవాడుగా గుర్తించవలెను అని ఆ ఆరుగురు కృత్తికలూ దేవతలను అడిగినారు. అందుకు వారు ఒప్పుకొని “ముల్లోకాలలోనూ ఆ పిల్లవాడు కౌర్తికేయుడు అని ప్రసిద్ధి కలుగుతాడు,

సంజేహములేదు" అన్నాడు. అగ్నిహోత్రుడు మాదిరిగా దేదీప్యమానముగా వెలుగుతూ ఉన్న ఆ నిరువుకు గర్భస్థుడు వావడానికి అంతట ఆ ఆరుగురు కృత్రికలూ నీళ్లు పోసినారు. ఆ ఆరుగురి స్తనాలలోనూ అప్పటికి అప్పుకు పాలు చేసినవి. ఆ నిరువు ఆరుముఖాలతో ఆ ఆరుగురి స్తనాలలో పాలచూచిక్క సారిగా కుడిచివేసినాడు.

ఆ పిల్లవాడు కుసుమ కోమల జేహుకు అయినప్పటికినీ సుహృద్భావంతో పుత్రుడు అయినందువల్ల పరాక్రమముతో రాక్షసులను అందరినీ జయించి వేసినాడు.

ఆ ఆనూనగుణతిమింతుణ్ణి అగ్నిహోత్రుడు దేవరీవాధిపతిగా అభిషేకము చేసినాడు. దేవతలు అందరూ సంతోషించినారు.

కృత్రికలు పెంచినందువల్ల ఆ కుమారుడు కౌత్తికేయుడు అయినాడు. ఆరుముఖాలతో పాలనుకుడిచి నందువల్ల పదాననుడు అయినాడు. ౧౦ గా గర్భ స్కన్నుడు అయినందువల్ల స్కందుడు అయినాడు.

ఓ రామా దేవలోకములో ౧౦ గాదేవి కృతాంతాన్నీ అత్యున్నతము అయిన కుమార సంభవాన్నీ చెప్పినాడు.

3౮

విశ్వానుశ్రమహర్షి మళ్ళీ ఈ విధముగా చెప్పసాగినాడు.

"ఓ రామా, పూర్వము అయోధ్యానగరములో సగరుడు అనే చక్రవర్తి రాజ్యపాలనము చేస్తూ ఉండేవాడు. ఆయన మహాపరాక్రమ వంతుడు. పరమ ధార్మికుడు. విదిర్భరాజు కూతురు కేకిని అనే ఆమె ఆయన పెద్దపెండ్లాము. ఆమె ధర్మిష్ఠ, సత్యభాషిణి. అరిష్ట నేమి కూతురూ గరుత్ మంతుడి చెల్లెలూ అయిన సుమతి ఆయన చిన్న భార్య. ఈ ధూలోకములో ఆసుమతి అంతటి అందకత్తె మరి ఒక తెలేదు. ఆ భార్యలు ఇద్దరికీ సంతానము కలగలేదు.

సగరుడు సంతానము కోసము తపస్సు చేయవలెమ అనుకొన్నాడు. భార్యలతో కూడా హిమవత్పర్వతములో భృగుమహర్షి నివసించే సెల విడిది దగ్గి రకు పోయినాడు. అక్కడ ఆయన చాలా కాలము తపస్సు చేసినాడు. మహా సత్యవంతుడు అయిన భృగుమహర్షి ఆయనకు ప్రత్యక్షము అయినాడు.

ఆయన సగరుడి తపస్సు మెచ్చుకొని "ఓరామా, నీకు చాలామంది బిడ్డలు పుట్టుతారు. నీవు ఈలోకములో అసమానము అయిన కీర్తి సంపాదిస్తావు. నీ

ఇద్దరు భార్యలలో ఒకరికి వంశవర్ధనుడు అయిన పుత్రుడు ఒకడున్నా రెండవ ఆమెకు అరనై వేలమంది పుత్రులున్నా పుట్టుతారు” అన్నాడు

అందుకు ఆ రాజు భార్యలు ఇద్దరూ పరమానంద భరితలు అయి వీసయ విధేయతలతో ఆ మహాత్ముణ్ణి స్తోత్రము చేసినారు. నమస్కారముచేసి “ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! మాలో ఎవరికి ఒకపుత్రుడు పుట్టుతాడు-ఎవరికి అరనై వేల మంది పుత్రులు పుట్టుతారు. తామే చెప్పవలెను. తమ మాట తప్పిపోదు” అని అడిగినారు.

“మీరు మీ చిత్రము వచ్చినట్లుగా పిల్లలు పుట్టుతారు. వంశవర్ధనుడు అయ్యే కుమారుడు ఎవరికి కావలెనో మహాబలవంతులూ మహాత్మాహులూ కీర్తిమంతులూ అయ్యే కుమారులు ఎవరికి కావలెనో మీరే కోరుకోవలసింది” అన్నాడు ఆధర్వాత్ముడు.

కేశిని తనకు వంశవర్ధనుడు అయ్యే ఒక్క కొడుకు చాలు అన్నది. సుమతి కీర్తిమంతులు అయ్యే అరనై వేలమంది కొడుకులను కోరుకొన్నది. “అతిథ ముగానే పిల్లలు పుట్టుతారు” అని భృగుమహర్షి అన్నాడు.

ఓ రామా, అంతట అసగరచక్రవర్తి ఆయన ఇద్దరు భార్యలూ భృగు మహర్షికి ప్రదక్షిణలు చేసి సాష్టాంగనమస్కారముచేసి తమపట్టణానికి పోయినారు.

కొంతకాలము అయినతరువాత కేశినికి అశ్వమంజుడు (అనమంజుడు) అనే ఒక్క పుత్రుడు పుట్టినాడు. సుమతికి సారకాయవంటి గర్భసింహము ఒకటి పుట్టింది. దాన్ని చీల్చినారు. దానిలో నుంచి అరనై వేల మంది శిశువులు పుట్టుకొని వచ్చినారు. ఆ శిశువులనూ దాదులు నేతితో నింపిన కుండలలో పెట్టి పెంచినారు. కాలక్రమేణా ఆ అరనై వేలమందీ పెరిగి పెద్దవాండ్లు అయినారు. రూపయావన సంపన్నులు అయినారు.

రామా, సగరుకి జ్యేష్ఠపుత్రుడు అశ్వమంజుడు దుర్మార్గుడు అయిపోయినాడు. వాడు అయోధ్యానగరములో చిన్న పిల్లలను అందరినీ ప్రతిగోజూ మాయ చేసి తీసుకొనిపోయి సరయూనదిలో పడ్రోతోసి వాండ్లు మురిగిపోతూఉంటే చూచి సంతోషించేవాడు. సజ్జనులను అందరినీ నానాబాధలూ పెట్టుతూ ఉండేవాడు. అయోధ్యాబాధలు అందరికీ వాడు అరిష్టమయిపోయినాడు. అపాపా చారుణ్ణి సగరచక్రవర్తి తన జ్యేష్ఠపుత్రుడు అని మన్నించుకుండా అడవులకు వెళ్ళగొట్టినాడు.

అశ్వమంజుడి పుత్రుడు అంశుమంతుడు. మహాపరాక్రమశాలి ప్రియం వదుడూ సర్వలోకసమృత్తుడూ అయినాడు. ఓరామా, సగర చక్రవర్తి అంతటా కొంతకాలానికి అశ్వమేధయాగము చేయవలెను అనుకొన్నాడు. వేత్తలు అయిన ఋత్విజులను రావించినాడు. హయమేధము ఆరంభించినాడు.”

3౯

సగరుడు అశ్వమేధము ఆరంభించినాడు అని విశ్వామిత్ర మహర్షి చెప్పగానే ధామరుడు ఉప్పొంగిపోయినాడు. అగ్నిహోత్రావ్యాలచూడితగా తేజవిల్లుతున్న విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి “ఓ బ్రాహ్మణో దైవనా, మాపూర్వపుడు సగర చక్రవర్తి అశ్వమేధయజ్ఞము వివిధముగా చేసినదీ తాము వివరముగా చెప్పవలెను.” అన్నాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి సవ్యుతూ, ఈవిధముగా చెప్పడము మొదలు పెట్టినాడు.

“ఓరామా, హిమవత్పర్వతానికి ఎదురుగుండా వింధ్యపర్వతముఉంది. ఆ రెండుపర్వతాలు పరస్పరమూ చూచుకొంటూ ఉన్నట్లు ఉంటవి. ఆ రెండు కొండల మధ్యప్రదేశము యజ్ఞకర్మలకు మహాప్రశస్తము అయింది. ఆ ప్రదేశము లోనే సగర చక్రవర్తి అశ్వమేధము తల పెట్టినాడు. యజ్ఞాశ్వమునెంట తన మనుమణ్ణి అంశుమంతుణ్ణి పంపించినాడు. ఆ మహారథుడు ధనుర్ధరుడు అయి యజ్ఞాశ్వము వెంటపోయి దిగ్విజయముగా గుర్రముతో తిరిగివచ్చినాడు.

యజ్ఞములో పర్వసమయము (ఉత్త్యక్తాలము) ఆసన్నము అవుతూఉంది అప్పుడు ఎవరికీ తెలియకుండా దేవేంద్రుడు రాక్షసవేషము వేసుకొనివచ్చి ఆ యజ్ఞాశ్వాన్ని ఇట్టే దొంగిలించుకొనిపోయినాడు. అదిఎవరూ గమనించలేదు. సమయానికి గుర్రము కనబడకుండా పోయినందువల్ల ఋత్విజులు సగరుణ్ణిచూచి “ఓరాజా, యజ్ఞాశ్వాన్ని ఎవరో ఎత్తుకొనిపోయినారు. ఆ దొంగిలించుకొని పోయినవాణ్ణి చంపించి తత్క్షణమే ఆగ్రరాన్ని లెప్పించవలెను. అట్లా నీవు చేయకపోయేట్లయితే యజ్ఞచ్ఛిద్రమువల్ల నీకూ మాకూ అమంగళము అవుతుంది. ఏ లోపమూ లేకుండా యజ్ఞము సమాప్తము అయ్యేట్లు నీవు చేయవలెను” అని చెప్పినారు.

ఋత్విజులు చెప్పింది అంతా సగరుడు విన్నాడు. ఆ సదస్సులో ఉన్న తన అరవై వేలమంది పుత్రులనూ చూచి “ఓ వీరులారా, మహానుభావులు మంత్ర పూరితముగా క్రతువును నిడిపిస్తూఉన్నారు. అందువల్ల బ్రహ్మరాక్షసులు ఈ యజ్ఞాన్ని చెడకొట్టే అవకాశములేదు. ఎవడో దుర్మార్గుడు గుర్రాన్ని ఎత్తు

కొనిపోయినాడు. పుత్రులారా, సముద్రవేలయితేము అయిన ఈధూమిని గాన్ని అంతా వెదకి మీరు సుగ్రాన్ని పట్టుకొని రావలెను. మీరు ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కయోజనము మేర వెతకవలెను. ఈ ధూమిమీద మీకు సుగ్రము కన పడకపోయేట్లయితే ఈధూమిని బద్దలుకొట్టి ధూగర్భములోకిపోయి సుగ్రము కనపడేటంతవరకు మీరు వెదకవలెను. నేను యజ్ఞదీక్షలో ఉన్నాను. అంగు వల్ల మీరు సుగ్రాన్ని పట్టుకొని వచ్చేటంతవరకూ ఈ ఋత్విజాలతోనూ ఈ అంగుమంత్రుతోనూ నేను ఇక్కడనేఉంటాను. ఇక మీరు బయలుదేరవలెను. మీకు కుంభము ఆప్తుకొంద్దే” అంటూ ఆకీర్వాదించి ఆహ్వాదించినాడు.

పిత్రాజ్ఞను శిరసావహించి ఆరనై వేలమంది సాగరులూ పరమోత్సాహముతో ఈధూమిమీద ప్రతిప్రదక్షిణమూ వెదకసాగినారు. సుగ్రము ఎక్కడనూ కనిపించలేదు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క యోజనము పొడుగూ వెడల్పూ ఉన్న ధూమిని తవ్వటము మొదలు పెట్టినారు. వజ్రాయుధమువంటి శూలాలతోనూ మహాధయంకరముఅయిన హలాయుధాలతోనూ ఈధూమిని బద్దలుకొట్ట నారంభించినారు.

ఒరామా, అనిగరపుత్రులు ఈ ధూమిని చితుకొట్టుతూ ఉంటే విన శక్యముకాని శబ్దవి బయలుదేరింది. వారు ఈ జంబూద్వీపములోఉన్న పర్వతాలను అన్నిటిని పగులకొట్టినారు. ఆ ఆరనై వేలమంది ఆరనై వేల యోజనాల ధూమిని పాతాళలోకమువరకూ తివ్వుకొంటూపోయినారు. ఆసాగరుల డిబ్బకు ధూగర్భములో ఉంటూఉన్న అసురులు నాసులూ రాక్షసులూ హతముఅయి పోతూ హాహాకారాలు చేయసాగినారు. వాండ్ల ఏడుపులకు పెడబొబ్బలకూ ఈజగత్తు అంతా సంబలించిపోయింది.

అప్పుడు దేవతలూ గంధర్వులూ అసురులూ పన్నులూ మొదలుఅయిన వారు అందరూ భయభ్రాంతులు అయిపోయినారు. వారు అందరూ బ్రహ్మదేవుడి దగ్గిరకుపోయి ఆయన పాదాలమీద పడి మ్రొక్కి గజగజ వినిపిస్తూ వివక్షణముఖాలతో “ఓ భగవంతుడా, సాగరులు ఈధూమిని అంతా తివ్వివేస్తున్నారు. ధూగర్భములోనివసిస్తూఉన్న అనేకమంది మహాత్ములను హతమారుస్తూ ఉన్నారు. కంటికి అగుపించిన ప్రతివాణ్ణి ‘నీవే నూ యజ్ఞాశ్వాన్ని ఎత్తుకొని పోయినావు.” అంటూ చంపివేస్తున్నారు. సర్వధూతాలనూ నాశనము చేసి వేస్తున్నారు.” అంటూ మొర పెట్టుకొన్నారు.

౪౦

జేవతలూ మొదలు అయిన వారు అందరూ చెప్పించి అంతా బ్రహ్మజేవుడు విన్నాడు.

“ఓ జేవతలారా, ఈ భూమి అంతా మహావిష్ణువుది. ఆయన ఎప్పుడూ ఈ భూమిని కాపాడుతూనే ఉన్నాడు. ఈ సాగరులు ఆయన కోపానలానికి దగ్ధులు అయిపోతారు. వీరు అందరూ ఈ భూమిని ఇట్లా బ్రహ్మకొట్టతారు అనీ తవ్వుతారు అనీ వీరు అందరూ అల్పాయుష్కులు అనీ ఇదివరకే నిర్ణయము అయి పోయింది” అన్నాడు బ్రహ్మజేవుడు.

అంతట ముప్పయియేళ్ళు జేవతలూ అక్షవసువులూ ద్వారాపాదిత్యులూ ఇద్దరు ఆశ్వినులూ ఏకాదశీరుద్రులూ ఇంకామిగతా జేవతలూ సాగరులూ మొదలు అయిన వారు అందరూ సంతోషపడి తమతమ తావులకు వెళ్లిపోయినారు.

ఓ రామా, సాగరులు ఈ భూమిని ఆ విధముగా బ్రహ్మకొట్టతూ ఉండగా వారికి చెట్లుకొలము అసన్నము అయింది అని నూచించడానికి పిడుగుపడ్డంతే ధ్వని అయింది.

సాగరులు ఈ భూమిలో ప్రతి అంగుళమా తిరిగి చూచినారు. త్రవ్వ చూచినారు. ప్రయోజనము లేకపోయింది. అంతట వారు అందరూ చొర చక్ర వర్తి దగ్గరకుపోయి “ఓ తండ్రీ ఈ భూభాగాన్ని అంతా చెడి చూచినాము” తవ్వచూచినాము. అష్టమునవచ్చిన జేవదానవయక్ష రాక్షసపితౄలొక్కరినైనారు లను చంపి జేసినాము. సుగ్రముకానీ, సుగ్రాన్ని దొంగిలించిచుకొని పోయిన వాడు కానీ మాకు ఎక్కడనూ కనిపించలేదు. ఇక మేము ఏమి చేయవలెనో మీరు ఆలోచించవలెను” అన్నారు.

సగరుడు మహాశ్రుడు అయిపోయి “ఓ పుత్రులారా, ఆ ప్రయోజకులుగా మీరు నా ఎడటికి ఎందుకు వచ్చినారు. మళ్ళి పొండి. సుగ్రాన్ని ఎత్తుకొనిపోయిన వాణ్ణి పట్టుకొనిరండి. పొండి” అని అజ్ఞాపించినాడు.

అరనైవేలమంది సాగరులూ అంతట ఈ భూమిమీద పరుగులు తీసినారు. సుగ్రము ఎక్కడనూ కనపడలేదు. తిరిగి భూమిని తవ్వుకుంటూ భూగర్భములో చొరపడ్డారు. అక్కడవారికి కొండ అంత ఎనుగు కనిపించింది. అది విరూపాక్షము అనేదిగ్గజము. ఓ రామా, ఎన్నెన్నో మహాపర్వతాలూ ఎన్నెన్నో మహారణ్యాలూ ఇంకా ఎన్నో మహానదులూ ఉన్న ఈ భూమిని మోస్తూ ఉన్న దిగ్గజాలలో విరూపాక్షము ఒకటి. ఈ భూభారవహనానికి దానికి ఆటపువచ్చి అది ఒక్కసారి ఇట్టే తల కదిలిస్తే భూకంపము అవుతుంది.

ఆ విరూపాక్షానికి సాగరులు ప్రదక్షిణము చేసి పూజ చేసినారు. అంతట వారు ఆ తూర్పు దిక్కు వదిలిపెట్టి దక్షిణ దిక్కున తవ్వకొంటూ పోయి అక్కడ మహాపద్మము అనే దిగ్గజాన్ని చూచినారు. అదిన్నీ ఒక మహాపర్వతము మాదిరిగా కనిపించింది. దానికిన్నీ ప్రదక్షిణము చేసినారు. అక్కడ నున్నా గుర్రము కానీ గుర్రాన్ని ఎత్తుకొని పోయినవాడు కానీ కనిపించలేదు. అంతట వారు పడమటి దిక్కున తవ్వటము ఆరంభించినారు. మహాపర్వతము మాదిరిగా ఉన్న సౌమనదము అనే దిగ్గజాన్ని చూచి ప్రదక్షిణము చేసి దాని క్షేమము అడిగి తెలుసుకొని ఆ దిక్కు వదిలిపెట్టి ఉత్తరదిక్కున హిమాలయా పర్వతప్రదేశాన తవ్వకొంటూ పోయినారు. అక్కడ మంచుకొండ మాదిరిగా ఉన్న ధ్రువము అనే దిగ్గజాన్ని చూచి దానికి ప్రదక్షిణము చేసినారు. దాన్ని తాకి చూచినారు. ఆ దిక్కునకూడా గుర్రము కానీ గుర్రాన్ని ఎత్తుకొనిపోయినవాడు కానీ కనిపించలేదు. అరిచి వేలమంది సాగరులూ మహాబలవంతులు. చండవేరులు. మహారోషముతో ఈశాన్యదిక్కున తవ్వకొంటూ ధూగర్భములో సాగిపోయినారు. అప్పుడు వారు అక్కడ కపిల యాపముతో మహామునిగా ఉంటూ ఉన్న విష్ణుమూర్తిని ఆ సమీపములోనే గరిక మేస్తూ ఉన్న యజ్ఞాశ్వాన్నీ చూచినారు. సాగరులకు పట్టశిష్యము కాని సంతోషము వచ్చింది.

ఆ కపిలమహర్షే ఆ గుర్రాన్ని దొంగిలించుకొని వచ్చినాడు అని సాగరులు అనుకొన్నారు. క్రోధావేశపరవశులు అయిపోయినారు. కన్నులు ఎర్ర చేసినారు. పలుసులూ పారలూ నాగభూ పెద్దపెద్ద రాళ్లూ చెట్లూ చేతులలో తీసుకొని “లే విలుచో” అని కేకలు పెట్టుకొంటూ కపిలుడిమీదికి పరుగెత్తి “ఓదుర్బుద్ధీ, నీవు మా యజ్ఞాశ్వాన్ని అపహరించి తెచ్చినావు. మేము ఎవరము అనుకొన్నావో-సాగరులము” అంటూ ఆయనమీద పడ్డారు.

రామా, కపిలుడికి అప్పుడు మహా చెడ్డకోపము వచ్చింది ఆ అప్రమేయుడు హుంకారము చేసినాడు. అరవై వేల మంది సాగరులూ బూడిదబుంగలు అయిపోయినారు.

౪౦

ఓ రామా, ఎంతకాలము అయిపోయినా సాగరులు తిరిగి రాకపోయినందు వల్ల సగరిచక్రవర్తి తనమనుమడు అంశుమంతుణ్ణిచూచి “నాయనా, నీవు శూరుడవు. అస్త్రశైస్త్ర విద్యలలో అరితేరినవాడివు. మనపూర్వీకులతో సరిసమానము అయిన పరాక్రమవంతుడవు. నీ పినతండ్రులు విమలయిపోయినాగో- గుర్రాన్ని ఎవరుదొంగిలించుకొనిపోయినారో నీవుపోయి చెదికి తెలుసుకొని గుర్రాన్ని తీసు

కొని రావలెను. భూగర్భములో మహావీర్యవంతుడు అయిన ప్రాణికోట్టునన్నో ఉన్నది. అవిఅన్నీ మహాబలయుతము అయినవి. వాటిని ఎదుర్కొన్నడానికి నీవు ఖడ్గమూ కౌర్మకమూ తీసుకొని పోవలెను. దారిలో నమస్కారము చేయ వలసినవారికి భిక్షము ఒగ్గుతూనూ అడ్డుతిగిలినవారిని హతమారుస్తూనూ నీవు కృతార్థుడవుఅయి రావలెను. నీవు నాచేతి ఈ యజ్ఞము సమాప్తము చేయించ వలెను” అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

అంతట అంశుమంతుడు ఖడ్గమూ కౌర్మకమూ తీసుకొని ప్రయాణము అయి తనపినతండ్రులు తప్తవ్వకొనిపోయిన దారినిపట్టి భూగర్భములోకి పోయినాడు. పోగాపోగా దైత్య దానవ యక్ష రాక్షస పిశాచోరగులూ మొదలు అయినవారు అందరూ పూజించే దిగ్గజము కనిపించింది. ఆ వినుగుకు అంశు మంతుడు ప్రదక్షిణముచేసి దాని క్షేమము అడిగి తెలుసుకొని తనపినతండ్రులను గురించీ తనతాతగారి యజ్ఞాశ్వాన్ని గురించీ విచారించినాడు. ఆ దిగ్గజము “ఓ అంశుమంతుడా, యజ్ఞాశ్వము నీకుదొరుకుతుంది. నీవు కృతార్థుడవు అవు తావు. వేగిరముగానే తిరిగిపోతావు” అని చెప్పింది. అంతట అంశుమంతుడు మిగతా మూడుదిక్కులలో దిగ్గజాలనూ వరుసగా చూస్తూ తన పినతండ్రులను గురించీ యజ్ఞాశ్వాన్ని గురించీ ప్రశ్న చెస్తూ పోయినాడు.

ఓ రామా, ఆయాదిక్కులలో ఈ భూమిని మోస్తూఉన్న దిగ్గజాలు అన్నిటికీ అన్నిభావలూ వచ్చును. అవి మానవులతో చక్కగా మాట్లాడికలవు. ఆ వినుగులు చెప్పినప్రకారము అంశుమంతుడు ఈశాన్యదిక్కున దిగి భూగర్భము లోకి పోయినాడు. తన పినతండ్రులు అందరూ ఏమి అయిపోయినాగోనని అంతవరకూ చింతిస్తూఉన్న అంశుమంతుడు వారందరూ భిక్షముఅయిపోయి అక్కడ బూడిదరాసులుగా ఉన్నారు అని తెలుసుకొన్నాడు. విశువసాగి నాడు. అక్కడనే అటూఇటూ తిరుగుతూఉన్న యజ్ఞాశ్వాన్ని చూచినాడు.

అప్పుడు అంశుమంతుడు తన పినతండ్రులకు జలతర్పణము వదిలవలెను అనుకొన్నాడు. ఎంతవెదకినా ఆ ప్రదేశములో జలాశయము ఎక్కడనూ కని పించలేదు. ఎక్కడనయినా నీళ్ళుదొరుకుతవి ఏమోనని దృష్టిసారించి చూస్తూ ఉన్నాడు. వాయువేగముతో సంచారముచేసే గరుత్ మంతుడు అక్కడ కనిపించినాడు. ఆయన సాగుల మేనమామ. ఖగరాజు. మహాబలవంతుడు.

ఆ గరుత్మంతుడు అంశుమంతుణ్ణిచూచి “నాయనా, నీ పినతండ్రులు చని పోయినారు, అని నీవు దుఃఖపడవద్దు. లోకహితముకోసము కపిలుడు వారిని దగ్ధము చేసివేసినాడు. అందువల్ల ఓ బుద్ధిమంతుడా వారికి ఈ లోకములో

నీళ్ళతో తర్పణాలువదిలితే ప్రయోజనములేదు. నాయనా, హిమవంతుడి పెద్ద కూతురు గంగాదేవి నదీరూపాన జీవలోకములో సంచారము చేస్తూండేది. ఆ గంగ లోకపావని. ఆ గంగానదీ జలాలతో నీ పిసితండ్రులకు జలతర్పణాలు వదలవలెను. అంతేకాదు. ఆ గంగా పరిత్రోదకాలు ఈ భస్మరాసులమీద ప్రవహించవలెను. నీవు ఇప్పుడు ముందుగా యీ గుర్రాన్ని తీసుకొనిపోయి నీ తాత గారిచేత యజ్ఞము సమాప్తము చేయించవలసింది. ఆతరువాత నీ పిసితండ్రులకు జలతర్పణాలు వదిలేవిషయము ఆలోచించవచ్చును" అని చెప్పినాడు.

గరుత్మంతుడు చెప్పిందిఅంతా సావధానముగా అంశమంతుడు విన్నాడు. అంతట ఆ యశస్వి గుఱ్ఱాన్ని తీసుకొని యజ్ఞదీక్షలోవున్న సగరుడిదిగ్గరకు పోయి పాగరుల గతీ గరుత్మంతుడి హితబోధ తెలియచెప్పినాడు.

ఆ భయంకర వృత్తాంతము అంతా సగరచక్రవర్తి విన్నాడు. దుఃఖ పడ్డాడు. ఆయన భీమంతుడు. యథాతాస్త్రముగా యథాక్రమముగా ఆశ్వ మేధ యాగము పూర్తిచేసినాడు.

అంతట సగరుడు గంగాప్రవాహాన్ని యీ భూమిమీదికి తెప్పించే ఉపాయము ఆలోచించసాగినాడు. ఎంతకాలానికీ కృతకృత్యుడు కాలేక పోయినాడు. బహుకాలము రాజ్యము విలి దివంగతుడు అయిపోయినాడు.

౪౨

రామా, సగరుడు కాలగర్భము అయిపోగానే మంత్రులు ప్రజానుమతితో అంశమంతుడికి పట్టము కట్టినారు. ఆ మహాధార్మికుడు ఎంతో గొప్పగా రాజ్యపాలనము చేసినాడు.

ఆయన పుత్రుడు దిలీపుడు జగత్ప్రసిద్ధుడు అయినాడు. అంశమంతుడు ఆ దిలీపుడికి రాజ్యపాలనము ఒప్ప చెప్పినాడు. అంతట ఆయన గంగానదిని ఈ భూమిమీదికి తీసుకొని రావలెను అనే సంకల్పముతో హిమపవత్యర్వరశిఖరానికి పోయి ఆక్కడ బహుకాలము దారుణముగా తపస్సు చేసినాడు. కృతకృత్యుడు కాకుండానే స్వర్గతుడు అయిపోయినాడు.

దిలీపమహారాజు అమిత పరాక్రమవంతుడు. ఆయన తన ముత్తాతలు అందరూ భస్మము అయిపోయినందుకు దుఃఖోపహతుడు అయిపోయినాడు. గంగను భూమిమీదికి రప్పించడము ఎట్లాగు అనీ పాగరులకు జలతర్పణాదులు వధేడము ఎట్లాగు అనీ అమితముగా ఆలోచించినాడు. ఓ రామా, ఆ దిలీపుడు విడితాత్తుడు. ఎప్పుడూ ధర్మచింతచేస్తూ ఉండేవాడు. ఎన్నోయజ్ఞాలు చేసినాడు.

తన ముత్తైతలను ఉద్ధరించే ఉపాయముతో చక దిగులుపడిపోయినాడు. ఆదిగులు తోనే వ్యాధిగ్రస్తుడు అయిపోయి తన పుత్రుడు భగీరథునికి రాజ్యాభిషేకము చేసినాడు. ఆ దిగులుతోనే చివరకు చనిపోయినాడు. పుణ్యకర్మలవల్ల స్వర్గతుడు అయినాడు.

రామా, భగీరథుడు మహాలేఖోవంచును. పంచుభార్మికుడు. ఆయనకు సంతానము కలగలేదు. సంతానము కోసమూ గంగాజలాలను ఈ భూమిమీదికి రప్పించడము కోసమూ తపస్సు చేయ సంకల్పించుకొన్నాడు. రాజ్యపాలనము మంత్రుల పరముచేసి గోకర్ణక్షేత్రానికి పోయి మంచువేసంగిలో పంచాక్షుల మధ్యను చేతులు మైకిఎత్తి నిలుచుని మాసానికి ఒక్క పూజే భోజనము చేస్తూ జీతేంద్రియుడు అయి బహుకాలము తపస్సు చేసినాడు.

ఆయన తపస్సుకు బ్రహ్మదేవుడు మెచ్చుకొని దేవతలతో కూడా బయలుదేరి వచ్చి భగీరథుణ్ణి చూచి “ఓ రాజా, నీ తపోవ్రతానికి నేను సంతోషుణ్ణి అయినాను. ఏదిఅయినా వరము అడుగు. ఇస్తాను” అన్నాడు. ఆ మహాలేఖోవంతుడు బ్రహ్మదేవునికి నమస్కారము చెసి “ఓ సీతవంతుడా, నా తపస్సుకు నీవు సంతోషుడవు అయినట్లయితే నా తపస్సు నీవు ఫలప్రసము చేయతలచి ట్లయితే గంగాజలాలతో నేను నా ముత్తైతలకు తర్పణాలు వదిలేట్టున్నావారి భస్మరాసుల మీద గంగాజలము ప్రవహించి వారు స్వర్గతులు అయ్యేట్టున్నా చేయవలెను. ఓస్వామి, ఇహ్లాకూవంశము నాతో కృపించిపోకూడదు. నాకు పుత్రసంతానము ఆమగ్రహించ వలెను” అన్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు మంగళకరముగానూ మనోహరముగానూ “ఓ మహారథా, నీ మొదటి కోరిక దుర్లభము అయింది.

అయినప్పటికీ నెరవేరుతుంది. నీ వంశము వర్ధిల్లుతుంది. నీకు సుపుత్రుడు పుట్టుతాడు. నాయనా, గంగాదేవి హిమవంతుడి పెద్దకూతురు. ఆ నది ఈ భూమిమీద పడేట్లయితే దానిపాటుకు ఈ భూమి తెట్టుకొనలేదు. నీవు భూపతివి. ఈ భూదేవి మేలునీవు గుర్తుఉంచుకోవలెను. ఆ గంగ పాటును భరించకలవాడు హరదేవుడు ఒక్కడే. ఆయనను నీవే ప్రార్థించ వలెను” అని చెప్పి గంగాదేవిని చూచి “ఓ గంగా, ఈ భగీరథుడి కోరికలు నీవు నెరవేర్చవలెను.” అని చెప్పినాడు. అంతట బ్రహ్మదేవుడు దేవతలతో కూడా దేవలోకము వెళ్లిపోయినాడు.

౪౩

భగీరథుడు కాలి బొటన వేలిమీద నిలుచుని శివుణ్ణిగూర్చితపస్సుచేయనారంభించినాడు. ఒక సంవత్సరముఅయిపోయింది. సర్వలోకనమస్కృతుడుఅయిన శివుడు సంతోషించి భగీరథుణ్ణి చూచి “ఓపురుషపుంగవా, నేను నిన్ను మెచ్చుకొన్నాను. నీ కోరిక నెరవేరుస్తాను. గంగను నా శిరస్సున ధరిస్తాను” అన్నాడు. అంతట హిమవంతుని జ్యేష్ఠపుత్రుని గంగాదేవి మహాదాకారముతో దుస్సహము అయిన జ్వలముతో ప్రయాణము అయివచ్చి పంథికరము అయిన హరదేవుడి శిరస్సుమీదికి దూకనుంకించింది.

ఓ రామా, గంగాదేవిని భరించకలవారు ఈలోకములో ఎవరూలేరు. ఆగంగాదేవి శివుడి శిరస్సుమీదికిదూకితన ప్రవాహవేగముతో ఆ శివుణ్ణి తనతో పాటు పాతాళలోకములోకి లాగుకొనిపోవలెను అనుకొన్నది. ఆమె అభిప్రాయము త్రినేత్రుడికి తెలిసింది. ఆ గంగకు అంత గర్వమా అని హరదేవుడికి కోపము వచ్చింది. ఆ గంగాదేవిని బంధించివేయ సంకల్పించినాడు.

గంగాదేవి హరదేవుడి శిరస్సుమీదికి దూకింది. ఆయన శిరస్సునఉన్న జడలలో ప్రవేశించింది. అప్పుడు ఆ జటలు హిమాలయపర్వతగుహలు అంతట అయిపోయినవి. ఆ జటాగవ్వారాలలో అటూఇటూ తిరుగుతూ గంగ చిక్కుబడిపోయింది. ఆక్కడనుంచి ఆపుణ్యగంగ బయటపడలేక పోయింది. ఈ భూమిని చూడటము ఆమెకు అశక్యము అయిపోయింది. ఆ గంగాదేవి ఎవరికంటేకీ కనబడకుండా బహుకౌలము శివజటాగవ్వారాలలో తిరుగుతూ ఉండవలసి వచ్చింది.

గంగాదేవి కనబడకుండా పోయివందువల్ల భగీరథుడు మళ్ళీ మహాగ్రమముగా తపస్సుచేయ నారంభించినాడు. అంతట శివుడు భగీరథుడిమీది ఆదరముతో ఆగంగను తన జటాజూటాలలోనుంచి బిందునరోవరములో వదిలిపెట్టినాడు. ఆనరోవరములోనుంచి గంగ ఏడుపాయలుగా ఈభూమిమీద ప్రవహించింది. ప్రాచీనీ నలినీ పావనీ అనే మూడుపాయలు తూర్పుదిక్కుగాపోయినవి. ఆమూడుపాయలలో జలమూ మంగళకరముఅయింది. అదేవిధముగా నిర్మలాదికాలతో పడమటిదిక్కుకు సుచక్షూ సీతా సింధూ అనేపేర్లతో మూడుపాయలుగా ప్రవహించింది. విడవపాయ భగీరథ రాజర్షి చెంట బయలుదేరింది.

భగీరథమహారాజు దివ్యముఅయిన రథముమీద ప్రయాణము అయినాడు అరథము ఈభూమిమీద ఎటుపోతే, గంగ అటు ప్రవహించింది.

గంగ ఆకాశమునుంచి శివుడి శిరస్సుమీదికిన్నీ ఆక్కడనుంచి ధూమి మీదికిన్నీ దూకవములో పెద్ద చోరు పుట్టింది. ఆ మహాస్వని ఈజగత్తును అంతా ఆకర్షించింది.

మహావృక్షము అయిన గంగావతరణాన్ని చూడటానికి దేవతలూ గంధర్వలూ యక్షలూ నీర్వలూ మొదలు అయిన వారు అందరూ పెద్దపెద్దవృక్షాలు అంతటి విమానాలలోనూ దిట్టము అయిన వినుగులమీదనూ గుర్రాలమీదనూ అప్పుడు ఆక్కడికి వచ్చినారు. వారుఅందరూ రావటములో మేఘాలు చెల్లా చేసరు అయిపోయింది. అందువల్ల ఆకాశము నిర్మలము గా కనిపించింది.

ఆ దేవతల దేహకౌంతుల వల్లనూ వారు శరించిన దివ్యాభరణాల భగభగ వల్లనూ నూరుగురు సూర్యులు ఉదయిస్తున్నట్లుగా ఆప్వడు ఆకాశము కనిపించింది.

గంగా ప్రవాహముతో తాదేగ్రూ మొసగ్రూ పాములూ చేపలూఇంకా ఇతర జలచరాలూ యీ ధూమిమీద పడుతూవుంటే మెరుపులు మెరిసినట్లుగా ఆకాశము కనిపించింది.

గంగాప్రవాహ పాతము తెల్లటిసురుగులు ఎగచిమ్ముతూనూ ధౌత కాంతులతో హంసలు ఎగురుతూనూ ఉంటే శిరత్కలములోవలె తెల్లటి మేఘాలతో తళతళలాడుతూ ఆకాశము అగుపించింది.

గంగానది ఒకచోట అతివేగముగానూ ఒకచోట మందముగానూ ఒక చోట వంకరటింకరగానూ ఒకచోట విశాలముగానూ ఒకచోట వంగినట్లుగానూ ఒకచోట పైకిలేచినట్లుగానూ తరంగాలు తరంగాలుగా ఎగురుతూనూ కిందికి దూకుతూనూ ఎంతో దర్భనీయముగా ప్రవహించింది. అవిధముగా ప్రవహించడములో జలము విష్కల్బమమూ నిర్మలమూ అయింది. శివదేవుడి జటా జూటాలలో తిరిగి బయటపడ్డందువల్ల అది పరమ పవిత్రము అయింది.

అప్పుడు దేవతలూ మానవులూ ఆ పావనోదకాలలో స్నానముచేసేవారు. శాపగ్రస్తులఅయి అంతెవరూ ధూమిమీద పడిఉన్నవారు అందరూ అప్పుడు ఆ పుణ్యోదకాలలో స్నానముచేసి పాపవిముక్తులూ శాపవిముక్తులూ అయి యథానూపాలతో లేజరిల్లుతూ ఆకాశమార్గాన తమతమ తావులకు తిరిగిపోయేవారు. దివ్యకాంతులతో ప్రవహిస్తూఉన్న గంగనుదూచి ప్రజలు అందరూ మురిసిపోయి పదేపదే ఆ గంగా జలాలలో ముగ్ధుడము మొదలుపెట్టివారు. స్నానముచేయగానే వారివారి సమస్తశ్రమలూ సమసిపోయి శుఖము అనుభవించ సాగినారు.

ఓ రామా, భగీరథరాజర్షి రథమువెంట గంగ ప్రవహించింది అని చెప్పి వాను. ఆ గంగాప్రవాహాన్ని చూస్తూ చైత్యవానవయతూ రాక్షసగంధర్వమహో రసులూ అప్పరసులూ శేవతలూ మొదలఅయినవారు అందరూ వెంటనడిచినారు. భగీరథరాజర్షి రథము జహ్నుమహర్షి యజ్ఞవాటికద్వగ్గిరకుపోయింది. మాతాత్తుగా రథము అక్కడ ఆగింది.

మహావేగముతో భగీరథుడి రథమువెంట పరుగెత్తుకొని వస్తూఉన్న గంగ అట్లా మాతాత్తుగా ఆగ లేకపోయింది. గంగాజలాలలో జహ్నుమహర్షి యజ్ఞ వాటిక మునిగిపోయింది.

జహ్నుమహర్షికి పట్టరానికోపము వచ్చింది. ఆయన అనేక అద్భుత శక్తులు ఉన్నవాడు. ఆ గంగాజలాన్ని అంతా ఆయన ఇట్టే త్రాగి వేసినాడు. అందరూ ఆశ్చర్యచకితులు అయినారు. భగీరథుడున్నూ గంగవెంట వస్తూఉన్న వారు అందరున్నూ జహ్నుమహర్షిని పూజించి “ఓ మహాత్మా గంగను తమ కోమార్తైగా భావించవలెను. లోకహితముకోసము తాము గంగను వదిలిపెట్ట వలెను” అని ప్రార్థించినారు. అందుకు జహ్నువు ఒప్పుకొన్నాడు. మహా ప్రభావముతో ఆయన తన చెవులలోనుంచి ఆ గంగా ప్రవాహాన్ని వదిలి పెట్టినాడు. అందువల్ల గంగ జహ్నుసుత అయింది, కనుక గంగను జాహ్నువీ అన్నారు.

గంగ యథాప్రకారము భగీరథ రథమువెంట బయలుదేరింది. ఆయన సాగ రములోకి పోయినాడు. ఆయనతోపాటు గంగకూడా సముద్రములోకిపోయింది. ఆయన అక్కడనుంచి పాతాళలోకములోకి పోయినాడు. గంగా ఆయనవెంట పాతాళములోకి పోయింది.

అక్కడ భగీరథరాజర్షి తన పితామహుల భస్మరాసులను గంగకు చూపించి నాడు. ఆ మహామహుడి ప్రయత్నము సఫలము చేయడానికి గంగ ఆ భస్మ రాసులమీద ప్రవహించింది. సాగరులు అందరూ అంతట నిష్పాపులు అయి వారు. స్వర్గకులు అయినారు.

౪౪

గంగా ప్రవాహము సాగరుల భస్మరాసులను ముంచివేయగానే బ్రహ్మ దేవుడు వచ్చి భగీరథుణ్ణి చూచి “ఓ రాజకార్యాలమా, అరచైవేల మంది సాగ రులున్నూ తరించినారు. స్వర్గలోకము పోయినారు. సముద్ర జలాలు ఇంకి పోకుండా ఉండేటంతవరకున్నూ సాగరులు దేవలోకములో దేవతల మాదిరిగా

సర్వసౌఖ్యాలూ అనుభవిస్తూ ఉంటారు. ఈ గంగను నీవు తండ్రివి అని భూలో కములో అందరూ చెప్పకొంటారు. అందువల్ల ఈ గంగను భాగీరథి అంటారు. ఈ గంగ స్వర్గము ద్వైత పాతాళ లోకాలలో ప్రవహించింది కనుక త్రిపథగ అయింది. ఓరాజా, ఇక నీవు ఈ గంగాజలాలతో నీ పితరులు అందరికీ గౌర్య దకాలు వదిలి పెట్టవలసింది. అంతటితో నీ ఆధీష్ఠము సెరవేరుతుంది.”

ఓ భగీరథ మహారాజా, పరమ ధార్మికుడు అనీ మహాపరాక్రమవంతుడు అనీ ప్రసిద్ధికెక్కిన నీ ముత్రాత సగర చక్రవర్తి ఈ గంగను భూమి మీదికి రప్పించవలెను అని ఎంతో ఆలోచించి మనోరథము ఈజేరకుండానే స్వర్గ తుడు అయినాడు. అప్రతిమాన లేజోవంతుడు అయిన నీ తాత అంశుమంతుడు ఈ గంగను ఈ భూమిమీదికి తేవలెను అని పెద్ద ప్రయత్నముచేసి కాలఘర్మము చెందినాడు. నీ తండ్రి దిలీపుడు - రాజర్షి - మహాగుణవంతుడు - త్కృతఘర్మము తప్పనివాడు. ఈ గంగను భూమిమీదికి తెప్పించ వలెను అనుకొని ఉపాయము తెలుసుకోకుండానే స్వర్గతుడు అయిపోయినాడు. నీ పెద్దలకు ఎవరికీ చేతకాని ప్రయత్నము నీవు చేసినావు. నీ ప్రయత్నము సఫలము అయింది. నీవు పరమ యశస్వి అయినావు. నీ నుంచి ఈ భూమిమీద గంగ అవతరించింది. నీకు ధర్మ ప్రతిష్ఠ లభ్యము అయింది.

ఓ రాజోత్తమా, ఈ గంగాజలము సముద్రజలము వంటిదికాదు. సర్వకాల సర్వావస్థలలోనూ స్నానయోగ్యముగానూ పానయోగ్యముగానూ ఉంటుంది. నీవున్నూ ఈ గంగానదిలో స్నానము చేయవలసింది. పరిశుద్ధుడవు అవుతావు. నీకు శుభము అవుతుంది పుణ్యము వస్తుంది” అంటూ అంతర్ధానము అయి పోయినాడు.

ఓ రామా, ఆయశస్వి భగీరథ మహారాజా గంగాస్నానముచేసి పరిశుద్ధుడు అయి సాగరులు అందరికీ యధాకాస్త్రముగా యధాక్రమముగా ధర్మోపకౌలు వదిలినాడు. అయోధ్యా పట్టణానికి పోయినాడు. రాజ్యపాలనము ఆరంభించి నాడు. ఆయన పరిపాలనములో సకలార్థాలూ సమృద్ధముగా వర్ధిల్లివి. ప్రజలు ఏ దిగులూ ఏ పీడా లేకుండా సుఖపడ్డారు. సంతోషపడ్డారు.

ఓ రామా, నీవు అడిగిన గంగా వృత్తాంతము ఆంత చెప్పినాము. ఇదిగో సంధ్యాకాలము అతిక్రమించ పోతూ ఉంది” అంటూ విశ్వామిత్ర మహర్షి లేచినాడు.

౪౫

రామ లక్ష్మణులు ఎంతో విస్మయము అయిపోయి “ఓ బ్రహ్మా, తాము చెప్పిన గంగావతరణమూ గంగాసాగరప్రవేశమూ అత్యద్భుతముగా ఉంది. పరమపావనము అయిన కథ చెప్పినారు” అని విశ్వామిత్ర మహర్షిని స్తోత్రము చేసినారు.

వారు అందరూ ఆ రాత్రి ఆక్కడనే గడిపినారు.

రామ లక్ష్మణులు పడుకొన్నారే కాని గంగావతరణాన్ని గురించి చాలా సేపు ఆలోచించి ఆలోచించి నిద్రిపోయినారు.

తెల్లగా తెల్లవాచిపోయింది. విశ్వామిత్రమహర్షి నూర్యోదయము అయ్యే టప్పటికి ప్రాతరాష్మికాలు ముగించుకొని ప్రయాణోన్ముఖుడు అయినాడు. రామలక్ష్మణులున్నా వారి ఆహ్వానములను పూర్తిచేసుకొని విశ్వామిత్రమహర్షికి సమస్కారము చేసినారు.

అంతట రాముడు “ఓ తాపసోత్తమా, కడచిన రాత్రి చాలా పవిత్రము అయింది. వినవలసినకథ విన్నాము. ఆ కథనుగురించి ఆలోచిస్తూ ఉండగానే రాత్రి ఇట్టే గడచిపోయింది. స్వామీ, తమకోసము నావ నిద్ధముగా ఉంది. కూర్చుండటానికి ఆస్తరజాలు చక్కగా అమర్చి ఉన్నవి. ఈ పుణ్యనదిని ఇప్పుడే చాటిపోదాము.” అన్నాడు.

అంతట విశ్వామిత్రమహర్షి రామలక్ష్మణులూ తక్కిన మహర్షులూ ఆ నావ ఎక్కి గంగానదివిదాటి ఉత్తరపు గట్టుకుపోయినారు. అక్కడి రామ ణీయమకము మాస్తా కొంచెము సేపు ఆగి ఆతరువాత వారు అందరూ వేగముగా నడువసాగినారు.

వారికి విశాలాపట్టణము కనిపించింది. అది చాలా అందము అయింది. రాముడు విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచి “స్వామీ, ఈ పట్టణము స్వర్గధామముగా కనిపిస్తూ ఉంది. ఇది ఏరాజవంశీయులదో తెలుసుకోవలెను అని భుతూహలముగా ఉంది. తాము చెప్పవలెను” అన్నాడు.

“ఓ రామా, ఈ విశాలాపట్టణ పూర్వవృత్తాంతము ముందుగా చెప్పతాను. వినవలసింది. కృతయుగములో దితి పుత్రులు మహాబలవంతులుగానూ అదితి పుత్రులు మహాధార్మికులుగానూ ఉంటూ ఉండేవారు.

అనారోగ్యమూ వార్ధక్యమూ మృతీలేకుండా ఉండడానికి ఉపాయము ఏమిటి అని వారు అందరూ వికము అయి ఆలోచించ సాగినారు. పాలకడలిని

చిలికి లే ఆమృతము పుట్టుతుంది అనీ ఆ ఆమృతాన్ని త్రాగితే జరామరణాలూ అనాగోగ్యమూ లేకుండా పోతవి అనీ వారు నిశ్చయించినారు.

దైత్యులూ ఆదిత్యులూ మంధరపర్వతాన్ని కవ్వముగానూ వాసుకి అనే మహాసర్పాన్ని కవ్వము త్రాడుగానూ చేసి ఊరసముద్రాన్ని చిలకడము మొదలు పెట్టినారు. ఆ విధముగా వారు చాలాకాలము ముగించినారు. అప్పుడు వాసుకి ముఖాలు అన్నీ విషము కక్కడము మొదలు పెట్టినవి. ఆ మహాసర్పము మంధరపర్వతములో రాళ్లను అన్నిటినీ కరచడము మొదలు పెట్టింది. అంతట ఆ మహాసముద్రములో హలాహలము అనే విషము మంటలు మండుతూ పైకి లేచింది. ఆ మంటలకు దేవ దానవ మానవ సహితము అయిన ఈ జగత్తు అంతా దగ్ధము అయ్యేట్లుగా కలిసింది. సమస్త ప్రాణజోటినీ కాపాడే దుద్రుణ్ణి దేవతలు శరణము వేడినారు. మహావిష్ణువున్నూ శిఖచక్రధారి అయి అక్కడికి వచ్చినాడు. అయిన శూల భృత్తునుమాచి నవ్వుతూ “ఓ దుద్రుడా, నీవు ఈ దేవతలకు అందరికీ అగ్రజుడవు. కాబట్టి ఈ ఊరసముద్ర మథనములో మొట్టమొదట పుట్టిన దానిని నీవు అగ్రనైవేద్యముగా స్వీకరించవలెను”. అని చెప్పినాడు.

శివుడు దేవతల భయాన్ని గమనించినాడు. మహావిష్ణువు చెప్పింది ఆలోచించినాడు. అంతట ఆ మహాభయంకరముఅయిన హలాహలాన్ని ఇచ్చే త్రాగి వేసినాడు.

దేవదానవులు ఊరసముద్రాన్ని తిరిగి ముగించడము మొదలు పెట్టినారు. కవ్వముగాఉన్న మంధరగిరి పాతాళలోకమువరకూ దిగబడిపోవడము మొదలు పెట్టింది. అప్పుడు దేవతలు విష్ణుమూర్తినిమాచి “ఓ మహాబాహూ! నీవే మాకు దిక్కు. ఈ మంధరగిరిని నీవు తప్ప మరీ ఎవరూ లేవనెత్తలేరు. కాబట్టి నీవు దీనిని లేవనెత్తి మమ్ములను కాపాడవలెను” అంటూ ప్రార్థించినారు.

విష్ణుమూర్తి తాచేలరూపము ధరించినాడు. ఆ పాలసముద్రములోకి పోయి తన వీపున ఆ మంధరగిరి నిలబడి ఉండేట్లుగా పడుకొన్నాడు.

ఆ మహావిష్ణువు పురుషోత్తముడు. సమస్తలోకాలకూ పరమాత్మ. మంధరగిరి దిగబడిపోకుండా కాపాడినాడు. అంతేకాదు. ఆ పర్వత శిఖరాన్ని పట్టుకొని దేవతలకు తోడుపడ్డాడు.

అప్పుడు ఆ పాలకడలిలో నుంచి ఒక చేతిలో దండము రెండవ చేతిలో కమండులుపు పట్టుకొని ధన్వంతరి పుట్టుకొని వచ్చినాడు.

ఆ తరువాత ఆ సముద్రములోనుంచి ఒక రసము బయలుదేరింది. ఆ రసములోనుంచి నుంచి వర్షస్వీనులుఅయిన ఆరవైకోట్లమంది కన్నె పడుచులు పుట్టుకొని వచ్చినారు. రసములో నుంచి పుట్టుకొని వచ్చినందువల్ల వాండ్లను అప్పరసలు అన్నారు. వాండ్లతోపాటు లెక్కపెట్టనలవికొని అంతమంది వాండ్ల పనికలైలున్ను పుట్టుకొని వచ్చినారు. ఆ అప్పరసలను పెండ్లిచేసుకోడానికి దైత్యులూ ఇష్టపడలేదు. ఆదిత్యులూ ఇష్టపడలేదు. అందువల్ల వాండ్లు భోగముపడుచులు అయినారు.

అంతట ఆ పాలసముద్రములో నుంచి వరుణదేవుడి కూతురు వారుణీ అనే మరాధిదేవత బయటికి వచ్చింది. ఆ సురను పుచ్చుకోడానికి దైత్యులు ఇష్టపడలేదు. ఆదిత్యులు ఆ సురను స్వీకరించినారు. అందువల్ల అప్పటినుంచీ ఆదిత్యులు సురలు అయినారు. సురను పుచ్చుకోనందువల్ల అప్పటినుంచీ దైత్యులు అసురులు అయినారు.

ఆ సురాగ్రహణమువల్ల దేవతల దేహాలు పులకలెత్తినవి. మహదానందము అనుభవించినారు.

ఆ తరువాత ఆ పాలసముద్రములోనుంచి గుర్రాలలో మేటిఅయిన ఉచ్చైశ్రవమూ మణులలో నాణ్యము అయిన కొస్తుభమూ పుట్టుకొని వచ్చినవి.

చివరకు ఆ పాలసముద్రములో అమృతము ఉద్భవించింది.

ఆ అమృతముతోసము దేవదానవులు పోట్లాడుకోటము మొదలుపెట్టినారు. దితిపుత్రులను అనేకులను అదితిపుత్రులు చంపివేసినారు. కులక్షయము అయ్యేటంత పోరాటము సాగింది. అప్పుడు దైత్యులు రాక్షసులతో ఏకముఅయి దేవతలను ఎదుర్కొన్నారు. ఆ యుద్ధానికి ముల్లోకాలూ తల్లడిల్లిపోయినవి. సర్వమూ నాశనము అయిపోతూ ఉంది. అప్పుడు మహావిష్ణువు మోహినీవేషముతో వచ్చి అందరినీ మాయచేసి అమృతాన్ని అపహరించినాడు. అంతట అడ్డము వచ్చినవారిని అందరినీ పిండి పిండి చేసివేసినాడు.

ఆ ఘోరసంగ్రామములో దైత్యులను అందరినీ దేవతలు చంపివేసినారు.

దితిపుత్రులు అందరూ హతముఅయిపోయిన తరువాత దేవేంద్రుడు అమృతాన్నీ త్రిలోకరాజ్యాన్నీ సంపాదించి సమస్తలోకాలనూ పరిపాలించసాగినాడు.

౪౬

ఓ రామా, కొడుకులు అందరూ చనిపోయినందుకు దితి మహాఘోరముగా ఏడ్చింది. భర్త అయిన కాశ్యపుణ్ణి చూచి “నాథా, మీ పుత్రులు

అదిత్యులు అమితబలవంతులు. వారు నా పుత్రులను అంధరిని చంపివేసినారు. ఇప్పుడు నేను పుత్రులు లేని దానిని అయినాను. ఇంద్రుణ్ణి జయించేటంత శక్తిమంతుడు అయిన పుత్రుణ్ణి తాము నాకు అనుగ్రహించవలెను. నేను ఎటు వంటి నియమాలతో నైనా తపస్సు చేస్తాను" అంటూ వేడుకొన్నది.

కాశ్యపుడు పరమగుఃఖములో ఉన్న దితితో "అట్లాగేను. మంచిది. నీకు మేలు అవుతుంది. అయితే నీవు పుత్రుణ్ణి కనెటంతవరకున్నా క్రతర్థిణి కుచిగా ఉండవలెను. నీవు చివరవరకూ కుచిగా ఉండకలిగిట్లయితే దేవేంద్రుణ్ణి సంహారముచేసి ముల్లోకాలూ ఏలేవుతుడు నీకు పుట్టుతాడు" అని చెప్పి ఆమెను ఊరడించినాడు. ఆమె కేహన్ని అంతా నిమగ్నతూ ఆమెకు స్వస్తి చెప్పి అంతట ఆయన తపస్సు చేసుకోదానికి వెళ్ళిపోయినాడు.

పరమ సంతోషముతో దితి కుశేష్టవము అనే ప్రదేశానికి ప్రయాణము అయింది. దేవేంద్రుణ్ణి జయించే కొడుకును కనడానికి సుదూరము అయిన తపస్సు చేయడము మొదలు పెట్టింది.

ఒక రాత్రు, దితి తపస్సుచేయడానికి పోవడము వెయ్యికన్నుల దేవేంద్రుడు కనిపెట్టినాడు. ఆయన మహామేధాసంపన్నుడు. నీతిజ్ఞుడు. ఆమెకు ఉపచారాలు చేయడానికి ఆమె వెనుకనే పోయినాడు. అగ్నినీ మళెలనూ సమిథలనూ కందమూలఫలాలనూ ఇంకా ఆమెకు కావలసిన వాటిని అన్నిటినీ ఆమెకు అందించసాగినాడు. ఆమె షస్సిహోయింపుడు ఆమె ఒళ్ళు పట్టేవాడు. అదీ ఇదీ ఆనకుండా ఆమె శ్రేమాపనయనానికి అవసరము అయిన ఏవనిని అయినా చేయసాగినాడు. ఇంద్రుడు ఆ విషయముగా ఉపచారాలు చేస్తూ ఉంటే ఆమె ఎంతో సంతోషపడ్డది. ఆయనను ఎంతో మెచ్చుకొన్నది.

ఆమె ప్రసవించే సమయము ఆసన్నము అయింది. ఆమె సంతోషాతిశయముతో "ఒక సుకేంద్రా, ఇక కొద్దిగోజులలో నీకు తమ్ముడు పుట్టుతాడు. నిన్ను జయించేవాడు నాకు పుట్టవలెను అని నీ తండ్రిని నేను యాచించినాను. ఆయన 'అట్లాగేను' అని వరము ఇచ్చినాడు. అందువల్ల త్రిలోక విజయము నాకు పుట్టబోతున్నాడు. అయితే నీ మీదికి యుద్ధానికి బయలుదేరకుండా నేను నా కుమారుణ్ణి సమాధానపరిచి నీతో స్నేహముగా ఉండేట్లు చేస్తాను. నీవు ఏ దిగులూ లేకుండా నా పుత్రుడి సాహాయ్యముతో ముల్లోకాలూ ఏలుతూ ఉండవచ్చును" అని చెప్పింది. మిట్టమధ్యాహ్నము అప్పుడు ఆమె కునికింది. నిద్రాపారవశ్యములో ఆమె తలపిన కాళ్ళూ కాళ్ళకట్టున తల పెట్టుకొని తల విరబోసుకొని నిద్రపోయింది.

దేవేంద్రుడు ఆమెను మచినాడు. సందు దొరికింది అని సంతోష పడ్డాడు. యోగశక్తితో ఆమె గర్భములో చొరబడ్డాడు గర్భములో ఉన్న శిశువును తన క్రూరముతో నరికివేయ సాగినాడు. ఆ గర్భస్థశిశువు రోదనము చేస్తూ ఉంటే దేవేంద్రుడు మారుదః (విశవకు) మారుదః (విశవకు) అంటున్నాడు. అప్పుడు దితికి మెలకువవచ్చి “చంపనద్దు చంపనద్దు” అని అరిచింది. కాని దేవేంద్రుడు ఆ గర్భాన్ని అప్పటికే విడు ముక్కలుగా నరికివేసినాడు.

మాతృవచనగౌరవముతో దేవేంద్రుడు ఆమె గర్భములో నుంచి బయటికి వచ్చి వ్రజాయుగము చేతిలోనే ఉందుకొని నమస్కారము చేసి “అమ్మా నీవు వ్రతనిష్ఠాభంగము అవుతుంది అని అనుకోకుండా తల విరబోసుకొని కౌశ్ల కట్టిన తలపెట్టుకొని నిద్ర పోయినావు. నీవు అశుచివి అయిపోయినావు నాకు సందు దొరికింది. దొరికినప్పుడు శత్రువును సంహరించడము ఎవరికి అయినా నిరుపమ ధర్మము. యుద్ధములో నన్ను చంపివేయ కలవాడు నీ కడుపులో ఉన్నాడు. అందువల్ల నీ గర్భాన్ని నేను విడుతునకలు చేసినాను. అమ్మా, నీవు నన్ను మన్నించవలెను” అన్నాడు.

౪౭

ఓ రామా, తన గర్భము విడు తునకలు అయిపోయినందుకు దితి ఎంతో దుఃఖించింది. ఎదిరించడానికి అలవికాక దేవేంద్రుణ్ణి మచి సానునయముతో “నాయనా, బలనూదనా, నా అపరాధము వల్లనే నా గర్భము ముక్కలు అయిపోయింది నీ తప్పు విమోచితు. నా గర్భము ఎట్లాగూ పాడు అయిపోయింది, కనుక నీవు ఇప్పుడు నాకు ఒక ఉపకారము చేయవలెను. విడు ముక్కలు అయిపోయిన నా గర్భము విడు లోకాలలో వాయు సమూహాలకు అధిపతులు అయ్యేట్లు నీవు చూడవలెను. ఒకడు బ్రహ్మలోకములోనూ ఒకడు ఇంద్ర లోకములోనూ ఒకడు అంతరిక్షములోనూ తక్కిన నలుగురూ నాలుగు దిక్కులనూ సంచారముచేయ నివ్వవలెను. వాండ్లను విడుగురినీ అందరూ మరుద్గణాలు అనవలెను. ఈ విధముగా చేయడానికి నీవు ఒప్పుకోవలెను” అని చెప్పింది.

దేవేంద్రుడు ఆమెకు నమస్కారము చేసి “అమ్మా, నీవు చెప్పినట్లు చేస్తాను. సంతోషము వద్దు. నీ సంతానము దేవతలకు మల్లే సంచరించేట్లు చేస్తాను” అన్నాడు.

ఆ తపోవనములో ఆ తల్లికొడుకూ ఈ విధముగా ఒప్పందము చేసుకొని స్వర్గలోకానికి వెళ్ళిపోయినారు.

ఓరామా ఆ తపోవనమే ఇది. దితి తపస్సు చేసిందిన్నీ దేవేంద్రుడు ఆమెకు ఉపచారాలు చేసిందిన్నీ ఈ ప్రదేశములోనే. ఇక్కడనే ఇవ్వోకు కున్నా అలంబుసాదేరికిన్నీ విశాలుడు ఆ నేవాడు పుట్టినాడు. ఆ విశాలుడు అతి ధార్మికుడు. ఆతడే ఈ విశాలా పట్టణాన్ని కట్టించినాడు.

ఆ విశాలుడికి మహాబలవంతుడు అయిన హేమచంద్రుడు పుట్టినాడు. ఆ హేమచంద్రుడికి సుచంద్రుడున్నా ఆ సుచంద్రుడికి ధూమాశ్వకున్నా ఆ ధూమాశ్వకుడికి సృంజయుడున్నా సృంజయుడికి సహదేవుడున్నా పుట్టినారు.

సహదేవుడు శ్రీమంతుడు. మహా ప్రతాపవంతుడు. ఆయనకు సుధార్మికుడు అయిన కుశాశ్వకుడు పుట్టినాడు. ఆ కుశాశ్వకుడికి మహావీరజోవంతుడూ అమితపరాక్రమవంతుడూ అయిన సోమదత్తుడు పుట్టినాడు. ఆ సోమదత్తుడికి కాకుత్స్థుడు పుట్టినాడు. ఆ కాకుత్స్థుడి పుత్రుడు సుమతి.

ఆ సుమతి ఇప్పుడు ఈ విశాలా నగరములో రాజ్యపాలనము చేస్తూ ఉన్నాడు. ఇతడు కీచితలతో సరిసమానము అయినవాడు. దుర్జయుడు. ఈ వైశాలికవంశీయులు ఆంధరూ దీర్ఘాయష్టవంతులు. ఆంధిరూ మహాధార్మికులు గానూ పీఠ్యవంతులు గానూ రాజ్యపాలనము చేస్తూ వచ్చినారు.

“రామా, మనము ఈ రాత్రి ఈ విశాలా పట్టణములో సుఖముగా గడుపుదాము. రేపుఉదయము ప్రయాణము అయిపోయి జనక మహారాజునుమాదాము” అన్నాడు విశ్వమిత్రమహర్షి.

విశ్వమిత్ర మహర్షి తన పట్టణప్రాంతానికి వచ్చినట్టు సుమతికి తెలిసింది. అంతట ఆయన బంధువులనూ ఉపాధ్యాయులనూ వెంటపెట్టుకొని విశ్వమిత్ర మహర్షికి స్వాగతము చెప్పడానికి ఎదురుగుండా వచ్చి నమస్కారముచేసి పూజించి కుశలము అడిగి తెలుసుకొని “ఓ మహామనీ, తమకు స్వాగతము. తమకు నా మీద ఎంతో అనుగ్రహము ఉండటము నుంచి తాము ఇటు వచ్చినారు. తమ దర్శన భాగ్యము నాకు అయాచితముగా లభ్యము అయింది. నేను ఇప్పుడు ధన్యుడను అయినాను. నా కన్నా ధన్యుడు మరి ఒకడు ఉండడు” అంటూ ఉప్పొంగి పోయినాడు.

౪౮

అంతట ఆ సుమతి విశ్వమిత్రమహర్షితో “ఓ బ్రహ్మర్షీ, ఈ చిన్న వాండ్లు ఎవరు. ఖడ్గ ధనుర్ధరులు అయి వీనుగులవలె గంభీరముగానూ, సింహాలవలె

అప్రతిహతముగానూ పెద్దపురుషులవలె భయంకరముగానూ ఆహోతులవలె సవిలాసముగానూ పాడచారులు అయి మీ వెంట ఎందుకువస్తున్నారో చెప్పవలెను” అన్నాడు.

అంతట విశ్వామిత్రమహర్షి సిద్ధాశ్రమములో యజ్ఞము ఆరంభించటమూ రామలక్ష్మణులను పిలుచుకొని పోవటమూ వారు రాక్షసులను సంహారము చేయుటమూ మొదలు అయిన విషయాలు అన్నిటినీ సుమతికి తెలియ చెప్పినాడు.

అప్పుడు సుమతి పరమసంతోషముతో రామలక్ష్మణులను యథార్హముగా సత్కరించి ఆ అతిథులను అందిరినీ తన భవనానికి తీసుకొని పోయినాడు.

ఆ నాడు వారు అందరూ సుమతి సపర్యలను సంతోషముగా అనుభవించినారు. మరునాడు ఉదయము వారు అందరూ మిథిలానగరానికి ప్రయాణము అయిపోయినారు.

మిథిలా నగరము కళ్ళ పడగానే ఘునిజనులు అందరూ ఉప్పొంగిపోయి జనక మహారాజునూ మిథిలానగరాన్నీ ప్రశంసింప సాగినారు.

ఆ సమీపములో రాముడు ఒక నిర్జనవనాన్ని చూచినాడు. అది పాడు బడిపోయిన మున్యాశ్రమముగా తోచింది. విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచి “మహాత్మా, ఇది ఒకప్పుడు శ్రీ మంత్రము అయిన పుణ్యాశ్రమము అయినట్లుగా తోస్తూ ఉంది. అట్లాఅయినట్లయితే పూర్వము ఇది ఎవరి ఆశ్రమమో మహర్షులు ఈ ప్రదేశము ఎందుకు వదిలి పెట్టి పోయినారో చెప్పవలెను” అని అడిగినాడు.

“రామా, చక్కగా ఊహించినావు, సంతోషము. ఇదివరకు ఈ ఆశ్రమము ఏ మహాత్ముడిదో, ఆ మహాత్ముడు ఎందుకు కోపము వచ్చి ఈ ఆశ్రమము పాడుబెట్టి పోయినాడో చెప్పతాను. వివరించింది”

“ఇది పూర్వము గౌతమమహర్షి ఆశ్రమము. అప్పుడు ఈ ఆశ్రమము దివ్యముగా ఉంటూ ఉండేది. దేవతలు సహితము ఈ ఆశ్రమపదాన్ని ఎంతో ప్రశంసిస్తూ ఉండేవారు. ఇక్కడనే గౌతమమహర్షి ఆయన భార్య అవాల్యతో బహుకాలము తపస్సు చేసినాడు.

గౌతమమహర్షి లేనిసమయము కనిపెట్టి దేవేంద్రుడు గౌతముని వేషము వేసుకొని ఈ ఆశ్రమపదిములోకి వచ్చినాడు. ఆ సహస్రాక్షుడు అవాల్యను చూచి “ఓ ఒప్పలకుప్పా, కామర్థినులకు ఋతుకాలముతో నిమిత్తములేదు. ఓ శిష్యాగీ, నేను ఇప్పుడు నీతో కలియవలెను అని వచ్చినాను” అన్నాడు.

ఆ మనివేషగురుడు గౌతమమహర్షి కాడు అనీ దేవేంద్రుడు అనీ అహల్య గుర్తించింది. అయితే అప్పుడు ఆమె బుద్ధి బుగ్గిఅయిపోయింది. తనను కలియ వలెను అని దేవరాజు అంతటివాడు వచ్చి అడిగినందుకు ముసిసిపోయింది. కుతూ హలము వేసింది. దారితప్పింది.

అంతట అహల్య ఇంద్రుణ్ణి చూస్తూ “ప్రభో నేను కృతార్థురాలు అయినాను. ఇప్పుడే నీవు ఎవరికంటనూ పడకుండా ఇక్కడనుంచి వెళ్లిపో. ఈ విషయము ఎవరికి తెలియకుండా ఉంచు. నీమర్యాదా నామర్యాద కాపాడు. త్వరగా నీవు వెళ్లిపోవలెను” అన్నది.

దేవేంద్రుడు నవ్వుతూ “ఓ సుశ్రోణీ నేనూ సంకుప్తుణ్ణి అయినాను. నా దారిన నేను పోతున్నాను” అంటూ బయలుదేరినాడు.

నదీ తీర్థములో స్నానముచేసి ఒక చేతిలో సమిధలూ ఇంకో చేతిలో దిర్భలూ పట్టుకొని అగ్నిహోత్రుడి మాదిరిగా ప్రజ్వరిల్లుతూ గౌతమ మహర్షి ఆశ్రమపదములోకి వస్తూఉన్నాడు. ఎట్టఎదుట దేవేంద్రుడు కనుపించినాడు.

ఆ తపోఽలసంపన్నుణ్ణి దేవదానవులు ఎవరూ ఎదిరించలేని ఆ శక్తిమంతుణ్ణి దేవేంద్రుడు చూచినాడు. భయచకితుడు అయినాడు. ముఖము వెలాలేలా పోయింది.

ఆ దేవేంద్రుణ్ణి గౌతమమహర్షి తేరిపారచూచినాడు. దుర్వృత్తము అంతా ఆ మహర్షికి గోచరించింది. పరమక్రద్ధుడు అయిపోయి “ఓ దుర్మతి నావేషములో వచ్చి నీవు చేయరాని పని చేసినావు. నీ అండాలు తెగిపోవలెను” అని శాపము పెట్టినాడు.

గౌతముడి నోటివెంట వెలువడిన వాక్యాలు పూర్తి కాకపూర్వమే దేవేంద్రుడి వృషణాలు తెగిపడిపోయినవి.

అంతట గౌతమ మహర్షి అహల్యను చూచి “ఈ ఆశ్రమపదము పాడుబడి పోవలెను. నీవు కూడూ నీళ్లూ లేకుండా బూడిదలో పొర్లాడుతూ ఎవరికంటనూ పడకుండా గాలి పీల్చి బ్రతుకుతూ తపస్సుచేస్తూ ఇక్కడనే పడి ఉండు” అని శపించినాడు.

అహల్య రోదించింది. వేడుకొన్నది. గౌతముడు కొంత కాంతించి “ఓ అహల్య ఒకానొక కాలానికి దశరథరాముడు ఇక్కడికి వస్తాడు. అప్పటికి ఈ ప్రదేశము పాడుబడిపోయి భయంకరముగా ఉంటుంది. అతడు వచ్చి నిన్ను చూస్తాడు. అతని దర్శనమువల్ల నీవు పరిసద్గురాలవు అవుతావు. అప్పుడు నీవు

ఆయనకు ఆతిథిసత్కారాలు చేయవలెను. అంతట నీవు భయమోహవివర్జితవు అవుతావు. నీకు యథార్థాపము వస్తుంది. ఆతరువాత నీవు నాతో సుఖముగా ఉండవచ్చును” అన్నాడు.

అంతట గౌతమ మహర్షి ఈ ఆశ్రమపదాన్ని వదిలిపెట్టి తపస్సు చేసుకోడానికి పద్దులూ చారణులూ సంచరించే హిమవత్పర్వత శిఖరానికి వెళ్లిపోయినాడు.”

౪౯

దేవేంద్రుడు అండాలు తెగిపోయినందువల్ల దిగులుపడిపోయినాడు. దేవతలను అందరినీ పిలిపించి “ఓ దేవతలారా, గౌతమ మహర్షి మనలను అందరినీ పదవీమృతులను చేయడానికి తపస్సు తలపెట్టినాడు. నేను ఆయన తపస్సు విఘ్నము చేయడానికి ఆయన ఆశ్రమపదానికి పోయినాను. ఆయనకు కోపము తెప్పించుముకన్నా నాకు మార్గాంతరము కనిపించలేదు. అందుకోసము ఆయన భార్య అహల్యతో నేను పోయినాను. నామీద ఆయనకు పట్టరాని కోపము వచ్చింది. నా వృషణాలు ఊడిపోవలెను అని శాపము పెట్టినాడు. అహల్యను కూడా శపించి ఆయన తపోవ్రతము భంగము అయిపోయినందువల్ల ఈ ఆశ్రమపదమువదిలిపెట్టిపోయినాడు. దేవకార్యము నేను ఈవిధముగా చక్క పెట్టినాను. కొట్టి మీరు అందరూ నాకు మళ్ళీ అండాలు వచ్చే ఉపాయము ఆలోచించవలెను. సాయము చేయవలెను” అని ప్రార్థించినాడు.

అంతట దేవతలు అందరూ అగ్ని దేవుడివెంట బయలుదేరి పితృదేవతల దగ్గరకు పోయినారు. జరిగింది అంతా చెప్పినారు. ఆ పితృదేవతలు మేషాండాలు తీసి దేవేంద్రుడికి అందించినారు. అప్పటి నుంచీ దేవేంద్రుడు మేషాండుడు అయినాడు.

రామా, అప్పటినుంచీ ఈ ప్రదేశములో అహల్య అతి కఠిన నియమాలతో తపస్సుచెస్తూ నీరాక ఎదురుచూస్తూ ఉంది. ఇప్పుడు ఆమె దేవతా స్వరూపిణి. నీవు ఆమెను చూడవలెను. నీ దర్శనమువల్ల ఆమె తరిస్తుంది” అన్నాడు విశ్వమిత్ర మహర్షి. అంతట వారు ముగ్గురూ మహారణ్యముగా ఉన్న ఆ మున్యాశ్రమములోకి పోయినారు.

అంతవరకూ దేవదానవమానవులకు ఎవరికీ చూడవలవికాకుండా తపోదీప్తులతో లేజరిల్లుకూడా ఉన్న ఆ మహాభాగను ఆ అహల్య దేవిని అప్పుడు రాముడు చూచినాడు.

బ్రహ్మదేవుడు ఆత్రేయత్నముతో సృష్టించిన ఆమె ఆతిమానుషరూపము గౌతమవాక్యార్థి శిరసావహించి కళోరనియమాలతో తపస్సు చేయ నారంభించినందువల్ల ఛాయమాత్రము ఆయిపోయింది. వృక్షతావుష్ప పటలాలు ఆవరించినందువల్ల ఆమెలావణ్యము పొగమందులో ముద్బుజమాటుకు పోయిన నిండుచందురిడి నెన్నెలవలె ఆయిపోయింది. ఆమె దేహకాంతులు ఉదకమగ్గములో ప్రతిఫలించిన ప్రదీప్తరూప్యకేశాలవలె దుర్నిరీక్షము ఆయిపోయినవి. ఆమె విగ్రహము ధూమచ్ఛన్నము ఆయిన అగ్నిహోత్రజ్వాలవలె ఆయిపోయింది.

అట్లాఉన్న అఅహల్యాదేవి రాముణ్ణి చూచింది. రామ సంవర్ధనముతో ఆమె పాపవిముక్తా శాపవిముక్తా అయింది.

అంతట ఆమె యథార్థరూపముతో ముల్లోకాలవారికి కనిపించింది. ఆమెను అందరూ చూచినారు. ఆమె తపస్సు మెచ్చుకొన్నారు. గౌతమముహర్షి చెప్పిపోయినట్లుగా ఆమె రామలక్ష్మణులకు సాష్టాంగసమస్కారము చేసింది. అర్హ్యపాద్యారులు ఇచ్చింది. అతిథిసత్కారము చేసింది.

అది తెలిసి గౌతమ మహర్షి అప్పుడు అక్కడికి వచ్చినాడు. ఆ తపోబల విశుద్ధాంగిని చూచినాడు. అప్పుడు దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పూలవాన కురిసింది. గంధర్వులు పాడినారు. అప్పరసలు ఆడినారు.

ఆ మునిదంపతులు అత్యంతానందముతో రామలక్ష్మణులనూ విశ్వామిత్ర మహర్షినీ మిగతామహర్షులనూ చక్కగా సమాధానించినారు.

౧౦

విశ్వామిత్రమహర్షి రామలక్ష్మణులతోనూ శక్తిమహర్షులతోనూ అక్కడనుంచి ఈశాన్యదిక్కుగా మిథిలాపట్టణానంతరప్రయాణము అయిపోయినాడు. వారు అందరూ జనకమహారాజు యజ్ఞవాటిక చేరినారు. రాముడు అప్పుడు విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి “స్వామీ ఈ యజ్ఞవాటము చక్కగానూ సర్వసమృద్ధముగానూ ఉంది. వేదాధ్యయనపరాయణులు ఆయిన బ్రాహ్మణులు అనేక దేశాలవారు ఎటుచూచినాకనపడుతున్నారు. ఋషివాటికలువందల కొద్దీ బండ్లతో కిటకిటలాడుతూ ఉన్నవి. ఇప్పుడు మనము ఎక్కడవిడిది చేయవలెనో మీరు నిర్ణయించవలెను” అని చెప్పినాడు.

వారు అందరూ విడిది చేయడానికి జనసమృద్ధము లేకుండా విచిక్తముగా ఉన్న ఒక ఛెరువుగట్టు విశ్వామిత్రమహర్షి చూపించినాడు.

విశ్వామిత్రమహర్షి రాక జనకమహారాజుకు తెలిసింది. తత్క్షణమే పురోహితుడు శతానందుణ్ణి వెంటబెట్టుకొనివచ్చి వినయ విధేయతలు ఉట్టిపడుతూ విశ్వామిత్రమహర్షి దర్శనము చేసినాడు. అంతలో జనకమహారాజు ఋత్విజులూ మొదలఅయినవారు అక్కడికివచ్చి ధర్మవిహితముగానూ సమంత్రకముగానూ అర్చ్యమూ పాద్యమూ మధుస్కరమూ విశ్వామిత్ర మహర్షికి సమర్పించినారు. ఆ సత్కారాలకు ఆయన ఎంతో సంతోషముతో “రాజా నీవు కుశలముగా ఉంటూఉన్నావా, నీ యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా సాగుతూఉందా” అని అడిగి తెలుసుకొన్నాడు. శతానందుణ్ణి తక్కిన ఋత్విజులనూ కుశలప్రశ్న చేసినాడు. ఆయన అదరాతిశయానికి వారు అందరూ ఎంతో సంతోషించినారు. విశ్వామిత్రమహర్షి మొదలఅయినవారు కూర్చుండటానికి జనకమహారాజు ఉచితాసనాలు చూపించినాడు. వారు అందరూ యధార్హముగా కూర్చున్నతరువాత శతానందుడూ ఋత్విజులూ మంత్రులూ కూర్చున్నారు. అప్పుడు జనకమహారాజును కూర్చుండమని విశ్వామిత్రమహర్షి చెప్పినాడు.

జనకమహారాజు విశ్వామిత్రమహర్షిని చూచి “ఓ మహానుభావా, తమ దర్శనభాగ్యమువల్ల నాయజ్ఞము సఫలము అయినట్టుగా ఉంది. నేను యిదివరకు చేసిన యజ్ఞాలు అన్నిటికీ దేవతలు ఇప్పుడు ఫలము ఇచ్చినట్టుగా ఉంది. తమకు నామీద ఎంతో అనుగ్రహము ఉండడము వల్లా ఇంతమంది మహర్షులతో తాము ఇక్కడికి వచ్చినారు. నేనుఇప్పుడు ధన్యుణ్ణి అయినాను. స్వామీ, ఈయజ్ఞము యమాప్రము కావడానికి ఇంకా పన్నెండురోజులు పట్టుతుంది అని చెద్దలు చెప్పతున్నారు. తాము అంతవరకూ అవశ్యమూ ఇక్కడనే ఉండవలెను అని మనవిచేసుకొంటున్నాను” అంటూ “ఓ మహామునీ, మీ వెంటవచ్చిన ఈచిన్న వాండ్లు ఎవరు. తామర కేకులవంటి నేత్రాలతోనూ దివ్యరూపాలతోనూ తేజరిల్లుతూ ఖడ్గతూణీధనుర్ధరులు అయి మహావిష్ణువుతో సరిసమానము అయిన పరాక్రమవంతులుగా కనిపిస్తున్నారు. అశ్వినీదేవతలు ఏమెనుఅనిపిస్తున్నారు. నవయౌవనములో ఉన్న ఇద్దరు దేవతలు వారి అంతట వారు ఈభూలోకములోకి వచ్చినారా అన్నట్టు కనపడుతున్నారు. ఒడ్డు పాడుగు లోనూ ముఖకవళికల లోనూ నడకలలోనూ మాటలలోనూ చూపులలోనూ ఒక్కమాదిరిగా కనిపిస్తున్నారు. చివరకు వీరి జుట్లు జాలపాలాకూడా ఒక్కమాదిరిగా ఉన్నవి. ఆకాశములో మూర్త్యచంద్రులు మాదిరిగా వీరు ఉభయులున్నూ ఇక్కడ కొంతులు చెదచల్లుతున్నారు. వీరు ఎందుకు పాదచారులు అయి మీ వెంట వచ్చినారు. వీరు ఎవరిపుత్రులు. వీరిని గురించి వివరముగా చెప్పవలెను” అన్నాడు.

“వీరు ఇచ్చెరూ దశరథమహారాజు పుత్రులు. రామలక్ష్మణులు” అంటూ విశ్వామిత్రమహర్షి సిద్ధాశ్రమ వృత్తాంతమూ మహావిద్యాప్రయాణమూ విశాల నగరములో సుమతి రాజసంహారమునూ అహల్యా శాపవిమోచనమూ మొదలు అయిన విషయాలు అన్నీ చెప్పి “ఓరాజా, నీ ఇంట్లో ఉన్న శిష్యులున్నవమూడ వలెను ఆ నే కుతూహలముతో ఈ రామ లక్ష్మణులు ఇక్కడికి నానెంబ వచ్చి నారు” అని చెప్పి ఊరకున్నాడు.

౫౧

తపోదీధితులతో లేజరిల్లుతూ ఉన్న శతానందుడు విశ్వామిత్ర మహర్షి చెప్పింది అంతా విన్నాడు. ఆయన గౌతమమహర్షి శ్రేష్ఠపుత్రుడు. జనకమహారాజు పురోహితుడు. విష్ణుతుడు అయిపోయినాడు. ఆయన దేహము పులక రించింది. ఆ మహాత్ముడు సుఖాసీనులు అయి ఉన్న రామలక్ష్మణులను మాన్తూ విశ్వామిత్ర మహర్షిలో “ఓ బ్రహ్మర్షి బహుకాలమునుంచీ తిపస్సు చేస్తూఉన్న మా అమ్మను ఈ రామచంద్రుడికి మాపించినావా. దైవదుర్విలాసమువల్ల పూర్వము ఆ లేజరిస్థితికి జరిగిన అపకౌంఠము అంతా ఈయనకు చెప్పినావా. ఆ యశస్విని ఈ పూజనీయుణ్ణి గౌరవించి అతిథిపూజ చేసేండా. మా తండ్రి మా అమ్మదగ్గరకు వచ్చినాడా. ఆ మహాత్ముడు ఆ మహాలేజోవంతుడు మా తండ్రి గౌతమ మహర్షి ఈ రామచంద్రుణ్ణి చక్కగా సత్కరించినాడా. ఈ పవిత్రుడు ఈ ప్రకాంతచిత్తుడు మా తండ్రికి అభినాదము చెప్పినాడా. స్వామీ, తమకు కుభముఅవుతుంది. ఈ విషయము అంతా తాము చెప్పవలెను” అన్నాడు.

శతానందుడితో విశ్వామిత్రమహర్షి “నాయనా, చెప్పవలసింది అంతా చెప్పినాను. చేయవలసింది అంతా చేసినాను. రేణుకాదేవి జమదగ్ని విచేరినట్లుగా నీ తల్లి అహల్యాదేవి నీ తండ్రి గౌతముణ్ణి చేరింది. ఇప్పుడు నీ తల్లిదండ్రులు సుఖముగా ఉన్నారు” అన్నాడు.

శతానందుడు రాముణ్ణి చూచి “ఓరామా, నీకు స్వాగతము, దైవయోగము వల్ల ఈ విశ్వామిత్రమహర్షి నిన్ను దగ్గరకు తీసినాడు. ఈయన అపరాజితుడు. ఎవరూ ఊహించలేని మహత్కార్యాలు సాధించిన మహామహుడు. తపః ప్రభావముతో బ్రహ్మర్షి అయినాడు. ఈమహాలేజోవంతుడు నీకు ఏదో గొప్ప మేలు చేయతలచి నిన్ను నెంబ పెట్టుకొని ఇక్కడికి వచ్చినాడు. నీకంటే ధన్యుడు ఇప్పుడు ఈ జగత్తులో మరి ఒకడులేడు.

ఈ విశ్వామిత్ర మహర్షి చరిత్రను అంతా యథాతథముగా చెప్పితాను వినవలసింది.

ఈ విశ్వామిత్రమహర్షి చాలా చదువుకొన్నాడు. మహాపరాక్రమవంతుడు. పరమధార్మికముగానూ ప్రజాహితముగానూ పూర్వము బహుకాలము రాజ్యపాలనము చేసినాడు. ఆతరువాత చతురంగబలయుతము అయిన ఒక అత్తోహిణి సైన్యముతో దేశాటనము చేసినాడు. అనేక దేశాలూ అనేక పట్టణాలూ అనేక పుణ్యతిర్థాలూ తిరిగి చూచినాడు. మహాపర్వత ప్రదేశాలలోనూ సాందారణ్యాలలోనూ సంచారము చేసినాడు. అంతట మున్యాశ్రమాలు వరుసగా చూచుకొంటూ వసిష్ఠమహర్షి ఆశ్రమానికి పోయినాడు.

ఈ ధూభాగములో ఎక్కడ ఎక్కడనో కాని కనిపించని నానాజాతుల ఫల పుష్ప వృక్ష లతా గుల్మములు అన్నీ అక్కడ చక్కగా పెరుగుతూ ఉన్నవి. వివిధ వ్యయ్యుగాలూ అన్యోన్యచైరము లేకుండా అక్కడ నిర్భయముగా సంచరిస్తూ ఉన్నవి. రకరకాల పక్షులూ కుహూనాదాలు చేస్తూ ఉన్నవి. ఏనైపు చూచినా జింకలు మొదలుఅయిన మృగాలు నగురూబెదురూలేకుండా మనుష్యుల పక్కపక్కను తిరుగుతూన్నవి. సిద్ధులూ చారణులూ దేవతలూ దానవులూ గంధర్వులూ కిన్నరలూ ఆ ఆశ్రమములో ఉంటూ ఉన్నారు ఒక వైపున బ్రహ్మర్షులూ మరొకవైపున దేవర్షులూ ఇంకొకవైపున అగ్నిహోత్రాల మాదిరిగా జ్వలించే తపస్విర్షులూ కనిపించినారు. పండ్లు మాత్రమే తిని బ్రతికే వారూ ఆకులుమాత్రమే తిని బ్రతికేవారూ ఒక్క నీరుమాత్రమే త్రాగి బ్రతికే వారూ ఒక్క గారే పీల్చి బ్రతికేవారూ కనిపించినారు. వారు అందరూ జిత రోషులు. విజితేంద్రియులు. వారేకాకుండా జపహోమాలు చేసేవాలఖిలులూ వైఖానసులూ ఉన్నారు.

ఆ వసిష్ఠమున్యాశ్రమము ఆపరబ్రహ్మలోకమువలె విశ్వామిత్రుడికి అగుపించింది.

౧౨

విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠమహర్షిని సందర్శించి వినయవిధేయతలతో నమస్కారము చేసినాడు. వసిష్ఠుడు “రాజా, నీకు నీ పరివారానికి స్వాగతము” అంటూ కూర్చుండటానికి ఆసనము విశ్వామిత్రుడికి ఇప్పించినాడు. యథా శాస్త్రముగా కందమూలాదులనూ ఫలాదులనూ ఇచ్చి సత్కరించినాడు.

విశ్వామిత్రుడు ఆ సత్కారాలకు సంతోషించి “మహర్షీ తాము గుళేలముగా ఉంటూ ఉన్నారా. తమ తపోగ్నిహోత్రాలు నిర్విఘ్నముగా సాగుతూ

ఉన్నా. తమ శిష్యులు అందు తేమముగా ఉంటుఉన్నారా. తమ ఆశ్రమ లేదులతానుకూలము అన్న ఆశయమువలనో పుష్కలముగా ఉంటూ ఉన్నవా" అని అడిగినాడు.

సర్వత్రా కులకేమేనని వసిష్ఠమహర్షి సమాధానము చెప్పినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి బ్రహ్మదేవుని పుత్రుడు. మహామంత్రజేత. జగదేశానులలో ఆయనను మించినవాడు మరెవరూ లేడు. ముఖముగా కూర్చుఉన్న విశ్వామిత్రుణ్ణి ఆయన చూచి "రాజా, నీవు బోయిగా ఉంటూ ఉన్నావా. సత్సమాధాన ప్రవాచనముగా రాజ్యభారము వేస్తా ఉన్నావా. నీ శిష్యులైన అనునందీ చిక్కగా వాసిస్తున్నావా. నీ ఆచారము అందు నీ ఆశ్రమము అనునందీ పోతున్నారా. నీవు నీ శిష్యులను అందరినీ జయించినావా. నీ సంపదా నీ బొక్కనము సమృద్ధిగా ఉన్నవా. నీ పుత్రులూ పౌత్రులూ నీ మిత్రులూ తేమముగా ఉంటూ ఉన్నారా" అని వసిష్ఠమహర్షి అడిగినాడు. అంతా తేమమేమని విశ్వామిత్రుడు జవాబు చెప్పినాడు.

ఆ పరిమళార్థియు ఉభయముల సహజములయిన ఆచారవిషయాలను గురించి చుట్టించి పరస్పరము సందుప్రసంగములు అయినాడు.

ఇష్టాగోష్ఠి అయిపోయిన తరువాత వసిష్ఠమహర్షి ప్రసన్న మనఃముతో "రాజా, నీకు నీ వైవాహిక యథావిధిగా ఆతిథ్యము ఇవ్వసంకల్పించు కొన్నాను. నీవు రాజువు. అందులో అంత ఇంత అని చెప్ప నలవికొని దొడ్డ వాడువు. కాబట్టి నీవు ఆతిథి శ్రేష్ఠుడవు. నేను నిన్ను సత్కరించి తీరివలెను" అన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు "మహర్షి. తమ ప్రయవాక్యాల వల్లనే నాకు ఆతిథి సత్కారము అయిపోయింది. స్వామీ, తమ ఆశ్రమములో పండిన పండ్లూ మొదలు అయినవి నాకు ఇచ్చినారు. పాద్యమూ ఆర్చ్యమూ ఆచమనములూ ఇచ్చినారు. నాకు అంతే చాలును. తమ దిక్పరమువల్లనే నాకు సమస్త సత్కారాలూ సమకూడినవి. నేను వెలపు తీసుకొంటాను. నన్ను తమ సేవచేయుతో చూస్తూ ఉంటే చాలును. నమస్కారము" అంటూ పోబోయినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి ఒప్పుకొనలేదు. భోజనము చేసిపోవలసిందిగా అని బలవంతము చేసినాడు. విశ్వామిత్రుడు ఆయనచుట్ట త్రోసివేయలేక "ఏ మహామునీ, తమ చిత్తమువచ్చినట్లు చేయడమే నా పని." అన్నాడు.

వసిష్ఠమహర్షి సంతోషముతో "జిబ్బా, రా, వెంటనే రావలెను. నీతో పనివచ్చింది" అన్నాడు. అప్పుడు కౌమధేనువువచ్చి ఆయన ఎడమ నిలు

చున్నది. “ఒకామధేను, నేను ఈవిశ్వామిత్రరాజుగారికి ఈయన నైవ్యానికి భోజనము పెట్టి సత్కరించ సంకల్పించుకొన్నాను. అన్నీ నీవు చేసిపెట్టవలెను. వస్త్రసోపేతము అయిన భోజనము ఎవరికి ఎవరికి వివిధముగా కావలెనో వారి వారికి ఆ విధముగా చేసి పెట్టవలెను. వివిధరసాయనాలతోనూ ధిక్క్యాలతోనూ పానీయాలతోనూ లేహ్యాలతోనూ చోష్యాలతోనూ శాలి మొదలు అయిన వివిధాన్నాలూ శీఘ్రముగా సిద్ధముచేయవలెను” అన్నాడు వసిష్ఠమహర్షి.

౫౩

ఒక రామా, వసిష్ఠమహర్షి చెప్పే చెప్పటముతోనే శబల సమస్తమూ సిద్ధము చేసింది. పెరుగుపానకమూ లేనే ఇప్పుడాలసవమూ ఇంకా మంచి రుచ్యము అయిన పానకాలూ లేలాలూ కరకాల ధిక్క్యాలూ తయారుచేసింది. కొండలు అంత ఉడుకు ఉడుకు జన్నము రాసులూ పాయసమూ మొదలు అయిన మృష్టాన్నాలూ వంశీసపస్పలూ వస్త్రసోపేతరుచ్యముగా చేసిన పానకాలూ ధిక్క్యాలూ జెల్లముతో చేసిన పిండివంటలూ సిద్ధము అయినవి. వాటిని అన్నిటిని వారివారికి కావలసినట్లు పాత్రలలో వస్త్రనచేసింది. ఆ పెరుగువేయటము మాస్తే అక్కడెక్కడను అయినా పెరుగు పాలె విరుడుండా అనిపించింది. విశ్వామిత్రుడూ ఆయన అంతఃపుస్త్రీలూ పురోహితలూ బ్రాహ్మణులూ అమాత్యులూ సైనికులూ ఇంకా మిగతా అనుచరులూ ఆవింశు ఆరగించినారు. ఆవింశువారికి తుష్టిని ఇచ్చింది. పుష్టిని ఇచ్చింది.

అప్పుడు కురుమసంతోషముతో విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠమహర్షిని చూచి “ఒక బ్రహ్మర్షి, నేను తమను సత్కరించడానికి బదులు నన్ను తాము మహాచక్రగా సత్కరించినారు. ఒక్కమాట చెప్పతాను. వినవలెను. తాము మాటల పొందు తెలిసినవారు. నా మాట తోనివేయవద్దు. ఏదో సాకు చెప్పవద్దు. ఈ కామధేనువును బదులు నేను ఒకలక్షగోవులను తమకు ఇస్తాను. ఈ కామధేనువును నాకు ఇవ్వవలెను. ఇది మహారత్నము. మహారత్నాలు అన్నీ రాజు సొమ్ము. కాబట్టి కామధేనువును తాము నాకు ఇవ్వవలెను. ఇది లౌకికధర్మము” అన్నాడు.

వసిష్ఠమహర్షి “ఒక రాజా, నీవు లక్ష ఆవులను కాదు; నూరుకోట్ల ఆవులను ఇచ్చినా వెండిరాసులు కమ్మరించినా ఈ శబలను నేను ఇవ్వను. ఇది నాదగ్గర ఉండేదే తప్ప నేను మరి ఒకరికి ఇచ్చేదికాదు. పౌరుషవంతుణ్ణి ఆశ్రయించు కొని ఉండేకీర్తి మాదిరిగా ఈ కామధేనువు ఎప్పుడూ నన్నే అంటిపెట్టుకొని

ఉంటుంది. దేశరూప ఇచ్చేవానివలె దేశరూప ఇచ్చేవానివలె ప్రాణాన్ని హోత్రేయూ సాయంత్రంపండ్రిహోత్రేయూ అహవాన్యపూర్ణముల నాటి హోమాలు నాకు ఈ కామధేనువునకునే సాగితూ ఉన్నవి. వ్యాధోకబిట్టారాలూ వివిధవిద్యలూ అవి ఇతే వినితే నడుస్తూ నాకు ఈ కామధేనువు వస్తునే సమకూడుతూ ఉన్నవి. ఉన్నకూడ కొన్నవన్నాను. ఈ కామధేనువే నా సన్నిధ్యము. నాకు దుష్టిని ఇచ్చేది ఇదే, ఈ కామధేనువున నేను ఒకరి ఇవ్వడానికి నీలచేదు" అన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు మరింత గట్టిగానూ అభ్యర్థముగానూ “ఓ మహర్షీ, బంగారపు గొలుసులులోనూ బంగారపు నడికలు తొట్టెలోనూ బంగారపు అంకుశాలలోనూ పద్మాలుగవేల వినుగులను నేను విడువ వస్తాను. బంగారపు గంటలూ మువ్వలూ కట్టిన వాళ్ళు గుర్రాల బంగారు రిథాలను సేసేసేసేసేలు ఇస్తాను. మహావేదముగా పదునాల్గే గుర్రాలను మంచి వంగవెనులో పుట్టినవాటిని ఒక పడకొందువేలు ఇస్తాను. కన్నెకన్నెల చెరిపి ఆవులను ఒకబోటి ఇస్తాను. ఈ కామధేనువును విడువ నాకు ఇవ్వవలెను. ఈ ఇష్టమనే కాదు. విడువ బోదు కొన్నంత బంగారము ఇస్తాను. తాము నాకుజేసిన ఇష్టించవలెను" అన్నాడు.

వసిష్ఠమహర్షి “ఓ రాజా, నీవు విమి ఇచ్చినా బలము నేను ఇవ్వను ఇదే ఈ కామధేనువే నాకు ఉన్న మహారత్నము; ఇదే నాధనము. ఇదే నా సర్వస్వము. ఇదే ఈ కామధేనువే నాకు దృఢపూర్తిములు. ఇదే నాకు ధీగిలు ఇచ్చే యజ్ఞాలు. నేను చేసే సత్కర్మలు అన్నిటికీ ఇదే మూలాధారము. ఒట్టి మాటలు ఎందుకు: నా సమస్తకొర్కెలూ సఫలముచేసేది ఇదే. దీనిని నేను ఇవ్వను" అన్నాడు.

౫౪

ఓ రామా, కామధేనువును ఇవ్వను అని వసిష్ఠమహర్షి నిష్కర్షగా చెప్పగానే విశ్వామిత్రుడు రణభటులను పిలిచి ఆ కామధేనువును లాగుకొని పొమ్మని ఆజ్ఞాపించినాడు.

రాజభటులు బలవంతముగా కామధేనువును ఈడ్చుకొనిపోతూ ఉంటే దానికి దుఃఖము వచ్చింది. భయము వేసింది. ఏడుస్తూ “వసిష్ఠమహర్షి నన్ను విడనాడినాడా, ఆ మహాద్ముడికి నేను విమి అపకారము చేసినాను. విమి అపరాధము చేసినాను. నేను ఆయన ధిక్తురాలనే, నేను ఆయనకు ఇష్టురాలనే, ఈ రాజభటులు నన్ను ఇట్లా లాగుకొనిపోతూ ఉంటే ఆయన ఎందుకు చూస్తూ ఉండ

కున్నాడు" అని ఆలోచిస్తూ నిట్టూర్పులు విడిచింది. తనను పట్టి కట్టివేసి లాగుకొని పోతూఉన్న రాజభటులను అందరినీ చటుక్కున విదిలించివేసి అడ్డము వచ్చినవారిని అందరినీ పడతన్నతూ వాయువేగముతో వసిష్ఠమహర్షి దగ్గరకు పరుగెత్తుకొనిపోయి దుందుభిస్వనముతో "బ్రాహ్మణోత్తమా, నన్ను వదిలివేసి నావా, నేను ఏమి అపరాధము చేసినాను. ఈ రాజభటులు నన్ను ఇట్లా ఎందుకు లాగుకొనిపోతూ ఉన్నారు" అని అడిగింది.

వసిష్ఠమహర్షి తన ఎరుట ఎదున్న నిలుచుని ఉన్న కామధేనువును చూచి "ఓ శబలా, నీవు నాకు చెల్లెలువంటిదానవు. నేను నిన్ను వదిలిపెట్టను. నీవు నాకు ఏ అపకారమూ చేయలేదు. ఏ అపరాధమూ చేయలేదు. శోకముతో నీ హృదయము బ్రద్దలులయిపోతూ ఉంది అని నాకు తెలుసును. బరుగుతున్నది అంతా చూస్తూ ఉన్నాను. ఈ విశ్వామిత్రుడు తృప్తియుడు. మహాబలవంతుడు. పృథ్వీపతి. ఏనుగులతోనూ గుర్రాలతోనూ రథాలతోనూ సంపూర్ణముగా ఒక్క అక్షేపిణీ సైన్యమునెంటు ఉంది. నేను బ్రాహ్మణుణ్ణి. నాకు నేనాబలము లేదు. తపోబలముతో నిగ్రహించవలెను అనుకొంటే ఈతడు రాజులయిపోయినాడు. పైగా ఈయనకు ఇప్పుడే ఆతిథ్యము ఇచ్చినాను. ఏమిచేయటము" అన్నాడు.

ఆ తేజోవంతుణ్ణి కామధేనువు చూస్తూ "ఓ బ్రహ్మర్షీ, బ్రహ్మబలము ముంగు తృప్తియబలము ఏపాటిది. బ్రహ్మబలముకన్నా దివ్యము అయింది మరి ఏదీ లేదు అని పెద్దలుచెప్పగా విన్నాను. మహాత్మా ఇంతింత అని చెప్పనలవి కానిది తమ తపోబలము. ఈ విశ్వామిత్రుడు ఎంతటి వీర్యవంతుడు అయినా తమకన్న బలవంతుడుకాడు. తమ ప్రభావాన్ని ఎదిరించగలవారు ఎవరున్నారు. తమ మంత్రప్రభావమువల్లనే కదా నేను పుట్టింది. తాము స్వయముగా కలగ చేసుకోవలసిన అవసరములేదు. నాకు అనుజ్ఞ ఇవ్వవలెను. ఇప్పుడే ఈ దుర్మార్గుడి దర్బాన్ని అణచివేస్తాను" అన్నది. అంతట వసిష్ఠమహర్షి "శబలా, నీశత్రువులను సంహరము చేసే నేనలను సృష్టించుకో" అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

కామధేనువు 'అంభా' అని రంకవేసింది. అప్పటికి అప్పుడు వందలకొద్దీ పల్లవులు అనే నైనికలు పుట్టుకొనివచ్చినారు. వాండ్లు ఆహుంతము విశ్వామిత్రుడి సేనలమీద పడ్డారు. విశ్వామిత్రుడి కళ్ళముందే ఆ పల్లవులు ఆయన సేనలను వాళనముచేయసాగినారు. విశ్వామిత్రుడు పరమ క్రుద్ధుడు అయినాడు. రథము ఎక్కిపోయి జగత్తును అంతా తలక్రిందులుచేసే అస్త్రాలను ఆ పల్లవులమీద ప్రయోగించినాడు.

కామధేనువుమాచింది. దానికి పట్టరానికోపమువచ్చింది. అప్పుడు యవ సులతోహున కక సేనలను వందలకొద్దీ సృష్టించింది. ఆ యవసమిశ్రిత శకపైని కులు అమితి పరాక్రమవంతులు. వారు సంపంగి రేకులవంటి క్షాంతిమంతులు. బంగారువన్నె వస్త్రాలు ధరించి భగభగలాడుతూ పెద్దపాడుగుపాటి కత్తుల తోనూ పట్టిసాలతోనూ చెలరేగి విశ్వామిత్రుడి పై నాల్గిన్ని అంతా దగ్ధముచేయ సాగినారు.

ఆ మంటలుమాచి విశ్వామిత్రుడు పరమకుపితుడు అయినాడు. అమోఘము అయిన అస్త్రాలు వేసి ఆ యవనులనూ శకలనూ పల్లవులనూ కలవర పెట్టినాడు.

౫౫

విశ్వామిత్రుడి అస్త్రాలకు యవనాదులు చెల్లాచెదురు కావటము వసిష్ఠ మహర్షిమాచినాడు. యోగమహిమతో ఇంకా సేనలను సృష్టించవలసింది అని కామధేనువుకు చెప్పినాడు.

కామధేనువు “హుంభూ” అని మరిఒకసారి రంక వేసింది. అప్పుడు ఆ కామధేనువు నోటిలోనుంచి కాంతిమంతులు అయిన కాంభోజులు పుట్టుకొని వచ్చినారు. దానిపొదుగులోనుంచి శస్త్రాస్త్రపాణులు అయిన పల్లవులూ దాని యోనిప్రదేశములోనుంచి యవనులూ దాని శకృత్ప్రదేశములోనుంచి శకులూ రోమకూపాలలోనుంచి మ్లేచ్ఛులూ కిరాతులూ పుట్టుకొనివచ్చినారు. వారు అందరూ తుణలేశములో విశ్వామిత్రుడి రథగజతురగపదాతి సేనలను అన్నిటిని నాశము చేసి వేసినారు.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడి నూరుగురుపుత్రులూ కుపితులు అయినారు. వారు వివిధాయుధాలతో వసిష్ఠ మహర్షిమీదికిపోయినారు. తనపయిన పడవనూ ఉన్న వారిని అందరినీ వసిష్ఠ మహర్షిమాచి హుంకారముచేసినాడు. అక్షణమే విశ్వామిత్రుడి నూరుగురుపుత్రులన్నూ వారివారి చతురంగబలాలతో భీష్మము అయి పోయినారు.

విశ్వామిత్రుడు అది అంతమాచినాడు. భిష్ముడు అయిపోయినాడు. ఆ మహాశిష్యునికిసిగ్గు వేసింది, అలలు అగిపోయినసముద్రమువలె యుద్ధ ప్రవృత్తి లేకుండా నిలుచునిపోయినాడు. కోర్లలతీసిన పాముమాదిరి గా విమిచేయడానికి అశేస్తుడు అయిపోయినాడు, రెక్కలు విరిచిన పక్షివలె దీనుడు అయిపోయినాడు. గ్రహణముపట్టిన నూర్యుడివలె తేజోహీనుడు అయిపోయినాడు.

అయిన నూరు పురుషులూ హతము అయిపోయినారు. చతురంగ సేనలూ హతము అయిపోయినవి. ఆయన దర్పము హతము అయిపోయింది. ఉత్సాహము హతము అయిపోయింది. పట్టరాని దుఃఖము వచ్చింది.

చావకుండా మిగిలిఉన్న ఒక్కొక్కడుకు కూడా విశ్వామిత్రుడు పట్టుముకట్టి నాడు. ఈ త్రస్తర్థముతో రాజ్యపాలనము చేయవలసింది అని ఆ కుమారుడికి బోధించి మహాదేవుణ్ణి గూర్చి తపస్సు చేయడానికి కిన్నరులూ ఉరగులూ నివసించే హిమాలయా పర్వతానికి పోయినాడు. అక్కడ మహాగ్రముగా తపస్సు చేయ నారంభించినాడు. కాలము గతించింది. వృషభర్షజుడు అయనకు ప్రత్యక్షము అయి “ఓ రాజా, నీవు ఎందుకు తపస్సు చేస్తున్నావో చెప్పు” అన్నాడు. విశ్వామిత్రుడు నమస్కారము చేసి “మహాదేవా నాతపస్సు మెచ్చుకొన్నట్లయితే సాంగోపాంగముగా ఉపదేశగమ్యాలు అయిన రహస్యమంత్రాలు అన్ని టితోనూ నాకు ధనుర్వేదాన్ని అనుగ్రహించవలెను. దేవదానవయుత్తరాక్షస గంధర్వలకూ మహర్షులకూ సాధనాలుగా ఉంటూ ఉన్న అస్త్రాగ్రాలు అన్నీ నాకు స్వాధీనముకొవలెను. ఓ దేవా, నా ఈ మనోరథము తాము ఈ షేర్పు వలెను” అన్నాడు. “తథాస్తు” అంటూ శివుడు అంతర్ధానము అయిపోయినాడు.

మొదటినుంచీ విశ్వామిత్రుడు తాను మహాబలవంతుడను అనే గర్వముకల వాడు. ఆయా అస్త్రాగ్రలు అన్నిటినీ సంపాదించటముతో ఆయన మరింత గర్వి అయినాడు. అప్పుడు ఆయన వసిష్ఠమహర్షి ఆశ్రమానికి హుటా హుటే పోయినాడు. పర్యవసానంలో సముద్రము మదిరిగా విజృంభించినాడు. తేజో వంతము అయిన అస్త్రాగ్రలు అన్నిటినీ ఆ వసిష్ఠాశ్రమముమీద కురిపించసాగి నాడు. అప్పుడు ఆతిపోవనము అంటుకొన్నది. పొగలూ మంటలూ ఆకాశము వరకూ లేచినవి. ఆపొగలకూ మంటలకూ పక్షిగణాలు అక్కడ నివలెకపోయినవి. ఆవిలేఘోరముగా కూస్తూ ధైర్యం ఎగిరినవి. ఆయా మృగాలు అన్నీ చెల్లా చెదరు అయినవి. వసిష్ఠమహర్షి శిష్యులూ ఇంకొక ఇతర మహర్షులూ అమంటల వేడికి తట్టుకోలేక పోయినారు. అందరూ భయభ్రాంతులు అయి దశదిశలాపరు గైత్రసాగినారు. “మంచును నూర్చుడు వలె ఈ విశ్వామిత్రుణ్ణి నేను రూపుమాపుతాను. భయపడవద్దు. పారిపోవద్దు,” అంటూ వసిష్ఠమహర్షి ఎంత హెచ్చరించినా ఆ అగ్ని జ్వాలలకూ ఆధుమశిఖలకూ అక్కడ ఎవరూ నివలెక పోయినారు. అందరూ పారిపోయినారు.

ఆ తపోవనమంతా దగ్ధము అయిపోయింది. ఆ ప్రదేశము అంతా చడ్డీ చెప్పడూ లేకుండా శూన్యము అయిపోయింది. ఒక పెద్ద ఎడారిగా అయి పోయింది.

వసిష్ఠమహర్షి రోషకవాయితాడడు అయి విశ్వామిత్రుణ్ణిదూచి “ఓ మూఢుడా, ఎంతో కాలమునుంచి పెంచిన ఈ తపోవనాన్నీ ఈ మున్యాశ్రమాన్నీ నాశనముచేసి వేసినావు. దురాచారానికి ఒడికట్టినావు. ఇక నీవు ఉండకూడదు” అంటూ బ్రహ్మాదండాన్ని చేతిలో పట్టుకొన్నాడు.

ఆప్పుడు ఆ బ్రహ్మాదండము దండగుడి కాలదండము వలె పొగలూ గిగలూ లేకుండా ధగధగమండుతూ కనిపించింది.

౧౬

అంతట విశ్వామిత్రుడు ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని తిసుకొని “నిలు, నిలు-ఓ మహర్షీ” అన్నాడు.

ధగధగ మండుతూ ఉన్న బ్రహ్మాదండాన్ని చేతిలోపట్టుకొని ఉన్న వసిష్ఠమహర్షి “ఇదిగో నిలుచున్నాను, త్క్షత్రియుడా నీ బలము అంతాదూపించ వలెను. నీ శిస్త్రాస్త్రాలను అన్నిటినీ ఉపయోగించు. నీ త్క్షత్రియబలము ఎటు వంటిదో నాబ్రహ్మబలము ఎటువంటిదో చూదాము” అంటూ ఉండగానే విశ్వామిత్రుడు ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని వదిలినాడు.

ఆ ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని వసిష్ఠమహర్షి తన బ్రహ్మాదండములో నిరోధించినాడు. అంతట అది నీళ్లలోపడ్డ నిప్పుమాదిరి గా చల్లారిపోయింది. విశ్వామిత్రుడికి మరింత కోపమువచ్చింది. వాడుగా రౌద్ర బింద్ర పాశుపత బ్రహ్మాస్త్రాలను ఒక్కసారిగా వదిలినాడు. అంతటితో కనితీరక మాననూ మోహననూ గాంధర్వనూ స్వాపననూ జృంభణనూ మాదననూ సంతోషననూ విలాపననూ శోషణనూ దారణనూ వజ్రనూ బ్రహ్మపాశనూ కౌలపాశనూ వాగుపాశనూ వైనాకనూ చైతనూ అనే అస్త్రాలనూ శుష్కనూ ఆర్ద్రనూ అనే రెండు సింధుసలనూ దండనూ వైశాచికనూ క్రౌంచనూ ధర్మచక్రనూ కౌలచక్రనూ విష్ణుచక్రనూ వాయువ్యనూ మంగననూ హయగ్రీవనూ అనే అస్త్రాలనూ ఇంకా రెండు శిఖలనూ వసిష్ఠమహర్షిమీద ప్రయోగించినాడు. వాటినే కాకుండా కంకాశనూ ముసలనూ మహాస్త్రనూ వైద్యాధరనూ కౌలనూ దారుణనూ త్రిశూలనూ ఘోరనూ కాపాలనూ కంకణనూ అనే అస్త్రాలనూ వదిలినాడు.

అయీ అస్త్రాలను అన్నిటినీ ఆ మంత్రవేత్త వసిష్ఠమహర్షి ముల్లోకాలూ ఆశ్చర్యపడిపోయేటట్లుగా తన బ్రహ్మాదండముతో రూపుమాపినాడు.

ఆయా అస్త్రాలు అన్నీ వ్యర్థము అయిపోయినతరువాత విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మాస్త్రాన్ని వసిష్ఠమహర్షి మీద వదిలినాడు.

ఆప్పుడు అగ్నిహోత్రుడూ మొదలుఅయిన దేవతలూ దేవర్షులూ గంధర్వులూ మహోదనులూ సంభ్రాంతులు అయినారు.

ముల్లోకాలూ తల్లశిల్లిపోయినవి.

ఆ బ్రహ్మాస్త్రము బ్రహ్మదండాన్ని తప్పించుకొని వసిష్ఠమహర్షిమీదికి పోయింది. ఆ మహామంత్రవేత్త విమిచేస్తాడోనని లోకాలు అన్నీ నిరీక్షించ సాగినవి.

ఆయన తన బ్రహ్మవిద్యాబలముతో దాన్ని మింగివేసినాడు. ఆయన రూపము అంతట మహాభయంకరముగా గోచరించింది. బ్రహ్మాస్త్రాన్ని మింగి నందువల్ల ఆ మహర్షి ప్రతి రోమకూపములోనుంచీ పొగలులేచినవి. మంటలు మండినవి. నిప్పురవ్వలున్నూ రేగినవి. బ్రహ్మదండము ప్రళయాగ్నిమాదిరిగా ప్రజ్వలిల్లింది. ఆయన రూపానికి ముల్లోకాలవారు నిశ్చేష్టులు అయినారు.

మహామునులు అందరూవచ్చి వసిష్ఠమహర్షినిచూచి “ఓ బ్రాహ్మణోత్తరూ, తమ బలము అమోఘము. బ్రహ్మాస్త్రలేజాన్ని తమలోనే ఉంచుకోవలెను. విశ్వామిత్రుడు పరాజితుడు అయినాడు. తాము ఇక ప్రసన్నులు కావలెను. లేకపోతే ఈలోకాలుఅన్నీ నానా వ్యధలపాబూ అయిపోతవి. కాబట్టి తాము ప్రసన్నులు కావలెను” అని ప్రార్థించినారు.

ఆ లేజోపంతుడికోపము ఉపశమించింది.

పరాభవముఅయిన విశ్వామిత్రుడు ఒక్కనిట్టూర్పువిడిచి “ఛీ ఛీ ఎందుకు ఈ క్షుత్రియబలము. బ్రహ్మబలమే బలము. ఒక్క బ్రహ్మదండముతో వసిష్ఠమహర్షి నా అస్త్రాలను అన్నిటిని హతమార్చినాడు” అనుకొంటూ రెండు బలాల తారతమ్యాన్ని ప్రకాశితచిత్తముతో ఆలోచించసాగినాడు.

౫౭

ఓ రామా, ఓడి పోయినందుకు విశ్వామిత్రుడి మనస్సు పరితపించింది. ఆత్మ నిగ్రహముతో ఆలోచిస్తూ నిట్టూర్పులు విడువసాగినాడు. వసిష్ఠ మహర్షితో విరోధము వచ్చిందే అని విచారపడ్డాడు. తాను బ్రహ్మర్షి కావలెను అనుకొన్నాడు.

బ్రహ్మత్వ సిద్ధికి తపస్సు చేయ సంకల్పించుకొని భార్యతో కూడా దక్షిణ దిక్కుకుపోయి అక్కడ అతి కఠిన నియమాలతో తపస్సు చేయవారంభించినాడు.

ఆ కాలములో ఆయనకు హనివ్యందుడు మధువ్యందుడు దృఢనేత్రుడూ మహారథుడూ అనే నలుగురు పుత్రులుపుట్టినారు. ఆ నల్లరూ సత్యధర్మపతాయణులు.

విశ్వామిత్రుడు ఒహుకాలము తపస్సుచేసినాడు. బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షము అయి “ఓతిపోసనా, నీవు రాజన్వలను అంఘరినీ జయించినావు. నీ తపస్సుకు మేమున్నూ ఇక నిన్ను రాజన్వీగా పరిగణిస్తాము” అంటూ బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళి పోయినాడు.

అంత తపస్సుకూ ఇదేనా ఘోషము అని విశ్వామిత్రుడు నిరుత్సాహపడి పోయినాడు. ఎంతో దుఃఖపడ్డాడు. తిరిగి తీవ్రనియమాలతో తపస్సు చేయ సంకల్పించుకొన్నాడు. పరమోత్కృష్టముగా తపస్సు సాగించినాడు.

విశ్వామిత్రుడు తపస్సుచేస్తూ ఉన్న కాలములో ఇహ్వాకూవంశములో త్రిశంకువు అనే కులదీపకుడు రాజ్యపాలనము చేస్తూ ఉన్నాడు. ఆయన సత్యవ్రతుడు. జీతేంద్రియుడు. జగత్ప్రసిద్ధుడు. బొందితో స్వర్గానికి పోవలెను అని ఆయనకు బుద్ధిపుట్టింది. అందుకు విది అయినా యజ్ఞము చేయవలెను అనుకొని వసిష్ఠ మహర్షిని పిలిపించి తన అభిలాష తెలియ చెప్పినాడు. ఆ పురోహితుడు అది శిశ్యము కాదు అని చెప్పి మందలించినాడు.

వసిష్ఠ మహర్షి ఆశిశ్యము అని నిరాకరించినందు వల్ల ఆయనపుత్రులను సందర్శించి వారిచేత యజ్ఞము చేయించుకోవలెను అనుకొని త్రిశంకువు బయలుదేరినాడు. దక్షిణ దిక్కుగా పోయి తపోదీప్తులతో తేజరిల్లుతూఉన్న వాసిష్ఠులను నూరుగురినీ చూచినాడు. తలవంచుకొని సమస్తారము చేసి “నేను శిరశాగతుణ్ణి, శిరణము ఇవ్వటానికి తా మే సమర్థులు. నేను ఒక మహాయజ్ఞము తలపెట్టినాను. వసిష్ఠులవారు అది ఆశిశ్యము అన్నారు. మీరు గురుపుత్రులు, ఆ యజ్ఞము మీకు చేయించవలెను. నన్ను అనుగ్రహించవలెను. నేను బొందితో స్వర్గానికి పోతలచినాను. మీరు ఆందుకు యజ్ఞము చేయించవలెను. ఇందుకోసము నేను మరి ఒకరి దగ్గరకు పోతలచు కోలేదు. రాజులను తరింపచేసేది వేత్తలు అయిన పురోహితులే. మా ఇహ్వాకూ వంశీయులకు అందరికీ పురోహితులు అయిన వసిష్ఠులవారు కాదు అన్నారు. ఇక వారి తరువాత మీరే తారకము” అన్నాడు త్రిశంకువు.

౫౮

ఓ రామా, త్రిశంకువు చెప్పింది అంతా వాసిష్ఠులు విన్నారు. వారికి కోపము వచ్చింది. “ఓ రాజా, ఇహ్వాకులకు వసిష్ఠమహర్షే పురోహితుడు.

మీకు ఆయనే పరమగురువు. ఆయన సత్యవ్రతిశ్రేష్ఠుడు. ముల్లోకాలలోనూ యజ్ఞాలు చేయించడానికి ఆయన ఒక్కడే అధికారి, ఆయన ఒక్కడే సమర్థుడు. ఆయనకొను అన్న తరువాత మరి ఒకరిని నీవు ఆశ్రయించడము ఏమిటి? ఆయననూటను నీవు కాదుకదా మేమూ ఆతిక్రమించకూడదు, ఆయన ఆశీర్వాదము అని చెప్పిన యజ్ఞము మేము ఎట్లా చేయించికలము అనుకొన్నావు. మేము ఆయనను ఆవహనిస్తామా. రాజా, నీకు మతి పోయింది. నీవు నెంటునే ఇంటికి వెళ్ళి పోవలసింది" అని వాసిష్ఠులు కోపపడినారు.

వాసిష్ఠుల మందిలింపులకు త్రిశంకువు "గురువులు నన్ను తిరస్కరించి నారు. గురువుత్రులు మీరున్నూ తిరస్కరిస్తున్నారు. ఇక మీ పెద్దరికానికి ఇంతటితో స్వస్తి. నేను ఇక మరి ఒక పురోహితుణ్ణి చూచుకొంటాను" అని ధిక్కరించినాడు.

పరంపరాగతము అయిన పోగోహిత్యాన్ని మార్చివేస్తాను అని డము వాసిష్ఠులకు ఘోరముగా తోచింది. అందులో వసిష్ఠమహర్షి అంతటివాణ్ణి వదులు కొంటాను అన్నందుకు వాసిష్ఠులు క్రుద్ధులు అయిపోయినారు. త్రిశంకువును చండాలుడవు అయిపోమ్మని కేపించినారు.

తెల్లవారేసరికి త్రిశంకువును చండాలుడి రూపము వచ్చింది. దేహము అంతా ఒరుసెక్కి నల్లబడిపోయింది. దుస్తులు అన్నీ నీలిరంగు గుడ్డలుగా మారి పోయినవి. ఆభరణాలు అన్నీ ఇనుప సాములు అయిపోయినవి. తలనెండ్రుకలు కురచపారిసవి. ఒంటినిండా వల్లకాటి బూడిద అలముకొన్నది. స్త్రీశాసనుమనాలు మెడలో దండలు అయినవి.

ఆయననెంటు ఉన్న మంత్రులు మొదలు అయినవారు అప్పడు ఆయన చండాళ రూపము చూచి తప్పకొని దూరదూరముగా పోయినారు.

త్రిశంకుమహారాజు విధులనునోరఘుడు అయిపోవడమే కాకుండా చండాలుడున్నూ అయిపోయినాడు. అయితే ఆయన ధైర్యవంతుడు. ఆధైర్యమే ఆయనకు అప్పడు తోడుఅయింది. అహోరాత్రములూ అమితదుఃఖముతో బాధపడుతూ విశ్వామిత్రుడి దగ్గరికు పోయినాడు. అఘోరరూపము చూచి విశ్వామిత్రుడు జాలిపడి "ఓ రాజా నీవు మహాబలవంతుడవు. శూరుడవు. రాజపుత్రుడవు. ఏదో శాపమువల్ల నీకు ఈ చండాళరూపము వచ్చినట్లుఉంది. ఆ శాపానికి కారణము ఏమిటి. కారకులు ఎవరు. ఇప్పుడు నీవు ఇక్కడికి వేందుకు వచ్చినావు" అని అడిగినాడు.

త్రిశంకువు విశ్వామిత్రునికి నమస్కారముచేసి “నా గురువూ నా గురు పుత్రులూ నన్ను తీరస్కరించిన్నారు. నా కోరిక నెరవేర్చకపోవడమే కాకుండా వారు నాకు ఈ గతిపట్టించినారు. ఇదివరకు నేను ఎన్నడూ అబద్ధము ఆడి ఎరగను. ఇకముందు కూడా ఎటువంటి కష్టాలలో నయినా అబద్ధము ఆడనని తమ ఎటు శిష్యము చేస్తున్నాను. నేను ధర్మమార్గాన రాజ్య పాలనము చేసినాను. గురువులను వినయవిధేయతలతోనూ సదాచారముతోనూ సంతోషపెట్టినాను. నేను నూరు యజ్ఞాలు చేసినాను. ఇంకా అనేక సత్కర్మాలు చేసినాను. సోదరముగా స్వర్గానికి పోవలెను అనుకొని విడి అయినా యజ్ఞము చేయించవలసింది అని గురువులను వేడుకొన్నాను. వారుకాదు అన్నారు. అప్పుడు కురుపుత్రులను ఆశ్రయించినాను. వారుకాదు అనడమే కాకుండా నాకు శాపము పెట్టినారు. నేను ఇట్లా అయిపోయినాను. నే చేసిన సత్కర్మాలు అన్నీ నిష్ఫలాలు కాబోలు. నా ప్రయత్నము అంత నిర్భక్తము అయిపోయింది. సర్వకూ దైవాధీనము ఏమో. దైవమే బలియము ఏమో నాకు తెలియజములేదు. నేను దైవోపహతుడను. చాలాదుఃఖములో ఉన్నాను. తమ ఆమ్రగహమ కోసము వచ్చినాను. తాము నన్ను ఉద్ధరించవలెను తాము తప్పు నాకు మరి ఒక దిక్కులేదు. పురుషప్రయత్నముతో దైవికాన్ని తిప్పివేయడానికి సమర్థులు తాము ఒక్కరే. అందుకోసము ఇక్కడికి వచ్చినాను” అన్నాడు.

౧౬

చండాలరూపములో ఉన్న త్రిశంకువు చెప్పిందిఅంతా విశ్వామిత్రుడు విన్నాడు; విని కృపావేశముతో “నాయనా, త్రిశంకు, నీకు స్వాగతము. నీవు పరమ ధార్మికుడవు అనీ సత్యసంధుడవు అనీ నేను ఎరుచుదును. నిన్ను నేను కాపాడుతాను. నీవు భయపడవద్దు. యజ్ఞకర్మనిర్వాహకులు అయిన పుణ్యకర్ములనూ మహర్షులనూ రావినైనాను. యజ్ఞము చేయిస్తాను. ఈ చండాలరూపముతో నీవు స్వర్గానికిపోయేట్లు చేస్తాను. శరణము ఇవ్వగల విశ్వామిత్రుడి దగ్గరకే నీవు చేరినావు. కాబట్టి స్వర్గము నీచేత చిక్కింది అనే అనుకోవచ్చును” అని చెప్పి ఆమహాతేజోవంతుడు మహాప్రాజ్ఞులూ పరమ ధార్మికులూఅయిన తన పుత్రులను యజ్ఞసంభారాలు సమకూర్చడానికి నియోగించినాడు.

ఆయన శిష్యులను అందిరీనీ పిలిచి, ‘నాయనలారా, మీరు వివిధ దేశాలకూ పోయి బహుపుత్రులూ ఋత్విజులూ అయిన మహర్షులను శిష్య మిత్ర సమేత

ముగా నేను చెప్పినాను అనిచెప్పి ఇక్కడికి పిలుచుకొనిరావలెను. మీరు ఆహ్వానించినప్పుడు ఎవరు ఎవరు ఏమి అనేది మరిచిపోవద్దు. మళ్ళీ వచ్చినతరువాత అది అంతా నాకు చెప్పవలెను" అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

వారు అప్పటికి అప్పుడు నాలుదిక్కులకూ పోయినారు.

సమస్తదేశాలనుంచి బ్రహ్మర్షులు అక్కడికి వచ్చినారు.

విశ్వామిత్రుడి శిష్యులు తమ గురువును చూచి "స్వామీ, తమ మాట చొప్పున సమస్తదేశాల బ్రాహ్మణోత్తములూ వచ్చిఉన్నారు. మహోదయుడున్నా తక్కిన వాసిష్ఠులన్నూ రాలేదు. మేము పిలవగానే వారు నూరు గురూ కోపముతో మండిపడి 'యజ్ఞము చేసేవాడు చండాలుడు. చేయించేవాడు క్షత్రియుడు. ఆయజ్ఞవావిస్సును కేవలం ఎట్లా భక్షిస్తారు. విశ్వామిత్రుడి మాట విని చండాలున్నము భుజించే బ్రాహ్మణోత్తములు స్వర్గానికి ఎట్లా పోగలుగుతారు' అన్నారు. మహోదయుడితోకూడా ఆ నూరుగురు వాసిష్ఠులూ కన్నులు ఏర్రచేసి నిష్ఠురోక్తులు అడిగారు" అని చెప్పినారు.

విశ్వామిత్రుడికి కోపము వచ్చింది. "నేను మహోగ్రము అయిన తపస్సు చేసినవాణ్ణి. నాలో ఏదోవమూలేదు. నన్ను దూషించిన ఆదురాత్ములు భస్మము అయిపోవలెను. ఆ వాసిష్ఠులు అందరూ ఇప్పుడే యమలోకముపాలు అయిపోవలెను. తిరిగి అనేక జన్మలు ఎత్తవలెను. ముష్టికులు అనే హీనజాతిలో పుట్టి కపటక్షకులు అయిపోవలెను. శాండ్లు నిర్దయులు అయి రోత పుట్టించే రూపాలతోనూ ఆచారాలతోనూ కుక్క మాంసము తింటూ తిరుగుతూ ఉండివలెను, దూషించకూడని నన్ను దూషించిన మహోదయుడు లోకములంతా దూషించే కిరాతుడుగా పుట్టవలెను. వాడు దయాదాక్షిణ్యాల లేకుండా ప్రాణాలు తీయడమే పనిగా పెట్టుకొని బహుకాలమూ బ్రతుకవలెను" అంటూ శపించినాడు.

౬౦

ఈవిధముగా ఆ మహాతేజోవంతుడు విశ్వామిత్రుడు వాసిష్ఠులను శపించి వారిని అందరినీ తన తపోబలముతో హతముఅర్చివేసినాడు. అక్కడ అప్పుడు. సమావేశము అయిన మహర్షులతో "ఓ మహర్షులారా, ఈయన ఇత్తోకూ వంశీయాడు. త్రిశంకు మహారాజు. పరమధార్మికుడు. చాత. బొందితో స్వర్గానికి పోవలెను అమకొని గురువులనూ గురుపుత్రులనూ యజ్ఞము చేయించమన్నాడు. గురుపుత్రులు శోపించి ఈయనను శపించినారు. అందువల్ల క్షత్రియ రూపము

పోయి ఈ చండాలరూపము వచ్చింది. ఇంకా అదే కోరికతో నాశరణుజొచ్చి నాడు. నేను యజ్ఞము చేయించలేదనినాను. మీరు అందరూ నాకు తోడుపడవలెను” అని చెప్పినాడు.

ఆ ధర్మజ్ఞులు అందరూ ఏకముఅయి సంప్రదించుకొన్నారు.

“ఈ కౌశికుడు కోపధారి, అన్ని హోత్రమువంటివాడు. ఎంతో మహిమ కలవాడు. అగ్రవాము వస్తే మనలను అందరినీ కూడా శపించివేస్తాడు. కనుక ఈయన చెప్పినట్లు చేయడమే ఉత్తమము. సంశయించనక్కరలేదు. ఈయజ్ఞము చేయించవలసిందే. ఈయన ప్రభావమువల్ల త్రిశంకువు ఎట్లాగూస్వర్గానికిపోయి తీరుతాడు” అని నిశ్చయించినారు.

యజ్ఞము ఆరంభము అయింది. ఆ మహాయజ్ఞానికి విశ్వామిత్రుడు యాజకుడు. మంత్రకోవిదులు అయినవారు అందరూ ఋత్విజులు. ఆయా కర్మలను అన్నిటినివారు మంత్రవిహితముగానూ శాస్త్రయుక్తముగానూ కల్పనూత్రానుసారముగానూ పూర్తిచేసినారు. వారివారి హవిర్బాగాలను తీసుకొనిపోవడానికి దేవతలను అందరినీ చాలాసేపు విశ్వామిత్రుడు ఆవాహనచేసినాడు. దేవతలు ఒక్కరున్నూ రాలేదు. అంతట కోపావేశముతో విశ్వామిత్రుడు స్రువము (హోమముచేసే తెడ్డు) చేతిలో పట్టుకొని “ఓ త్రిశంకు, ఈయజ్ఞము నిష్ఫలము అయిపోలే పోనీ. ఇక నా తపః ప్రభావము చూపిస్తాను. బొందితో పోవడానికి ఎవరికీ వీలుకాని స్వర్గలోకానికి నిన్ను ఇప్పుడే పంపిస్తాను అంటూ నా స్వార్థిత తపస్సుకు ప్రభావమే ఉన్నట్లయితే ఈ త్రిశంకు మహారాజు ఇప్పుడే స్వర్గానికి వెళ్లిపోవలెను.” అని ప్రతిజ్ఞ చేసినాడు.

అప్పుడు అక్కడివారు అందరూ చూస్తూఉండగానే త్రిశంకువు స్వర్గానికి వెళ్లిపోయినాడు.

త్రిశంకువు స్వర్గలోకము చేరినాడు. దేవేంద్రుడు దేవతలను అందరినీ ఆలోచించి “ఓ త్రిశంకు, నీవు గురుశాపహతుడవు. నీవు ఈ దేవలోకములో ఉండటానికి వీలులేదు. మళ్ళీ ధూమిమీద తలక్రిందులుగా పడిపో” అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

అంతట త్రిశంకువు తలక్రిందులుగా పడిపోతూ “మహామునీ రక్షించు రక్షించు” అంటూ కేకలు పెట్టినాడు. ఆ కేకలు విశ్వామిత్రుడువిన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడికి తీవ్రము అయిన కోపము వచ్చింది. “నిలు అక్కడనే నిలు” అంటూ తన తపోబలముతో ఆ త్రిశంకువును నేలమీద పడకుండా అంత రిక్షములో నిలిపివేసినాడు. మహర్షిమధ్యములో ఉన్న విశ్వామిత్రుడు అంతట

రెండవ ఒక్కణ్ణేవునికి మల్లె అంతరిక్షములో త్రిశంకువు ఉన్నదిక్కున మరిఒక దేవలోకము సృష్టించడానికి పూనుకున్నాడు. అప్పటికిఅప్పుడే దక్షిణ దిక్కున వేరే సప్తగృహనూ నక్షత్రాలనూ సృష్టించేసినాడు. ఆయన కోపము అంతట ఆగలేదు. మరి ఒక ఇంద్రుణ్ణి సృష్టించడమూ లేక ఇంద్రుణ్ణే లేకుండా చేయడమూ అలి ఆలోచిస్తూ తక్కిన దేవతలను సృష్టించడము మొదలు పెట్టినాడు.

అందుకు దేవతలు అందరూ ధీయసంభ్రాంతులు అయిపోయినారు. వారు అందరూ విశ్వామిత్రునిచిగ్గింపు పరుగెత్తుకొని వచ్చినారు. ఆయన కోపము చల్లారుస్తూ “ఓ మహాభాగా, తమకు తెలియనిది ఏమీలేదు. త్రిశంకుమహారాజు గురుశాపహతుడు. కాబట్టి దేవలోకము రాతగినవాడుకాదు” అని చెప్పినారు.

“ఓ దేవతలారా, నేను ఈ త్రిశంకువును దేహముతో స్వర్గానికి పంపిస్తాను అని ప్రతిజ్ఞచేసినాను. నా ప్రతిజ్ఞ దిబ్బరకాకూడదు. మీరు ఉంటూ ఉన్న స్వర్గములో ఈ త్రిశంకువు ఉండటానికి మీరు వీలులేదు అంటున్నారు. కనుక ఇప్పుడు ఈయన ఉన్న ప్రదేశమే స్వర్గము కావలెను. నేను సృష్టించిన ఈ నక్షత్రాలూ మొదలుఅయినవి అన్నీ సుస్థిరముగా ఉండిపోవలెను. ఇందుకు మీరు ఒప్పుకోవలెను.” అన్నాడు.

అందుకు దేవతలు అందరూ అంగీకరించి “మహామనీ, తాము సృష్టించిన నక్షత్రాలు అన్నీ జ్యోతిర్మిత్రకానికి వెలుపల శాశ్వతముగా ప్రకాశిస్తూఉంటవి. త్రిశంకువు గురుశాపహతుడు కనుక వాటి నడుమను తలక్రిందులుగాఉంటాడు. అయినప్పటికీ దేవసమానుడుగా లేజరిల్లుతూఉంటాడు. ఈ ఇక్ష్వాకువు కృతార్థుడు అయి స్వర్లోకములో ఉన్నవాడవలె కీర్తితో ప్రకాశిస్తూఉంటే ఈ జ్యోతులు అన్నీ ఆయన్ను ఆనుసరించుకొని ఉంటవి” అని చెప్పి విశ్వామిత్రుణ్ణి స్తోత్రము చేసినారు. అందుకు విశ్వామిత్రుడు ఒప్పుకున్నాడు.

ఆ యజ్ఞము సమాప్తము అయిపోయింది. దేవతలూ మహర్షులూ ఎవరివారిన వారు వెళ్లిపోయినారు.

౬౦

ఆ యజ్ఞానికి వచ్చినవారు అందరూ వెళ్లిపోయిన తరువాత విశ్వామిత్రుడు ఆ తపోవనములో ఉన్న వారు అందరితోనూ తాను దక్షిణ దిశకువచ్చిన తరువాత తన తపస్సుకు పెద్ద విఘ్నము అయింది అనీ ఇంకొక దిక్కుకుపోయి తపస్సు చేసుకోవలసింది అనీ పడమటి దిక్కున విశాలము అయిన తపోవ

వారు ఎన్నో ఉన్నవి అనీ పుష్కరతీర్థరాస సుఖముగా తప్పచేసుకొ
వచ్చును అనీ చెప్పి ఆసుచరులు అందిరితోనూ ప్రయాణము అయి పడమటి
దిక్కుగా పోయినాడు. పుష్కరతీర్థము చేరినారు.

ఫలమూలము మాత్రమే ఆహారముగా చేసుకొని మహాగ్రముగానూ
అనివార్యముగానూ విశ్వామిత్రుడు తపస్సు చేయ నారంభించినాడు.

ఆ కాలములో ఆయోధ్యానగరములో అంబరీషుడు అనేరాజు రాజ్యపా
లనము చేస్తూ ఉన్నాడు. ఆయన ఒక యజ్ఞము ఆరంభించినాడు. ఆ యజ్ఞము
జరుగుతూ ఉండగా దేవేంద్రుడు యజ్ఞపశువును గొంగిలిపోయినాడు. ఆ
పశువు కనపడకుండా పోయినందువల్ల పుగోహితుడు “ఓ రాజా, నీవు పరాకుగా
ఉన్నందువల్ల నీ యజ్ఞ పశువును ఎవరో ఎత్తుకొని పోయినారు. ఈ దోషము
నిన్ను నాశము చేసేవేస్తుంది. ఇందుకు ప్రాయశ్చిత్తము చాలా కష్టముఅయింది.
కాబట్టి యజ్ఞకర్మను ఆరంభము చేసేలోపల యజ్ఞపశువును కానీ ఆ పశువు
దొరకక పోయేట్లయితే ఒక నరపశువును కానీ పట్టుకొని రావలెను. ఈ పని
నెంటునే చేయవలెను” అన్నాడు.

అంబరీషుడు తెలివి తేటలు కలవాడు, వేలకొద్దీ ఆవులను నెంటతీసుకొని
యజ్ఞపశువును వెతకడానికి బయలుదేరినాడు. దేశజేతాలూ మహానగరాలూ
జనపదాలూ పుణ్యాశ్రమాలూ ఎన్నో వెదకినాడు. కాని ఎక్కడను ఆయన
యజ్ఞ పశువు దొరకలేదు. చివరకు భృగుతుంగము అనే పరస్థత ప్రదేశములో
భార్యపుత్రులతో ఉంటూ ఉన్న రుచిక మహర్షిని చూచినాడు.

అంబరీషుడు తపోదీప్తులతో తేజరిల్లుతూ ఉన్న ఆ రుచికమహర్షిని సత్క
రించి సంతోష పెట్టినాడు. సమస్కారము చేసి కుశలము అడిగి తెలుసుకొని
“మహర్షీ, నాయజ్ఞ పశువు కనపడకుండా పోయింది. దేశజేతాలూ తిరిగినాను.
ఎక్కడనూ దొరకలేదు. మీ ముగ్గురి కొమార్తెలో ఒకరిని నాకు యజ్ఞపశువుగా
విక్రయించ ప్రార్థిస్తున్నాను. నేను కృతార్థుణ్ణి ఆవుతాను. ఇందుకు తమకు
నేను ఒక లక్షిగోవులను ఇస్తాను.” అని అంబరీషుడు చెప్పినాడు.

“రాజా, నీవు ఏమి ఇచ్చినా నా పెద్ద కుమారుణ్ణి ఇవ్వను” అన్నాడు
రుచీకుడు.

ఆయన ఇల్లాలు మహా తపస్విని. అమె అది విని “ఓరాజా, మహాభాగుడు
నా పెనిమిటి పెద్దపిల్లవాణ్ణి ఆమృతము అన్నాడు. కడగొట్టువాణ్ణి ఆమృతానికి
నేను ఒప్పుకొను. ఎమంటే లేరుమా తండ్రికి పెద్దపిల్లవాడు అంటే ఇష్టము;

తల్లికి కనపటివాడిమీదమోజు. అంగవల్ల పసివాణ్ణి! నేను అట్టి పెట్టుకొంటాను” అన్నది.

తల్లితండ్రులు చెప్పకూడ న్నది వింటూఉన్న సమీపవాడు కునశ్శేపుడు “రాజా, నూ నాయన పెళ్ళవాణ్ణి అమ్మను అన్నాడు. మాఅమ్మ చిన్నవాణ్ణి అన్నదానికి బిలులేకు అన్నది. మనవాణ్ణి నన్ను నారు అమ్మివేసినట్టే ఎందుకోవచ్చును. కాబట్టి లక్ష గోవులూ నూతండ్రికి ఇచ్చివేసి తాము నన్ను తీసుకొని వెళ్ళవచ్చును” అన్నాడు.

అంగకు అంబరీషుడు అమిత సంతోషముగా రుచీకుడికి లక్షగోవులూ ఇచ్చి కునశ్శేపుణ్ణి తనరథము ఎక్కించుకొని తత్ షిగామే బయలుదేరినాడు.

౬౨

ఓరామా, అంబరీష మహారాజు కునశ్శేపుణ్ణి రథముమీద తీసుకొనిపోతూ ఉండగా మిట్టమధ్యాహ్నము అయింది. పుష్కరతీర్థము చేరినారు. అక్కడ ఆ మహారాజు విశ్రమించినాడు.

ప్రాణముపోతుంది అనే దిగులుతో కునశ్శేపుడిముఖాన కళాకాంతులూ మాసిపోయినవి. ప్రయాణమువల్ల అలసిపోయినాడు. దాహమువేసింది. నీళ్ళ దగ్గరకు పోయినాడు. అక్కడ ఋషులతో కూడా తపస్సు చేసుకొంటూఉన్న విశ్వామిత్రుణ్ణి చూచినాడు. పరుగెత్తుకొంటూపోయి ఆయన పాదాలమీద పడ్డాడు.

“ఓమహర్షి, నాతల్లిదండ్రులు నన్ను యజ్ఞపశువుగా అంబరీషమహారాజుకు అమ్మివేసినారు. ఇక నాకు తల్లివీ తండ్రీవీ నీవే. జ్ఞాతిరిఅయినా బంధువుడవుఅయినా గురువు అయినా నీవు ఒక్కడవే నాకుఉన్నావు. నీవు ధర్మానిధివి. అడిగినవాణ్ణి కాదు అనకుండా కాపాడుతూఉన్నావు. దయామతితో నీవు నన్ను బ్రతికించవలెను. అయితే లక్షగోవులు ఇచ్చి నన్ను కొనుక్కున్న అంబరీషమహారాజు యజ్ఞము చెడిపోకూడదు. నాకు ఆయుర్దాయము అనుగ్రహించవలెను. నేను కామభోగార్థము ఆయుర్దాయము అనుగ్రహించవలెను అని ప్రార్థించడములేదు. తపస్సుచేయడానికే నేనుఆయువుఅర్థిస్తున్నాను. నేను ఇప్పుడు దిక్కులేనివాణ్ణి. ఈ ఆపత్కాలములో తాము నన్ను తమ పుత్రుడు వలె రక్షించవలెను” అంటూ కునశ్శేపుడు వేడుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు కునశ్శేపుణ్ణి ఓదార్చి తన కుమార్తెను చూచి “ఓ పుత్రులారా, మీరు పుత్రులుగా నాకు అక్కరకు వచ్చేదీ లేనిదీ తెలుసుకోడానికి

ఇప్పుడు సమయము వచ్చింది. తండ్రి కోరికలను సఫలము చేయడమే కోడుకులకు పరమధర్మము. ఈ చిన్నవాడు ముని పుత్రుడు. ప్రాణముకోసము నా శరణు జొచ్చివాడు. వీడి ప్రాణము కాపాడి నన్ను మీరు సంతోష పెట్టవలెను. మీరు అందిరూ పుణ్యకర్ములు. ధర్మపరాయణులు. మీలో ఒకరు అంబరీషుడికి యజ్ఞపరపుగాపోయి ఈ కునశ్శేపుణ్ణి బ్రతికించవలెను. అట్లు చేసేటయితే అంబరీషుడి యజ్ఞమూ నెరవేరుతుంది, ఈ కునశ్శేపుణున్నూ బ్రతుకుతాడు; మీరు అందిరూ నా మాల పొటించినవారన్నూ ఆవుతారు” అన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడి పుత్రులు మగువ్యంబాదులు సాధిమానముగానూ పరిహాసముగానూ, “ప్రభూ, తమ స్వంతటినైనను వదిలిపెట్టి పరాయిపిల్లవాణ్ణి కాపాడ వోవటము మగురాహారము విడిచిపెట్టి శ్వేమాంసాహారముకోసము తాపత్రయ పడవటముగా ఉంది. ఇది మాకు అకార్యముగా తోస్తుఉంది” అన్నారు.

కోడుకులు అన్నమాటలకు విశ్వామిత్రుడికి కోపము వచ్చింది. కన్నులు ఎర్రచేసి “తండ్రికి ఎదురు ఉడుకూడదు అనే భయము లేకపోవడిమే కాకుండా ధర్మరహితముగానూ దురుణముగానూ మాట్లాడినారు. నాఒండ్లు గరు పుట్టించినారు. మీరున్నూ వాసిఘ్నేవలె ముష్టికులులయిపోయి కుక్కమాంసముతంటూ ఈ భూమిమీది జహుకాలము బ్రతికిఉండవలెను” అని శాపము పెట్టినాడు.

దిగులుపడిపోయిఉన్న కునశ్శేపుణ్ణికి ఏ బాధాలేకుండా పోవడానికి అంతట విశ్వామిత్రుడు విధూతిమంత్రించి రక్ష పెట్టి “ఓ పిల్లవాడా నీకురెండు మంత్రాలు ఉపదేశము చేస్తాను. నిన్ను యూపస్తంభానికి కట్టివేయగానే నీవు ఆ రెండు మంత్రాలూ జపము చేయవలెను. అంతట ఇంద్రోపేంద్రులు నిన్ను రక్షిస్తారు. నీకు జీవితసిద్ధి కలుగుతుంది” అంటూ రెండు మంత్రాలూ ఉపదేశించినాడు.

కునశ్శేపుణ్ణి మనస్సు కుదుటపడ్డది. అతడు అంబరీషమహారాజు దగ్గరకు పరుగెత్తుకొనిపోయి “రాజా, ఆలస్యము చేయవద్దు. ఇక్కడినుంచి ఇప్పుడే వెళ్లిపోదాము. తాము యజ్ఞకర్మను శీఘ్రముగా ముగించవచ్చును” అని చెప్పినాడు. అమాటలకు అంబరీషుడు సంతోషపడ్డాడు. ఉత్సాహముతో బయలుదేరినాడు. ఏ మాత్రమూ జాగుచేయకుండా యజ్ఞశాల ప్రవేశించి పురోహితుడి అనుమతితో యజ్ఞకర్మను ఆరంభించినాడు.

కునశ్శేపుణ్ణి ఒంటినిండా గంధము పూసినారు. రక్తమాల్యాంబరాలతో అలంకరించినారు. యజ్ఞపరపుగా అతనిని యూపస్తంభానికి కట్టివేసినారు.

అచల నివృత్తో కునశ్శేపుడు విశ్వామిత్రుడు ఉపదేశించిన రెండు మంత్రాలూ జపము చేయడము మొదలు పెట్టినాడు.

ఇంద్రో వేందులు సంతృప్తులు అయినారు. కునశ్శేపునికి దీర్ఘాయువును ఇచ్చినారు. అంజరీఘృనికి యజ్ఞఫలము బహు గుణముగా అనుగ్రహించినారు.

౬౩

ఆ పుష్కర తీర్థాన విశ్వామిత్రుడు బహుకాలము తపస్సుచేసినాడు. తపోవ్రతము అయిపోతూ ఉండగా బ్రహ్మదేవుడు దేవతలను అందరినీ వెంట పెట్టుకొనివచ్చి విశ్వామిత్రుణ్ణిచూచి “నీకు శుభము అవుతుంది. ఇంతవరకూ నీవు చేసిన శుభకర్మలకు నిన్ను ఒక ఋషిగా పరిగణిస్తున్నాను” అంటూ పరివారముతో అంతర్ధానము అయినాడు.

విశ్వామిత్రుడు అసంతృప్తుడు అయినాడు. మళ్ళీ తపస్సు చేయడము మొదలు పెట్టినాడు. బహుకాలము అయిపోయింది. ఒకనాడు ఆ పుష్కర తీర్థములో మేనక అనే అప్పరస జలకమాడటానికి వచ్చింది. మేఘాలలో మెరుపు చూదిరిగా ఆమె విశ్వామిత్రుడే కన్నులలో మెరిసింది. ముగ్ధుడు అయినాడు. ఆమె అప్రతిమాన సౌందర్యానికి మన్మథపరవశుడు అయిపోయినాడు. ఆమెను చూసి “ఒక అప్పరసా, స్వాగతము. నీవు నా ఆశ్రమములో ఉండవలెను. నీకు శుభము అవుతుంది. నిన్ను నేను మోహించినాను. నీవు నన్ను విలకోవలసింది” అన్నాడు.

ఒక రామా, ఆ మేనక అక్కడ విశ్వామిత్రుడితో కాపురము చేసింది. ఇట్టే పది సంవత్సరాలు అయిపోయినవి అప్పుడు విశ్వామిత్రుడికి సిగ్గువేసింది. శోకపరాయణుడు అయిపోయినాడు. ఆలోచించసాగినాడు. అది అంతా దేవతలు తన తపస్సు చెడగొట్టడానికి పన్నిన పన్నాగము అని తెలుసుకొన్నాడు. మోహానికి లొంగిపోయినందువల్ల పది సంవత్సరాలూ ఒక్క అజ్ఞోరాత్రముగా గడచిపోయినవే అని విచారపడ్డాడు. కామాతురతవల్ల అంతటి విఘ్నము అయిపోయిందే అని పశ్చాత్తాపపడ్డాడు. దుఃఖముతో కుమిలిపోతూ నిట్టూర్పులు విడుస్తూ మేనకవంక చూచినాడు.

మేనక భయపడిపోయింది. గజగజ వణికింది. చేతులు కట్టుకొని నిలుచున్నది.

విశ్వామిత్రుడు ఆమెకు తియ్యని మాటలు చెప్పి అక్కడ ఉండకుండా ఉత్తర దిక్కుగా బయలుదేరి పోయినాడు.

ఆ విగ్రహముగా మేనకను వదిలించుకొన్న విశ్వామిత్రుడు హిమవత్సర్వత పార్శ్వములో కాశీకి సదీతీరానికి పోయినాడు. ఇంద్రియాలను జయించవలెను అనే ద్విధ సకల్యముతో దారుణము అయిన తపస్సు మొదలు పెట్టినాడు.

చాలాకాలము అయిపోయింది. ఆయన మహాగ్రతపస్సుకు దేవతలు అందరూ భయపడిపోయినారు. వారు అందరూ బ్రహ్మదేవుడితో విశ్వామిత్రుడి దగ్గరకు పోయినారు. బ్రహ్మదేవుడు “ఓ విశ్వామిత్రుడా, నీమహాగ్రతపస్సుకు మెచ్చుకొన్నాను. నీయుషిముఖ్యత్వమూ నీమహాత్మ్యమూ గమనించినాను. ఇకను ఇంతట నుంచీ నిన్ను మహర్షిగా భావిస్తాను” అన్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడి మాటలకు విశ్వామిత్రుడు సంతోషించనూలేదు, కించపడనూలేదు. నమస్కారము చేసి “స్వామీ, నేను మహర్షిని అయినాను అని తాము అంటున్నారు. అయితే నేను జితేంద్రియుణ్ణి అయినట్టు తాము అంగీకరిస్తారా” అని బ్రహ్మదేవుణ్ణి ప్రశ్న చేసినాడు.

“నీవు జితేంద్రియుడవు కాలేదు. ఇంకా నీవు సాధన చేయవలెను” అంటూ బ్రహ్మదేవుడు దేవతలు అందిరితోనూ అంతర్ధానము అయిపోయినాడు.

విశ్వామిత్రుడు అంతట మళ్లీ తపస్సు చేయటము ఆరంభించినాడు. ఈ మాట ఆయన రెండు చేతులూ పైకి ఎత్తి ఏ ఊతమూ లేకుండా నిలచుని వాయుభక్షణము చేస్తూ వేసంగి ఎండలో నాల్గుదిక్కులా అగ్నిహోత్రాలు ఉంచుకొనీ వానాకాలములో అనాచ్ఛాదిత ప్రదేశములో ఉండీ చలికాలములో జలమధ్యములో ఉండీ మహా తీవ్రముగా తపస్సు చేయసాగినాడు. బహుకాలము గలించింది.

౬౪

విశ్వామిత్రుడి దారుణ తపస్సుకు దేవతలూ దేవేంద్రుడూ కలవరవడి పోయినారు. వారు సభితీరి రంభను రావించినారు.

దేవేంద్రుడు “ఓరంభా, మహత్తరము అయిన దేవకార్యము ఒకటి నీవు సాధించవలెను. నీవు ఇప్పుడే ఇక్కడనుంచి పోయి విశ్వామిత్రుణ్ణి వ్యామోహ పెట్టవలెను. ఆతడు నిన్ను తగులుకొనేట్టు చేయవలెను” అన్నాడు.

రంభ అది తనవల్లను అయ్యే పని కాదు అని సిగ్గుపడిపోయింది. దేవేంద్రుడికి నమస్కారము చేసి “ఓ సురేశ్వరా, ఆయన మహాముని. పరమ భయంకరుడు. నేను ఏమి చేయబోయినా ఆయనకు కోపము వస్తుంది. ఘోర

ముగా శపిస్తాడు. సందేహములేదు. జేవా, నాకు భయమువేస్తూ ఉంది. నన్ను అనుగ్రహించవలెను" అంటూ గజగజ వానికి పోయింది.

"ఓ రంభా, నీవు భయపడవద్దు. నీకు రుభము అవుతుంది. నేను చెప్పినట్లు నీవు చేయవలెను. మనోహరము అయిన వసంతకాలములో నేనూ మన్మథుడూ నీవెంట వస్తాము. నేను కోకిల యాపముతో నీ సరసను ఉంటాను. నీతో మన్మథుడు నీనడ మాదిరిగా ఉంటాడు. నీవు చక్కగా సింగారించుకొని నీశృంగార చేష్టలతో విశ్వామిత్రుడి తపస్సు చెడగొట్టవచ్చును. నీవు ఈ పని ఇట్టే చేయకలుగుతావు" అని రంభను సమాధాన పరచినాడు.

రంభ విశ్వామిత్రుణ్ణి మరులుకొల్పడానికి జగన్మోహనముగా అలంకరించుకొని చిరునవ్వులతో బయలుదేరింది. అది వసంతకాలము. చెట్లు అన్నీ పూలు పూసినవి. కోకిల మనోహరముగా కూయసాగింది. రంభ రాగము ఆలాపించింది. ఆ అప్రతిమాననాదానికి విశ్వామిత్రుడి మనస్సు ఉర్రూతలూగింది. కన్నులు తెరిచి చూచినాడు. ఎదుట రంభ కనుపించింది. వెంటనే సందేహము వచ్చింది. అది అంతా దేవేంద్రుడు చేస్తున్న తంత్రము అని స్ఫురించింది. క్రోధపరవ శుడు అయిపోయి "ఓ దౌర్బాగ్యురాలా, కామక్రోధాగులు జయించవలెను అనుకొంటున్న నన్ను మరులు కొల్పడానికి వచ్చినావా; నీవు శిలవుఅయిపో, బహుకాలము అట్లా శిలవు అయి పడిఉండు" అని శాపము పెట్టినాడు.

పట్టరాని కోపము వచ్చి శాపము పెట్టినందుకు విశ్వామిత్రుడు ఉత్తరక్షణములో పశ్చాత్తాపపడి పోయినాడు. అంతట ఆ రంభను చూస్తూ "ఓ రంభా మహా తేజోవంతుడూ తపోబలసమన్వితుడూ అయిన బ్రాహ్మణుడు ఒకడూ నా శాపమునుంచి నిన్ను ఉద్ధరించ కలుగుతాడు." అన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడి శాపవాక్కులు చెవులపడగానే దేవేంద్రుడూ మన్మథుడూ అక్కడనుంచి పారిపోయినారు.

రంభ అప్పటికి అప్పడే రాయి అయిపోయింది.

కోపాన్ని జయించలేకపోయినందుకు విశ్వామిత్రుడు విచారపడిపోయినాడు. ఆకోపమువల్ల తన తిపోబలము కొంత తగ్గిపోతూ ఉంది అని గమనించి నాడు. అరిషడ్వర్గాన్ని జయించలేకపోయినందుకు భిన్నుడు అయినాడు. మనశ్శాంతిలేకుండా పోయినందుకు వ్యభపడ్డాడు.

ఎవరు ఏమిచేసినా కోపపడకూడదు అనీ ఎవరు ఏమి మాట్లాడినా మెదిలకుండా దూరకొనవలెను అనీ మనసా నిశ్చయించుకొన్నాడు. అంతే కాదు.

జీతేంద్రియుడు అయ్యేటంతగరకున్నా జేహాన్ని ఎండకట్టవలెనుఅనీ తపస్సుకు స్రాధావ మే ఉంటే దేహము క్షయము అయిపోదు అనీ బ్రహ్మర్షి అయ్యేటంత వరకున్నా అన్నముతినకుండా నీళ్ళు లాగకుండా చివరకు ఊపిరి అయినా విడువకుండా తపస్సుచేయవలెను అనీ సంకల్పించుకొన్నాడు.

ఓ రామా, ఈ విధముగా విశ్వామిత్రుడు అప్రతిమానముగా శిష్యముచేసినాడు.

౬౫

ఓ రామా, విశ్వామిత్రుడు హిమవత్స్విత ప్రాంతము వదిలిపెట్టి తూర్పు దిక్కుగా పోయినాడు అక్కడ నిరుపమానము అయిన మానవ్రతము ఆవలంబించినాడు. అప్రతిమానమూ పరపచుడుష్కరమూ మహోగ్రమూ అయిన తపస్సుచేయటము మొదలు పెట్టినాడు. కోపాన్ని దరిజేరనీయకుండా ఎన్ని విఘ్నాలవచ్చినా ఏ మాత్రమూ చలించకుండా మానుమాదిరిగా పాడుకొని పోయినాడు.

ఆవిధముగా నియమబద్ధుడు అయి ఏ అంతరాయానికీ లొంగిపోకుండా బహుకాలము తపస్సుచేసినాడు. ఆయన తపోవ్రతము సమాప్తము అయింది. అప్పుడు ఆయన భోజనముచేయబోతున్నాడు. ఇంతలో దేవేంద్రుడు బ్రాహ్మణవేషముతో వచ్చి అన్నము పెట్టమని యాచించినాడు. కిక్కిరమనకుండా నిస్సంకోచముగా ఆబ్రాహ్మణుడికి సిద్ధాన్నిము పెట్టినాడు. ఆ బ్రాహ్మణుడు ఆ అన్నము ఏ కొంచెమూ మిగల్చకుండా అంతా తినివేసినాడు. విశ్వామిత్రుడు ఈవశ్యాత్రమూ చలించలేదు.

విశ్వామిత్రుడు మళ్ళీ ఊపిరి ఓగబటి మహోగ్రముగా తపస్సుచేయటము మొదలు పెట్టినాడు. చాలాకాలము గతించింది. ఆయన తపస్సు చాలించలేదు. అప్పుడు ఆయన తలలో నుంచి పొగలూ మంటలూ బయలుదేరినవి. అవి ముల్లోకాలలో వ్యాపించినవి. అంతా దగ్ధము అయిపోయేట్టుగా తోచింది. ఆయన తపోగ్నికి జీవదాసవయక్షరాక్షస గరుడగంధర్వులు అందరూ నిశ్చేష్టులు అయి పోయినారు.

దేవతలు అందరూ బ్రహ్మదేవుడితో “ఓ దేవా, మేము విశ్వామిత్రుణ్ణి అనేకవిధాల ప్రలోభ పెట్టినాము. కోపము తెప్పించడానికి ఎన్నోప్రయత్నాలు చేసినాము. ఇంకా ఏమేమో చేసినాము. ఏమి చేసినప్పటికినీ ఆయన తపస్సు తగిలిపోలేదు. పయిగా అది వృద్ధిఅయింది. ఇప్పుడు ఆయనలో ఏదోవమూ

కనిపించటములేదు. అందువల్ల ఆయన మనసారా కోరుతున్న కోరికను తాము చెల్లించి తీరవలెను. అట్లా చేయకపోయేట్లయితే విశ్వామిత్రుడి తపోగ్నికి ముల్లో కాలూ భస్మము అయిపోతేవి. ఇప్పుటికే దిక్కులు అన్నీ కలవరపడిపోయినవి. సముద్రాలు అన్నీ అల్లకల్లోలము అయినవి. పర్యవేతలు అన్నీ కరులు తూడున్నవి. పృథ్వి అంతా వణికిపోతూ ఉంది. గాలి ఎడా పెడా కొట్టుతూవుంది. సూర్యు రశ్మి మందిగించింది. జనులు కర్మకూన్యలు అయిపోయినారు. ఏమి చేయవలెనో ఎవరికీ తోచటములేదు. అందరికీ మాధ్యము వచ్చినట్లుగా ఉంది.

ఓ దేవా, విశ్వామిత్రుడు ఆమిత తేజోవంతుడు. ఇప్పుడు ఆగ్నిహోత్రుడి వలె ఉన్నాడు. ఈలోకాలను అన్నిటినీ నాశనము చేయవలెను అని ఆయనకు ఇంకా బుద్ధి పుట్టలేదు. తాము ఉండేదీ అంతా ఊరకుండేట్లయితే ఆయన ప్రళయ కాలాగ్ని వలె ముల్లోకాలనూ దహించివేస్తాడు. దేవరాజ్యము ఏలవలెను అని కూడా అనుకొంటాడు. అందువల్ల తాము ఇప్పుడు ఆయన కోర్కెను చెల్లించటమే తరణోపాయము.” అన్నారు.

అంతట బ్రహ్మదేవుడు దేవతలు అందరితోనూ విశ్వామిత్రుడు దగ్గరకు పోయినాడు. “ఓ బ్రహ్మర్షీ” అని మనోహరముగా సంబోధించి “నీకు స్వాగతము. నీ తపస్సుకు మేము అందరూ సంతోషించినాము. నీవు ఇప్పుడు బ్రాహ్మణుడవు అయినావు. ఓ బ్రహ్మర్షీ, నీకు నేనూ మరుద్గణాలూ దీర్ఘాయుష్యము ఇస్తున్నాము. ఇక నీవు స్వస్థుడవు కావలెను. సుఖముగా ఉండవలెను” అన్నాడు బ్రహ్మదేవుడు.

విశ్వామిత్రుడు సంతోషముతో బ్రహ్మదేవునికి మిగతా దేవతలూ నమస్కారము చేసి “ఓ దేవా, నాకు బ్రాహ్మణత్వమూ దీర్ఘాయుర్రాయమూ అనుగ్రహించినందుకు కృతజ్ఞుడను, అయితే ఓంకారమూ వషట్కారమూ వేదాలూ నా స్వాధీనము కావడమే కాకుండా నేను వాటిని ఇతరులకు ఉపదేశము చేసే అధికారమూ తాము నాకు దయచేయవలెను.

ఓ దేవా, ఇంతకన్నా ముఖ్యము అయిన కోరిక మరి ఒకటి ఉంది. వసిష్ఠ మహర్షి తీత్ర వేదవిదులలోనూ బ్రహ్మ వేదవిదులలోనూ మహామహుడు. ఆయన నన్ను బ్రహ్మర్షి అనవలెను. ఇది నా ముఖ్యము అయిన కోరిక. తాము ఈ కోరికను పెరవేర్చి సల్లవలెను” అన్నాడు.

అంతట దేవతలు అందరూపోయి వసిష్ఠ మహర్షిని తీసుకొనివచ్చినారు. ఆయన విశ్వామిత్రుడితో సఖ్యపడి “బ్రహ్మదేవుడూ దేవతలూ చెప్పినట్లు నీవు బ్రహ్మర్షి వేను” అన్నాడు. బ్రహ్మదేవుడు అప్పుడు మళ్ళీ “ఓ విశ్వామిత్రా నీవు

బ్రహ్మర్షి. బ్రహ్మర్షికి ఉంజే అధికారాలు అన్నీ నీకు ఉంటవి” అని చెప్పి నాడు.

బ్రహ్మదేవుడూ దేవతలూ వెళ్లిపోయినాడు.

విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠ మహర్షిని పూజించి సత్కరించి వీడ్కోలు చెప్పి పంపించినాడు. అంతట ఆయన తాపసిగా ఈ ధూలోకము అంతా తిరిగి చూచి నాడు.

ఈవిగముగా బ్రాహ్మణ్యము సంపాదించిన విశ్వామిత్రుడు మహర్షులు అందరినూ అగ్రగణ్యుడు. ఈలోకములోతెవన్ను ఈయనరూపాన వెలసింది. ఈయన పరమధార్మికుడు. మహాపరాక్రమవంతుడు” అంటూ బ్రాహ్మణోత్తముడు శతానందుడు చెప్పి ఊరకున్నాడు.

జనకమహారాజు అంతట విశ్వామిత్ర మహర్షికి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసి “ఓ బ్రహ్మర్షీ, తాము నా యజ్ఞానికి వచ్చినందువల్ల నేను ధన్యుణ్ణి అయినాను. మాన్యుణ్ణి అయినాను. పవిత్రుణ్ణి అయినాను. ఓస్వామీ, తాము బ్రహ్మర్షులలో ఉత్తిష్ఠా త్తిములు. ఓ మహాభాగా, తమసందర్శనభాగ్యమువల్ల ఇప్పుడు నాకు అనేక సద్విషయాలు తెలిసినవి. మహత్తైరము అయిన తమ తపస్సును గురించిన వివరాలు అన్నీ నేనూ ఈరామలక్ష్మణులూ ఈ సదస్సులూ ఇప్పుడు వినకలిగినాము. మహానుభావా, తమ తపస్సు అప్రమేయము. తమ బలమా అప్రమేయము. తమ పరాక్రమము అప్రమేయము. తమ సద్గుణాలు అప్రమేయాలు. ఓ అప్రమేయా, మహదాశ్చర్యము కలిగించే తమ కథ ఎంతవిన్నూ తనివితీరలేదు.

ఓ మహామనీ. ఇప్పుడు నూర్పుడు అస్తమించబోతున్నాడు. సాయంకాలాహ్నికాలను నెరవేర్చడానికి నాకు సెలవు ఇప్పించవలెను. ఓబ్రహ్మర్షీ, శేవు ఉదయము తాము తిరిగి నాకు దర్శనము ఇప్పించవలెను. ఓ మహాత్మా తమకు ఎప్పుడూ స్వాగతమేను” అంటూ జనకమహారాజు ఉపాధ్యాయులతోనూ బంధువులతోనూ విశ్వామిత్ర మహర్షికి ప్రదక్షిణముచేసి సెలవు తీసుకొని వెళ్లిపోయినాడు.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు రామలక్ష్మణులతో తన విడిదికి పోయినాడు.

౬౬

తెల్లగా తెల్లవారింది. జనకమహారాజు ప్రాతఃకాలకరణీయాలను ముగించుకొని విశ్వామిత్రుణ్ణి రామలక్ష్మణులనూ పిలిపించినాడు. శాస్త్రీయ

ముగా విశ్వామిత్రమహర్షిని అర్పించినాడు. ఉచితరీతిన రామలక్ష్మణులను సమూహించినాడు.

“ఓ మహామనీ, తమకు స్వాగతము. తమ అనుజ్ఞ ఏమిటి. చెప్పవలెను” అన్నాడు జనకమహారాజు.

“ఓ రాజా, ఈ రామలక్ష్మణులు దశరథమహారాజుపుత్రులు అని చెప్పినాను. ఈ వీరులు ఇద్దరూ నీ ఇంట్లోఉన్న శివసమస్సు చూడతలచి నా వెంట వచ్చినారు. ఆ ధనుస్సు వీరికి చూపించవలెను. నీకు శుభము అవుతుంది. కృతకౌములు అయి వీరు యశ్శ్రేష్ఠముగా వీరి పట్టణానికి వెళ్ళిపోతారు” అన్నాడు విశ్వామిత్రమహర్షి.

జనకమహారాజు “స్వామీ, ఆ ధనుస్సు చూ ఇంట్లోకి ఎట్లా వచ్చిందీ మొదలుఅయిన విషయాలు ముందుగా మనవిచేస్తాను. వినవలెను. నా పూర్వికుడు వివిధక్రవర్తి తరువాత ఆర్యతరములో దేవరాతుడు అనే ఆయన రాజ్యము చేస్తూ ఉండేవాడు. ఆయనకు దేవతలు శివసమస్సును నిక్షేపముగా ఇచ్చినారు.

పూర్వము శివుడు దక్షయజ్ఞాన్ని ధ్వంసముచేసే సమయములో దేవతల మీద శోపమువచ్చి ఈ వింటిని ఎక్కు పెట్టి “ఓ దేవతలారా, ఈ యజ్ఞములో నేను అడిగినప్పటికిన్నీ మీరు హవిర్భాగాలలో నాకు పాలుపెట్టలేదు. అందు వల్ల ఇప్పుడు ఈ వింటితో మీ తలలు తేగవేస్తాను” అన్నాడు. అంతట దేవతలు అందరూ ఆయనను స్తోత్రముచేసినారు. ఆయన అంతట ప్రసన్నుడుఅయినాడు. ఆ ధనుస్సును దేవతలకు ఇచ్చివేసినాడు. ఆ దేవతలు ఆ శివసమస్సును దేవరాతుడికి న్యాసముగా ఇచ్చినారు. అప్పటినుంచీ ఆ విల్లు చూ ఇంట్లో ఉంది.

నేను ఒకప్పుడు యజ్ఞముచేయ తలపెట్టి భూమిని దున్నుతూ ఉండగా నాగటిచాలలోనుంచి ఒక స్త్రీ శిశువు లేచింది. ఆ శిశువు నాగటిచాలలో దొరికినందువల్ల నేను దానికి సీత అని పేరుపెట్టి వా స్వంతకూతురుగా పెంచుకొంటున్నాను. అది పెరిగి పెద్దదిఅయింది. అయోనిజ. కొబట్టి దానిని వీర్యవంతుడికి ఇచ్చి పెండ్లిచేయవలెను అనుకొన్నాను. అ నేకమంది రాజకుమారులు సీతను వరించినారు. ఆమె వీర్యశుల్కు అని నేను వారికి చెప్పినాను. ఆ వీర్యశుల్కుము వివిటో చెప్పమని వారు అందరూ నన్ను అడిగినారు. నేను శివ ధనుస్సును వారికి చూపించి దానిని ఎక్కు పెట్టడము అన్నాను. వారు ఆ ధనుస్సును లేవ పెత్తిలేకపోయినారు. దానిని అటూ ఇటూ కదిలించడము అయినా

వారిచేత కాలేదు. అందువల్ల వారి పరాక్రమము అల్పమేను అని నేను ఆనుకొని నీతిను వారికి ఇవ్వడానికి ఒప్పుకోలేదు.

నేను వారి ప్రరాక్రమాన్ని సంశయించినాను అనీ వారిని తిరస్కరించి నాను అనీ వారికి అందరికీ నా మీద కోపము వచ్చింది. అంతట వారు అందరూ ఏకముఅయి మిథిలానగరాన్ని ముట్టడించినారు. ఆ ముట్టడి ఒక సంవత్సరము సాగింది. నా వైద్యసామగ్రి అంతా నాశముఅయిపోయింది. అప్పుడు నేను చాలా దిగులుపడేవానినాను. తిపస్సుచేసి దేవతలను సంకోష పెట్టినాను. దేవతలు సంతోషులయి నాకు చతురంగబలాలనూ అనుగ్రహించినారు. అంతట ఆ పాపకర్మలను ఆ అల్పవీర్యులను చెదరిగొట్టినాను. వారు అందరూ పలాయనముఅయినారు.

ఆ పరమభౌస్వరము అయిన శివధనుస్సును ఇప్పుడు తెప్పించి ఈ రాములశ్మణులకు చూపిస్తాను. ఓ మహామునీ, రాముడు ఆ ధనుస్సును ఎక్కు పెట్టేట్లయితే నా కూతురు నీతిను ఇచ్చి పెండ్లిచేస్తాను" అన్నాడు జనకమహారాజు.

౬౭

జనకమహారాజు చెప్పింది అంతా విని విశ్వామిత్ర మహర్షి "అధనుస్సును రాముడికి ఇప్పుడే చూపించాలెను" అన్నాడు.

ఆ ధనుస్సును ఆయజ్ఞ వాటికి పట్టుకొని రావలసింది అని జనకమహారాజు మంత్రులను ఆజ్ఞాపించినాడు. వారు అంతట మిథిలానగరములోకి పోయి ఆ ధనుస్సును దాచి ఉంచిన ఎనిమిది చక్రాల ఇనుప భోషాణాన్నీ బయటికి లాగించడానికి ప్రయత్నము చేసినారు. ఒడ్డు పొడుగుగా ఉన్న బలాధ్యులను అనేక మందిని పిలిపించినారు. వారు అందరూ ఆ మందిసాన్ని ఎట్లాగో బయటికి లాగి అతిష్ఠము మీద అక్కడ నుంచి జనకమహారాజు దగ్గరకు తీసుకొని పోయి "రాజులు అందరూ పూజించే దివ్య ధనుస్సును తీసుకొని వచ్చినాము" అని చెప్పినారు.

"అప్పుడు జనకమహారాజు" బ్రహ్మర్షి, మావంశీయులున్నూ ఇంకా ఇతర రాజులున్నూ ఈ ధనుస్సును పూజిస్తూ వచ్చినారు. సురాసురులు కానీ యక్ష రాక్షసుగరుడ గంధర్వకిన్నర ముఖోరుగులు కానీ దీనిని ఎక్కు పెట్టలేక పోయినారు. ఈ వింటిని వంచినవారు కానీ దీనికి అల్లెత్రాడు నెక్కించిన వారు కానీ దీనిలో బాణము కూర్చినవారు కానీ కూర్చిన బాణాన్ని వదిలడానికి అల్లెత్రాటిని లాగినవారు కానీ దీనిభారాన్ని పరిక్షించినవారు కానీ ఇంతవరకూ

ఎవరూ లేదు. శివజేత్రుడి గనుస్సు ఇప్పుడు తెలుసు ఎదిట ఉంది. తామే దానిని రామలక్ష్మణులకు చూపించ వలెను" అన్నాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి "నాయనా, రామా, ఆ విల్లు ఏమిటో చూడు" అన్నాడు.

ఆ బ్రహ్మర్షి, అజ్ఞుని శిరసావహించి రాముడు ఆ ఇనుపమంరిసము మూత తెరిచినాడు. గంగమాత్యుడైతే అలంకరించి ఉన్న ఆ శివగునుస్సును చూచినాడు.

"బ్రహ్మర్షి, ఈ వింటిని నాచేతితో లేవనెత్తుతాను. దీనిభారాన్ని పరీక్ష చేసి ఎక్కడ పెట్టవలెను అనుకొంటున్నాను" అని విశ్వామిత్ర మహర్షితో రాముడు అన్నాడు.

"మంచిది, మంచిది" అని విశ్వామిత్ర మహర్షి జనకమహారాజు అన్నారు.

రాముడు ఆ వింటినడుము చేతితో పట్టుకొని అవలీలగా లేవనెత్తినాడు. ఆ యజ్ఞానికి వచ్చిన మహర్షులూ రాజరాజులు వేలకొద్దీ మహాజనులూ నివ్వరిపోయినారు. రాముడు ఆ వింటికి ఇచ్చే అల్లె త్రాడు ఎక్కించినాడు. అప్రమత్నముగా బాణము కూర్చినాడు. ఆ బాణము వదలడానికి అల్లె తోటని ఆ కర్తాంతమా లాగినాడు.

ఆ గనుస్సు అంతట శెల్లెన విరిగిపోయింది.

పిడుగుపడ్డంతే చిప్పుడు అయింది. పర్వతాలు అన్నీ బ్రహ్మలు అయిపోతున్నవా అనిపించింది. భూమి అంతా కంపిస్తూ ఉన్నట్టుగా తోచింది. అందరూ నేలమీద కూలినారు. ఆ మహాగ్వనికి విశ్వామిత్ర మహర్షి జనకమహారాజు రామలక్ష్మణులూ తప్ప తక్కినవారు అందరూ మూర్ఛిపోయినారు. కొంత సేపటికి తెప్పరిల్లినారు.

అప్పుడు జనకమహారాజు విశ్వామిత్ర మహర్షినిచూచి "మహానుభావా, ఈజగత్తులో రాముడు ఒక్కడే వీర్యవంతుడు. ఈతడు ఈ విలును వందలకు అని నేను ఊహించలేదు. ఇంతటి శక్తిమంతుడు ఈలోకములో ఉన్నాడు అని నేను అనుకోలేదు. అంతా అత్యద్భుతముగా ఉంది. ఇక నా కూతురు సీతను రాముడికి ఇచ్చి పెండ్లి చేస్తాను. సీత నా వంశానికి కీర్తి తీసుకొని వస్తుంది.

ఓ మహర్షి, పరాక్రమమే సీతకు ఓలి అని నేను ప్రతిజ్ఞ చేసినాను. ఇప్పుడు నా ప్రతిజ్ఞ నెరవేరింది. నాకు నా ప్రాణాలన్నా ఎక్కువ అయింది సీత. రాముడికి ఇచ్చి పెండ్లిచేస్తాను."

“బ్రాహ్మణోఽస్మి, దశరథ మహారాజు అనుమతి కోసము నా మంత్రిలను అయోధ్యాపట్టణానికి ఇప్పుడే పంపిస్తాను. రామలక్ష్మణులు తమ వెంట ఇక్కడికి రావలెనని వినమన్నను రాముడు విరిచి వెయడెనా నేను సీతను రాముడికి ఇచ్చి వివాహము చేయ నిశ్చయించటమూ మొదలైనవృత్తాంతము అంతా నా మంత్రిలు దశరథమహారాజుకు విన్నవించి ఆయనను సంతోషపెట్టి సరివారముగా ఇక్కడును తోడ్కొని వచ్చేట్లు చేస్తాను. ఇందుకు తాము అనుమతించవలెను” అన్నాడు జనక మహారాజు.

“అట్లాగే చేయవలెను” అని విశ్వామిత్ర మహర్షి అన్నాడు.

అంతట జనకమహారాజుమంత్రిలు అయోధ్యాపట్టణానికి ప్రయాణము అయినారు.

౬౮

జనకమహారాజు మంత్రిలు గుర్రాలు అలసిపోయేట్లుగా మూడు అహారాత్రములు ప్రయాణముచేసి నాల్గవనాడు ఉదయము అయోధ్యానగరము చేరినారు. రాజభవనము దగ్గరకుపోయి ద్వారపాలకులను చూచి తమ రాక దశరథ మహారాజుకు విన్నవించుమన్నారు.

జనకమహారాజు మంత్రిలు రాజానుమతితో రాజశృహములోకి పోయినారు. శృద్ధుడు అయినప్పటికీనీ దేవతలవృథుగా లేజరిల్లుతూ ఉన్న దశరథ మహారాజును చూచినారు ఆయన ప్రసన్నవదనము చూడగా నే వారికి నిజంకూ లేకుండాపోయింది. పవిత్రహృదయాలతో నమస్కారముచేసి “మహారాజా, మేము విధిలాధిపతి జనకమహారాజు దూతలము. మా మహారాజు స్నేహపూర్వకముగా తమ కుళిలమూ తమ ఉపాధ్యాయుల కుళిలమూ అడిగి తెలుసుకోమన్నారు. ఇంకా తమ అగ్నిహోత్రులు నిరంతరాయముగా సాగుతూఉన్న విషయమూ తెలుసుకోమన్నారు” అని చెప్పినారు.

కుళిలప్రశ్నలు అయిపోయిన తరువాతి జనకమహారాజు మంత్రిలు మళ్లీ “ఓ రాజా, తమకు మేము ఒక విషయము విన్నవించడానికి విశ్వామిత్ర మహర్షి అనుమతితోనూ శతానందోపాధ్యాయులవారి సమ్మతితోనూ మా మహారాజు మమ్ములను తమవద్దకు పంపించినాడు.

మా మహారాజు తన కూతురు సీతాదేవికి పరాక్రమమే ఓలీ అని ప్రతిజ్ఞ చేయడమూ అనేక మంది రాజకుమారులు వచ్చి నిర్వీర్యులు అయి విఫలులు అయిపోవటమూ తమకు తెలిసిన విషయమే అయి ఉండవచ్చును. తమ పుత్రులు

రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్ర మహర్షి వెంట దైవికముగా మా రాజధాని నగరానికి మా మహారాజు చేస్తూ ఉన్న యజ్ఞము చూడవచ్చినారు. తమ పెద్దకుమారుడు రాముడు మహనీరుడు. సీతాదేవికి వీర్యసంపన్నుడు ఇచ్చినాడు.

ఓ రాజా, మహర్షులూ రాజర్షులూ రాజరాజులూ మాస్తూ ఉండగా మహాపరాక్రమవంతుడు రాముడు శివసూక్ష్మ మగ్గభౌగము పట్టుకొని లేవనెత్తి ఎక్కు పెట్టినాడు. అది అంతట విరిగి పోయింది. సీతాదేవికి పరాక్రమమే ఓలి అయినందువల్ల రాముడికి సీతాదేవి ఇచ్చి పెండ్లి చేయడానికి మా మహారాజు నిశ్చయించినాడు. అందుకు తమున్నూ అనుమతించి తమ ఉపాధ్యాయులతోనూ పురోహితులతోనూ బంధుమిత్రులతోనూ సపరివారముగా మా మిథిలా నగరానికి రావలెను. రాజా, తమ దర్శనము చేసి మా మహారాజు తన కూతురు సీతాదేవి వివాహము చేయతలచినాడు. తమకు ఈ విషయము మనవి చేయడానికి మమ్ములను మా జనక మహారాజు పంపించినాడు” అని చెప్పి ఊరకున్నారు.

దశరథమహారాజు చాలా సంతోషించినాడు. ఆలోచించినాడు. మనసా నిశ్చయించుకొన్నాడు. అంతట వసిష్ఠమహర్షిని వామదేవుణ్ణిచూచి “ఓ బ్రాహ్మణోత్తిములారా, ఈ దూతలు చెప్పింది మీకు ఇష్టము అయినట్లయితే మనము అందరమూ మిథిలానగరానికి తరలిపోదాము. ఆలస్యము వద్దు” అన్నాడు.

మహర్షులూ మంత్రులూ ఆలోచించి “బాగుంది” అని చెప్పినారు.

అంతట దశరథమహారాజు మరునాడే ప్రయాణము అన్నాడు.

జనకమహారాజు మంత్రులను అందరినీ దశరథమహారాజు చక్కగా సత్కరించినాడు. వారు ఆరాత్రి సంతోషముగా అక్కడ ఉండిపోయినారు.

౬౯

తెల్లవారగానే దశరథమహారాజు ఋత్విజులూ బంధువులూ మంత్రులూ మొదలుఅయినవారిని అందరినీ పిలిపించినాడు.

సుమంత్రుణ్ణి చూచి సంతోషముతో “సుమంత్రీసత్తమా, జనకమహారాజు దూతలు నన్ను తొందర పెట్టుతున్నారు. ప్రయాణసన్నాహము అంతా నీవు చేయవలెను. ముందుగా ధన్వంతరులు నానావిధ రత్నాలనూ పుష్కలముగా ధనాన్నీ తీసుకొని సురక్షితముగా ప్రయాణము అయిపోవలెను.

ఆతరువాత మనము అందరమూ తరలిపోయే ఏర్పాట్లు చేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి వామదేవుడూ జాబాలీ దీర్ఘాయుష్యమంతుడూ అయిన మార్కండేయుడూ కౌత్యాయనుడూ ఇంకా తక్కిన బ్రాహ్మణోత్తములూ ముంగు బయలుదేరినారు. వారి నెనుక రథముమీద దశరథమహారాజు ఆయా వాహనాలతో ఆయన పరివారమూ చతురంగ సేనలూ నడిచినవి.

వారు అందరూ నాలుగు పగళ్లు ప్రయాణము చేసి విదేహ రాజ్యము చేరినారు.

దశరథమహారాజు వస్తూ ఉన్నాడు అని జనకమహారాజుకు వర్తమానము వచ్చింది. ఆయనను సత్కరించి తీసుకొనిపోవడానికి ఎదురుగుండా జనకమహారాజు వచ్చినాడు. దశరథ మహారాజును పరివారసహితముగా చూచి సంతోషించినాడు. వారిని వెంటపెట్టుకొని తన యజ్ఞవాటికకు పోయినాడు. వారిని అందరినీ యథోచితముగా సత్కరించినాడు.

దశరథమహారాజు కూర్చున్న తరువాత “ఓరాజా, స్వాగతము. నాభౌగ్య వశమువల్ల తాము ఇక్కడికి వచ్చినారు. తమ పుత్రుని పరాక్రమ విజయాలికి తాము మనసారా సంతోషించవలెను. వసిష్ఠమహర్షి ఇంతమంది బ్రాహ్మణులను వెంటపెట్టుకొని తమతో రావడము నాపూర్వపుణ్యము.”

“రాజా, మహాపరాక్రమవంతులు పుట్టిన రఘువంశమువారితో ఇప్పుడు వియ్యము అందిబోతున్నాను. ఇప్పుడు నావంశము మరింత పూజనీయము కాబోతున్నది. ఇది అంతా నా పుణ్యపరిపాకము అనుకొంటున్నాను.”

“రాజా, రేపటితో నాయజ్ఞము సమాప్తమయిపోతుంది. అంతట మహర్షుల సన్మతితో సీతా రాముల వివాహము చేయతలచినాను” అన్నాడు.

దశరథ మహారాజు చిరునవ్వుతో “రాజా తాము దాతలు. దానము దాత వశము అని పెద్దలు చెప్పగా విన్నాను. అందువల్ల తాము ఎప్పుడు ఏది ఇస్తాము అంటే అప్పుడు అది పుచ్చుకోడమే మా పని” అన్నాడు.

దశరథ మహారాజు ఇంత చక్కగా అన్నందుకు జనకమహారాజు ఉప్పొంగిపోయినాడు.

పెండ్లికి వచ్చిన మహర్షులు అందరూ ఆ రాత్రి అక్కడే గుళిముగా గడిపినారు.

దశరథమహారాజు పుత్రులతో ముచ్చటలు ఆడుతూ ఆ రాత్రి పొద్దుపుచ్చినాడు.

జనకమహారాజు వివాహ ప్రయత్నములో నిమగ్నుడు అయినాడు.

20

దశరథ మహారాజు మిథిలానగరము చేరిన మరునాడు జనకమహారాజు మహర్షుల సామమంతో యజ్ఞకర్మను ముగించివేసినాడు. అంతట శతానంగుణ్ణి చూచి “స్వామీ, నా తమ్ముడు కుశస్వజుడు ఇప్పుడు ఇక్కడలేడు. ఈయజ్ఞానికి సామ్రులు పంపించి తోడుపడినాడు. ఈ జరుగబోయే పెండ్లి వేడుకలో వాడూ పాల్గొనలెను. వాడూ నాతోపాటు సంతి పించవలెను. కొబ్బటి తాము వాణ్ణి నా తమ్ముణ్ణి వెంటనే ఇక్కడికి పిలిపించవలెను.” అని చెప్పినాడు.

ఉ పేంగుడికోసము దేవతలు బోయినట్లుగా కుశస్వజుడికోసము జనక మహారాజుదూతలు అమిత వేగముతో పరుగెత్తేస్మరాలు ఎక్కిపోయినారు. పాంకాశ్యపర్వణము చేరినారు. కుశస్వజ మహారాజుకు మిథిలానగరవృత్తాంతము అంతా తెలియజెప్పినారు. ఆయన సపరివారముగా మిథిలానగరానికి బయలుదేరినాడు.

ధర్మగుత్తులదూ మహాత్ముడూ జ్యేష్ఠుడూఅయిన జనకమహారాజుకున్న శతానంబాధ్యాయులకున్న కుశస్వజుడు నమస్కారము చేసినాడు. అన్నగారి సరసను కూర్చున్నాడు. అన్నతమ్ములు ఇద్దరూ ఆలోచన చేసినారు. అంతట మంత్రి శ్రేష్ఠుడు అయిన సుదామనుణ్ణి చూచి జనకమహారాజు “మంత్రి పతి, నీవు వెంటనే నల్లి దశరథమహారాజును మంత్రిలతోనూ పురోహితులతోనూ పుత్రిమిత్ర బంధువులతోనూ పరివారముతోనూ ఆహ్వానించి ఇక్కడికి తీసుకొని రావలెను” అన్నాడు.

సుదామనుడు విడిదికి నెల్లినాడు. దశరథమహారాజును చూచినాడు. జనక మహారాజు ఆహ్వానము తెలియచేసినాడు.

దశరథమహారాజు పుత్రితులతోనూ మహర్షులతోనూ బంధుమిత్ర పరివార ముతోనూ బయలుదేరినాడు. జనకమహారాజు సభకు పోయినాడు. అంతట “ఓ ర జన్మీ, వసిష్ఠమహర్షి మా ఇష్టాకూపంశీయుల ఇలవేల్పు. మాపరమగురువు. సమస్త విషయాలకూ ఆయనే మావీక్ష. ఆమహానుభావుడు ఇప్పుడు విశ్వామిత్ర మహర్షి అనుమతితో మా వంశక్రమాన్ని గురించి చెప్పతాడు” అన్నాడు. దశరథమహారాజు.

అప్పుడు ఆ మహాసభలో వసిష్ఠ మహర్షి లేచి ఈవిషయముగా చెప్పినాడు.

బ్రహ్మ అన్యక్త ప్రభవుడు. శాశ్వతుడు. నిత్యుడు. అన్యయుడు. ఆ బ్రహ్మదేవుడు మనపా సంకల్పించినాడు. అంతట ఈ ధూలోకములో మరీచి

అనేనాడు జన్మించినాడు. ఆ మరీచికి కాశ్యపుడున్నూ కాశ్యపుడికి నూర్యుడున్నూ నూర్యుడికి మనువున్నూ పుట్టినారు.

ఆ మనువును వైవస్వత మనువు అనే ఆయన పుట్టినాడు. ఆయనే ప్రజాపాలన చేసి ప్రజాపతి అయినాడు. ఆ వైవస్వతమనువుకు ఇక్ష్వాకువు పుట్టినాడు. ఆ ఇక్ష్వాకువే మొట్టమొదట ఆయోధ్యా రాజ్యపాలనము చేసినాడు.

ఆ ఇక్ష్వాకువుకు కుక్షీయున్నూ కుక్షీకి వికుక్షీయున్నూ వికుక్షీకి అమితేజోవంతుడూ అమిత పరాక్రమవంతుడూ అయిన బాణుడున్నూ బాణుడికి అంబుడున్నూ అంబుడికి పృథువున్నూ పృథువుకు త్రిశంకువున్నూ త్రిశంకువుకు దుండుమారుడున్నూ దుండుమారుడికి యువనాశ్వడున్నూ యువనాశ్వడికి మాంధాతయున్నూ మాంధాతకు సుసంధియున్నూ సుసంధికి భువసంధి ప్రసేనజిత్ అనే ఇద్దరు పుత్రులున్నూ పుట్టినారు.

భువసంధికి మహాయశస్త్రి అయిన భరతుడు పుట్టినాడు. భరతుడికి అపితుడు పుట్టినాడు. ఆ అపితుడిమీదకు హైహయలూ తాలజంఘులూ శశిబిందువులూ దండయాత్రకు వచ్చినారు. అపితుడు ఓసిపోయినాడు. ఇద్దరు భార్యలతోనూ హిమవత్పర్వతానికి పలాయనము అయినాడు. అక్కడ భృగువప్రసవము అనే మనోహరము అయిన ప్రదేశములో నివాసము పెట్టుకొన్నాడు. కాని కొద్దిగోజులకే ఆ అపితుడు కాలధర్మము చెందినాడు.

అపితుడు చనిపోయేనాటికి ఆయన ఇద్దరు ఇల్లాండ్రూ గర్భవతులు. పట్టపురాణి గర్భిణి అపితుడి చిన్న పెండ్లాము చెవగొట్టబానికి సంకల్పించుకొన్నది. సవతికి ఆమె ఒక భత్యము ఇచ్చింది. పట్టపురాణి ఆ భత్యము తిన్నది. తిన్నతరువాత ఆ భత్యములో గరళము పెట్టింది అని తెలుసుకొన్నది. తన గర్భము ఏమి అయిపోతుందోనని దిగులుపడ్డది. ఆమెకు ఏమి తోచలేదు. ఎట్లాగుఅయినా తన గర్భము పోకూడదు అనుకొన్నది. అప్రాంతములో ఆ కాలములో నివసిస్తూ ఉన్న భృగువంశీయుడు ద్యువనమహర్షి దగ్గరకుపోయింది. ఆయన దర్శనముచేసి స్తోత్రముచేసి నమస్కరించి మెప్పించింది. ఆ ద్యువనమహర్షి “ఓపూజ్యురాలా, భయపడవద్దు. ఇప్పుడు నీగర్భములో అమిత బలవంతుడూ మహాజేజోవంతుడూ పరమపరాక్రమవంతుడూ శ్రీమంతుడూ అయిన శిశువు ఉన్నాడు. వాడు దీర్ఘాయుష్యమంతుడు అవుతాడు. నీవు విషము తిన్నాను అని భయపడవద్దు. దేహములో విషము జీర్ణము అయిపోయిన పుత్రుడే పుట్టుతాడు. నీవు త్వరలో సుఖముగా ప్రసవిస్తావు” అని చెప్పినాడు.

ఆమె శ్రద్ధా భిక్షులతో ఆ చక్రవర్తిని ముక్కి పెట్టిపోయింది. భర్త వియోగతో కాన్చి అంతట మరచిపోయింది. సుఖము గాఢపడించింది. పుత్రుడు పుట్టినాడు. ఆమె గర్భము తీన్నా పుట్టినంగువల్ల ఆపిల్లవాడు సగరుడు అయినాడు. ఆ సగరుడు అయోధ్యా రాజ్యానికి చక్రవర్తి అయినాడు.

ఆ సగర చక్రవర్తికి ఆశ్వమంజును అశ్వమంజుశికి అంశుమంశుడు అంశుమంతుశికి దిలీపుడు అంశుమంతుశికి భగీరుధుడు అంశుమంతుశికి కకుత్స్థుడు అంశుమంతుశికి రఘువు అంశుమంతుశికి సవ్యధ్రుడు అంశుమంతుశికి పుట్టినారు.

ఆ సవ్యధ్రుడే పురాణానుమాన కల్యాణపాదుడూ అయినాడు. ఆయనకు సుదన్వుడు అంశుమంతుశికి అగ్ని వర్ణుడూ అగ్ని వర్ణుశికి శ్రీఘనుడు అంశుమంతుశికి మరుగుడు అంశుమంతుశికి ప్రహుకుడు అంశుమంతుశికి నహుషుడు అంశుమంతుశికి నాభాగుడు అంశుమంతుశికి అజాదుడు అంశుమంతుశికి పుట్టినారు.

అజమహారాజుకు ఈ దశాధిపతిరాజు పుట్టినాడు ఈయనకు రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు అనే నల్గరు పుత్రులు పుట్టినారు. శివసమస్సు. ఎత్తి వంచిన రాముడు ఈయన జ్యేష్ఠ పుత్రుడు.

ఓ రాజా, వీరిది పరమ పరిశుద్ధము అయిన వంశము. ఈ వంశీయులు అందరూ పరమ ధార్మికులు. వీర శ్రేష్ఠులు. రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు నల్గరూ కులదీపకులు. ఓ జనకమహారాజా, నీకూతుళ్లు ఇద్దరూ ఈయన ఇద్దరు కొడుకులకూ ఈదూజోడుగా ఉన్నారు కనుక రామలక్ష్మణులకు నీకూతుళ్లు ఇద్దరినీ ఇచ్చి పెండ్లి చేయవలసింది. నీవు వీరితో సంబంధము చేయుటము ఎంతో మంచిది."

ఈ విధముగా వసిష్ఠమహర్షి చెప్పి ఊరకున్నాడు.

౭౦

ఇహ్మకూ వంశకర్తలను గురించి వసిష్ఠమహర్షి చెప్పిన తరువాత జనకమహారాజు ఈ విధముగా చెప్పసాగినాడు.

ఓ బ్రహ్మర్షి కులీనుడు కన్యాదానము చేయతల పెట్టినప్పుడు తనవంశాన్ని గురించి నిరవశేషముగా చెప్పకోవలెనుకదా. కనుక మాజనక రాజుల వంశాన్ని గురించి నేను చెప్పతాను. వినివలెను.

పూర్వము నిమి అనే చక్రవర్తి పరమధార్మికుడు అనీ మహాబలవంతుడు అనీ ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు. అనేక సత్కర్మలు చేసినాడు. ఆయనకు మిథి అనే పుత్రుడు పుట్టినాడు. ఆ మిథే ఈ మిథిలానగరాన్ని నిర్మించినాడు. ఆయన ప్రథమ జనకమహారాజు అయినాడు. ఆ మిథికి ఉదావసువు పుట్టినాడు. ఉదావసువుకు సందివర్ధనుడూ సందివర్ధనుశికి సుకేతువూ సుకేతువుకు దేవరాతుడూ

పుట్టినారు. దేవరాతుడు మహాబలవంతుడు అని ధర్మాత్ముడు అని రాజర్షి అని ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు. ఆ దేవరాతుడికి బృహద్రథుడూ బృహద్రథుడికి మహావీరుడూ పుట్టినారు. మహావీరుడు నిజముగా మహావీరుడు. ఆమహావీరుడికి సుగృతీ సుగృతికి దైర్యవంతుడూ బీరుపోని పరాక్రమవంతుడూ అయిన ధృష్టకేతువు పుట్టినాడు. ధృష్టకేతువు సుధార్మికుడుగానూ రాజర్షిగానూ ఘనత కెక్కినాడు. ధృష్టకేతువుకు హర్యశ్వడూ హర్యశ్వడికి మరువూ మరువుకు ప్రతింఘకుడూ ప్రతింఘకుడికి కీర్తిరథుడూ కీర్తిరథుడికి దేవమీధుడూ దేవమీధుడికి విబుధుడూ విబుధుడికి మహాద్రుకుడూ మహాద్రుకుడికి కీర్తిరాతుడూ పుట్టినారు. కీర్తిరాతుడు మహాబలవంతుడు. రాజర్షి. ఆయనకు మహాగోముడూ మహారోముడికి స్వర్ణరోముడూ స్వర్ణరోముడికి హ్రస్వరోముడూ పుట్టినారు.

హ్రస్వరోముడు మహాత్ముడు. ధర్మాత్ముడు. ఆయన మాతండ్రి. నేను శ్లోఘణ్ణి. నాకు వయస్సురాగానే నా తమ్ముడు కుశేధ్వజుణ్ణి పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేసే భారము నామీద వేసి మాతండ్రి నాకు పట్టము కట్టి తపోవనానికి వెళ్లి పోయినాడు. వృద్ధాప్యమునల్ల ఆచిరకాలములోనే స్వర్గతుడు అయినాడు.

నాతమ్ముడు కుశేధ్వజుడు దేవసమానుడు. వాణ్ణి నేను స్నేహాతిశయముతో పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేసినాను. ధర్మమార్గాన రాజ్యపాలనము చేయసాగినాను. కాలము గతించింది. సాంకౌస్యపట్టణము ఏలే సుధన్వడు అనే రాజు ఈ మిథిలానగరాన్ని ముట్టించినాడు. నా ఇంట్లోఉన్న శివసనుస్సనూ నాకూతురు సీతనూ తనకు ఇవ్వమని రాయబారము పంపించినాడు. అందుకు నేను నిరాకరించినాను. అప్పుడు మాకు యుద్ధము అయింది. ఆ యుద్ధములో నేను సుధన్వణ్ణి హతమార్చినాను.

సాంకౌస్య పట్టణములో నా తమ్ముడికి రాజ్యాభిషేకముచేసి ఆరాజ్యము వాడికి ఒప్పగించినాను. ఆ సాంకౌస్యపట్టణము ఇత్సుమతీ నదీతీరాన ఉసిరిక ఇల్ల మధ్య శోభాయమానముగా స్వర్గధామమువలె ఉంది. అది దూరానికి పుష్పకవిమానమువలె కనపడుతుంది.

నా తమ్ముడు కుశేధ్వజుడు పరమ ధార్మికుడు. లేజోవంతుడు. ఆసాంకౌస్యపట్టణములో ఇప్పుడు నివసిస్తున్నాడు. ఇప్పుడు ఈవేడుకలో నాతోపాటు పాల్గొనడానికి వాణ్ణి ఇప్పుడు ఇక్కడికి రావించినాను. ఇడుగో ఈ చిన్నవాడే నా తమ్ముడు కుశేధ్వజుడు.

ఓ బ్రహ్మర్షి, నా ఇద్దరు కూతుళ్ళనూ తాము దశరథమహారాజు ఇద్దరు కొమార్లకూ ఇవ్వవలెను అని చెప్పినారు. సంతోషముగా మేము అన్నతమ్ములము

ఇద్దరనూ ఒప్పుకొంటున్నాము. సీత దేవకన్య. అది వీర్య పుట్టు. దానిని రాముడికి ఇచ్చి వివాహము చేయవలెను అనేది ఇదివరకే నిశ్చయము అయిపోయింది. నా రెండువకూతురు ఊర్విశ్వను లక్ష్మణుడికి ఇచ్చి వివాహము చేయవలెను అని తాము నెలవు ఇచ్చినారు. అందుకు మేము అన్ని తిమ్మలము త్రికరణపద్ధిగా ఒప్పుకొంటున్నాము.

ఓ దశరథమహారాజా; తాము ఇప్పుడు రామలక్ష్మణులకు సమావర్తనము చేయించవలెను. వారి వివాహాలకు నాందికొర్రాదులను జరిపించవలెను. ఈ నాడు మహాసత్తాత్రము. ఎల్లండి ఉత్తర ఘంటాసీ నక్షత్రములో అన్ని తిమ్మలకు ఇద్దరికీ వివాహము చేయటము బాగుంటుంది అనుకొంటున్నాను. ఓ రాజా, సమస్త సత్సలాలూ ఇచ్చే గోదానము తాము ఇప్పుడు రాముడిచేత చేయించకోరుతున్నాను.”

జనకమహారాజా మహాజననభా మగ్యములో ఈ విధముగా చెప్పి ఊరకున్నాడు.

౭౨

విశ్వామిత్రమహర్షి వసిష్ఠమహర్షి ఆలోచించినారు. ఉభయలూ కూడ బలుకుకొన్న తరువాత విశ్వామిత్ర మహర్షి జనకమహారాజును చూచి ఈ విధముగా చెప్పినాడు.

“రాజా, ఇప్పుడు విదేహ వంశాలు రెండూ ఎవరూ ఊహించ నలవి కాని అంతదొడ్డవి. మీ వంశాల గొప్పతనాన్ని ఎవరూ ఇంత అంత అని నిర్ణయించలేరు. మీ వంశాలతో సరిసమానము అయినవి మాకు ఈ జగత్తులో ఎక్కడనూ కనిపించలేదు. ఇప్పుడు మీ రెండు వంశాలవారికిన్నీ వివాహ రూపము అయిన ధర్మసంబంధము ఏర్పడుతున్నది. ఇది ఎంతో సమంజసముగా ఉంది. వధూవరులు సరిసమానము అయిన రూపసులు, రాముడికి సీత, లక్ష్మణుడికి ఊర్విశ్వ చక్కగా తగిపోయినారు.”

“నేను వసిష్ఠమహర్షిలూ ఆలోచించిన విషయము చెప్పరున్నాను, వినవలెను. మీరు అన్ని తిమ్మలు ఇద్దరూ మా మాటను పాటించవలెను. ఓ జనకమహారాజా, మీ తిమ్మలు కుశధ్వజుడు ధర్మజ్ఞుడు. ఆయన కూడా దశరథమహారాజాతో సంబంధము చేయటము ఉచితము. మీ తమ్ముడి అసమాన సుందరపుత్రికలను ఇద్దరినీ మేము భరతశత్రుఘ్నులకు వరిస్తున్నాము. భరతుడు మహాబుద్ధిమంతుడు. శత్రుఘ్నుడు అమితపరాక్రమవంతుడు. దశరథమహారాజా సర్వరు కొడుకులూ సరిసమానము అయిన రూపయావనులు. సద్గుణసంపన్నులు.

విశ్వామిత్రులవంటివారు. దేవతల పరాక్రములు. మీ ఉభయ వంశాలవారూ పుణ్యకర్ములు. ఇప్పుడు మీ రెండు వంశాలవారూ విద్యయు అంది చుట్టరిక నుతో కట్టుబడి పోవలెను. ఇది మా కోరిక.

విశ్వామిత్రులహర్షి చెప్పిన ఈవిషయము జనకమహారాజు కుశస్వజుడూ ఆలోచించినారు. జనకమహారాజు మహర్షులు ఇద్దరికీ సమస్కారము చేసి “మహర్షులారా, మేము ఎంతో పుణ్యముచేసుకొన్నాము. అందువల్లనే మేము అన్నతమ్ములము ఇద్దరమూ ఇశ్వరులతో సంబంధము చెయవలెను అని తమ అంతట తాము అజ్ఞాపిస్తున్నారు. తమ అజ్ఞాన మేము శిరసావహిస్తున్నాము. భరతశత్రుఘ్నులను నా తమ్ముడి కూతుళ్లను ఇద్దరినీ ఇచ్చి వివాహము చేస్తాము. నాలుగు పెండ్లిళ్ళూ ఒక్కనాడే ఒక్క మహారత్నములోనే జరగవలెను. ఉత్తరాశ్వునీక్షత్రానికి భగవంతు అధిష్ఠానదేవత. ఆ నక్షత్రాన పగటివేళ వివాహము ప్రశస్తము అని పెద్దలు చెప్పినారు” అంటూ విశ్వామిత్రులసిద్ధులకు అభిముఖముగా నిలుచుని నమస్తారముచేసి “మహర్షులారా, తాము ఉభయులూ కన్యాదానరూపాన పరమధర్మము మాకు ప్రాప్తము అయ్యెట్లు చేసినారు. ఇది వరకే దశరథమహారాజు తమకు ప్రియశిష్యుడు. ఇప్పుడు మేము అన్నతమ్ములము ఇద్దరమూ తమ శిష్యులము. ఇక మేము ముగ్ధురమూ తమ అధీనులము. మాచేతి చేయించవలసింది అంతా చేయించే భారము తమది” అన్నాడు.

జనకమహారాజు ఈ విషయముగాచెప్పగా విశ్వామిత్రులసిద్ధులూ దశరథమహారాజు ఎంతో సంతోషించినారు. అంతట దశరథమహారాజు “ఓమిథిలాధిపతి మీ అన్నతమ్ముల సద్గుణాలు లెక్కవేయ నలవికాదు. మీ ఉభయుల గొప్పతనాన్నీ వర్ణించడము వాచేత కాదు. ఇంతమంది మహర్షులనూ ఇంతమంది రాజపుంగవులనూ ఇంతమంది మహాజనులనూ మీరు కాబట్టి సత్కరించకలిగినారు. మీరు సుఖముగా ఉండవలెను. ఇప్పుడు నేను విడిదికి పోతున్నాను. నాంది సమావర్తనకర్మలను యథావిధిగా పూర్తిచేయిస్తాను” అంటూ జనకమహారాజుకూ కుశస్వజుడికీ వీడ్కోలు చెప్పి వసిష్ఠ విశ్వామిత్రులతో తన విడిదికి వెళ్లి పోయినాడు.

దశరథమహారాజు నాంది కార్యదులను శాస్త్రనిహితముగా చేయించినాడు. మరునాడు ఉదయము దశరథమహారాజు నిలుగురు కొమ్మల్లే చేతనూ సమావర్తనకర్మచేయించినాడు. నాలుగు లక్షల తరిపి అవులను లేగదూడలతో కూడా లెప్పించి, వాటి కొమ్ములకు బంగారు తొడుగులు వేయించినాడు. పాలు పిండుకొనడానికి చక్కని కంచుచెంబులను సమకూర్చినాడు.

కొడుకులతోసము ఆ నాల్గు లక్షల ఆవులనూ అట్లా బ్రాహ్మణులకు దానమా ఇచ్చినాడు.

అప్పుడు దశరథమహారాజు నల్లరుదికొ్వలకుల మధ్యనూ ప్రసన్న హృదయంతో లేజరిల్లే బ్రహ్మదేవుడికి మల్లె నల్లరి కొడుకుల మధ్యనూ విరాజిల్లి నాడు.

23

దశరథమహారాజు గోదానయ చేస్తూఉన్నాడు. అప్పుడు అక్కడికి యథాజిత్ వచ్చినాడు. ఆ హురుడు కేకయరాజు పుత్రుడు. భరతుడి మేనమామ.

అతడు దశరథమహారాజును చూచినాడు. అన్యోన్య కుశల ప్రశ్నలు అయిన తరువాత “రాజా, మా నాయనగారికి తన మనుమణ్ణి చూడవలెను అని బుద్ధిపుట్టింది. అందుకోసము నన్ను ఆయోధ్యానగరానికి పంపించినారు. మీరు మీ నల్లరు కొమారులతోనూ రాముడి వివాహానికి ఇక్కడికి వచ్చినట్టుగా నాకు అక్కడ చెప్పినారు. పెండ్లికొడుకును చూచినట్టూ అవుతుంది; మీ దర్శనము చేసినట్టూ అవుతుంది, నేను వచ్చినవని నెరవేరుతుంది అని నేను ఎకావకీ బయలుదేరి ఇక్కడికి వచ్చినాను” అని చెప్పినాడు.

ఆ ప్రియాతిథిని దశరథమహారాజు మెచ్చుకొని ఎంతో చక్కగా సమ్మానించినాడు.

ఆ రాత్రి దశరథమహారాజు కొడుకులతోనూ బంధువులతోనూ పొద్దు పుచ్చినాడు. మరునాడు ప్రభాతకొలాల సమస్తకర్మలూ ముగించుకొని మహర్షుల వెంట జనకమహారాజు యజ్ఞశాలకు బయలుదేరినాడు.

రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు మంగళస్నానాలు చేసినారు. ఆభరణాలు పెట్టుకొన్నారు. చక్కగా అలంకరించుకొన్నారు. చేతులకు తోరాలు కట్టుకొన్నారు. విజయము అనే మహనార్యములో వసిష్ఠమహర్షి మొదలు అయినవారివెనుక నడిచినారు. జనకమహారాజు యజ్ఞవాటికలో దశరథమహారాజు దగ్గరకుపోయి కూర్చున్నాడు.

అప్పుడు వసిష్ఠమహర్షి జనకమహారాజు దగ్గరకుపోయి “ఓ రాజా, దశరథ మహారాజు పెండ్లికొన్నాడే” వచ్చి కన్యాదాత కోసము ఎదురుమాస్తున్నాడు. ఇతడు ఇప్పుడు నీ ధర్మము నీవు నెరవేర్చవలెను” అన్నాడు.

జనకమహారాజు మందహాసముచేసి “దశరథమహారాజును నా ద్వారపాలకుడు ఎవడు అడగించినాడు. ఆయన ఎవరిఆజ్ఞకోసము ఎదురుచూస్తున్నాడు. స్వగృహములో ఈ లాంఛనాలు ఏమిటి,

మహర్షీ, చూడండి. నాకుమార్తెలు నల్లరూ మంగళకార్యాలు అన్నీ ముగించి వేదిక దగ్గర దీపకలికలు మాదిరిగా కూర్చున్నారు. నేనూ సిద్ధములయి వచ్చి మిమ్ములను ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాను. దశరథ మహారాజు ఇంకా ఆలస్యము చేయడము ఎందుకు” అన్నాడు.

దశరథమహారాజు కుమారులతో అప్పుడు ఆ యజ్ఞశాలలోకి వచ్చినాడు. జనకుడు వసిష్ఠ మహర్షిని చూచి “ఓమహర్షీ తామే ఈ వివాహ కర్మము అంత చేయించవలెను” అన్నాడు.

అంతట వసిష్ఠమహర్షి విశ్వామిత్ర మహర్షి నీ శతానందోపాధ్యాయులనూ తన ఎదుట ఉంచుకొని ఆ పందిరిలో నట్టనడుము యథాశాస్త్రముగా అగ్ని వేదినీ ఏర్పరచినాడు. గంధ పుష్పదులతో ఉన్న సువర్ణపాలికలనూ మొక్కలు ఉన్న అడుగులేని పాత్రలనూ మొలకలు ఎత్తిన మూకుళ్లనూ ధూపపాత్రలనూ శంఖాలవంటిపాత్రలనూ హోమముచేసే స్రుక్ష్మవాలనూ అర్చ్యజలపాత్రలనూ పేలాలుఉన్న పాత్రలనూ పచ్చటిఅక్షతలుఉన్న పాత్రలనూ ఆ వేదిక చుట్టూ చక్కగా అమర్చినాడు.

ఆ వేదికలో అగ్ని హోత్రాన్ని ఉంచినాడు. హెచ్చు తగ్గులులేకుండా సరిసమానముగా ఉన్న దర్బలను యథాశాస్త్రముగా సమంత్రకముగా పరచినాడు. వధూవరుల అభ్యుదయము కోసము వైదికమంత్రాలతో హోమము చేయసాగినాడు.

అప్పుడు జనకమహారాజు సర్వాభరణధూషిత అయిన స్త్రీసీతను వెంటపెట్టుకొని వచ్చి అగ్ని హోత్రము దగ్గర రాముడి ఎట్ట ఎదట నిలుచుంప పెట్టినాడు.

“రామా, ఇదిగో సీత. నా కుమారు. ఇక నీకు సహధర్మచారిణి. సమ్మతించవలెను. నీకు శుభము అవుతుంది. నీ చేతితో ఈమె చెయ్యిపట్టుకో. పత్రివ్రత అవుతుంది. మహాభాగ్యవంతురాలుగా ఉంటుంది. ఎప్పుడూ నీ వెంట నీ నీడమాదిరిగా తిరుగుతుంది” అంటూ రాముడిచేతిలో సమంత్రకముగా నీళ్లు వదిలినాడు.

జనకమహారాజు మంత్రోదకాలతో సీతను ఒప్పచెప్పి సంతోషముతో ఉప్పొంగిపోయి “ఓలక్ష్మణా, నీకు ఈ ఊర్మిశ్రమ ఇస్తున్నాను. అంగీకరించు. ముహూర్తము మించిపోతుంది. ఆలస్యము చేయవద్దు. ఈమె చేతని నీ చేతితో

పట్టుకో. ఓ భద్రతూడా, ఈ మాంజవి చేతిని నీ చేతితో పట్టుకో. ఓ శత్రుస్నూ ఈ శ్రుతక్రియ చేతిని నీ చేతితో పట్టుకో.”

“ఓ సౌమ్యులారా, మీకు మా కూతుళ్లు ఇల్లాండ్లు అవుతున్నారూ. మహారాష్ట్రానికి ఆలస్యము లేదు” అంటూ ఉండగా వసిష్ఠ మహర్షి అనుమతితో ఆ నల్లరు అన్నతమ్ములూ ఆ నల్లరు అక్కచెలెండ చేతులూ పట్టుకొని అగ్నిహోత్రానికిన్నీ జనకమహారాజుకున్నూ మహర్షులకున్నూ ప్రదక్షిణము చేసినారు.

అప్పుడు అంతరిక్షమునుంచి మహాశోభాయమానముగా పూజానకురిసింది. దేవదుందుభులు మోగినవి. అప్పరసలు ఆడినారు. గంధర్వులు పాడినారు. నృత్యగీత వాద్యులు చెలరేగుతూ ఉండగా ఆ నలుగురు వధూవరులూ అగ్నిహోత్రాలకు ముమ్మారు ప్రదక్షిణము చేసి వివాహకలాపము పూర్తి చేసినారు.

ఆ నల్లరు లేజస్వంతులూ వారి వారి భార్యలతో విడిదికి బయలుదేరినారు. దశరథమహారాజు వారి వైభవము చూస్తూ మహర్షులతోనూ బంధుమిత్ర పరివారముతోనూ భారి వెంట నడిచినాడు.

౭౪

ఆ రాత్రి ఇళ్లీ గడచిపోయింది. తెల్లవారింది. విశ్వామిత్ర మహర్షి రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులను వారిభార్యలనూ ఆశీర్వదించినాడు. దశరథ మహారాజుకు వీడ్కోలు చెప్పి హిమవత్పర్వత ప్రాంతానికి ప్రయాణము అయి పోయినాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి వెళ్లిపోగానే దశరథమహారాజున్నూ సపరివారముగా అమోఘానగరానికి బయలుదేరినాడు.

అప్పుడు జనకమహారాజు తన నల్లరు కూతుళ్లకూ ఎన్నెన్నో పట్టుచీరలూ మంచి మంచి కాలవలూ అనేక లక్షల అవులూ అలంకరించిన గుర్రాలూ రథాలూ ఏనుగులూ వాటితోపాటు కౌల్పలాన్ని ఇచ్చినాడు. రూపవంతులు అయిన దాసదాసీ జనాన్నీ వెండి బంగారు నాణ్యాలనూ ముత్యాలూ పగడాలూ మొదలు అయినవాటిని లక్షలకొద్దీ అరణము ఇచ్చినాడు.

దశరథమహారాజును సాగనంపడానికి ఆయన కొంతదూరముపోయినాడు. అందరికీ వీడ్కోలు చెప్పి జనకమహారాజు తిరిగి మిథిలా నగరానికి వచ్చినాడు.

దిశరథమహారాజు కొడుకులతోనూ కొడుండ్లతోనూ మహర్షులతోనూ చతురంగబలాలతోనూ సాగిపోతూ ఉన్నాడు. అప్పుడు ఆయనకు ఎట్ట ఎడట దుర్నిమిత్రాలు తోచినవి.

వసిష్ఠమహర్షిని చూచి “ఓ మహానుభావా, మహాభయంకరము అయిన పక్షులు ఆకాశములో తిరుగుతూ ఘోరముగా కూస్తూ ఉన్నవి. భూమిమీద ఆయా జంతువులు మనకు ప్రదక్షిణముగా వస్తూ ఉన్నవి. నాకుండేలు అనిసిపోతున్నవి. దిగులు వేస్తూ ఉంది. దీనికి కారణము ఏమిటి” అని ప్రశ్నించినాడు.

వసిష్ఠమహర్షి “రాజా, ఇందుకు ఫలము చెప్పవున్నాను. విను. ఆకాశములో సంచారముచేస్తూ ఉన్న పక్షుల కూతలనుంచి ఇప్పుడు మనకు ఏదో భయంకరావస్థ సంప్రప్తము అవుతుంది అయితే భూమిమీద మనకు ప్రదక్షిణముగా వస్తూ ఉన్న మృగాలనుంచి ఆ భయంకరస్థితి ఉపశమించిపోతుంది” అంటూ ఉన్నాడు.

ఈసృష్టివిఅంతా కదిలించేట్లుగా గాలివీచింది. అప్పటికి అప్పుడు మహాన్నత వృక్షాలు నేలకూలినవి. మూర్ఖుడు కనబడకుండా ఇచ్చే చీకట్లు కమ్ముకొన్నవి. దిక్కులు తెలియకుండా పోయినవి. ఆ గాలికి రేగిన దుమారములో చతురంగసేనలూ కూరుకొనిపోయినవి. సైనికులు అంగరూ సామృద్ధిలిపోయినారు.

వసిష్ఠుడు మొదటఅయిన మహర్షులున్నూ దిశరథమహారాజూ ఆయన నలుగురు కొవాళ్లూ తప్ప తిక్కినవారు అందరూ విచేతనులు అయిపోయినారు. ఇంకా చీకట్లు అలముకొన్నవి. ఈ ఒగత్తును అంతా నల్లటిమసి కప్పినట్లు అయి పోయింది.

ఆ చిమ్మచీకటిలో కళ్లు మిరుమిట్లు కొలిపే కాంతులు బయలుదేరినవి. ప్రళయకాలాగ్ని మాదిరిగా దుస్సహముఅయిన వేండ్రము వేసింది. దుర్ధర్షము అయిన కైలాసపర్వతిమువలె ఒక భయంకరాకారము వారి కళ్లకు పొడగట్టి నాడు. దట్టము అయిన జడలు ఆయన తలనిండా పెరిగి ఉన్నవి. భుజముమీద నుంచి గండ్ర గోడ్డలి వేల్చాడుతూ ఉంది. మెరుపులమాదిరిగా మెరుస్తూ ఉన్న జాణాలూ విల్లూ పట్టుకొని త్రిపురాసురసంహారానికి పోతూ ఉన్న ఫాలాక్షుడి మాదిరిగా వారి ఎట్టఎదుట నిలుచున్నాడు.

ఆయన రాజరాజులను అందరినీ మర్దించిన పరశురాముడు.

అగ్నిహోత్రము మాదిరిగా జ్వలిస్తూ ఉన్న ఆ భార్గవరాముణ్ణి జూచి జపహోమపరాయణులు అయిన వసిష్ఠాదిమహర్షులు అందరూ “ఈ పరశురాముడు తన తండ్రిని ఒక క్షత్రియుడు చంపినాడు అనే కోపముతో పూర్వము క్షత్రి

“ఓ భార్గవా—నిన్ను గురించి ఇదివరకే విన్నాను. నీవు పితృరుణము తీర్చి
కాని నేను వీర్యహీనుణ్ణి అశక్తుణ్ణి అనుకొని నన్ను అవమానిస్తున్నావు. నా
మాపిస్తాను” అంటూ రాముడు కోపాగ్రహముతో పరశురాముడి చేతిలోవున్న
త్రాటిని ఎక్కించివాడు. బాణము ప

ఆ విషయములో హేము అందరకూ నిన్ను అనుసరించవలసిందే.
 హేము చూపించమంటున్నావు. ఇప్పుడే నా తేజమా నాపరాక్రమమా
 వింటిని అంబునూ ఊడలాగుకొన్నాడు. ఆ వింటిని ఇట్టే వంచి అల్లె
 పొంచినాడు. — (140-వ పుట.)

యులను అందరినీ సంహారము చేసినాడు. త్కత్రియులమీద కోపతాపాలు ఈయనకు ఇదివరకే తీరిపోయినవి. ఇప్పుడు మళ్ళీ ఎందుకు బయలుదేరినాడో. త్కత్రిసంహారానికి మాత్రము వచ్చిఉండడు” అనుకొన్నారు.

అంతట ఆ మహర్షులు అందరూ అర్హ్యులు తీసుకొనిపోయి ఆ భయంకరాకారుణ్ణి చూచి “రామా, ఓ భార్గవరామా” అంటూ మనోహరముగా సంబోధించి అర్హ్యము ఇచ్చినారు.

ఆ ఘోరాకారుడు ఆ అర్హ్యన్నీ పూజా ద్రవ్యాలనూ అందుకొని దశరథ రాముడి వంక చూడ సాగినాడు.

౭౫

“ఓ దాశరథీ, ఓ రామా, నీ అద్భుత పరాక్రమాన్ని గురించి విన్నాను. నీవు శివభనుస్సును విరిచివేయడమూ విన్నాను. నీ కోసము ఇక్కడికి వచ్చినాను. నేను ఇప్పుడు మరి ఒక చక్కని విల్లు తెచ్చినాను. ఇది నా తండ్రి జమదగ్నిది. దీనిలో నీవు బాణము ఎక్కించవలెను. నీబలము ఇప్పుడు చూపించవలెను. నేను మెచ్చుకొంటాను. నీవు ఈ వింటిని ఎక్కు పెట్ట కలిగేట్లయితే నీ ఒక్కడితోనే యుద్ధముచేస్తాను” అన్నాడు పరశురాముడు.

ఈ మాటలకు దశరథమహారాజు ముఖము వెలాలెలాపోయింది. దీనిని అయిపోయి “ఓ భార్గవరామా, నీకు త్కత్రియులమీద కోపము ఎప్పుడో తీరిపోయింది. ప్రకాంతచిత్తుడవు అయినావు. నీవు బ్రాహ్మణుడవు. మహాయశస్త్రివి నా పుత్రులు పసివాండ్లు. నీవు వాండ్లను కాపాడవలెను ఓ పరశురామా, ఎప్పుడూ వేదాధ్యయనము చేసుకొంటూ చాంద్రాయణాది వ్రతాలుపట్టుతూ ఉండే భార్గవులవంశములో పుట్టినావు. శస్త్రాస్త్రాలను వదలి పెట్టతున్నాను అని దేవేంద్రుడి ఎదుట ప్రతిజ్ఞ చేసినావు. ధర్మపరాయణుడవు అయిపోయి ఈవసుంధరను అంతా కాశ్యపుడికి దానము ఇచ్చి వేసినావు. మహేంద్రపర్వతము మీద తపస్సు చేసుకొంటూఉన్న నీవు ఇప్పుడు మాసర్వనాశానికి వచ్చిపట్టుగా ఉన్నావు. ఒక్క రాముడితోనే యుద్ధము చేస్తాను అంటున్నావు. వాడికి ఏ అపాయము వచ్చినా మేము ఎవరమూ బ్రతుకము” అన్నాడు దశరథ మహారాజు.

ఈ మాటలు వినిపించుకోకుండా దశరథమహారాజును అలక్ష్యము చేసి రాముడితో “ఓ దాశరథీ, నీవు విరిచిన విల్లా ఇప్పుడు నేను తెచ్చిన ఈ విల్లా

దేవతల కములోవి. రెండూ గొప్పవి. శ్రేష్ఠము అయినవి. ముఖ్యము అయినవి. గట్టివి. సారముగలవి. వీటిని రెంటినీ విశ్వకర్మ ప్రత్యేకముగా నిర్మించినాడు. ఈ రెంటిలో ఒకదానిని త్రిపురాసుర సంహారముకోసము దేవతలు శివునికి ఇచ్చినారు. రెండవదానిని విష్ణుమూర్తికి ఇచ్చినారు. నీవు విరిచి వేసిం ది శివధనుస్సు. ఇప్పుడు నేను తెచ్చిన ఈ పరమభాస్వరము అయిన ధనుస్సు విష్ణుమూర్తిది.

త్రిపురాసుర సంహారము అయిపోయినతరువాత శివశేవుల బలాబలము దేవతలు తెలుసుకోవలెను అనుకొన్నారు. ఎవరు ఎక్కువ బలవంతులు అని బ్రహ్మజేవుణ్ణి ప్రశ్న చేసినారు. ఆయన సత్యసంఘము. శివశేవుల బలాబలా లను స్వయముగా చెప్పడానికి బ్రహ్మజేవుడికి ఇష్టములేక పోయింది. అందు వల్ల శివుడికి విష్ణుకూ విరోధము పెట్టినాడు. వారికి విరోధము పెచ్చు పెరిగి పోయింది. పరస్పర విజగీతులు అయినారు. యుద్ధముచేయ నారంభించినారు.

ఆ యుద్ధము మహాభయంకరముగా సాగింది. విష్ణుమూర్తి అంతట హుంకారము చేసినాడు. ఆ హుంకారానికి శివుడి ధనుస్సు క ట్టెబారిపోయింది. త్రిలోచనుడు స్తబ్ధుడు అయి నిలుచున్నాడు.

దేవతలూ మహర్షులూ మొదలు అయినవారు అందరూ శివశేవులు ఉభయులూ ప్రశాంతులు అయ్యేటందుకు ప్రార్థించినారు. శివుడు ఆ వింటిని బాణముతో కూడా దేవతలచేత విదహరాజు అయిన దేవరాతుడికి ఇప్పించి నాడు. ఆ శివధనుస్సును నీవు విరిచివేసినావు.

నా దగ్గర ఉన్న ఈ విల్లు విష్ణుమూర్తిది. దీనిని విష్ణుమూర్తి ఋచీక మహర్షికి నిత్యేపముగా ఇచ్చినాడు. ఆ లేజన్వి దీనిని ఆయన కుమారుడు జమ దగ్నికి ఇచ్చినాడు. ఆ జమదగ్ని నా తండ్రి. మహాత్ముడు. తపోబలసమన్వి తుడు. ప్రతీకారము ఎరగనివాడు. అస్త్రసన్యాసముచేసిన మా తండ్రి జమ దగ్నిని కౌరవీర్యార్థముడు తామసబుద్ధికో చంపి వేసినాడు. ఆ విధముగా అంత దారుణముగా ఎప్పుడూ ఎవరూ ఎరగినీ చంపివేయరు. మా తండ్రి చావు నాకు తెలిసింది. పట్టరాని కోపము వచ్చింది. అంతట నేను త్రిత్రయ వంశాలను అన్ని టినీ నిర్మూలనము చేయడానికి బయలుదేరినాను. ఆ నేకమంది త్రిత్రయ లను సంహారము చేసినాను. ఈ భూలోకాన్ని అంతా నేను స్వాధీనము చేసు కొన్నాను.

అప్పుడు నేను ఒక యజ్ఞముచేసినాను. ఆ యజ్ఞములో ఈ ధూభాగాన్ని అంతా మహాత్ముడూ పుణ్యకర్ముడూ అయిన కాశ్యపుడికి దక్షిణగా ఇచ్చి వేసినాను. అంతట నేను మహేంద్రవర్చతానికి వెళ్లిపోయినాను. అప్పటి నుంచి అక్కడి తపస్సు చేసుకొంటూ ఉన్నాను.

ఓ దాశరథీ, నీవు శివధనుస్సును విరగజేటినావు అని విన్నాను. నీ వీర్యము తెలుసుకోవలెను అని ఈ ధనుస్సుతో వచ్చినాను. ఇది చైత్రవ ధనుస్సు. పరమపూజ్యము అయింది. శ్రేష్ఠము అయింది. ఇది నాకు పితృ వైతానుహముగా సంక్రమించింది. నీవు శూత్రియుడవు అయినట్లయితే ఈవింటిని తీసుకొని ఎక్కు పెట్టవలెను. నీవు దీనిని ఎక్కు పెట్ట కలిగేట్లయితే నాతో నిన్ను ద్వంద్వయుద్ధము చేయవస్తాను" అన్నాడు పరశురాముడు.

౭౬

పరశురాముడు చెప్పింది అంతా రాముడు విన్నాడు. పితృసాన్నిధ్య గౌరవమువల్ల నియమితముగా మాట్లాడతలచి "ఓ భార్గవా—నిన్ను గురించి ఇదివరకే విన్నాను. నీవు పితృ ఋణము తీర్చినావు. క్షౌర విషయములో మేము అందరూ నిన్ను అనుసరించవలసిందే. కాని నేను వీర్యహీనుణ్ణి అశస్త్రుణ్ణి అనుకొని నన్ను అవమానిస్తున్నావు. నాక్షత్రము చూపించమంటున్నావు. ఇప్పుడే నా తేజమా నా పరాక్రమమూ చూపిస్తాను" అంటూ రాముడు కోపోద్బేజముతో పరశురాముడి చేతిలో ఉన్న వింటిని అంబునూ ఊడలాగుకొన్నాడు. ఆ వింటిని ఇట్టే వంచి అల్లెత్రాటిని ఎక్కించివాడు. బాణము సంధించినాడు. శ్రుద్ధుడు అయినాడు.

"ఓ పరశురామా, నీవు బ్రాహ్మణుడవు అయిపోయినావు. అందులో పూజ్యపాదులు అయిన విశ్వామిత్రమహర్షులకు బంధువు అయిపోయినావు. అందు వల్ల ప్రాణాలు తీసివేసే ఈ బాణాన్ని నీ మీద వదలలేకుండా ఉన్నాను. ఓ భార్గవా ! ఈ ధనుస్సు దేవలోకములోది అనీ శత్రువురాలు అన్నిటిని జయించింది అనీ ఎవరి బలదర్పాలను అయినా నాశనము చేసివేస్తుంది అనీ నీవే చెప్పినావు. కాబట్టి ఈబాణము వ్యర్థముగా నేలపాలుయిపోకూడదు. ఇప్పుడు ఈబాణముతో నీ పాదమున కెక్కిని ఖండించవలెనో నీవు తపోబలముతో సంపాదించిన పుణ్యలోకప్రాపణకైని చూరించవలెనో నీవే చెప్పు" అన్నాడు రాముడు.

వైష్ణవగున్నను ఎక్కు పెట్టి దివ్యకాంతులతో లేజరిల్లుకూ ఉన్న రాముణ్ణి చూడటానికి అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడూ మహర్షులూ దేవతలూ యక్ష గరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధసాధ్యచారణులూ గుంపులు గుంపులుగా అక్కడికి వచ్చినారు. అప్పుడు ఈ భూమి అంతా స్తంభించిపోయింది.

పరశురాముడు నిర్వీర్యుడు అయిపోయినాడు. రాముడి ఎదుట ఆయన లేజ-
స్సు అంతా అంతరించిపోయింది. జడుడు అయిపోయినాడు. రాముణ్ణి చూస్తూ
మందముగా “ఓ రామా, నేను ఈ భూమిని అంతా కాళ్ళపైకి దానము ఇచ్చి-
నాను. నేను ఈ దేశములో ఉండకూడదు అని ఆయన శాసించినాడు. అప్పటి-
నుంచీ రాత్రిపూట ఈ భూమిమీద ఉండటములేదు. ఇప్పుడు చీకటి పడబో-
తున్నది. ఇక నేను మనోవేగముతో మహేంద్రపర్వతానికి వెళ్లిపోవలెను.
కాబట్టి నాపాదగతిని ఖండించవద్దు. నేను తపోబలముతో అప్రతిమాన పుణ్య-
లోకాలను జయించినాను. ఆశక్తిని నీ బాణముతో ఇప్పుడే కొట్టివేయవలసింది.
ఆలస్యము చేయవద్దు.

ఓ దాశరథి, నీవు ఈధనువు ఆరోపించినప్పుడే నీవు అక్షియూడవు అని
మహావిష్ణువు అనీ అనుకొన్నాను. ఓ పరంతపా నీకు మంగళము. నీవు అసదృశ-
కర్ముడవు. అప్రతిద్వంద్వుడవు. నీవు సాక్షాత్తూ త్రైలోక్యనాథుడవు, ఇటు
వంటి వాడివల్ల నాకు పరాధివము అయింది. కాబట్టి నేను సిగ్గుపడ నవసరము
లేదు. దేవతలు అందరూ నిన్ను చూడవచ్చినారు.

ఓ సువ్రతా, నీ చేతిలోఉన్న అసదృశబాణాన్నీ వదిలివెట్టు. నేను
మహేంద్రగిరికి వెళ్లిపోతాను” అన్నాడు పరశురాముడు.

దశరథరాముడు ఆ బాణాన్ని వదిలినాడు.

పరశురాముడి స్వార్జితపుణ్యలోక ప్రాపణశక్తి ఆరామబాణముతో హతము
అయిపోయింది.

పరశురాముడు దశరథరాముణ్ణి ప్రశంసించి ప్రదక్షిణముచేసి మహేంద్ర
పర్వతానికి వెళ్లిపోయినాడు. అప్పుడు అన్ని దిక్కులా చీకట్లు విచ్చిపోయినవి.
దేవతలు ఆ ధనుర్ధరుణ్ణి దశరథరాముణ్ణి స్తోత్రము చేసినారు.

22

రాముడు ప్రశాంతుడు అయినాడు. ఆ వింటినీ అంబునూ వరుణ దేవుడికి
ఇచ్చివేసినాడు.

అక్కడ ఉన్న వసిష్ఠుడూ మొదలు ఆయన మహర్షులు అందరికీ సమస్కారము చేసినాడు. భయ విహ్వలకు ఆయి ఉన్న దశరథ మహారాజున చూచి “తండ్రీ పరమరాముణ్ణి పరుగెత్తించినాను. వాని చినుకుల కోసము ఎదురు చూచే చాతక పక్షిలవలె లేమ చతురంగులాలూ అయోధ్యానగరము పోవడానికి లేమ అజ్ఞుల కోసము ఎదురుచూస్తున్నవి” అన్నాడు రాముడు.

అంతట దశరథమహారాజు రాముణ్ణి గట్టిగా కొగలించుకొని భరము ఆఘ్రాణించినాడు. సంతోషాతిశయముతో ఆయన భేహము అంతా పులకలెత్తించి. రాముడు పునర్జన్మవత్తిసట్టు భావించినాడు. అప్పుడు శ్రీఘ్నముగా అయోధ్యానగరానికి వెళ్లి పోవలెను అని దశరథమహారాజు నేనెను ఆజ్ఞాపించినాడు.

దశరథమహారాజు కొడుకులతోనూ కోడండ్లతోనూ అయోధ్యానగరము వస్తూ ఉన్నాడు అని పౌరులకు వర్తమానము వచ్చింది. అయోధ్యానగర వాసులు గబాగబా పెద్ద పెద్దవి చిన్న చిన్నవి జండాలు ఎత్తినారు. రాజవీధులు అన్నిటా కలాపిదల్లి ఘుమ ఘుమలాడే పూలతో ఆలంకరించినారు. పట్టణము అంతా సింగారించినారు. పౌరముఖ్యులూ బ్రాహ్మణ ముఖ్యులూ మహారాజుకు స్వాగతము చెప్పడానికి ముందుగా కొంతదూరము ఎదురుగుండా వచ్చినారు.

శ్రీమంతులు ఆయన కొమాళ్ళతోనూ కోడండ్లతోనూ దశరథ మహారాజు అయోధ్యానగరము చేరినాడు. మంగళవాద్యాలు మారుమోగిపోయినవి. పౌరులూ జానపదులూ బారులు తీరి వీధులలో నిలుచుని చూచి సంతోషించినారు.

దశరథమహారాజు హిమవత్పర్వతము వంటి తన రాజభవనములోకి పోయినాడు. అంతఃపురవాసులు అందరూ అమితా సంతోషంతో ఎదురు వచ్చి గంధ పుష్పములు ఇచ్చి గౌరవించి లోపలికి తీసుకొని పోయినారు.

అంతట కొసల్యాదేవీ సుమిత్రాదేవీ కైకేయాదేవీ ఇంకా ఇతర రాజాంగనలూ వచ్చి లేమ కోడండ్లు సీతా ఊర్మిళా మాండవీ క్రుతకీర్తులను చూచి సంతోషపడి ఆదరించి లోపలికి తీసుకొని పోయినారు. ఆ అత్తలు ఆ కోడండ్లను స్నానము చేయించినారు. వారికి చందనచర్చ చేయించినారు. పట్టుచీరలు కట్టించినారు. సొమ్ములు అన్నీ పెట్టించినారు. అంతట వారిని ఆ రాజభవనములో ఉన్న దేవమందిరాలకు తీసుకొని పోయినారు. అగ్రు భవతలను ఆ నలుగురు కోడండూ పూజచేసినారు. దైత సమక్షములో అత్తగార్లకూ పెద్దలకూ సమస్కారముచేసి అత్తగార్లతో బయలుదేరి కుబేర భవనముకు మళ్లీ ఉన్న ఆరాజ భవనములో లేమ లేమ మందిరాలకు పోయినారు. బ్రాహ్మణోత్తములను

రావించి వారకి ధనమూ గోధనమూ ధాన్యమూ ఇచ్చి సంతోష పెట్టినారు. అబ్రాహ్మణులు అందరూ వారిని ఆశీర్వదించినారు. వారు అటు తరువాత వారి వారి భర్తలను వికాంతముగా కలుసుకొన్నారు.

కొన్నాళ్లు అయిన తరువాత దశరథమహారాజు భరతుణ్ణి చూచి “నాయనా, భరతా, నీ మేనమామ యుధాజిత్ నిన్ను తీసుకొని పోవడానికి వచ్చి ఉన్నాడు. మిథిలానగరము నుంచే నిన్ను పంపించమని అడిగినాడు. నీవు ఆయన వెంట వెళ్ళి రావలెను. నీ తాత సంతోషపడుతాడు” అన్నాడు.

భరతుడు ప్రయాణము అయినాడు. తల్లలకూ తండ్రికి రాముడికి నమస్కారము చేసినాడు. లక్ష్మణుణ్ణి కాగలించుకొన్నాడు. పోయివస్తాను అని వీడ్కోలు చెప్పి క్రతుఃస్థుణ్ణి వెంటపెట్టుకొని మేనమామతో గిరివ్రజ పురానికి ప్రయాణము అయిపోయినాడు.

భరతశత్రుఘ్నులు వెళ్లిపోయిన తరువాత వారు లేని లోటులేకుండా రామలక్ష్మణులు ఇద్దరూ నలుగురు పుత్రులవలె తండ్రికి సేవచేయసాగినారు.

రాముడు వీర్రాజును శిరసావహించి అయోధ్యాపౌరుల మంచి చెడ్డలను విచారించి పౌరహిత కార్యాలలో నిరంతరమూ నిమగ్నుడు అయినాడు. అట్లా ఆయావ్యవహారాలు చక్కపెట్టుతూ ఉన్నా తల్లలకు గురువులకూ ఇంకా ఇతర పెద్దలకూ ఏ ఏ సమయాలలో ఏవి పనులు చేయవలెనో ఆయా పనులను అన్నిటిని ఆయా సమయాలలో ఏ మాత్రమూ విమరుపాటు లేకుండా నిర్వహిస్తూ ఉండేవాడు.

రాముడి రాజ్య కార్యనిర్వహణ చాతుర్యానికి అయోధ్యా నగరవాసులే కాకుండా జేఠాంతర వర్తకులూ జానపదులూ మెచ్చుకొంటూ ఉండేవారు.

ఎన్నో రాజకార్యాలు ఎంతో నిపుణముగా నిర్వహిస్తూ ఉన్నా రాముడి మనస్సు ఎప్పుడూ సీత మీదనే ఉండేది. ఆమెతో ఆయాముతూచిత సమస్త సుఖాలూ అనుభవిస్తూ ఉండేవాడు. రాముడికి సీతమీద అంత మక్కువకు కారణము ఆమె తన సౌజన్య సౌందర్య సౌశీల్య సద్గుణాలతో సంతోష పెట్టుతూ ఉండడము వల్లనే కాదు; తన తండ్రి దశరథమహారాజు చూచి ఆలోచించి సమాధానపడి చేసిన భార్య అయినందు వల్లకూ డానూ.

రాముడికి సీతమీద కన్నా సీతకు రాముడి మీద అనురాగము ద్విగుణముగా ఉండేది. అయితే ఆమె హృదయములో నిగూఢముగా ఉండే విషయాలను కూడా రాముడు ఇట్టే కనిపెట్టేవాడు.

ఆమె మైథిలీ, మైథిలీదేశీయవసులకు పరేంగిత జ్ఞానము అపారము. ఆమె జనక రాజపుత్రి. అందువల్ల ఆమె యుక్తాయుక్త వివేచనా శక్తి అనంతము.

ఆమెదేవ కన్యైలతో సరిసమానము అయిన రూపసి. మహాలక్ష్మీదేవి అంతట ప్రగల్భ. అందువల్ల రాముడి మనోగతము రాముడికన్నా ఎక్కువగా ఆమెకు తెలుస్తూ ఉండేది.

ఆ ఉత్తమ రాజకన్యతో ఆ మహాసౌందర్యవతితో ఆ గాఢానురాగవతితో కాముడు మహాలక్ష్మీ సమేతుడు అయిన మహావిష్ణువువలె విరాజిల్లినాడు—

బాలకాండ సమాప్తము.

